

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова, О. Г. Череп

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ТА БАНКРУТСТВОМ
ПІДПРИЄМСТВ**

ПРАКТИКУМ

Запоріжжя

2025

Рекомендовано до друку Вченою радою Запорізького національного університету протокол № 7 від 28.01.2025 р.

Рецензенти:

- 1. Алексєєв Ігор Валентинович, професор кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка», д.е.н., професор**
- 2. Мостенська Тетяна Леонідівна, професор кафедри адміністративного менеджменту та ЗЕД НУБІП України, д.е.н., професор**
- 3. Хрущ Ніла Анатоліївна, завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку Хмельницького національного університету, д.е.н., професор**

УДК 336:[339.13.027:005] (076)
У 677

Череп А. В. Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств : практикум. 2- ге вид., допов. / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова, О. Г. Череп. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 315 с.

У практикумі подано програмний матеріал з теорії та практики управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств на основі комплексу практичних завдань- тестів, задач тощо. Їх опрацювання допоможе майбутнім фахівцям краще засвоїти теоретичний матеріал, набути навичок аналітика, здатного приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на подолання фінансової кризи і відновлення платоспроможності підприємств.

Для магістрантів, аспірантів та викладачів закладів вищої освіти, а також для практичних працівників суб'єктів господарювання.

ЗМІСТ

Вступ	4
Розділ 1. Основи антикризового управління фінансами підприємств	7
Розділ 2. Діагностика фінансової кризи на підприємстві.....	31
Розділ 3. Контролінг в антикризовому управлінні підприємством.....	61
Розділ 4. Санаційний аудит.....	82
Розділ 5. Форми та необхідні передумови фінансування антикризових заходів.....	113
Розділ 6. Внутрішні фінансові джерела санації підприємства.....	141
Розділ 7. Зовнішні фінансові джерела санації підприємства	168
Розділ 8. Реструктуризація та реорганізація підприємств.....	197
Розділ 9. Оцінювання вартості майна підприємств.....	224
Розділ 10. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств.....	252
Розділ 11. Особливості санації та банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності	278
Список використаної та рекомендованої літератури	298
Додатки.....	308
Додаток А Відповіді на тестові завдання	308
Додаток Б Відповіді на фінансові кросворди.....	310

ВСТУП

Захист національних інтересів України у російсько- українській війні та вплив, у зв'язку цими військовими діями, зовнішніх чинників супроводжуються зміною умов і принципів функціонування суб'єктів господарювання. Макроекономічна нестабільність та відсутність досвіду роботи у конкурентному середовищі призвели до виникнення і поглиблення кризових явищ на вітчизняних підприємствах. Саме тому гостро постала проблема банкрутства підприємств, виникла необхідність його регулювання на державному рівні, розроблення системи діагностики з метою запобігання банкрутству.

Світовий досвід показує, що виведення підприємства з кризового стану пов'язане з проведенням системи санаційних заходів, серед яких важливе місце займає фінансова санація. Проте, у наслідок відсутності необхідного техніко-методичного забезпечення процесів санації, дефіциту кваліфікованих фахівців з питань фінансового менеджменту та інших причин, багато потенційно життєздатних підприємств стають потенційними банкрутами. Тому в сучасних умовах господарювання актуальним постає питання впровадження на підприємствах системи антикризового фінансового управління.

У пропонованому практикумі міститься комплекс практичних завдань, спрямованих на проведення аналітичних досліджень з метою вивчення основ ефективного антикризового фінансового управління на підприємствах, зокрема оволодіння знаннями щодо діагностики фінансового стану, обґрунтування і реалізації ефективних санаційних заходів для відновлення платоспроможності підприємств, які перебувають у глибокій фінансовій кризі. Опрацювання цих завдань сприятиме глибокому засвоєнню курсу «Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств», що викладається магістрантам фінансових спеціальностей вищих навчальних закладів.

До кожного із розділів, що вивчаються, пропонуються відповідні завдання, тести, задачі і фінансові кросворди.

Метою даного практикуму є забезпечення практичної підготовки магістранта – майбутнього фахівця з фінансової діяльності – в засвоєнні методики діагностики фінансового стану неплатоспроможного підприємства, набутті ним навичок аналітика, котрий вміє виявляти фактори і резерви для прийняття оптимальних управлінських рішень щодо відновлення платоспроможності боржника. Відповідно до цієї мети основними завданнями дисципліни «Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств» є:

- з'ясування сутності та значення антикризового управління фінансами підприємств в сучасних умовах господарювання;
- вивчення традиційних і сучасних методів діагностики фінансової кризи на підприємстві;
- ознайомлення з сутністю та завданнями фінансового контролінгу та його роллю в антикризовому управлінні підприємством;
- вивчення форм та необхідних передумов фінансування антикризових заходів з використанням внутрішніх та зовнішніх фінансових джерел;
- з'ясування сутності та основних завдань реструктуризації та реорганізації підприємств як специфічного напрямку антикризового управління;
- засвоєння економіко-правових аспектів санації та банкрутства неплатоспроможних суб'єктів господарювання;
- вивчення особливостей санації та банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності.

Для засвоєння курсу «Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств» магістранти повинні володіти знаннями з дисциплін «Бухгалтерський облік», «Економіка підприємства», «Фінанси підприємств», «Фінансовий менеджмент», «Фінансовий аналіз», «Управління фінансовими ризиками» тощо. Студент повинен уміти читати нормативно-довідкову документацію, фінансову звітність, бізнес-плани, будувати аналітичні графіки та таблиці.

У результаті вивчення курсу «Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств» магістрант повинен:

Знати: - сутність і завдання антикризового фінансового управління на підприємстві;

- методи діагностики фінансової кризи;
- програму та етапи санаційного аудиту;
- правила фінансування антикризових заходів;
- фінансові джерела санації неплатоспроможного підприємства;
- форми реструктуризації та реорганізації підприємств;
- методичні засади оцінювання вартості майна суб'єктів

господарювання;

- законодавчу і нормативну базу щодо фінансової санації та банкрутства підприємств ;

- особливості санації та банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності.

Вміти: - сформулювати мету і завдання антикризового фінансового управління на підприємстві;

- проводити діагностику фінансової кризи з використанням сучасних методів;

- виконувати оцінювання потенційної життєздатності підприємства;

- визначати потребу в капіталі для фінансування антикризових заходів;

- обґрунтовувати ефективні фінансові джерела санації підприємств;

- розробляти план санації неплатоспроможного підприємства;

- оцінювати вартість майна підприємств, використовуючи різні методичні підходи.

Практикум покликаний допомогти магістрантам поєднати теоретичні знання та практичні навички в засвоєнні основних розділів курсу «Управління фінансовою санацією та банкрутством підприємств». Він спрямований на формування у студентів уміння самостійно мислити, на поглиблене опанування навчального матеріалу.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Мета заняття – визначити предмет, об’єкти та суб’єкти антикризового управління фінансами підприємств; з’ясувати фінансовий механізм антикризового управління; зрозуміти роль і значення фінансової санації як складової антикризового управління; засвоїти класичну модель фінансової санації.

Зміст розділу

1. Фінансова криза на підприємстві.
2. Сутність антикризового управління фінансами підприємств.
3. Фінансова санація як складова антикризового управління.
4. Класична модель фінансової санації.

Огляд ключових понять

Фінансова криза – фаза розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають у середині підприємства та між підприємством і навколишнім середовищем.

Стратегічна криза – коли на підприємстві зруйновано виробничий потенціал і відсутні довгострокові фактори успіху.

Криза прибутковості – коли перманентні збитки зменшують власний капітал, і це призводить до незадовільної структури балансу.

Криза ліквідності – коли підприємство є неплатоспроможним або існує реальна загроза втрати платоспроможності.

Антикризовий фінансовий менеджмент – це процес управління фінансово-економічними ризиками та фінансовою санацією підприємства з

метою профілактики і нейтралізації фінансової кризи та забезпечення безперервної діяльності підприємства на основі використання системи специфічних методів та прийомів управління фінансами.

Об'єкт антикризового управління фінансами – це сукупність усіх фінансово-економічних ризиків, активи, капітал, фінансові потоки та вартість підприємства, що перебуває у режимі антикризового управління.

Суб'єкти антикризового управління фінансами – фізичні чи юридичні особи, які за рішенням уповноважених органів (власників, суду, держави) уповноважені здійснювати комплекс робіт з антикризового управління фінансами підприємства.

Фінансовий механізм антикризового менеджменту – це сукупність методів, важелів, інструментів та інституційних умов, які регулюють процес розроблення та реалізації фінансових рішень у процесі антикризового управління.

Система ризик-менеджменту – це сукупність заходів з ідентифікації, оцінювання, нейтралізації та контролю за ризиками фінансово-господарської діяльності.

Санація – це система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді.

Санаційні заходи **фінансово-економічного** характеру – це фінансові відносини, що виникають у процесі мобілізації та використання внутрішніх і зовнішніх фінансових джерел оздоровлення підприємств.

Санаційні заходи **організаційно-правового** характеру спрямовані на вдосконалення організаційної структури підприємства, організаційно-правових форм бізнесу, підвищення якості менеджменту, звільнення підприємства від непродуктивних виробничих структур, поліпшення виробничих стосунків між членами трудового колективу тощо.

Виробничо-технічні санаційні заходи пов'язані насамперед з

модернізацією та оновленням виробничих фондів, зі зменшенням простоїв та підвищенням ритмічності виробництва, скороченням технологічного часу, поліпшенням якості продукції та зниженням її собівартості, удосконаленням асортименту продукції, що випускається, пошуком та мобілізацією санаційних резервів у сфері виробництва.

Санаційні заходи *соціального* характеру – це заходи, що передбачають створення та фінансування системи перепідготовки кадрів, пошук і пропозицію альтернативних робочих місць, додаткові витрати з безробіття, надання звільненим працівникам позик тощо.

Реструктуризація суб'єкта господарювання – це проведення організаційно-економічних, правових, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну його структури, системи управління, форм власності, організаційно-правових форм, які здатні відновити прибутковість, конкурентоспроможність та ефективність виробництва.

«Класична модель санації» – цілісний погляд на етапи фінансового оздоровлення окремого підприємства, а саме: виявлення фінансової кризи; причинно-наслідковий аналіз фінансової кризи; прийняття рішення про ліквідацію чи санацію підприємства; визначення цілей санації; формування стратегії санації; розроблення санаційних заходів; програма санації; проект санації; реалізація, координація й нагляд.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1.1 Пояснити, чи правильні такі твердження:

Проблема банкрутства окремого суб'єкта господарювання є локальною.

Криза фінансів найбільш виразно проявляється у збитковості й неплатоспроможності суб'єктів господарювання.

Індикатором фінансової кризи підприємств є істотне зростання їх дебіторської заборгованості.

Кризовий стан – це неспроможність підприємства здійснювати фінансове

забезпечення операційної діяльності.

Фактори, які можуть призвести до фінансової кризи на підприємстві, поділяють на зовнішні та внутрішні.

В Україні на виникнення і розвиток фінансової кризи на підприємствах переважно впливають внутрішні фактори.

Ліквідність і платоспроможність є тотожними поняттями.

Незадовільна структура капіталу – це фактор кризи прибутковості.

Недосконала організаційна структура – це фактор стратегічної кризи.

Завдання 1.2 Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

фінансова криза;

платоспроможність;

неплатоспроможність;

криза стратегії;

криза прибутковості;

криза ліквідності;

фактори фінансової кризи.

Завдання 1.3 Поставити ліворуч від номера відповідну літеру, що відповідає зовнішнім чи внутрішнім факторам фінансової кризи.

Фактори кризи	Види факторів кризи
. . . 1. Зовнішні	А. Зменшення купівельної спроможності населення. Б. Значний рівень інфляції. В. Дефіцити в організаційній структурі. Г. Низький рівень кваліфікації персоналу. Д. Посилення конкуренції в галузі. Е. Криза окремої галузі. Є. Низька якість управління витратами. Ж. Дефіцити у фінансуванні.

... 2. Внутрішні	<p>З. Нестабільність податкового законодавства.</p> <p>И. Сезонні коливання.</p> <p>І. Низький рівень маркетингу.</p> <p>Ї. Посилення монополізму на ринку.</p> <p>Й. Конфлікти інтересів між учасниками.</p> <p>К. Відсутність або незадовільна робота служб контролінгу (планування, аналіз, інформаційне забезпечення, контроль).</p>
------------------	--

***Завдання 1.4** Дати характеристику факторів, що обумовлюють кризові явища в діяльності підприємства, у залежності від класифікаційних ознак:*

Залежно від місця виникнення (внутрішні, зовнішні).

Залежно від наслідків впливу (загальні, специфічні, індивідуальні).

Залежно від ступеня впливу (основні, другорядні).

Залежно від ступеня взаємообумовленості (незалежні, похідні).

Залежно від часу дії (постійні, тимчасові).

Залежно від підходу до визначення (потенційні, фактичні).

***Завдання 1.5** Дати характеристику таких зовнішніх факторів фінансової кризи:*

спад кон'юнктури в економіці в цілому;

зменшення купівельної спроможності населення;

значний рівень інфляції;

нестабільність господарського і податкового законодавства;

нестабільність фінансового і валютного ринків;

посилення конкуренції в галузі;

криза окремої галузі;

сезонні коливання;
посилення монополізму на ринку;
політична нестабільність;
конфлікти інтересів між учасниками фінансово-економічних відносин.

Завдання 1.6 Дати характеристику таких внутрішніх факторів фінансової кризи:

низька якість менеджменту;
дефіцити в організаційній структурі;
низький рівень кваліфікації персоналу;
низька якість управління витратами;
прорахунки в галузі постачання;
низький рівень маркетингу та втрата ринків збуту продукції;
прорахунки в інвестиційній політиці;
дефіцити у фінансуванні;
відсутність або незадовільна робота служб контролінгу;
відсутність або функціональна недієздатність системи ризик-менеджменту.

Завдання 1.7 Пояснити наслідки впливу зазначених вище факторів на фінансово-господарський стан підприємства:

втрата клієнтів і покупців готової продукції;
зменшення кількості замовлень і контрактів із продажу продукції;
неритмічність виробництва, неповне завантаження потужностей;
підвищення собівартості та зниження продуктивності праці;
збільшення розміру малоліквідних активів, зокрема оборотних;
підвищення плинності кадрів;
істотне зменшення обсягів продажу та виручки від реалізації.

Завдання 1.8 Поставити ліворуч від номера відповідну літеру, пов'язавши види факторів з внутрішніми причинами розвитку кризи.

Внутрішні фактори розвитку кризи	Причини фінансової кризи
. . . 1. Погане керівництво	А. Владний склад керівників. Б. Недостатні знання керівництва. В. Недостатність власного капіталу. Г. Недостатній бюджетний контроль. Д. Відсутність планування. Е. Незбалансована адміністративна команда. Є. Відсутність стратегічного підходу.
. . . 2. Недостатній контроль	Ж. Надмірні витрати. З. Високий рівень витрат на одиницю обороту. И. Недостатність маркетингових зусиль. І. Слабка дисципліна. Й. Висока частка постійних витрат. К. Надмірна залежність від кредиту.
. . . 3. Незбалансованість у діях	Л. Здійснення великих інвестиційних проектів. М. Недостатність ентузіазму. Н. Недостатній фінансовий контроль. О. Поганий контроль за кредиторами. П. Невикористання планів руху готівки.

Завдання 1.9 Розкрити особливості дії факторів, що зумовлюють різні види кризи:

неузгодженість стратегічного та оперативного планування;

неправильний вибір місця розташування підприємства;

ризиковані великі проекти;

неефективність корпоративного управління;

незадовільне управління витратами;

зайві виробничі потужності;
зменшення реалізації продукції;
високий рівень постійних витрат;
високі процентні ставки;
незадовільна структура капіталу;
незадовільна робота з дебіторами;
надання незабезпечених товарних кредитів;
неефективне управління оборотними активами.

Завдання 1.10 Дати відповіді на питання, що стосуються сутності антикризового управління фінансами підприємств:

У чому полягає сутність поняття «антикризовий фінансовий менеджмент»?

Що таке фінансова криза?

Назвати основні зовнішні фактори фінансової кризи.

Які є внутрішні фактори фінансової кризи?

Пояснити типові наслідки впливу зазначених факторів на фінансовий стан підприємства.

Що таке стратегічна криза?

Назвати особливості кризи прибутковості.

Що характерно для кризи ліквідності?

Дати характеристику трьох фаз кризи.

Назвати об'єкти антикризового управління.

Назвати суб'єктів антикризового управління фінансами.

Завдання 1.11 Пояснити, які функції антикризового менеджменту виконують органи та особи, що залучаються ззовні:

керуючі санацією, котрі призначаються відповідно до рішення господарського суду;

представники банківських установ чи інших кредиторів у рамках заходів

щодо супроводження проблемних кредитів;

контрольні органи, наприклад податкові;

тимчасова адміністрація, яка призначається НБУ з метою фінансового оздоровлення банку в разі істотної загрози його платоспроможності;

аудитори, незалежні експерти, консультанти та ін.

Завдання 1.12 Проаналізувати характерні особливості управління фінансами в сучасних умовах:

функціонування повноцінної системи ризик-менеджменту;

використання емпірично-статистичних методів прогнозування та аналізу фінансово-господарської інформації;

наявність дієвої системи фінансового контролінгу та внутрішнього аудиту;

упровадження інтегрованої системи оперативного бюджетування та стратегічного планування;

орієнтація управлінського процесу на створення доданої вартості за рахунок інтенсифікації впровадження інновацій;

відкритість та симетричний розподіл інформації.

Завдання 1.13 Пояснити, чи правильні такі твердження:

Закономірним результатом розвитку симптомів фінансової кризи є банкрутство суб'єкта господарювання.

Розрізняють три види кризи: стратегічна криза; криза прибутковості; криза ліквідності.

Втрата підприємством ліквідності спричиняє кризу прибутковості.

За критерієм глибини фінансової кризи виокремлюють дві фази кризи: фаза кризи, яка безпосередньо не загрожує функціонуванню підприємства; фаза кризи, яка загрожує подальшому існуванню підприємства і потребує негайного проведення фінансової санації.

Антикризовий менеджмент концентрується переважно на питаннях

антикризового управління фінансами підприємств.

Діяльність з антикризового управління фінансами включає планування, реалізацію і контроль фінансових цілей, стратегії та заходів, спрямованих на попередження чи виведення підприємства з кризи.

Функції антикризового фінансового менеджменту можуть виконувати тільки штатні працівники підприємства.

***Завдання 1.14** Поставити ліворуч від номера відповідну літеру, пов'язавши головні (першочергові) завдання з глибиною кризи.*

Глибина кризи	Головні завдання антикризового управління
... 1.Передкризова ситуація	А. Усунення причин розвитку кризи. Припинення зниження найважливіших показників фінансового стану. Мінімізація збитків і вимивання власного капіталу.
... 2.Легка криза	Б. Пошук ліквідних засобів для виконання невідкладних фінансових зобов'язань, залучення зовнішнього капіталу, пролонгація раніше отриманих кредитів.
... 3. Криза поточної платоспроможності	В. Пошук грошових засобів для продовження фінансування підприємства, відновлення внутрішніх механізмів генерування грошових засобів, підвищення оборотності оборотного капіталу.
... 4. Криза боргової платоспроможності	Г. Часткова мобілізація наявних активів для розрахунку по зобов'язаннях . Проходження процедури банкрутства з мінімальними втратами для власників підприємства.
... 5. Криза майнової платоспроможності (банкрутство)	Д. Визначення та усунення причин розвитку кризи. Забезпечення зростання найважливіших показників діяльності підприємства.

***Завдання 1.15** Дати відповіді на такі питання, що стосуються фінансового механізму антикризового управління:*

У чому полягає сутність фінансового механізму антикризового управління?

Які його складові?

Що таке фінансові методи?

Яка роль фінансових важелів у функціонуванні фінансового механізму?

Що таке інформаційна асиметрія?

Яке призначення санаційного аудиту?

Дати характеристику правового та нормативного забезпечення фінансового механізму антикризового управління.

***Завдання 1.16** Дати характеристику специфічним методам антикризового управління:*

аналіз точки безбитковості;

методи реструктуризації активів та пасивів підприємства;

санація балансу;

дискримінантний аналіз;

аналіз сильних та слабких місць.

***Завдання 1.17** Дати визначення та розкрити сутність таких понять:*

санація;

досудова санація;

фінансово-економічні санаційні заходи;

виробничо-технічні санаційні заходи;

організаційно-правові санаційні заходи;

соціальні санаційні заходи;

реструктуризація суб'єкта господарювання;

класична модель фінансової санації;

добровільна ліквідація підприємства-боржника;

примусова ліквідація підприємства;

санаційна концепція;

санаційний контролінг.

Завдання 1.18 Дати відповіді на такі питання, що стосуються фінансової санації суб'єкта господарювання:

Яка мета фінансової санації?

Які етапи фінансового оздоровлення суб'єкта господарювання передбачає класична модель санації?

Яка мета проведення причинно-наслідкового аналізу фінансової кризи?

Що таке діагностика фінансового стану суб'єкта господарювання?

Що таке санаційна спроможність підприємства?

Як здійснюється процедура добровільної ліквідації підприємства-боржника?

Хто приймає рішення про примусову ліквідацію підприємства?

Які санаційні заходи передбачає оперативна Crash програма?

Назвати стратегічні цілі санації.

Дати характеристику тактичним цілям санації.

Що таке санаційний контролінг?

Завдання 1.19 Дати відповіді на такі питання, що стосуються прийняття рішення про санацію суб'єкта господарювання:

У яких основних випадках може прийматися рішення про проведення санації?

Який порядок прийняття рішення про санацію з ініціативи суб'єкта господарювання?

За яких умов боржник з власної ініціативи може прийняти рішення про порушення справи про своє банкрутство?

Які особливості прийняття рішення про санацію державних підприємств?

Хто приймає рішення про фінансове оздоровлення комерційних банків?

Завдання 1.20 Проаналізувати таке висловлювання: «Фундаментальні засади фінансово-господарської діяльності підприємств на нинішньому етапі розвитку світової економіки зазнають докорінних змін. Домінуючий вплив на

трансформацію фінансових відносин на макрорівні справляють важелі нової «інформаційно-інноваційної економіки» та процеси глобалізації. Оскільки рівень фінансових ризиків, яких зазнають суб'єкти господарської діяльності, сьогодні є значно вищим, ніж раніше, характерною рисою сучасного етапу розвитку економічних відносин є стрімке зростання кількості фінансово неспроможних підприємств».

Завдання 1.21 Пояснити таке трактування. Банкрутство та ліквідація підприємства означають не лише збитки для його акціонерів, кредиторів, виробничих партнерів, споживачів продукції, а й зменшення податкових надходжень до бюджету, зростання безробіття, що, зрештою, може стати одним із чинників макроекономічної нестабільності.

Тестові завдання

1.1 Фаза розбалансованої діяльності підприємства, що призводить до втрати платоспроможності, – це:

- а) збитковість;
- б) банкрутство;
- в) фінансова криза;
- г) неплатоспроможність.

1.2 Фінансову кризу на підприємстві характеризують такими параметрами:

- а) рівнем платоспроможності;
- б) джерелами виникнення;
- в) фінансовою стійкістю;
- г) видом кризи;
- д) стадією її розвитку;
- е) правильна відповідь а), б), в);

є) правильна відповідь б),г),д).

1.3 *Фазами кризи є така криза, що:*

- а) загрожує існуванню підприємства;
- б) не загрожує існуванню підприємства;
- в) призводить до втрати прибутковості;
- г) призводить до втрати ліквідності;
- д) правильна відповідь а),б).

1.4 *Вирізняють такі види кризи:*

- а) платоспроможності, оборотності, ліквідності;
- б) стратегії, прибутковості, ліквідності;
- в) стратегії, прибутковості, платоспроможності;
- г) прибутковості, ліквідності, оборотності.

1.5 *Головними зовнішніми факторами фінансової кризи на підприємстві можуть бути:*

- а) значний рівень інфляції, сезонні коливання, нестабільність фінансового ринку;
- б) зменшення купівельної спроможності населення, прорахунки в галузі постачання, дефіцити у фінансуванні;
- в) посилення монополізму на ринку, політична нестабільність у країні, низький рівень кваліфікації персоналу;
- г) посилення конкуренції у галузі, нестабільність податкового законодавства, низька якість управління витратами.

1.6 *Головними внутрішніми факторами фінансової кризи на підприємстві можуть бути:*

- а) посилення конкуренції у галузі, нестабільність податкового законодавства, низька якість управління витратами;

б) значний рівень інфляції, сезонні коливання, нестабільність фінансового ринку;

в) посилення монополізму на ринку, політична нестабільність у країні, низький рівень управління витратами;

г) низька якість менеджменту, дефіцити в організаційній структурі, низький рівень кваліфікації персоналу.

1.7 Стратегічна криза характеризується:

а) зруйнованим виробничим потенціалом, відсутністю довгострокових факторів успіху;

б) зменшенням виручки від реалізації, зниженням оборотності активів;

в) втратою покупців готової продукції, неритмічністю виробництва;

г) браком інновацій, неповним завантаженням потужностей.

1.8 Незадовільна структура балансу характерна для кризи:

а) стратегічної;

б) ліквідності;

в) прибутковості;

г) стратегічної і ліквідності.

1.9 Для кризи ліквідності характерним є:

а) зниження оборотності активів;

б) втрата платоспроможності;

в) зменшення суми власного капіталу;

г) незадовільна структура балансу.

1.10 Об'єктом антикризового управління фінансами підприємств є:

а) фінансові ризики, обсяг виручки від реалізації;

б) активи, чистий прибуток;

в) капітал, чистий дохід;

г) капітал, вартість підприємства.

1.11 Суб'єктами антикризового управління фінансами підприємств є:

а) власник підприємства, кредитори;

б) функціональний антикризовий менеджер підприємства, головний бухгалтер;

в) власник підприємства, спеціалісти Агентства з питань банкрутства;

г) маркетологи, представники кредиторів при фінансовому оздоровленні підприємства-боржника.

1.12 До функцій антикризового менеджменту не належить:

а) планування;

б) організація;

в) мотивація;

г) контроль;

д) контролінг.

1.13 Фізичні особи, які мають вищу юридичну чи економічну освіту та ліцензію, видану в установленому законодавством порядку - це:

а) арбітражні керуючі;

б) незалежні експерти;

в) консультанти;

г) санатори.

1.14 Арбітражний керуючий може виконувати такі функції:

а) розпорядника майна;

б) керуючого санацією;

в) ліквідатора;

г) усі відповіді правильні;

д) усі відповіді неправильні.

1.15 *До фінансового механізму антикризового управління не належить:*

- а) фінансові методи;
- б) фінансові важелі;
- в) інструменти;
- г) правове і нормативне забезпечення;
- д) внутрішній аудит.

1.16 *До специфічних методів антикризового управління не належить:*

- а) аналіз точки беззбитковості;
- б) факторинг;
- в) санація балансу;
- г) дискримінантний аналіз.

1.17 *До фінансових методів належать:*

- а) планування;
- б) інвестування;
- в) оподаткування;
- г) кредитування;
- д) усі відповіді правильні;
- е) усі відповіді неправильні.

1.18 *До фінансових важелів не належить:*

- а) внутрішній аудит;
- б) відсоток;
- в) ставка податку;
- г) норматив.

1.19 *Сукупність заходів з ідентифікації, оцінювання, нейтралізації та контролю за ризиками фінансово-господарської діяльності – це система:*

- а) фінансового менеджменту;

- б) фінансів підприємств;
- в) ризик-менеджменту;
- г) маркетингового менеджменту.

1.20 Основними інститутами, які мають формувати дієздатну систему ризик-менеджменту, є:

- а) відділ фінансового контролінгу, внутрішній аудит, зовнішній аудит;
- б) власник підприємства, зовнішній аудит, менеджмент лінійних підрозділів;
- в) власник підприємства, група контролінгу ризиків, внутрішній аудит;
- г) менеджмент лінійних підрозділів, внутрішній аудит, зовнішній аудит.

Фінансові кросворди

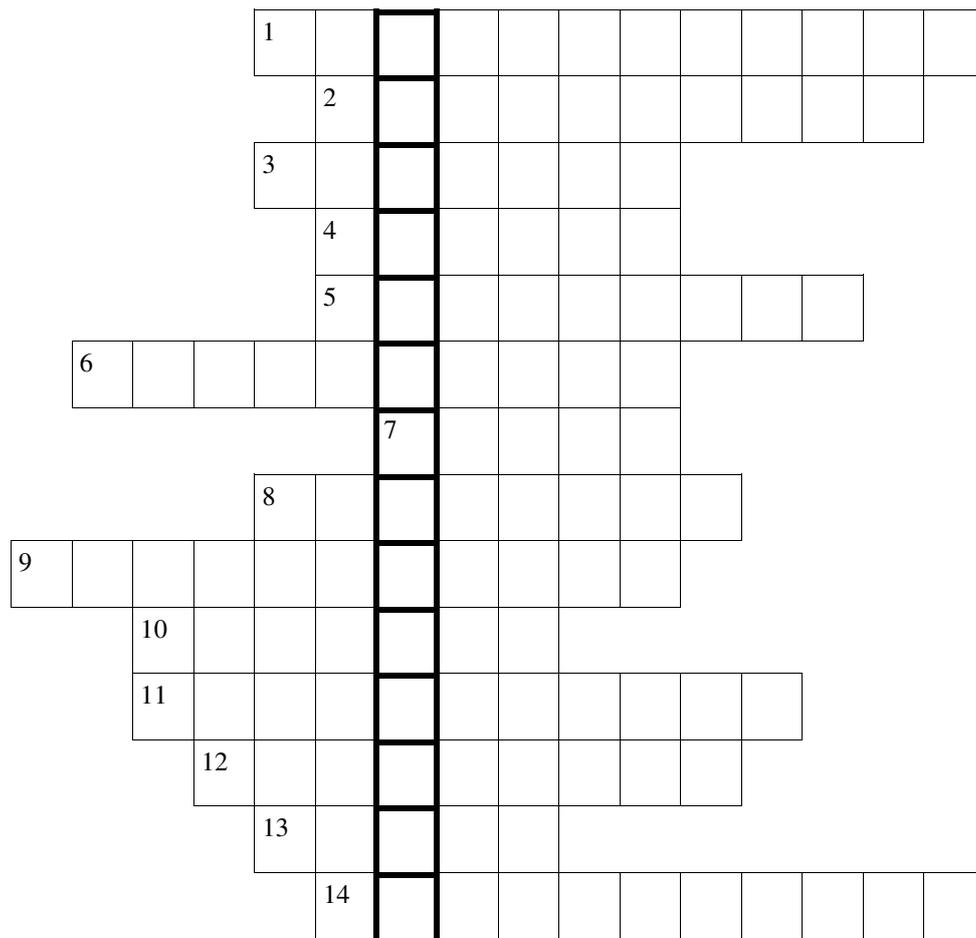
Фінансовий кросворд №1

Розв'язок фінансового кросворда полягає в тому, щоб правильно написавши слова за горизонталлю, ви прочитаете за вертикаллю зашифроване слово, виділене жирними лініями.

За горизонталлю:

1. Вид ресурсів, що використовується підприємством.
2. Зовнішні фактори залежно від місця їх виникнення.
3. Фінансове оздоровлення підприємства.
4. Комплекс стимулів та санкцій.
5. Фактори, що обумовлюють кризу, у залежності від місця їх виникнення.
6. Функціональне спрямування менеджменту.
7. Те, на що спрямоване антикризове управління.
8. Фактори, що обумовлюють кризу, у залежності від місця їх виникнення.

9. Зовнішні фактори залежно від місця їх виникнення.

10. Учасники антикризового управління.

11. Складова системи антикризового управління.

12. Функція антикризового менеджменту.

13. Імовірність втрати доходу, капіталу в умовах невизначеності.

14. Пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом.

Зашифроване слово означає наявність у підприємства збитків та проблеми з платоспроможністю.

Фінансовий кросворд №2

1. Форма фінансової звітності.

2. Тип санаційних заходів.

3. Які принципи здійснення антикризового управління підприємством?
4. Що таке симптоми банкрутства?
5. У чому полягає сутність стратегічної кризи?
6. Що таке криза прибутковості?
7. Що є характерним для кризи ліквідності?
8. Які фактори зумовлюють різні види кризи?
9. Яка мета антикризового фінансового менеджменту?
10. Назвати особливості управління фінансами підприємств у сучасних умовах?
11. Що таке фінансовий механізм антикризового управління?
12. Фінансова санація як складова антикризового управління.
13. Назвати типи санаційних заходів.
14. Як здійснюється процес фінансового оздоровлення підприємства відповідно до класичної моделі санації?

Питання для обговорення на заняттях

1. Які причини та наслідки фінансової кризи на підприємстві?
2. Назвати головні зовнішні фактори фінансової кризи на підприємстві.
3. Чому вплив зовнішніх факторів кризи має здебільшого стратегічний характер?
4. Пояснити механізм дії внутрішніх факторів фінансової кризи.
5. Які види кризи розрізняють на підприємстві?
6. У чому полягає сутність антикризового управління фінансами підприємств?
7. Назвати фактори, що зумовлюють різні види кризи.
8. Що таке об'єкт антикризового управління?
9. Хто може бути суб'єктом антикризового управління?
10. Дати характеристику складових фінансового механізму антикризового управління.

11. Що таке ризик-менеджмент?
12. Яка мета фінансової санації підприємства?
13. Пояснити сутність класичної моделі фінансової санації.
14. У яких основних випадках приймається рішення про санацію суб'єктів господарювання?

Рекомендована література

1. Боронос В. Г. Управління фінансовою санацією підприємств : підручник / В. Г. Боронос, І. Й. Плікус. Суми : Сумський державний університет, 2022. 459 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/87783/3/Boronos.pdf;jsessionid=7C75841BF86BD46D2E0B45591FFF7619>
2. Воронова О.В., Марущак С.М., Пугачов М.І.. Глобальні фінансово-економічні кризи та їх вплив на економіку держав. Економіка та суспільство. Випуск №51. 2023. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/2459-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2372-1-10-20230621.pdf>
3. Гринчишин Я.М. Управління фінансовою санацією: конспект лекцій. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 98 с.
4. Далик В. П., Чорній Б.І., Гарасим Л.С.. Інноваційні стратегії підприємств. International Scientific Journal Internauka. Series: Economic Sciences. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42618/1/16962689825744.pdf>
5. Мошківська Д. В. Криза на підприємстві: типи та причини. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи. 2023. С. 169-170. <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/279792>
6. Погріщук Г.Б., Присяжнюк С.В.. Ідентифікація фінансової кризи на підприємстві. Економіка і суспільство. 2016. Випуск № 3. С.

463-469. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/80.pdf

7. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник / О.О. Терещенко. К.: КНЕУ, 2006. 552 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=FvWD_VkAAAAJ&citation_for_view=FvWD_VkAAAAJ:u-x6o8ySG0sC

8. Ткаченко А.М. Управління економічною діагностикою будівельного підприємства, як основа його ризик-менеджменту Електронний журнал «Ефективна економіка». 2012 №6. URL:

9. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: підручник. Ольштин.:Університет Вармінсько-Мазурський (Польща), 2011. 458 с. Гриф надано МОН України, Лист № 14/ 18.2- 468 від 27.02.2006 р. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

10. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : [навч. посібник] / А.В.Череп. К. : Кондор, 2006. 378 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%95%D0%BB%BD%D0%BD%D1%8F/10.pd>

11. Череп О.Г., Горбунова А.В., Бугай В.З, Череп А.В. Антикризова система управління як основа забезпечення економічної безпеки підприємства. Науково-практичний журнал "Економіка транзиту". Алмати : ІП "Ханшаїм" No 4 2021. Головний редактор: Айжан Асілова. С. 35- 44. ISSN 2413-4953. URL: www.tranzit-as.kz

12. Череп А.В., Череп О.Г., Огренич Ю.О. Удосконалення науково-методичного підходу до оцінки впливу факторів на використання механізму формування стратегії антикризового управління операційною діяльністю промислових підприємств у кризових умовах (Improving the scientific and methodical approach to assessing the impact of factors on the use of the mechanism for forming a strategy for anticrisis management of operational activities of industrial enterprises in crisis conditions). Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики

(Financial and credit activity-problems of theory and practice). 2022. № 1 (42). С. 134-144. URL: [file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+\(42\)+2022+maket+ost-134-144.pdf](file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+(42)+2022+maket+ost-134-144.pdf)

13. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Життєздатність підприємства: від виживання до розвитку : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. 389 с. ISBN 978-617-8064-17-4. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

14. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Стратегія і тактика антикризового управління підприємством в умовах невизначеності : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. - 274 с. - ISBN 978-617-8064-18-1. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

15. Череп А.В., Бугай В.З., Череп О.Г., Горбунова А.В. Управління життєзабезпеченням промислових підприємств шляхом формування антикризових заходів: монографія. Запоріжжя: ФОП «Мокшанов В.В.», 2019. 192 с. ISBN 978-617-7520-57-2. УДК 005.931.1 У67. URL: http://www.ukrbook.net/litopys/Knigki/2020/L_k_05_2020.pdf

16. Череп А.В., Нурлихіна Г.Б., Череп О.Г. Финансовая санация и банкротство хозяйствующих субъектов: учебное пособие. Алматы: Издательский дом «Казак университеті», 2019. 192 с. URL: http://lib.khnu.km.ua/virt_dovidka/virt_dovidka1/for_chit/arhiv/view_post.php?postid=1650

17. Череп А. В., Олейнікова Л. Г., Крилов Д. В., Череп О.Г. Управління ефективністю інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва : монографія / А. В. Череп, Л. Г. Олейнікова, Д. В. Крилов [та ін.] ; Запорізький нац. ун-т. Київ : Кондор, 2018. 275 с. - ISBN 978-617-7582-71-6/ URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Мета заняття – зрозуміти мету і завдання діагностики фінансової кризи на підприємстві; з'ясувати традиційні методи діагностики фінансової кризи; навчити студентів використовувати сучасні моделі діагностики банкрутства.

Зміст розділу

1. Сутність та завдання діагностики фінансової кризи на підприємстві.
2. Система оціночних показників-індикаторів кризового стану.
3. Ідентифікація фінансового стану підприємства на основі балансових моделей.
4. Побудова та використання матриць фінансової рівноваги в процесі діагностики фінансового стану та загрози банкрутства підприємства.
5. Багатофакторний дискримінантний аналіз діагностики банкрутства підприємства.

Огляд ключових понять

Балансові моделі – це абсолютні оціночні показники, розраховані у спеціальний спосіб на основі фінансової звітності підприємств, що дають змогу зробити висновок стосовно їх фінансово-майнового стану. Наприклад, балансові моделі оцінки фінансової стійкості підприємства. Реалізація цього методичного підходу передбачає визначення таких показників: власні оборотні кошти; нормальні джерела формування запасів; запаси та витрати. Залежно від співвідношення вказаних показників виділяють такі типи поточної фінансової стійкості підприємства: абсолютна фінансова стійкість; нормальна фінансова стійкість; нестійке фінансове становище; критичне фінансове становище.

Діагностика – процес встановлення та вивчення ознак, які характеризують стан організмів, систем для передбачення можливих відхилень в їхній роботі та діяльності.

Діагностика кризи – система ретроспективного, оперативного і перспективного цільового аналізу, спрямованого на виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінку загрози його банкрутства та можливостей подолання кризи.

Державні методики проведення діагностики кризи та загрози банкрутства затверджуються відповідними рішеннями Міністерства фінансів, Агентства з питань банкрутства тощо і є обов'язковими для використання в певних ситуаціях, перелік яких визначено. В Україні прикладом державної методики є «Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій».

Дискримінантний аналіз – комплекс методів та прийомів математичної статистики, з допомогою яких здійснюється класифікація аналізованих елементів залежно від значень обраної сукупності показників відповідно до побудованої шкали інтерпретації.

Експрес-діагностика – коротке дослідження різних аспектів діяльності підприємства з метою виявлення проблемних сфер і отримання попередніх оцінок поточного стану.

Ліквідність балансу виражається в ступені покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у грошову готівку відповідає строку погашення платіжних зобов'язань.

Ліквідність підприємства – це мобільність підприємства, його спроможність за будь-яких обставин за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел оперативно вишукувати резерви платіжних коштів, необхідних для погашення боргів, і постійно підтримувати рівновагу між обсягами і строками перетворення активів у грошові кошти та обсягами і строками погашення зобов'язань.

Наукові методики оцінки кризи та загрози банкрутства підприємства розроблюються та пропонуються для практичного використання фахівцями – фінансовими аналітиками, спеціалістами з антикризового управління. Вони не обов'язкові для застосування, використовуються на вибір та за потреби.

Платоспроможність – це здатність і можливість підприємства своєчасно й повністю виконувати свої фінансові зобов'язання перед внутрішніми та зовнішніми партнерами, а також державою.

Результат господарської діяльності являє собою суму грошових коштів підприємства, яка залишається в розпорядженні підприємства після фінансування його виробничого розвитку.

Результат фінансової діяльності – це зміна обсягу заборгованості підприємства, скоригована на розмір фінансових витрат (відсотків за кредит), дивідендних виплат та податкових платежів.

Результат господарсько-фінансової діяльності – підсумок результату господарської та результату фінансової діяльності, його розмір дає можливість оцінити обсяг «вільних» грошових коштів підприємства після фінансування ним усіх своїх витрат та виробничого розвитку.

Традиційний підхід до діагностики банкрутства полягає у застосуванні стандартних аналітичних прийомів: горизонтальний та вертикальний аналіз, трендовий аналіз, аналіз відносних показників, порівняльний аналіз. Висновки щодо якості фінансового стану робляться на підставі простого зіставлення фактичних показників ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, стабільності тощо з їх нормативними значеннями.

Фінансовий стан підприємства – це здатність підприємства фінансувати свою діяльність.

Фінансова стійкість – це здатність підприємства фінансувати свою діяльність за рахунок власного капіталу.

Фундаментальна (поглиблена) діагностика фінансової кризи характеризує систему оцінки параметрів кризового фінансового стану підприємства, що здійснюється на основі методів факторного аналізу і прогнозування.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 2.1. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

- діагностика;
- фінансовий стан підприємства;
- фінансова стійкість підприємства;
- діагностика фінансового стану підприємства;
- діагностика банкрутства;
- кризовий стан ;
- загроза банкрутства підприємства;
- фінансова рівновага.

Завдання 2.2. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Термін «діагностика» (від грец. Diagnostikos) походить від давньогрецької як розпізнавання стану об'єкта за другорядними ознаками.

Управлінська діагностика і економічна діагностика є тотожними поняттями.

Діагностика кризи необхідна для поточного управління фінансами підприємства.

Експрес-діагностика передбачає систему регулярної оцінки кризових параметрів фінансового розвитку підприємства, яка здійснюється на основі даних його первинного бухгалтерського обліку.

Фундаментальна діагностика банкрутства передбачає вивчення параметрів кризового фінансового стану підприємства на основі методів факторного аналізу та прогнозування.

Завдання 2.3. Дати характеристику основних етапів проведення діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства:

1. Створення інформаційної бази дослідження.

2. Діагностика кризових явищ та загрози банкрутства підприємства.
3. Прогнозування наслідків виникнення ситуації банкрутства підприємства.
4. Дослідження та оцінка потенціалу виживання підприємства.
5. Узагальнення результатів діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства.

Завдання 2.4. Дати відповіді на такі питання, що стосуються сутності та завдань діагностики кризи:

Що таке діагностика економічної системи?

Які завдання вона дозволяє вирішити?

Пояснити основні завдання діагностики фінансово-господарського стану підприємства.

Які відміни оперативної та стратегічної діагностики?

Розкрити мету діагностики кризових явищ та загрози банкрутства суб'єкта господарювання.

Що таке сканування зовнішнього і внутрішнього середовища фірми?

Що передбачає проведення експрес-діагностики підприємства?

Які особливості фундаментальної діагностики банкрутства?

Розкрити структурно-логічну схему проведення діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства.

Завдання 2.5. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Джерелами внутрішньої інформації стосовно фінансового стану підприємства є фінансова звітність.

Зовнішня інформація, як правило, є якісною.

Ліквідаційна маса – це вартість активів, призначена до продажу з метою повернення боргів кредиторам.

Чисті активи тотожні поняттю «ліквідаційна маса».

Фінансова звітність включає такі форми: Баланс, Звіт про фінансові

результати, Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал.

Завдання 2.6. *Поставити ліворуч від номера відповідну літеру, пов'язавши етапи проведення діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства з їх змістом.*

Етапи проведення діагностики кризи	Зміст етапів діагностики кризи
...1. Створення інформаційної бази дослідження	А. Оцінка вартості підприємства та його активів.
...2. Діагностика кризових явищ та загрози банкрутства підприємства	Б. Виявлення ознак кризи та експрес-діагностика загрози банкрутства підприємства. В. Оцінка ресурсних передумов виживання підприємства. Г. Формування внутрішньої і зовнішньої інформації. Д. Поглиблений аналіз зобов'язань підприємства.
...3. Прогнозування виникнення банкрутства наслідків ситуації	Е. Фундаментальний аналіз кризи. Є. Аналіз розвитку зовнішнього середовища та його сприятливості для виходу з кризи. Ж. Визначення основних причин виникнення та поглиблення кризи.
...4. Дослідження потенціалу підприємства та оцінка виживання	З. Перспективна оцінка фінансових наслідків виникнення ситуації банкрутства. И. Висновки стосовно оцінки глибини кризи.
...5. Узагальнення результатів діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства	К. Оцінка можливостей розвитку підприємства та підвищення його конкурентного статусу.

Завдання 2.7. *Дати відповіді на такі питання стосовно методичного забезпечення діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства:*

У чому полягає сутність державних методик проведення діагностики кризи та загрози банкрутства підприємства?

Навести приклад таких методик.

Що таке наукові методики оцінки кризи та загрози банкрутства підприємства?

Які показники визначають фінансово-майновий стан підприємства?

Що таке ресурсний потенціал підприємства?

У чому полягає сутність коефіцієнтного підходу до визначення оціночних показників фінансового стану підприємства?

Що таке агрегатний підхід стосовно методики визначення оціночних показників?

Завдання 2.8. Дати відповіді на такі питання, що стосуються характеристики методичного забезпечення діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства:

Як поділяються залежно від статусу методичні підходи до проведення діагностики кризи та загрози банкрутства підприємства?

Назвати такі методичні підходи.

Що таке порівняльний аналіз фінансового стану підприємства?

У чому полягає сутність індексного підходу до оцінки фінансового стану підприємства?

Що таке еталонний аналіз фінансового стану підприємства?

У чому полягає сутність бального методу щодо формування узагальнюючого висновку відносно глибини кризи?

Завдання 2.9. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

платоспроможність;

поточна платоспроможність;

перспективна платоспроможність;

ліквідність балансу;

ліквідність підприємства;

фінансова стабільність підприємства;

фінансова рівновага підприємства;

фінансова стійкість;

показники оцінки фінансової стійкості підприємства;

запас фінансової стійкості.

Завдання 2.10. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Ліквідність і платоспроможність є тотожними поняттями.

Фінансовий стан підприємства з позиції короткострокової перспективи оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності.

Ліквідність та платоспроможність підприємства оцінюється на основі зіставлення коротко- і довгострокових пасивів.

Платоспроможність підприємства характеризує поточний стан розрахунків на підприємстві.

Ліквідність балансу і ліквідність підприємства є тотожними поняттями.

Ліквідність мобільних активів є вищою, ніж ліквідність імобільних активів.

Активи у залежності від рівня ліквідності поділяються на три групи.

До групи активів з малим ступенем ризику відносяться грошові кошти і поточні фінансові інвестиції.

Завдання 2.11. Дати визначення і розкрити сутність таких понять:

Коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Коефіцієнт швидкої ліквідності.

Коефіцієнт поточної ліквідності.

Дисконтована вартість поточних активів.

Дисконтована вартість короткострокових пасивів.

Власні оборотні кошти.

Коефіцієнт покриття запасів.

Коефіцієнт відновлення платоспроможності.

Коефіцієнт втрати платоспроможності.

Завдання 2.12. Дати відповіді на такі питання, що стосуються аналізу показників ліквідності та платоспроможності підприємства:

Які основні чинники впливають на формування ліквідності підприємства?

Що таке абсолютно ліквідні активи?

До якої групи активів за ступенем ліквідності належать виробничі запаси і незавершене виробництво?

Що таке трансформація оборотних активів?

З якою метою порівнюють чотири групи активів за ступенем ліквідності з відповідними групами зобов'язань за терміновістю виконання?

Як класифікуються активи за ступенем ризику?

Які фінансові коефіцієнти характеризують ступінь ліквідності оборотних активів?

Які чинники впливають на рівень їх нормативного значення?

Назвати недоліки таких фінансових коефіцієнтів.

Завдання 2.13. Дати відповіді на такі питання , що стосуються діагностики фінансової стабільності та стійкості:

Яка мета діагностики фінансової стабільності та стійкості?

Які основні чинники впливають на фінансову стійкість підприємства?

Назвати абсолютні показники за допомогою яких оцінюють фінансову стійкість підприємства.

У чому полягає сутність коефіцієнтного підходу оцінки фінансової стійкості підприємства?

Дати характеристику чотирьох типів фінансової стійкості підприємств.

Завдання 2.14. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Залежно від статусу методичні підходи до проведення діагностики кризи та загрози банкрутства поділяють на державні та недержавні.

Наукові методики оцінки кризи та загрози банкрутства підприємства є обов'язковими для застосування в певних ситуаціях, перелік яких визначено.

Агрегатні моделі й балансові моделі оцінки кризового стану та загрози банкрутства підприємства є тотожними поняттями.

Результат господарської діяльності являє собою суму грошових коштів

підприємства, яка залишається в розпорядженні підприємства після фінансування його виробничого розвитку.

Нетто-результат експлуатації інвестицій дає можливість оцінити фінансовий результат здійснення виробничої діяльності підприємства без врахування впливу на нього структури капіталу та податкових платежів з прибутку.

Результат фінансової діяльності – це зміна обсягу заборгованості підприємства.

Результат господарсько-фінансової діяльності – підсумок результату господарської та результату фінансової діяльності, його розмір дає можливість оцінити обсяг «вільних» грошових коштів підприємства після фінансування ним усіх своїх витрат та виробничого розвитку.

Матриця фінансової рівноваги характеризує рівність суми доходів і витрат підприємства.

***Завдання 2.15.** Дати характеристику методичного забезпечення діагностики кризи та загрози банкрутства підприємства:*

Залежно від статусу (державні методики, наукові методики).

Залежно від характеру показників та їхнього інформаційного забезпечення (кількісні показники, якісні показники, змішані показники).

Залежно від напрямку дослідження (фінансово-майновий стан, результати фінансово-господарської діяльності, організація управління підприємством, ресурсний потенціал підприємства, комбінований підхід).

Залежно від методики формування оціночних показників (коефіцієнтний підхід, агрегатний підхід, індексний підхід).

Залежно від методики дослідження оціночних показників (динамічний аналіз, порівняльний аналіз, еталонний аналіз).

Залежно від методики формування узагальнюючого висновку (суб'єктивні методи, об'єктивні методи).

Завдання 2.16. Розкрити сутність таких методологічних принципів формування системи показників-індикаторів кризового стану та загрози банкрутства:

1. Адекватність системи показників задачам діагностичного дослідження.
2. Наявність відповідного інформаційного забезпечення.
3. Можливість чіткого визначення алгоритмів розрахунку показників-індикаторів кризи.
4. Можливість накопичення статистичної бази стосовно рівня та динаміки зміни показників.
5. Охоплення показниками усіх найважливіших напрямів(сфер) оцінки фінансового стану підприємств, в яких можуть знаходити відображення кризові явища.
6. Оптимальна чисельність показників з кожного напрямку дослідження, виключення з складу системи показників, що дублюють один одного.
7. Можливість чіткого та однозначного визначення негативного значення або негативної динаміки, які можуть використовуватися як база для ідентифікації кризового стану або передумов для його появи в майбутньому.

Завдання 2.17. Дати відповіді на такі питання, що стосуються методичних підходів щодо діагностики кризи та загрози банкрутства підприємства:

Які є державні методики діагностики кризи та загрози банкрутства підприємства?

Які оціночні показники передбачено до розрахунку агрегатним підходом?

У чому полягає сутність матриці фінансової рівноваги?

Що таке дискримінантний аналіз?

Пояснити особливості побудови рейтингових систем оцінки фінансового стану та загрози банкрутства підприємств.

Що таке кредитний скоринг?

Тестові завдання

2.1. Система ретроспективного, оперативного і перспективного цільового аналізу, спрямованого на виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінку загрози його банкрутства та можливостей подолання кризи – це:

- а) діагностика фінансового стану підприємства;
- б) діагностика фінансової стійкості підприємства;
- в) діагностика кризи;
- г) діагностика банкрутства.

2.2. Система регулярної оцінки кризових параметрів фінансового розвитку підприємства, яка здійснюється на основі даних його фінансового обліку за стандартними алгоритмами аналізу – це:

- а) фундаментальна діагностика;
- б) експрес-діагностика;
- в) поточна діагностика;
- г) стратегічна діагностика.

2.3. Фундаментальна діагностика передбачає вивчення параметрів кризового стану підприємства на основі:

- а) методів факторного аналізу і прогнозування;
- б) фінансової звітності підприємства;
- в) первинного бухгалтерського обліку;
- г) аналізу взаємовідносин із зовнішнім оточенням.

2.4. Схема проведення діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства передбачає:

- а) створення інформаційної бази дослідження;
- б) діагностику кризи та загрози банкрутства;

- в) прогнозування наслідків виникнення ситуації банкрутства;
- г) дослідження та оцінку потенціалу виживання підприємства;
- д) узагальнення результатів діагностики кризи та загрози банкрутства підприємства;
- е) усі відповіді правильні;
- є) усі відповіді неправильні.

2.5. *Державні методики проведення діагностики кризи та загрози банкрутства є:*

- а) обов'язковими для використання у всіх випадках;
- б) необов'язковими для використання;
- в) використовуються на розсуд власників підприємств;
- г) обов'язковими для використання в певних ситуаціях.

2.6. *Наукові методики проведення діагностики кризи та загрози банкрутства є:*

- а) обов'язковими для використання у всіх випадках;
- б) необов'язковими для використання і мають рекомендаційний характер;
- в) обов'язковими для використання в певних ситуаціях;
- г) обов'язковими для використання на вимогу господарського суду.

2.7. *До показників, які застосовуються в агрегатному підході щодо оцінки кризи та загрози банкрутства підприємства, не належать:*

- а) нормальні джерела фінансування запасів;
- б) нетто-результат експлуатації інвестицій;
- в) коефіцієнт покриття;
- г) результат фінансової діяльності.

2.8. *Ліквідність активів по відношенню до платоспроможності є:*

- а) первинною;

- б) вторинною;
- в) первинною або вторинною у залежності від умов;
- г) показники не залежать один від одного.

2.9. *Ліквідність балансу підприємства залежить від співвідношення:*

- а) активів за ступенем ліквідності і пасивів за терміновістю погашення;
- б) оборотних і необоротних активів;
- в) власного і залученого капіталу;
- г) кредиторської та дебіторської заборгованості.

2.10 *Основний чинник, що впливає на формування фінансової стійкості підприємства:*

- а) структура активів;
- б) структура пасивів;
- в) структура власного капіталу;
- г) співвідношення власного і позикового та залученого капіталу.

2.11. *До оборотних активів не належить:*

- а) незавершене виробництво;
- б) векселі одержані;
- в) векселі видані;
- г) товари.

2.12. *Довгострокова дебіторська заборгованість є більш ліквідною у порівнянні з:*

- а) векселями одержаними;
- б) грошовими коштами;
- в) поточними фінансовими інвестиціями;
- г) довгостроковими фінансовими інвестиціями.

2.13. *Коефіцієнт фінансового левериджу розраховується як співвідношення сум:*

- а) власного і залученого капіталу;
- б) залученого і власного капіталу;
- в) оборотного і основного капіталу;
- г) кредиторської та дебіторської заборгованості.

2.14. *Операційний цикл розраховується так:*

- а) виручка від реалізації / сума оборотних активів;
- б) кількість днів у аналізованому періоді / коефіцієнт оборотності оборотних активів;
- в) тривалість обороту оборотних активів мінус тривалість обороту кредиторської заборгованості;
- г) сума оборотних активів / виручка від реалізації.

2.15. *Реалізація методичного підходу оцінки фінансового стану підприємства на основі балансових моделей не передбачає використання таких показників:*

- а) власних оборотних коштів;
- б) нормальних джерел формування запасів;
- в) запасів та витрат;
- г) грошових коштів.

2.16. *Сума власних оборотних коштів при використанні балансових моделей розраховується за таким алгоритмом:*

- а) оборотні активи мінус поточні зобов'язання;
- б) поточні зобов'язання мінус оборотні активи;
- в) власний капітал плюс довгострокові зобов'язання мінус необоротні активи;
- г) власний капітал мінус необоротні активи.

2.17. Сума таких величин як власні оборотні кошти, банківські кредити для формування оборотних коштів і кредиторська заборгованість товарного характеру утворює показник, який називається:

- а) нормальні джерела формування запасів;
- б) результат господарської діяльності;
- в) результат фінансової діяльності;
- г) результат господарсько-фінансової діяльності.

2.18. Нестійке фінансове становище підприємства відповідає нерівності:

- а) $ВOK < ЗВ < НДФЗ$;
- б) $ЗВ < ВOK$;
- в) $ЗВ > ВOK$;
- г) $ЗВ > НДФЗ$,

де $ВOK$ – власний оборотний капітал;

$ЗВ$ – запаси і витрати;

$НДФЗ$ – нормальні джерела формування запасів.

2.19 Імовірність банкрутства підприємства відповідно до Z-рахунку в п'ятифакторній моделі Е. Альтмана вважається дуже високою за умови, коли Z дорівнює:

- а) до 1,8;
- б) 1,81 – 2,7;
- в) 2,71 – 2,9;
- г) понад 3,0.

2.20. Хто з вітчизняних вчених розробив дискримінантні моделі діагностики банкрутства підприємств за видами економічної діяльності:

- а) А.М. Поддєрьогін;
- б) О.О. Терещенко;
- в) М.К. Бондарчук;
- г) І.В. Алексєєв.

Фінансові кросворди

Фінансовий кросворд №1

Розв'язок фінансового кросворда полягає в тому, щоб правильно написавши слова за горизонталлю, ви прочитаєте за вертикаллю зашифрований термін, виділений жирними лініями.

За горизонталлю:

1. Здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, за якою не тільки поточні витрати, а й капіталовкладення забезпечуються за рахунок власних фінансових джерел.

2. Сукупність досліджень щодо визначення цілей функціонування підприємства, методів їх досягнення та виявлення недоліків.

3. Вид аналізу фінансового стану підприємства залежно від методики дослідження оціночних показників.

4. Методики проведення діагностики кризи та загрози банкрутства, які є обов'язковими для використання в певних ситуаціях, перелік яких визначено.

5. Здатність активів перетворюватися у готівку.

6. Вид аналізу, який полягає в аналізі певних показників шляхом порівняння їхнього значення з відповідним значенням за попередні роки.

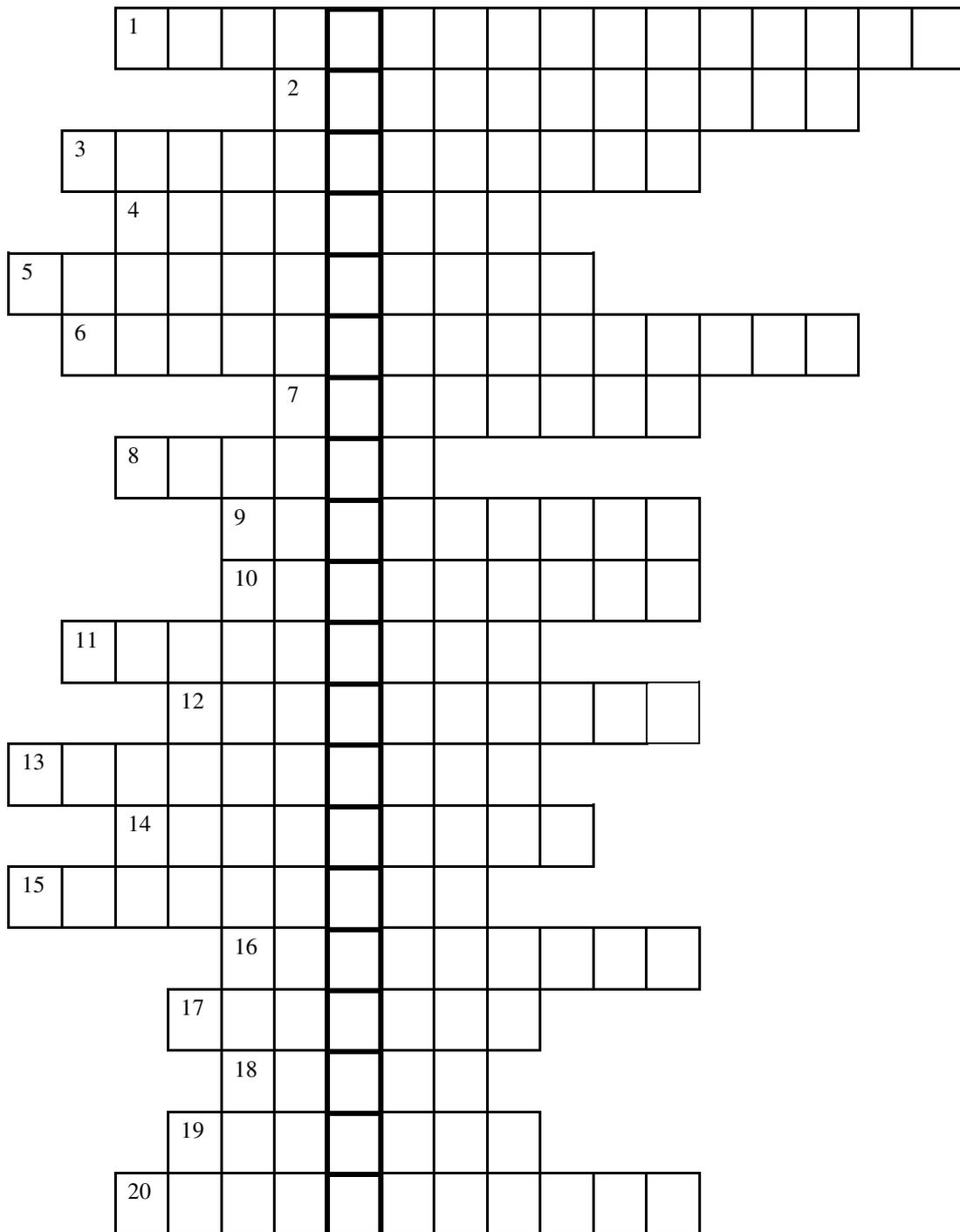
7. Коефіцієнт ліквідності.

8. Майно підприємства.

9. Вид аналізу фінансового стану підприємства залежно від методики дослідження оціночних показників.

10. Методичний підхід до оцінки фінансового стану підприємства, який передбачає розрахунок динамічних показників зміни стану об'єкта дослідження в часі (темп росту, приросту тощо).

11. Один із головних чинників, що впливає на досягнення підприємством фінансової рівноваги та фінансової стабільності.

12. Цикл кругообігу оборотних коштів.

13. Методологічні підходи до побудови систем оцінки фінансового стану та загрози банкрутства.

14. Синонім агрегатних моделей.

15. Вид діяльності підприємства.

16. Тип поточної фінансової стійкості підприємства.

17. Засновник технології розробки багатофакторної статистичної моделі

прогнозування банкрутства на базі застосування багатофакторного дискримінантного аналізу.

18. Розлад господарсько-фінансової діяльності підприємства, що призводить до суттєвого погіршення платоспроможності.

19. Методики проведення діагностики кризи, які мають рекомендаційний характер.

20. Цикл кругообігу оборотних коштів, за який вони здійснюють один оборот.

Зашифрований термін означає систему ретроспективного, оперативного і перспективного цільового аналізу, спрямованого на виявлення ознак кризового стану підприємства, оцінку загрози його банкрутства

Задачі

Приклади розв'язку типових задач

Задача 2.1

На основі фінансової звітності ПАТ «ЗАЗ», поданої у додатку 1, розрахувати ліквідність балансу, а також значення коефіцієнтів абсолютної, швидкої і поточної ліквідності і зробити відповідні висновки.

Розв'язок

Для проведення аналізу ліквідності балансу підприємства у звітному періоді доцільно перетворити баланс у зручну для аналізу форму. Для цього статті активу балансу об'єднують у чотири групи (А1, А2, А3, А4) у залежності від рівня ліквідності активів. Статті пасиву балансу також об'єднуються у чотири групи (П1, П2, П3, П4) залежно від терміновості сплати зобов'язань. Методика віднесення конкретного виду активів чи пасивів до відповідної групи подана в [6] та ін.

Актив(на початок року):

$$A1 = 54,4 + 38,0 = 92,4 \text{ млн. грн};$$

$$A2 = 1775,6 + 363,7 + 195,0 + 10,9 + 557,7 + 46,5 = 2949,4 \text{ млн. грн};$$

$$A3 = 536,4 + 79,1 + 89,3 + 5,6 = 710,4 \text{ млн. грн};$$

$$A4 = 1814,3 \text{ млн. грн.}$$

Пасив (на початок року):

$$П1 = 31,5 + 819,5 + 213,3 + 3,8 + 4,9 + 12,9 + 127,4 = 1213,3 \text{ млн. грн};$$

$$П2 = 1618,1 \text{ млн. грн};$$

$$П3 = 538,5 \text{ млн. грн};$$

$$П4 = 2196,5 \text{ млн. грн.}$$

Для зручності проведення аналізу дані групування зводяться в агрегований баланс (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Групування активів і пасивів ПАТ «ЗАЗ»

Актив	Співвідношення статей агрегованого балансу		Пасив
	рекомендоване	фактичне	
A1=92,4	>	<	П1=1213,3
A2=2949,4	>	>	П2=1618,1
A3=710,4	>	>	П3=538,5
A4=1814,3	<	<	П4=2196,5

Висновок: розмір найбільш термінових зобов'язань перевищує величину найбільш ліквідних активів, що пов'язано з браком грошових коштів на поточному рахунку підприємства. Відповідність інших нерівностей свідчить про здатність підприємства своєчасно виконувати зобов'язання протягом року і більш довготривалого періоду за рахунок активів, що є в його розпорядженні.

Більш детальний аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства передбачає розрахунок низки показників ліквідності:

1. Розмір робочого капіталу (РК) підприємства розраховується за формулою:

PK = Оборотні активи (ряд. 1165 форма №1) – Поточні зобов'язання (ряд. 1695 форма №1).

$$PK^0=3752,2 - 2831,7 = 920,5;$$

$$PK^1=2919,1 - 2423,2 = 495,9.$$

2. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності ($K_{\text{абс. л.}}$) розраховується за формулою:

$$K_{\text{абс. л.}} = \frac{\text{Найбільш ліквідні активи (ряд. 1160+ 1165 форма №1)}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.1)$$

Поточні зобов'язання .

$$K^0_{\text{абс. л.}} = (54,4 + 38,0) / 2831,7 = 0,033;$$

$$K^1_{\text{абс. л.}} = (7,5 + 3,2) / 2423,2 = 0,004.$$

3. Значення коефіцієнта швидкої ліквідності ($K_{\text{ш. л.}}$) розраховується за формулою:

$$K_{\text{ш. л.}} = \frac{\text{Найбільш ліквідні активи} + \text{Середньоліквідні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.2)$$

(ряд. 1030+1035+1160+1135 форма №1) / Поточні зобов'язання.

$$K^0_{\text{ш. л.}} = (92,4 + 1775,6 + 363,7 + 195,0 + 10,9 + 557,7 + 46,5) / 2831,7 = 1,07.$$

$$K^1_{\text{ш. л.}} = (7,5 + 3,2 + 705,5 + 207,3 + 114,7 + 11,9 + 1032,4 + 102,1) / 2423,2 = 0,90.$$

4. Значення коефіцієнта поточної ліквідності ($K_{\text{п. л.}}$) розраховується за формулою:

$$K_{\text{п. л.}} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.3)$$

$$K^0_{\text{п. л.}} = 3752,2 / 2831,7 = 1,33;$$

$$K^1_{\text{п. л.}} = 2919,1 / 2423,2 = 1,20.$$

Висновок: протягом аналізованого періоду на підприємстві ПАТ «ЗАЗ» сума робочого капіталу має позитивне значення, причому на кінець року вона суттєво зменшилася у порівнянні з початком року, що свідчить про погіршення його платоспроможності.

Коефіцієнти ліквідності дещо знизилися, їх рівень значно нижче нормативного значення, що підтверджує зроблений вище висновок. Отже, аналізоване підприємство перебуває у фінансовій кризі.

Задача 2.1

На основі фінансової звітності ПАТ «ЗАЗ», поданої в додатках 1 і 2, необхідно здійснити прогнозування банкрутства підприємства, використовуючи чотирифакторну модель (модель R).

Розв'язок

Модель R має такий вид:

$$R = 8,38 \times K_1 + K_2 + 0,054 \times K_3 + 0,63 \times K_4,$$

де K_1 – оборотний капітал / активи;

K_2 – чистий прибуток / власний капітал;

K_3 – виручка від реалізації / активи;

K_4 – чистий прибуток / інтегральні витрати.

Імовірність банкрутства підприємства у відповідності зі значенням моделі R визначається за шкалою, поданою в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Загальна оцінка імовірності банкрутства підприємства

Значення R	Імовірність банкрутства, %
Менше 0	Максимальна (90-100)
0 – 0,18	Висока (60-80)
0,18 – 0,32	Середня (35-50)
0,32 – 0,42	Низька (15-20)
Більше 0,42	Мінімальна (до 10)

Використовуючи фінансову звітність досліджуваного підприємства, подану в додатках 1 і 2, на основі R моделі розрахуємо імовірність його банкрутства на ближчі рік-два.

$$K_1 = \frac{[(\text{ряд.1195 на початок року} + \text{ряд.1195 на кінець року форма №1}) / 2]}{[(\text{ряд.1300 на початок року} + \text{ряд.1300 на кінець року}) / 2]} = \frac{[(3752,2+2919,1) / 2]}{[(5566,7+4720,6) / 2]} = 0,65;$$

$K_2 = \text{ряд.2350 (2355) форма №2} / [(\text{ряд. 1495 на початок року} + \text{ряд. 1495 на кінець року форма №1}) / 2] = - 155,6 / [(2196,5+1957,9) / 2] = - 0,08 ;$

$K_3 = \text{ряд. 2000 форма №2} / [(\text{ряд.1300 на початок року} + \text{ряд.1300 на кінець року форма №1}) / 2] = 2609,1 / [(5566,7+4720,6) / 2] = 0,51 ;$

$K_4 = \text{ряд. 2350 (2355) форма №2} / (\text{ряд.2050} + 2130 + 2150 + 2180 + 2250 + 2270 \text{ форма №2}) = - 155,6 / (2244,4+115,8+51,3+375,8+211,6+163,6) = - 0,05.$

$R = 8,38 \times 0,65 + (-0,08) + 0,054 \times 0,51 + 0,63 \times (-0,05) = 5,37.$

Висновок: Ризик імовірності банкрутства підприємства практично відсутній.

Задачі для самостійної роботи

Задача 2.3

Виконати експрес-аналіз фінансового стану підприємства, якщо відомі такі дані, тис. грн:

1. Грошові кошти у національній та іноземній валютах – 100
2. Дебіторська заборгованість – 400
3. Запаси – 600
4. Кредиторська заборгованість – 300
5. Прибуток від продажу – 350
6. Власний капітал – 800
7. Довгостроковий кредит – 150
8. Короткостроковий кредит – 300
9. Виручка від продажу – 2500.

Задача 2.4

Використовуючи дані таблиці 2.3, на основі розрахунків оцінити, чи покращиться фінансовий стан підприємства при зміні структури капіталу. Як до змін віднесуться акціонери, кредитори? Наскільки є реальним такий напрям фінансового оздоровлення в українських умовах.

Таблиця 2.3

Вплив зміни структури капіталу на результати господарювання по підприємству ПАТ «Шанс» (тис. грн)

Показник	До зміни структури	Після зміни структури
Активи	4500	4500
Довгострокові зобов'язання	1900	2500
Власний капітал	2500	1900
ЕВІТ	400	400
Відсоткові платежі	150	250
Прибуток до оподаткування	250	150
Податки	90	60
Чистий прибуток	160	90
Кількість акцій, шт.	45000	40000
Ринкова ціна акції, грн	30	40

Задача 2.5

Стосовно підприємства «Ритм» є така інформація:

- загальна сума активів – 2250 тис. грн;
- величина робочого капіталу – 800 тис. грн;
- питома вага власного капіталу та величини довгострокових зобов'язань у структурі пасивів, відповідно, становить 50% та 20%.

Необхідно розрахувати:

- коефіцієнт поточної ліквідності;
- коефіцієнт швидкої ліквідності, якщо питома вага запасів товарно-матеріальних цінностей у структурі поточних активів становить 40%.

Задача 2.6

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності підприємства складає 0,15. Розмір поточних зобов'язань на кінець року складає 1400 тис. грн. Розрахувати

розмір залишку грошових коштів на поточному рахунку підприємства на кінець року. Яким повинен бути залишок грошових коштів для забезпечення мінімально допустимого значення коефіцієнта абсолютної ліквідності (0,2).

Задача 2.7

Використовуючи фінансову звітність ПАТ «ЗАЗ», подану в додатках 1 і 2, розрахувати імовірність банкрутства підприємства за допомогою моделі Таффлера.

Задача 2.8

Використовуючи фінансову звітність ПАТ «ЗАЗ», подану в додатках 1 і 2, розрахувати імовірність банкрутства підприємства за допомогою моделі Спрінгейта.

Запитання для самоконтролю

- 1.Що таке діагностика?
- 2.Яка необхідність діагностики кризи та загрози банкрутства підприємства?
- 3.Яка мета експрес-діагностики фінансового стану підприємства?
- 4.Назвати особливості фундаментальної (поглибленої) діагностики банкрутства.
- 5.Які етапи проведення діагностики кризового стану та загрози банкрутства підприємства?
- 6.У чому полягає сутність державних методик проведення діагностики кризи та загрози банкрутства?
- 7.Яка мета наукових методик проведення діагностики кризи та загрози банкрутства?
- 8.Що таке агрегатні (балансові) моделі ідентифікації фінансового стану підприємства?

9. Які особливості діагностики кризи на основі побудови та використання матриць фінансової рівноваги?

10. Що таке модель Е. Альтмана?

11. У чому полягає сутність дискримінантного аналізу?

12. Назвати особливості рейтингових систем оцінки фінансового стану та загрози банкрутства підприємств.

Питання для обговорення на заняттях

1. Необхідність прогнозування банкрутства.

2. Сутність та завдання діагностики кризи.

3. Система оціночних показників-індикаторів кризового стану.

4. Основні чинники, що впливають на формування фінансового стану підприємства.

5. Балансові моделі та їх використання для діагностики кризи.

6. Типи поточної фінансової стійкості підприємства.

7. Результат господарської діяльності.

8. Результат фінансової діяльності.

9. Матриця фінансової рівноваги.

10. Статистичні моделі діагностики банкрутства.

11. Експертні методи діагностики кризового стану підприємства.

12. Побудова рейтингових систем оцінки фінансового стану та загрози банкрутства.

13. Інтегральні моделі діагностики українських підприємств.

Теми наукових рефератів

1. Роль діагностики в управлінні фінансовою санацією підприємства.

2. Сутність фінансової діагностики та її основні етапи.

3. Традиційні методи діагностики фінансової кризи та їх недоліки.

4. Дискримінантний аналіз як інструмент оцінювання імовірності банкрутства.

5. Методичні засади побудови та використання матриць фінансової рівноваги в процесі діагностики фінансового стану та загрози банкрутства підприємства.

6. Діагностика потенціалу виживання підприємства.

7. Поглиблена діагностика фінансового стану та загрози банкрутства підприємства на базі дослідження його грошового обороту.

Рекомендована література

18. Далик В. П., Чорній Б.І., Гарасим Л.С.. Інноваційні стратегії підприємств. International Scientific Journal Internauka. Series: Economic Sciences.

URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42618/1/16962689825744.pdf>

19. Корбутяк А. Г Підходи до трактування поняття фінансовий стан підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету.

Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017 №16 С.149-153. URL: https://www.researchgate.net/publication/352906781_THE

[ESSENCE AND DIAGNOSTICS OF THE ENTERPRISE FINANCIAL STAT](https://www.researchgate.net/publication/352906781_THE)

20. Мошківська Д. В. Криза на підприємстві: типи та причини. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи. 2023. С. 169-170.

<https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/279792>

21. Погріщук Г.Б., Присяжнюк С.В.. Ідентифікація фінансової кризи на підприємстві. Економіка і суспільство. 2016. Випуск № 3. С. 463-469. URL:

https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/80.pdf

22. Рудика В.І., Косарева І.П., Величко Н.В. Напрями та стратегія запобігання банкрутства суб'єктів господарської діяльності. Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки».

2017 №17 С. 431–435 URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/91.pdf>

23. Рябенко Г.М Верланов О.Ю., Звягінцева О.Б., Клименко С. О..

Антикризове фінансове управління підприємством: теоретичний аспект. Сталій розвиток економіки. 2024. Випуск № 1 (48). С. 125-128. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/893-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-855-2-10-20240311.pdf>

24. Сніткіна І. А., Волкова Н. А. Аналітичні методи експрес-діагностики банкрутства. Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції. матеріали 5 Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 25 травня, 2017 р.). Одеса, 2017. С. 121-122. URL: <http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/ANOTATSIYA-Snitkina.pdf>

25. Трач О.В., Шведа Н.М. Фінансова стійкість як основа успішного підприємства. Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій: Міжнародної науково-технічної конференції 22-24 трав. 2018р. Тернопіль, 2018. С 336–337. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/25466/2/MNTK_2018_2018_Trach_O-Financial_stability_as_a_336-337.pdf

26. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник / О.О. Терещенко. К.: КНЕУ, 2006. 552 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=FvWD_VkAAAAJ&citation_for_view=FvWD_VkAAAAJ:u-x6o8ySG0sC

27. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: підручник. Ольштин.:Університет Вармінсько- Мазурський (Польща), 2011. 458 с. Гриф надано МОН України, Лист № 14/ 18.2- 468 від 27.02.2006 р. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

28. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : [навч. посібник] / А.В.Череп. К. : Кондор, 2006. 378 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%95%D0%BB%BD%D0%BD%D1%8F/10.pd>

29. Череп О.Г., Горбунова А.В., Бугай В.З, Череп А.В. Антикризова система управління як основа забезпечення економічної безпеки підприємства. Науково-практичний журнал "Економіка транзиту". Алмати : ІП "Ханшаїм" No

4 2021. Головний редактор: Айжан Асілова. С. 35- 44. ISSN 2413-4953. URL: www.tranzit-as.kz

30. Череп А.В., Череп О.Г., Огренич Ю.О. Удосконалення науково-методичного підходу до оцінки впливу факторів на використання механізму формування стратегії антикризового управління операційною діяльністю промислових підприємств у кризових умовах (Improving the scientific and methodical approach to assessing the impact of factors on the use of the mechanism for forming a strategy for anticrisis management of operational activities of industrial enterprises in crisis conditions). Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики (Financial and credit activity-problems of theory and practice). 2022. № 1 (42). С. 134-144. URL: [file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+\(42\)+2022+maket+ost-134-144.pdf](file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+(42)+2022+maket+ost-134-144.pdf)

31. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Життєздатність підприємства: від виживання до розвитку : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. 389 с. ISBN 978-617-8064-17-4. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

32. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Стратегія і тактика антикризового управління підприємством в умовах невизначеності : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. - 274 с. - ISBN 978-617-8064-18-1. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

33. Череп А.В., Бугай В.З., Череп О.Г., Горбунова А.В. Управління життєзабезпеченням промислових підприємств шляхом формування антикризових заходів: монографія. Запоріжжя: ФОП «Мокшанов В.В.», 2019. 192 с. ISBN 978-617-7520-57-2. УДК 005.931.1 У67. URL: http://www.ukrbook.net/litopys/Knigki/2020/L_k_05_2020.pdf

34. Череп А.В., Дубиніна С.М., Андросова О.Ф. Теорія та практика управління витратами виробництва промислових підприємств : монографія / А. В. Череп, С. М. Дубиніна, О. Ф. Андросова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя

: Мокшанов В.В., 2022. 307 с. ISBN 978-617-8064-16-7. URL:
<https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

35. Череп А.В., Кущик А.П. Економічний ризик та його оцінка : підруч. для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра спец. "Фінанси, банківська справа та страхування" освіт.-проф. програми "Фінанси і кредит" / А. В. Череп, А. П. Кущик. Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. 316 с. URL:
<http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2021/12/0047935.doc>. ISBN 978-617-8064-15-0

36. Череп А.В., Нурлихіна Г.Б., Череп О.Г. Финансовая санация и банкротство хозяйствующих субъектов: учебное пособие. Алматы: Издательский дом «Казак университеті», 2019. 192 с. URL:
http://lib.khnu.km.ua/virt_dovidka/virt_dovidka1/for_chit/arhiv/view_post.php?postid=1650

37. Череп А. В., Олейнікова Л. Г., Крилов Д. В., Череп О.Г. Управління ефективністю інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва : монографія / А. В. Череп, Л. Г. Олейнікова, Д. В. Крилов [та ін.] ; Запорізький нац. ун-т. Київ : Кондор, 2018. 275 с. - ISBN 978-617-7582-71-6/ URL:
<https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

38. Череп А. В., Павленко А.І. Внутрішні джерела фінансування санації підприємства. Тези. Збірник матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях». / [за ред. А.В. Череп]. – Запоріжжя, 07-08 листопада 2019 р. Запоріжжя : Видавництво ЗНУ, 2019. С. 243- 244. URL: <https://www.google.com/search?q=%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BF+%D0%90.+%D08F+>

РОЗДІЛ 3

КОНТРОЛІНГ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Мета заняття – вивчити сутність фінансового контролінгу; з’ясувати його функції та завдання; зрозуміти особливості стратегічного і оперативного контролінгу; навчити студентів розробляти план антикризових заходів.

Зміст розділу

1. Сутність фінансового контролінгу.
2. Функції та завдання контролінгу.
3. Антикризовий фінансовий контролінг.
4. Система раннього попередження та реагування.
5. План антикризових заходів.

Огляд ключових понять

Контролінг – сукупність методів та процедур з координації планування, обліку, контролю та ризик-менеджменту, а також інформаційного, методичного та консультативного забезпечення управлінських рішень.

Стратегічний контролінг – комплекс функціональних завдань, інструментів та методів з координації стратегічного планування та контролю для забезпечення довгострокового управління фінансами, вартістю та ризиками.

Система збалансованих показників – система інтегрованих показників, які характеризують: фінансово-економічні параметри підприємства; виробничий процес; перспективи підприємства на ринку та його інноваційні можливості. Вона передбачає збалансування:

фінансових та не фінансових оціночних показників та цільових орієнтирів;

стратегічних та оперативних цілей;

інформації звітного та планового періодів;

внутрішніх та зовнішніх факторів діяльності підприємства;

індикаторів пізнього та раннього попередження.

Оперативний контролінг – підтримання системи управління досягненням поточних фінансових цілей підприємства. На нього покладено виконання таких функцій та завдань:

забезпечення розроблення системи річних, квартальних, місячних бюджетів;

організація управлінського обліку;

бюджетний контроль;

внутрішній консалтинг та методичне забезпечення;

підготовка рапортів.

Бюджетний контроль – порівняння фактичних показників фінансово-господарської діяльності з плановими (бюджетними) з метою перевірки їх узгодженості за величиною і термінами, а також аналіз причин відхилень для вироблення пропозицій щодо корекції бюджетів чи фінансово-господарської діяльності підприємства.

Внутрішній аудит – незалежна та об'єктивна діяльність зі здійснення перевірок і консультування, спрямована на забезпечення створення доданої вартості та вдосконалення роботи організації.

Діяльність внутрішнього аудиту сфокусована на трьох основних напрямках:

сприяння ризик-менеджменту;

перевірці системи внутрішнього контролю;

підтриманню корпоративного управління.

Концепція антикризового фінансового контролінгу – основоположна модель функціонального підтримання антикризового фінансового

менеджменту, яка включає комплекс цілей та завдань контролінгу, а також необхідний для її досягнення набір інструментів.

Система раннього попередження та реагування – особлива інформаційна система, яка сигналізує керівництву про потенційні загрози та ризики, яких може зазнати підприємство, а також про додаткові шанси щодо поліпшення ефективності фінансово-господарської діяльності.

Організація системи раннього попередження включає такі етапи:

формування інформаційних каналів;

визначення сфер спостереження;

формування конкретних аналітичних завдань для аналітичних центрів;

вибір індикаторів раннього попередження;

розрахунок планових та граничних значень індикаторів, а також безпечних інтервалів їх зміни.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 3.1. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

контроль;

контролінг;

концепції контролінгу;

стратегічний контролінг;

оперативний контролінг;

функції контролінгу;

система збалансованих показників;

фінансова стратегія;

бюджетування.

Завдання 3.2. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Однією з причин виникнення фінансової кризи на багатьох українських підприємствах є низький рівень менеджменту.

Поняття «контролінг» з економічного погляду означає контроль за фінансово-економічною діяльністю підприємства.

Контролінг спрямований на аналіз минулих подій.

Головне завдання контролінгу полягає у координації різних підсистем системи управління, що діють на підприємстві.

Найважливішим цільовим орієнтиром стратегічного контролінгу є забезпечення життєздатності підприємства у короткостроковому періоді.

До інструментів стратегічного контролінгу відносять бенчмаркінг.

***Завдання 3.3.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються сутності контролінгу:*

Що таке контролінг?

Де і коли вперше було запроваджено контролінг як систему підтримки управлінських рішень?

Назвати три основні концепції контролінгу.

Яка з них є найпоширенішою?

Чим зумовлена необхідність запровадження контролінгу на вітчизняних підприємствах?

Які принципові відміни між стратегічним і оперативним контролінгом?

Чи приймає служба контролінгу безпосередньо управлінські рішення?

Що є типовими «продуктами» контролінгу?

Чи можливе виведення підприємства з фінансової кризи без запровадження елементів контролінгу?

***Завдання 3.4.** Розкрити сутність таких функцій фінансового контролінгу:*

координація;

фінансова стратегія;

бюджетування;

внутрішній контроль;

контролінг ризиків;
внутрішній консалтинг та методичне забезпечення.

Завдання 3.5. Пояснити функцію координації контролінгу, де він повинен забезпечити узгодження:

дерева цілей із наявними в підприємства ресурсами;
довгострокових планів із визначеними цілями та стратегією розвитку підприємства;
окремих бюджетів підприємства і зведення їх у єдиний план;
функцій контролю та планування;
системи забезпечення інформації з інформаційними потребами підприємства, які постають під час аналізу та планування;
організаційної структури підприємства з виробничими потребами.

Завдання 3.6. Розкрити сутність таких інструментів стратегічного контролінгу:

аналіз сильних та слабких сторін;
таргет-костинг;
портфельний аналіз;
система раннього попередження та реагування;
збалансована система показників;
бенчмаркінг;
АВС-аналіз;
система управління вартістю на базі EVA.

Завдання 3.7. Пояснити основні завдання фінансових служб підприємств у рамках стратегічного фінансового контролінгу:

Обґрунтування стратегічних напрямів діяльності підприємства та виявлення стратегічних факторів успіху;
визначення стратегічних цілей та розроблення фінансової стратегії підприємства;

постановка та підтримання на належному рівні системи ризик-менеджменту;

довгострокове фінансове планування;

довгострокове управління вартістю підприємства;

забезпечення інтеграції довгострокових стратегічних цілей та оперативних завдань, які ставляться перед окремими працівниками та структурними підрозділами.

Завдання 3.8. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Зміст контролінгу та його призначення характеризують його функції.

Найчастіше до функцій контролінгу відносять аналіз, планування і контроль.

Фінансові проблеми, які виникають у суб'єктів господарювання, досить часто зумовлені відсутністю у керівництва чітких стратегічних цілей розвитку, довгострокових фінансових планів та нерозуміння місії суб'єкта господарювання.

Стратегічний контролінг – це комплекс функціональних завдань, інструментів та методів з координації стратегічного планування та контролю для забезпечення довгострокового управління фінансами, вартістю та ризиками.

Найважливішим цільовим орієнтиром стратегічного контролінгу є забезпечення життєдіяльності підприємства у короткостроковому періоді.

Завдання 3.9. Дати відповідь на такі питання, що стосуються збалансованої системи показників:

У чому полягає сутність збалансованої системи показників?

Яка модель побудови такої системи?

Які переваги такої системи?

Які її особливості?

Яка головна проблема запровадження такої системи?

Назвати показники, які передбачає збалансування така система?

Завдання 3.10. Пояснити зміст порядку постановки системи збалансованих показників:

Формулювання місії та загальних стратегічних орієнтирів діяльності підприємства.

Групування стратегічних цілей у розрізі окремих напрямів.

Визначення для кожного з окреслених напрямів оціночних показників.

Розрахунок контрольних значень оціночних показників у розрізі окремих періодів.

Формування переліку стратегічних заходів для досягнення цільових показників .

Завдання 3.11. Дати визначення та розкрити зміст таких понять:

оперативний контролінг;

бюджетний контроль;

бюджетування;

внутрішній консалтинг;

внутрішній контроль;

стратегічний контроль;

поточний контроль.

Завдання 3.12. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Базою оперативного фінансового контролінгу є фінансова стратегія, цільові орієнтири розвитку підприємства.

Метою оперативного фінансового контролінгу є підтримання системи управління досягненням поточних фінансових цілей підприємства.

Оперативний фінансовий контролінг має спиратися переважно на зовнішні джерела інформації.

Принципова відмінність між фінансовим та управлінським обліком полягає в їх користувачах.

Стратегічний контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства здійснює його власник.

Поточний контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства здійснює служба внутрішнього аудиту.

***Завдання 3.13.** Розкрити зміст основних завдань оперативного фінансового контролінгу:*

забезпечення розроблення системи річних бюджетів;

організація управлінського обліку;

бюджетний контроль;

внутрішній консалтинг та методичне забезпечення;

підготовка рапортів.

***Завдання 3.14.** Дати відповідь на такі питання, що стосуються внутрішнього аудиту:*

Що таке аудит?

Які основні напрями діяльності внутрішнього аудиту?

Що таке аутсортинг?

Які основні завдання внутрішнього аудиту?

Що таке аудит менеджменту?

Яке найважливіше завдання внутрішнього аудиту?

Розкрити зміст схеми організації внутрішнього аудиту як складової системи ризик-менеджменту.

***Завдання 3.15.** Пояснити сутність основних завдань служби внутрішнього аудиту:*

контроль за організацією та функціонуванням системи бухгалтерського обліку;

перевірка достовірності та порівняності показників бухгалтерського, управлінського обліку та іншої господарської інформації;

оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства та відповідності діяльності менеджменту інтересам власників;

оцінювання адекватності та ефективності системи внутрішнього контролю, її відповідності ступеню потенційного ризику, притаманного різним сферам діяльності підприємства;

перевірка рівня дотримання законодавчих та нормативних актів, внутрішніх розпоряджень та інструкцій, договірних умов;

виявлення сфер потенційних збитків, сприятливих умов для шахрайства, зловживань і незаконного присвоєння фінансових та матеріальних цінностей;

перевірка забезпечення збереження товарно-матеріальних цінностей, що належать підприємству;

збереження постійного контролю за дотриманням співробітниками встановленого документообороту, процедур проведення операцій, функцій та повноважень згідно з покладеними на них обов'язками;

перевірка надійності та ефективності інформаційних систем та систем комунікацій підприємства;

оцінювання дієвості контролінгу та адекватності заходів з управління ризиками.

Завдання 3.16. Дати визначення та розкрити зміст таких термінів:

антикризовий фінансовий контролінг;

контролінг ризиків;

трансфер ризиків;

акцептування ризиків;

стратегічне фінансове планування;

інтегрована система бюджетів;

стратегічний контроль;

бюджетний контроль;

система раннього попередження та реагування;

план антикризових заходів.

Завдання 3.17. Дати відповіді на такі питання, що стосуються системи внутрішнього контролю на підприємстві:

Яка мета внутрішнього контролю ?

У чому полягає сутність дворівневої системи внутрішнього контролю?

Які відміни контролінгу та внутрішнього аудиту?

Хто здійснює стратегічний контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства?

Хто здійснює оперативний контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємства?

На яких трьох напрямках сфокусована діяльність внутрішнього аудиту?

Що таке аутсортинг?

Завдання 3.18. Розкрити зміст засад побудови системи антикризового фінансового контролінгу:

забезпечення тісної інтеграції елементів оперативного та стратегічного контролінгу;

організація процесу планування на основі поєднання моделей «зверху вниз» з використанням принципу декомпозиції та «знизу доверху» (метод руху назустріч);

забезпечення інтеграції систем ризик-менеджменту та планування;

делегування відповідальності за виконання планів децентралізованому рівню;

селективний підбір інструментів контролінгу;

гнучкість та здатність до оперативного реагування на зміни у внутрішніх та зовнішніх параметрах діяльності підприємства;

економічність;

здатність до трансформації в систему фінансового контролінгу.

***Завдання 3.19.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються сутності антикризового фінансового контролінгу:*

Яка особливість антикризового фінансового контролінгу?

Які завдання він вирішує?

Розкрити роль контролінгу в антикризовому управлінні.

Що є вихідним пунктом антикризового фінансового контролінгу?

Який зміст контролінгу ризиків?

Назвати чотири альтернативні варіанти нейтралізації ризиків.

***Завдання 3.20.** Розкрити зміст основних етапів організації системи раннього попередження та реагування на підприємстві:*

формування інформаційних каналів;

визначення сфер спостереження;

формування конкретних аналітичних завдань для аналітичних центрів;

вибір індикаторів раннього попередження;

розрахунок планових та граничних значень індикаторів, а також безпечних інтервалів їх зміни;

узагальнення одержаних аналітичних висновків та підготовка пропозицій і рекомендацій щодо розвитку сильних сторін та нейтралізації слабких.

***Завдання 3.21.** Розкрити зміст таких принципів планування антикризових заходів:*

принцип повноти;

принцип координації;

принцип інтеграції;

принцип трансформації;

принцип спеціалізації;

принцип періодичності;

принцип транспарентності;

принцип точності;

принцип декомпозиції.

Завдання 3.22. Розкрити зміст розділів плану антикризових заходів:

Загальна характеристика підприємства.

Аналіз вихідних даних.

Антикризова стратегія та оперативна (CRASH) програма.

План маркетингу та оцінка ринків збуту продукції.

Ефективність антикризового управління.

Тестові завдання

3.1. Найпоширенішою є концепція контролінгу, згідно з якою пріоритет надається функції:

- а) контролю;
- б) інформаційній;
- в) координації;
- г) планування.

3.2. Контролінг – це системний інноваційний ресурс, орієнтований на:

- а) минуле;
- б) майбутнє;
- в) поточний період;
- г) минуле і майбутнє.

3.3. Залежно від цілей, виконуваних функцій та інструментарію фінансовий контролінг поділяють на:

- а) стратегічний;
- б) оперативний;
- в) поточний і оперативний;
- г) стратегічний і оперативний.

3.4. До функцій контролінгу не належить:

- а) координація;

- б) бюджетування;
- в) внутрішній контроль;
- г) зовнішній контроль.

3.5. *Найважливішим цільовим орієнтиром стратегічного контролінгу є забезпечення:*

- а) життєздатності підприємства у короткостроковому періоді;
- б) життєздатності підприємства у довгостроковому періоді;
- в) високих фінансових результатів;
- г) ефективного планування.

3.6. *До інструментів стратегічного контролінгу не належить:*

- а) аналіз сильних та слабких сторін;
- б) портфельний аналіз;
- в) інвестиційний аналіз;
- г) система раннього попередження та реагування;
- д) бенчмаркінг.

3.7. *Система збалансованих показників віддає перевагу дослідженню:*

- а) фінансової сфери;
- б) виробничої сфери;
- в) ринкового середовища;
- г) персоналу;
- д) усі відповіді неправильні.

3.8. *Інтегрована система показників передбачає збалансування:*

- а) фінансових та не фінансових оціночних показників;
- б) стратегічних та оперативних цілей;
- в) інформації звітного та планового періодів;
- г) внутрішніх та зовнішніх факторів діяльності підприємства;

- д) усі відповіді правильні;
- е) усі відповіді неправильні.

3.9. *До елементів оперативного контролінгу не належить:*

- а) бенчмаркінг;
- б) організація управлінського обліку;
- в) бюджетний контроль;
- г) внутрішній консалтинг.

3.10. *До функціональних обов'язків служби контролінгу не належить:*

- а) перевірка якості ризик-менеджменту;
- б) інформаційне та методичне забезпечення;
- в) організація довгострокового планування;
- г) координація.

3.11. *До напрямів діяльності внутрішнього аудиту не належить:*

- а) сприяння ризик-менеджменту;
- б) перевірка системи внутрішнього контролю;
- в) підтримання корпоративного управління;
- г) підтримання на належному рівні системи ризик-менеджменту.

3.12. *Основна мета внутрішнього аудиту – це:*

- а) аналіз фінансового стану підприємства;
- б) управління ризиками;
- в) управління фінансовою стійкістю;
- г) управління витратами.

3.13. *До критеріїв оцінки ефективності антикризових заходів не належать такі показники:*

- а) ліквідності та платоспроможності;
- б) прибутковості;

- в) ділової активності;
- г) фінансової стійкості.

3.14. *Мета системи раннього попередження та реагування – це:*

- а) ідентифікація потенційних загроз та ризиків;
- б) дослідження фінансового стану підприємства;
- в) виявлення додаткових шансів;
- г) інформаційне забезпечення менеджерів;
- д) правильна відповідь а), б), г);
- е) правильна відповідь а), в).

3.15. *Успішне подолання фінансової кризи на підприємстві визначається наявністю:*

- а) реального плану антикризових заходів;
- б) потенційного санатора;
- в) фінансового забезпечення антикризового управління;
- г) правильна відповідь а), в);
- д) усі правильні відповіді.

3.16. *До основних параметрів, які визначають антикризовий план, не належать:*

- а) обсяг потреби в капіталі;
- б) наявність антикризових менеджерів;
- в) джерела фінансування антикризових заходів;
- г) фактор ризику.

3.17. *Виявлення симптомів кризи на підприємстві робиться на основі аналізу:*

- а) слабких місць;
- б) сильних сторін;
- в) шансів;

г) можливостей.

Фінансові кросворди

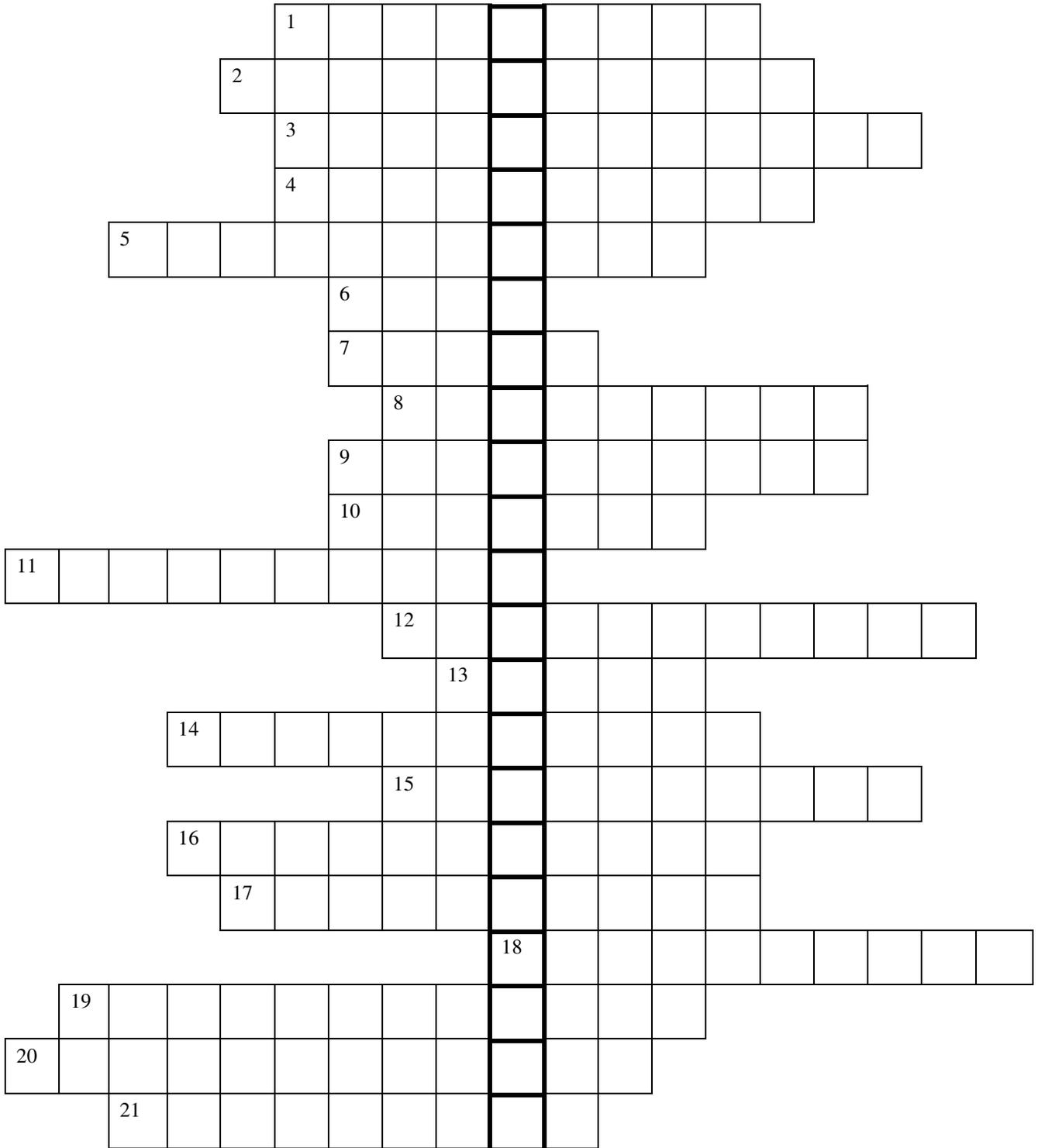
Фінансовий кросворд №1

Розв'язок фінансового кросворда полягає в тому, що правильно написавши слова за горизонталлю, ви прочитаєте за вертикаллю зашифрований термін, виділений жирними лініями.

За горизонталлю:

1. Напря́м контро́лінгу.
2. Вид антикризової стратегії.
3. Функція контро́лінгу.
4. Вид аудиту.
5. Функція контро́лінгу.
6. Типовий «продукт» контро́лінгу.
7. Незалежна експертиза публічної бухгалтерської та фінансової звітності, іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності підприємства.
8. Вид аудиту.
9. Домінанта в японській концепції контро́лінгу.
10. Вид антикризової стратегії.
11. Напря́м контро́лінгу.
12. Вид фінансової кризи.
13. Збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі зростання активів чи зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення капіталу і не є внесками акціонерів.
14. Здатність активів перетворюватися у готівку.
15. Принцип планування.
16. Метод контро́лінгу, який полягає у виявленні негативних відхилень у значенні порівнюваних показників, причин таких відхилень та розробленні пропозицій щодо їх ліквідації.
17. Функція контро́лінгу.

18. Синонім терміну «банкрутство».

19. Функція контролінгу.

20. Вид контролінгу, спрямований на забезпечення довгострокового управління фінансами та ризиками.

21. Стан економіки, при якому сформовані в ній кількісні пропорції забезпечують гармонійне сполучення товарних і грошових потоків.

Зашифрований термін означає вид контролінгу, спрямований на забезпечення довгострокового управління фінансами, вартістю та ризиками.

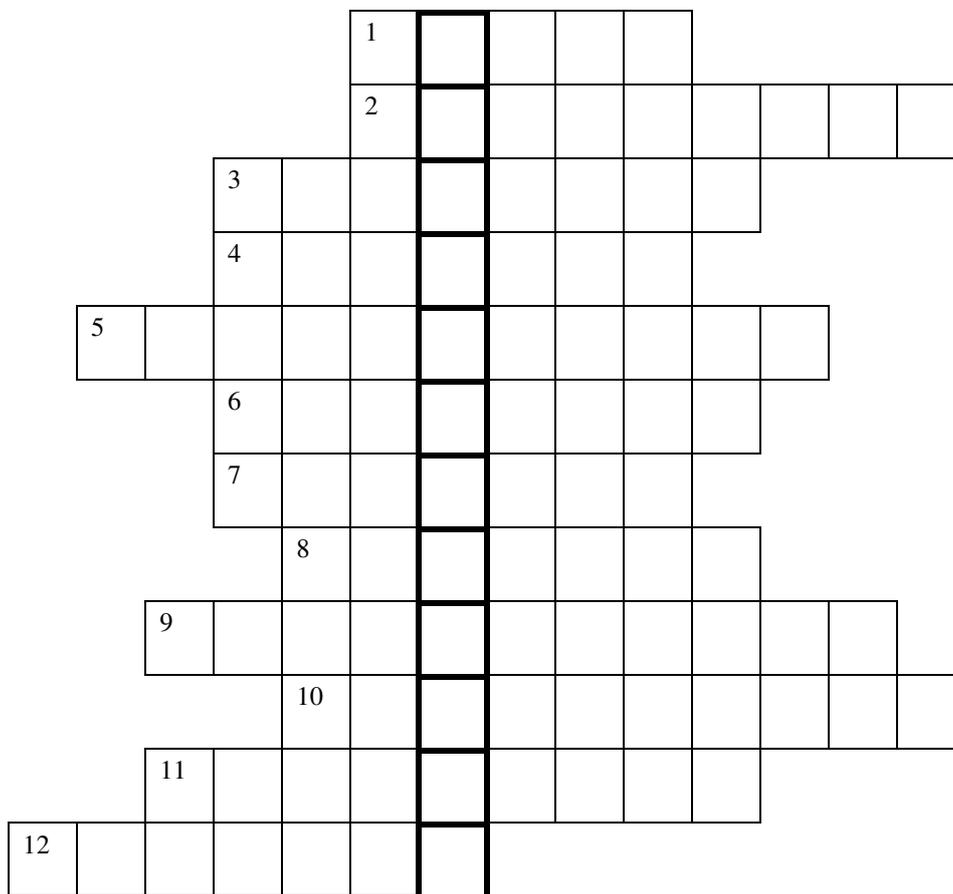
Фінансовий кросворд №2

1. Вид контролю – елемент моделі антикризового фінансового контролінгу.

2. Вид контролю – елемент моделі антикризового фінансового контролінгу.

3. Юридична або фізична особа, яка має підтверджені належними документами грошові вимоги до боржника.

4. Суб'єкт антикризового управління.

5. Вид аналізу – інструмент стратегічного контролінгу.

6. Перевірка ступеня виконання поставлених завдань, спостереження і аналіз відхилень від запланованих (нормативних) показників.

7. Об'єкт контролінгу.

8. Попередник аудиту.

9. Фінансовий контролінг залежно від цілей, виконуваних функцій та інструментарію.

10. Антикризова стратегія підприємства.

11. Функція контролінгу.

12. Комплекс заходів, спрямованих на відновлення платоспроможності підприємства.

Зашифроване слово означає функцію контролінгу.

Запитання для самоконтролю

1. Об'єкти і суб'єкти фінансового контролінгу.
2. Мета і завдання контролінгу.
3. Функції контролінгу.
4. Завдання стратегічного фінансового контролінгу.
5. Інструменти стратегічного фінансового контролінгу.
6. Модель побудови інтегрованої системи показників.
7. Функції та завдання оперативного контролінгу.
8. Бюджетування в системі оперативного контролінгу.
9. Необхідність та завдання внутрішнього контролю.
10. Внутрішній аудит.
11. Контролінг ризиків.
12. Система раннього попередження та реагування.
13. Структура плану антикризових заходів.

Питання для обговорення на заняттях

1. Сутність фінансового контролінгу.
2. Функції та завдання контролінгу.
3. Стратегічний контролінг.
4. Система збалансованих показників.
5. Оперативний контролінг.

6. Системи внутрішнього контролю на підприємстві.
7. Антикризовий фінансовий контролінг.

Теми наукових рефератів

1. Роль і значення фінансового контролінгу в сучасних умовах.
2. Класифікація функцій та завдань фінансового контролера.
3. Роль стратегічного контролінгу в забезпеченні життєздатності підприємства.
4. Особливості антикризових стратегій підприємства.
5. Система збалансованих показників як інструмент підтримання прийняття стратегічних управлінських рішень.
6. Бюджетування в системі оперативного контролінгу.
7. Організація системи раннього попередження та реагування.

Рекомендована література

1. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник / О.О. Терещенко. К.: КНЕУ, 2006. 552 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=FvWD_VkAAAAJ&citation_for_view=FvWD_VkAAAAJ:u-x6o8ySG0sC
2. Ткаченко А.М. Управління економічною діагностикою будівельного підприємства, як основа його ризик-менеджменту Електронний журнал «Ефективна економіка». 2012 №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1756>
3. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: підручник. Ольштин.:Університет Вармінсько- Мазурський (Польща), 2011. 458 с. Гриф надано МОН України, Лист № 14/ 18.2- 468 від 27.02.2006 р. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

4. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : [навч. посібник] / А.В.Череп. К. : Кондор, 2006. 378 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%95%D0%BB%BD%D0%BD%D1%8F/10.pd>
5. Череп О.Г., Горбунова А.В., Бугай В.З, Череп А.В. Антикризова система управління як основа забезпечення економічної безпеки підприємства. Науково-практичний журнал "Економіка транзиту". Алмати : ІП "Ханшаїм" No 4 2021. Головний редактор: Айжан Асілова. С. 35- 44. ISSN 2413-4953. URL: www.tranzit-as.kz
6. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Стратегія і тактика антикризового управління підприємством в умовах невизначеності : монографія. Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. - 274 с. - ISBN 978-617-8064-18-1. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.htm>
7. Череп А.В., Бугай В.З., Череп О.Г., Горбунова А.В. Управління життєзабезпеченням промислових підприємств шляхом формування антикризових заходів: монографія. Запоріжжя: ФОП «Мокшанов В.В.», 2019. 192 с. ISBN 978-617-7520-57-2. УДК 005.931.1 У67. URL: http://www.ukrbook.net/litopys/Книжки/2020/L_k_05_2020.pdf
8. Череп А.В., Дубиніна С.М., Андросова О.Ф. Теорія та практика управління витратами виробництва промислових підприємств : монографія. Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В.В., 2022. 307 с. ISBN 978-617-8064-16-7. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>
9. Череп А.В., Кущик А.П. Економічний ризик та його оцінка : підруч. для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра спец. "Фінанси, банківська справа та страхування" освіт.-проф. програми "Фінанси і кредит" / А. В. Череп, А. П. Кущик. Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. 316 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2021/12/0047935.doc>. ISBN 978-617-8064-15-0

РОЗДІЛ 4

САНАЦІЙНИЙ АУДИТ

Мета заняття – з’ясувати сутність і необхідність санаційного аудиту для неплатоспроможних підприємств; вивчити методи санаційного аудиту; застосувати теоретичні знання для розроблення програми санаційного аудиту; навчити студентів оцінюванню ефективності антикризових заходів.

Зміст розділу

1. Санаційна спроможність підприємства.
2. Сутність і завдання санаційного аудиту.
3. Методи санаційного аудиту.
4. Програма та етапи санаційного аудиту.

Огляд ключових понять

Санаційна спроможність – наявність у підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, фінансових, організаційно-технічних та правових можливостей, які визначають здатність до успішної реалізації антикризових заходів та його фінансового оздоровлення.

Критерії санаційної спроможності підприємства – оцінні показники, що в сукупності визначають наявність реальних умов для відновлення платоспроможності підприємства. Виділяють такі групи критеріїв: фінансово-економічні; правові; психологічні.

Фінансово-економічні критерії – здатність підприємства до забезпечення ліквідності, відновлення прибутковості та одержання конкурентних переваг, які визначаються наявним у підприємства потенціалом.

Правові критерії – здатність підприємства до відновлення та збереження стабільної платоспроможності для того, щоб у кредиторів не було підстав

звертатися із заявою до господарського суду з метою порушення справи про банкрутство.

Психологічні критерії – готовність різних груп учасників підтримати антикризове управління та надати відповідні фінансові ресурси.

Ідентифікація даних – збір інформації, на підставі якої можна судити про справжнє становище підприємства.

Експертиза – всебічний аналітичний процес, спрямований на здобуття об'єктивних висновків про поточний і перспективний стан об'єкта аудиту.

Справедлива вартість активу – сума, за якою може бути здійснено обмін активу, або оплата зобов'язань у результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

Сума чистих активів – різниця між сумою активів підприємства та його зобов'язаннями.

Ліквідність підприємства – це його спроможність здійснювати платежі наявними засобами або такими, що безперервно поповнюються за рахунок його діяльності.

Неплатоспроможне підприємство – якщо активів у ліквідній формі недостатньо для виконання грошових зобов'язань протягом трьох місяців після настання строку їх погашення.

Інкасація дебіторської заборгованості – повернення коштів, «заморожених» у боргах клієнтів.

Замовниками санаційного аудиту підприємства, яке перебуває у фінансовій кризі, можуть бути:

нинішні та потенційні власники корпоративних прав підприємства, якщо приймається рішення про збільшення статутного капіталу;

андеррайтери, якщо вирішується питання про викуп ними корпоративних прав нової емісії;

позикодавець, якщо вирішується питання про надання санаційного кредиту чи про іншу форму участі кредиторів у фінансуванні антикризових заходів;

підприємство-боржник, якщо воно виходить з пропозицією про укладання мирової угоди та проведення санації під час провадження справи про банкрутство;

потенційний санатор, якщо вирішується питання про здійснення санації підприємства через його реорганізацію (злиття, приєднання);

державні органи, якщо вирішується питання про надання підприємству державної фінансової підтримки.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 4.1. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

санаційна спроможність;

потенціал підприємства;

ліквідність активів;

ліквідність підприємства;

аудит;

санаційний аудит;

верифікація планів антикризових заходів;

життєздатність підприємства;

концепція діючого підприємства.

Завдання 4.2. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Санаційна спроможність підприємства – це його здатність повернути борги кредиторам.

Виділяють такі критерії санаційної спроможності підприємства: фінансово-економічні, правові.

Ліквідність і платоспроможність – тотожні поняття.

Принципи аудиту і санаційного аудиту мають відміни.

Верифікація санаційних планів – це перевірка їх реалістичності.

У процесі санаційного аудиту аудитору потрібно отримати необхідні

докази щодо спроможності підприємства продовжувати діяльність в недалекому майбутньому.

Завдання 4.3. Дати відповіді на такі питання, що стосуються санаційної спроможності підприємства:

Що таке санаційна спроможність підприємства?

Які групи критеріїв санаційної спроможності підприємства можна виділити?

У чому полягає сутність фінансово-економічних критеріїв?

Що таке фінансова рівновага?

Назвати особливості психологічних критеріїв санаційної спроможності підприємства.

Які складові потенціалу підприємства?

Завдання 4.4. Дати відповіді на такі питання стосовно сутності та завдань санаційного аудиту:

Яка мета санаційного аудиту підприємства?

Якими чинниками зумовлена необхідність санаційного аудиту?

У чому полягає сутність інтерпретації санаційного аудиту у вузькому та в широкому значенні?

Які є різновиди санаційного аудиту залежно від підстав проведення?

Що таке попередній санаційний аудит? Хто його проводить?

У яких нормативних документах встановлено принципи та правила проведення санаційного аудиту?

Завдання 4.5. Пояснити інтереси замовників санаційного аудиту неплатоспроможного підприємства:

нинішніх та потенційних власників його корпоративних прав;

андеррайтерів;

позикодавців;

підприємства-боржника;
потенційного санатора;
державних органів.

***Завдання 4. 6.** Дати характеристику методів санаційного аудиту:*

опитування (анкетування) співробітників;
аналіз сильних та слабких місць (СВОТ-аналіз);
розроблення сценаріїв;
портфельний аналіз;
метод ланцюгових підстановок;
нуль-базис бюджетування;
вартісний аналіз;
трендовий аналіз.

***Завдання 4.7.** Пояснити, чи правильні такі твердження:*

Перш ніж проводити санаційний аудит аудитор має підготувати у письмовому вигляді його програму, яка визначає процедури, необхідні для досягнення поставлених цілей.

Аудитор, готуючи зазначену програму, не може залучати для виконання певних завдань інших аудиторів, консультантів та експертів з окремих питань.

Програма аудиту може переглядатися, якщо в процесі її виконання виявляються додаткові суттєві обставини та факти.

Санаційний аудит включає такі етапи: аналіз фінансового стану підприємства; встановлення глибини кризи; висновки та рекомендації.

Санаційна концепція – це план санації підприємства-боржника.

***Завдання 4.8.** Розкрити зміст типового переліку питань, які включаються до програми аудиту, і проводяться з метою верифікації плану санації:*

оцінювання дотримання принципів планування антикризових заходів;

перевірка достовірності наведеної в плані загальної інформації про підприємство;

перевірка якості та об'єктивності аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства;

визначення причин фінансової кризи, її глибини та можливостей подолання;

оцінювання реальності стратегічних цілей підприємства;

перевірка дієвості програми оперативних антикризових заходів з відновлення (чи поліпшення) платоспроможності підприємства;

верифікація запланованих антикризових заходів у виробничій, збутовій, організаційній сферах;

експертиза коротко- та довгострокових фінансових планів;

економіко-правова експертиза наявної антикризової концепції;

оцінювання ризиків, пов'язаних із реалізацією антикризового плану;

оцінювання ефективності антикризових заходів у цілому та формулювання висновку про санаційну спроможність суб'єкта господарювання;

оформлення висновку про результати аудиту.

Завдання 4.9. Пояснити, яка мета таких додаткових процедур у процесі перевірки припущення про безперервну діяльність підприємства:

аналіз оборотних коштів, прибутковості та обговорення економічних прогнозів з керівництвом підприємства;

дослідження подій, які мають місце після закінчення звітного періоду, і які впливають на спроможність підприємства до продовження діяльності;

аналіз та обговорення останніх проміжних фінансових звітів підприємства;

дослідження умов кредитних угод і протоколів про наміри з тим, щоб упевнитися, чи не порушувалися вони;

письмовий запит до юриста підприємства про справи, які перебувають на

розгляді в господарському суді, та про позови до підприємства;

підтвердження існування, законності і можливості здійснення заходів із забезпечення фінансової допомоги з боку споріднених підприємств або з боку третіх установ і оцінювання їх спроможності фінансувати клієнта;

оцінювання позиції клієнта щодо невиконаних замовлень споживачів його послуг.

***Завдання 4.10.** Розкрити зміст основних етапів проведення санаційного аудиту:*

Збирання та систематизація інформації про підприємство.

Аналіз фінансово-господарської діяльності.

Аналіз причин і симптомів фінансової кризи та виявлення «слабких місць».

Експертне оцінювання антикризових заходів та визначення їх ефективності.

***Завдання 4.11.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються схеми проведення санаційного аудиту:*

Що таке програма санаційного аудиту?

Хто її готує?

У якому випадку програма аудиту має переглядатися?

Які показники використовуються для оцінювання фінансового стану при проведенні санаційного аудиту підприємства?

Назвати основні показники, які використовуються для виявлення симптомів кризи.

Що таке ідентифікація «слабких місць»?

Які особливості правової експертизи плану санації?

Завдання 4.12. Дати відповіді на такі питання стосовно аналізу фінансово-господарської діяльності при проведенні санаційного аудиту підприємства:

Санаційний аудит аудитор має розпочинати з експертизи плану санації неплатоспроможного підприємства.

Які джерела інформації використовуються для проведення санаційного аудиту?

Яку роботу виконує аудитор, аналізуючи виробничо-господарську діяльність підприємства?

Які завдання вирішуються під час вивчення загальної виробничої структури підприємства?

Назвати показники, які використовуються для аналізу витрат на виробництво.

Що таке справедлива вартість активу?

Назвати показники стану та ефективності використання основних засобів.

Завдання 4.13. Пояснити, чи правильні такі твердження:

У процесі аудиту фінансової сфери вивчаються показники та обставини, на основі яких можна оцінити фінансові ризики, що загрожують безперервній діяльності підприємства або визначають його санаційну спроможність.

Величина чистих активів і власного капіталу є тотожними поняттями.

Аудит власного капіталу є головним у процесі аудиту фінансової сфери.

Резервний фонд є формою власного капіталу.

Джерелом формування нерозподіленого прибутку є чистий дохід.

Ліквідність балансу і ліквідність підприємства є тотожними поняттями.

Коли підприємство не здатне виконати грошові зобов'язання протягом двох місяців після настання строку їх погашення, кредитори можуть звернутися до господарського суду із заявою про оголошення боржника банкрутом.

Коефіцієнт поточної ліквідності і коефіцієнт покриття – тотожні поняття.

Довгострокова дебіторська заборгованість відображена у р.2 балансу.

Завдання 4.14. Дати відповіді на такі питання, що стосуються аудиту фінансової сфери підприємства:

Що є джерелом інформації при аналізі фінансової сфери?

Які основні показники вивчає аудитор з метою оцінювання ризиків та рівня санаційної спроможності підприємства?

Що означає від'ємне значення чистих активів?

Яка роль власного капіталу як джерела фінансових ресурсів на підприємстві?

Назвати основні показники, які характеризують структуру капіталу та фінансову незалежність підприємства.

Яка мета аудиту ліквідності та платоспроможності підприємства?

Що таке резерв сумнівних боргів?

Як розраховується величина чистого грошового потоку?

Завдання 4.15. Розкрити зміст таких фінансових чинників, на основі вивчення яких аудитор оцінює ризики та рівень санаційної спроможності підприємства:

сума чистих активів;

сума кредитів, за якими настав термін погашення, без реальної можливості бути пролонгованими або погашеними;

стан показників ліквідності та платоспроможності;

фінансові результати від основної діяльності;

чистий рух коштів у результаті операційної та інвестиційної діяльності;

можливості мобілізації фінансових ресурсів для реалізації антикризових заходів;

стан показників ділової активності.

Завдання 4.16. Дати характеристику таких параметрів маркетингової політики, відбитих в санаційній концепції:

визначення попиту на продукцію та його прогнозування;

вивчення конкурентоспроможності товарів та створення конкурентних переваг;

забезпечення відповідності рівня якості товарів вимогам ринку;

розроблення концепції життєвого циклу товарів;

управління товарним асортиментом;

розрахунок прогнозних обсягів виробництва та визначення номенклатури продукції;

розширення інноваційної діяльності, спрямованої на розроблення нових товарів з урахуванням ринкових вимог та стратегії підприємства.

***Завдання 4.17.** Дати визначення та розкрити сутність таких понять:*

санаційна концепція;

пояснювальна записка до плану санації;

виробничо-господарська діяльність;

фінансова діяльність;

золоте правило балансу;

аудит позичкового капіталу та кредиторської заборгованості;

робочий капітал;

резерв сумнівних платежів;

фінансові результати;

ділова активність.

***Завдання 4.18.** Розкрити зміст таких питань, на яких зосереджується увага аудитора при аудиті власного капіталу підприємства:*

склад і структура власного капіталу;

правильність формування статутного капіталу та можливості його збільшення;

необхідність та можливості санації балансу;

наявність резервного капіталу;

наявність нерозподіленого прибутку (непокритих збитків).

Завдання 4.19. Поставити ліворуч від номера відповідну літеру, пов'язавши сильні та слабкі сторони підприємств, додаткові шанси і ризики, які можуть виникнути під дією зовнішніх обставин, з їхнім описом.

Чинники, що впливають на формування фінансового стану підприємства	Опис чинників
... 1. Сильні сторони	А. Інертність та зловживання керівництва підприємства.
	Б. Ринок, сформований в основному за рахунок імпорту.
	В. Низькі витрати на заробітну плату.
	Г. Наявність власних виробничих споруд.
... 2. Слабкі сторони	Д. Застарілий асортимент продукції.
	Е. Інфляційний ризик (знецінення реальної вартості капіталу).
	Є. Ризик неплатоспроможності чи банкрутства контрагентів.
	Ж. Довірливі стосунки з керівництвом банку, який кредитує
... 3. Додаткові шанси	З. Іноземні інвестори виявляють значний інтерес до галузі, якій належить підприємство.
	И. Ризик зміни податкового законодавства.
	І. Протекціоністські заходи держави.
	Ї. Висока енергоємність продукції.
	Й. Неefективна діяльність служби збуту.
... 4. Ризики	К. Кваліфікований інженерно-технічний персонал.
	Л. Прихід молодих та енергійних співробітників.

Завдання 4.20. Дати відповіді на такі питання стосовно експертного оцінювання ефективності антикризових заходів:

Що таке статичні методи оцінювання ефективності антикризових заходів?

Пояснити сутність динамічних методів ефективності антикризових заходів.

Які відміни між прогнозним і фактичним оцінюванням ефективності санаційної спроможності підприємства?

Назвати методичні підходи до оцінювання ефективності антикризових заходів.

Чому оцінка ефективності антикризової програми лише на основі аналізу відносних показників є недостатньою?

Які переваги має показник економічної доданої вартості у порівнянні з традиційними показниками при оцінюванні ефективності проведення антикризових заходів на підприємстві?

Які перепони у вітчизняних умовах стримують використання такого методичного підходу?

У чому полягає сутність методу дисконтування майбутніх грошових потоків?

Тестові завдання

4.1. *Наявність у підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, фінансових, організаційно-технічних та правових можливостей, які визначають здатність до успішної реалізації антикризових заходів та його фінансового оздоровлення, – це:*

- а) фінансова спроможність;
- б) поновлення платоспроможності;
- в) санаційна спроможність;
- г) фінансове оздоровлення.

4.2. Виділяють такі групи критеріїв санаційної спроможності підприємства:

- а) фінансові, економічні, банківські;
- б) фінансові, виробничі, ринкові;
- в) фінансово-економічні, правові, ринкові;
- г) фінансово-економічні, правові, психологічні.

4.3. Головною метою санаційного аудиту підприємства є оцінювання:

- а) фінансового стану;
- б) потенційної життєздатності;
- в) достовірності бухгалтерського обліку;
- г) відповідності бухгалтерського обліку законодавчим і нормативним актам.

4.4. Санаційний аудит може проводитися:

- а) тільки до порушення справи про банкрутство;
- б) тільки в процесі її провадження;
- в) як до порушення справи про банкрутство так і в процесі її провадження;
- г) на вимогу господарського суду.

4.5. Замовниками санаційного аудиту підприємства, яке перебуває у фінансовій кризі, можуть бути:

- а) потенційні власники корпоративних прав, позикодавці, потенційний санатор, державні органи;
- б) нинішні та потенційні власники корпоративних прав, позикодавці, підприємство-боржник, потенційний санатор, андеррайтери, державні органи;
- в) банки, страхові компанії, інвестиційні фонди.
- г) позикодавці, банки, державні органи.

4.6. *До інструментів санаційного аудиту не належить:*

- а) факторний аналіз відхилень;
- б) розроблення сценаріїв;
- в) вартісний аналіз;
- г) фінансовий аналіз.

4.7. *До процедури аналізу фінансового стану при проведенні санаційного аудиту не належить:*

- а) аналіз стану та використання основних засобів;
- б) аналіз оборотних активів;
- в) аналіз кредиторської заборгованості;
- г) аналіз структури капіталу.

4.8. *Для виявлення симптомів кризи аналізують:*

- а) ліквідність, прибутковість, якість менеджменту, грошові потоки;
- б) платоспроможність, оборотність активів, стратегію, чистий прибуток;
- в) використання трудових ресурсів, ліквідність, прибутковість, якість менеджменту;
- г) якість маркетингу, оборотність активів, стратегію, чистий прибуток.

4.9. *Для ідентифікації «слабких місць» на підприємстві аналізують:*

- а) ліквідність, якість менеджменту, грошові потоки;
- б) дефіцит ліквідності, рівень заборгованості, рівень витрат, якість маркетингу;
- в) дефіцит ліквідності, рівень заборгованості, рівень витрат, прибутковість;
- г) систему внутрішнього контролю, якість менеджменту, грошові потоки.

4.10. *Всебічний аналітичний процес, спрямований на здобуття об'єктивних висновків про поточний і перспективний стан об'єкта аудиту – це:*

- а) ідентифікація даних;
- б) фінансовий аналіз;
- в) експертиза;
- г) санаційний аудит.

4.11. *При аналізі виробничо-господарської діяльності аудитор не досліджує:*

- а) загальну виробничу структуру підприємства;
- б) структуру капіталу;
- в) витрати на виробництво і реалізацію продукції;
- г) показники праці.

4.12. *До фінансових чинників, на основі вивчення яких аудитор оцінює ризики та рівень санаційної спроможності підприємства, не належать:*

- а) сума чистих активів;
- б) стан показників ліквідності та платоспроможності;
- в) стан показників ділової активності;
- г) показники стану та ефективності використання основних засобів.

4.13. *Величина чистих активів визначається як різниця між сумою:*

- а) активів підприємства та його зобов'язаннями;
- б) оборотних активів та поточних зобов'язань;
- в) власного капіталу та необоротних активів;
- г) необоротних і оборотних активів.

4.14. *Нормативний рівень коефіцієнта незалежності має таке значення:*

- а) $> 0,5$;
- б) $\leq 0,5$;
- в) $\geq 0,5$;
- г) $< 0,5$.

4.15. *До високоліквідних належать такі активи:*

- а) основні засоби;
- б) запаси товарно-матеріальних цінностей;
- в) поточні фінансові інвестиції;
- г) дебіторська заборгованість.

4.16. *Для дослідження фінансової рівноваги аналізують такі показники:*

- а) грошових потоків;
- б) ліквідності та платоспроможності;
- в) рентабельності;
- г) ділової активності.

4.17. *Якщо значення коефіцієнта покриття є меншим за 1, то підприємство фінансує свої необоротні активи за рахунок:*

- а) довгострокових зобов'язань;
- б) власного оборотного капіталу;
- в) власного капіталу;
- г) поточних зобов'язань.

4.18. *До показників ділової активності не належать:*

- а) продуктивність праці;
- б) коефіцієнт оборотності запасів;
- в) коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- г) коефіцієнт покриття.

4.19. *СВОТ-аналіз може стосуватися:*

- а) всього підприємства;
- б) його структурних підрозділів;
- в) окремих видів продукції;
- г) усі відповіді правильні;

д) усі відповіді неправильні.

4.20. До статичних методів оцінювання ефективності антикризових заходів не належить:

- а) метод IRR;
- б) порівняння фінансових результатів;
- в) порівняння затрат;
- г) порівняння рентабельності.

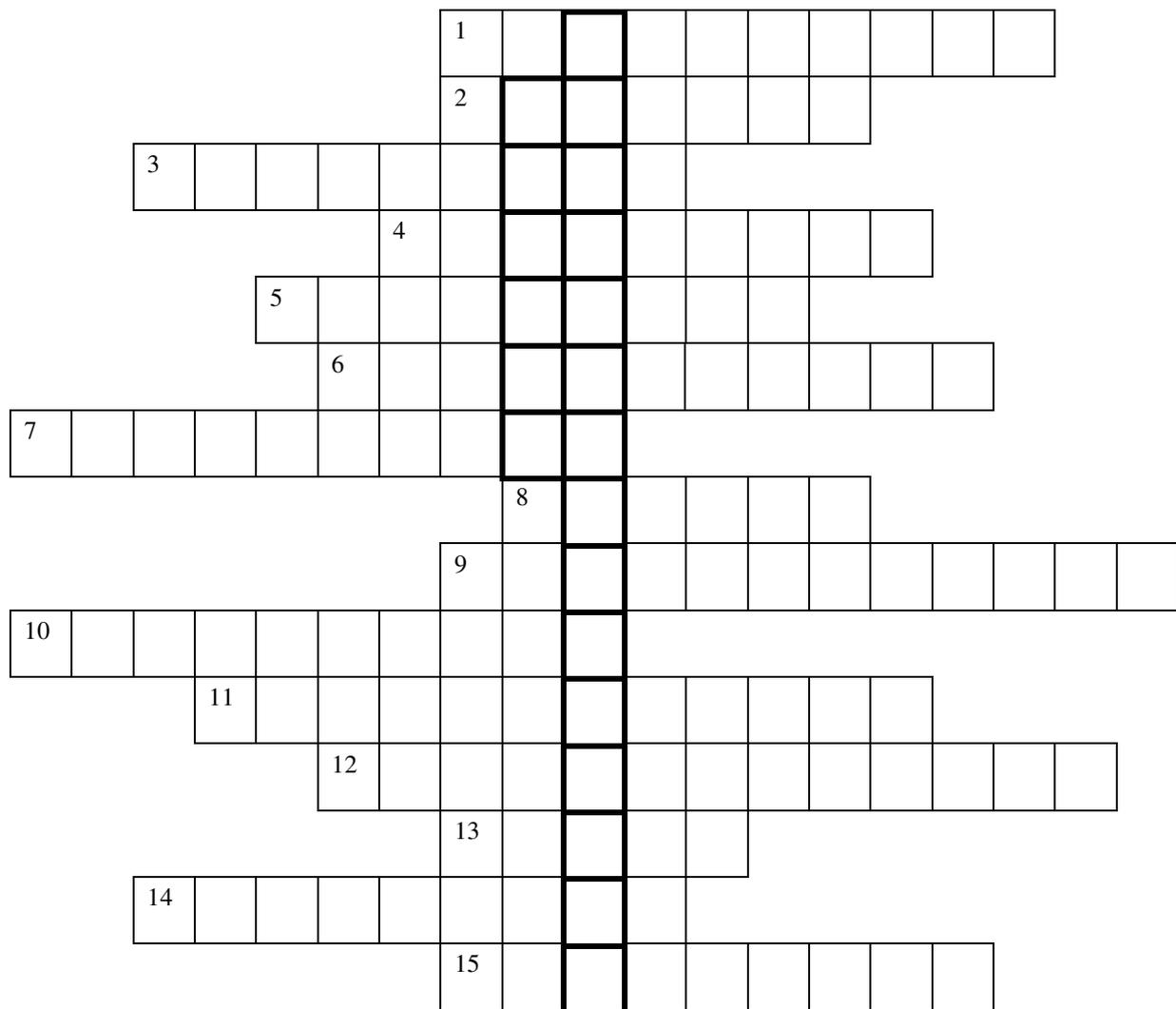
Фінансові кросворди

Фінансовий кросворд №1

Розв'язок фінансового кросворда полягає в тому, що правильно написавши слова за горизонталлю, ви прочитаєте за вертикаллю зашифрований термін, виділений жирними лініями.

За горизонталлю:

1. Всебічний аналітичний процес, спрямований на здобуття об'єктивних висновків про поточний і перспективний стан об'єкта аудиту.
2. Група критеріїв санаційної спроможності підприємства.
3. Оцінювання санаційної спроможності підприємства за рівнем деталізації та повноти аналізу.
4. Генеральна програма дій, що виявляє пріоритети проблем та ресурси для досягнення основної мети.
5. Сукупність наявних засобів, можливостей у підприємства.
6. Спроможність підприємства здійснювати платежі наявними засобами або такими, що безперервно поповнюються за рахунок його діяльності.
7. Санаційний аудит у залежності від інституції, яка його проводить.
8. Інструмент, що використовується для збільшення обсягу реалізованої продукції.

9. Група критеріїв санаційної спроможності підприємства.

10. Санаційний аудит у залежності від інституції, яка його проводить.

11. Фінансові посередники.

12. Індикатор симптомів кризи.

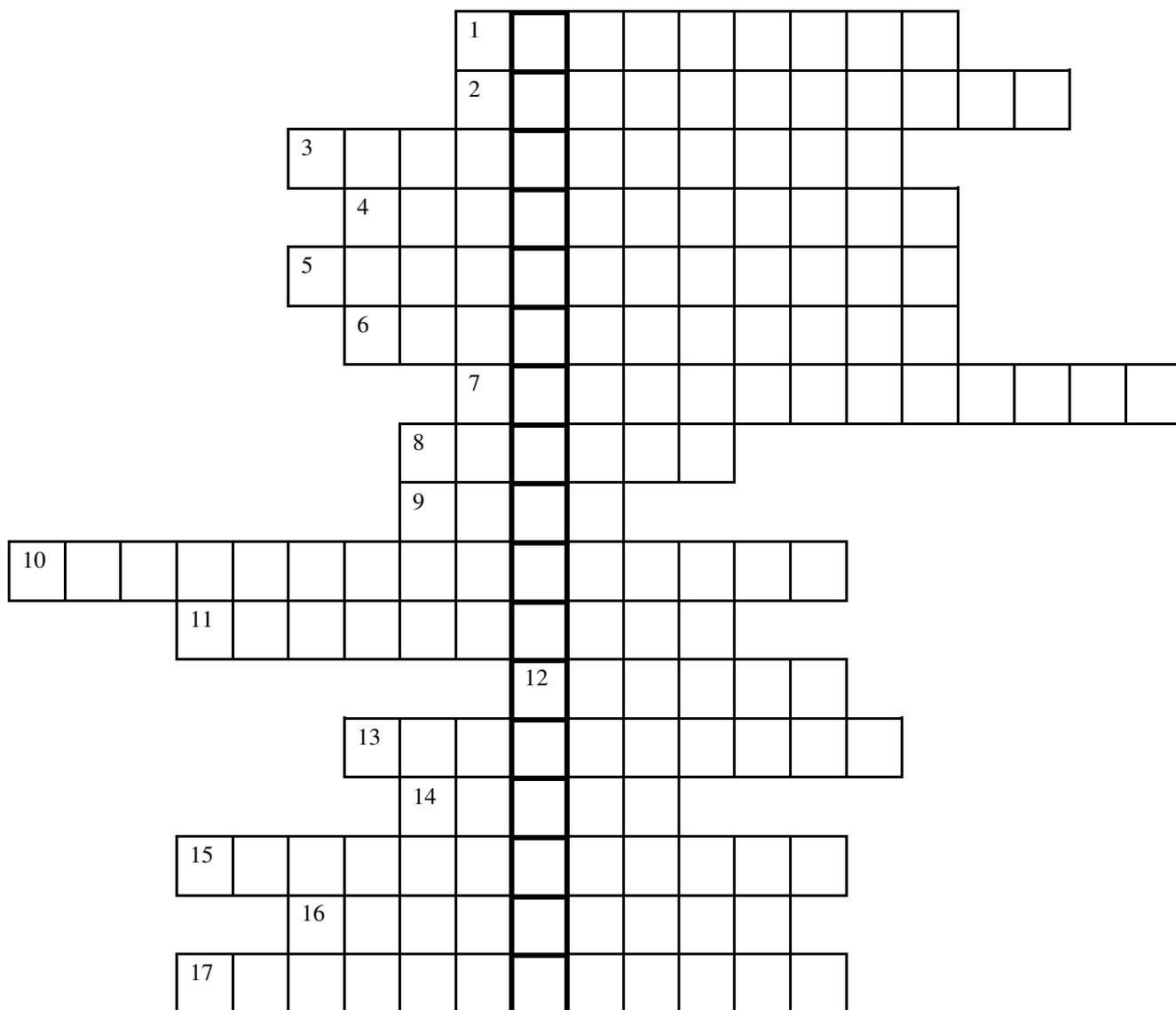
13. Незалежна експертиза публічної бухгалтерської та фінансової звітності, іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

14. Форма власного капіталу.

15. Оцінювання санаційної спроможності підприємства за рівнем деталізації та повноти аналізу.

Зашифрований термін означає незалежну експертизу фінансової звітності, іншої інформації щодо оцінювання санаційної спроможності неплатоспроможного підприємства.

Фінансовий кросворд №2

За горизонталлю:

1. Вид аналізу – інструмента санаційного аудиту.
2. Інструмент санаційного аудиту.
3. Заборгованість відповідно до П(с)БО 10.
4. Перевірка достовірності інформації, на основі якої розроблялися плани.
5. Замовник санаційного аудиту.
6. Цикл одного обороту оборотних коштів.

7. Процес визначення теперішньої вартості суми майбутніх грошових потоків.
 8. Складова матриці СВОТ-аналізу.
 9. Аналіз, мета якого дослідження причин кризи та сильних і слабких сторін підприємства.
 10. Цільова вартість капіталу.
 11. Основна діяльність підприємства.
 12. Найменш ліквідні оборотні активи.
 13. Частина операційного циклу, яку підприємству необхідно фінансувати за рахунок власних коштів.
 14. Збільшення економічних вигод протягом звітного періоду у формі припливу або зростання активів чи зменшення зобов'язань, що приводить до збільшення капіталу і не є внесками акціонерів.
 15. Вид заборгованості підприємства.
 16. Вид аналізу – інструмента санаційного аудиту.
 17. Вид діяльності підприємства.
- Зашифрований термін означає розроблення відповідними фахівцями плану виходу підприємства з кризи.

Задачі

Приклади розв'язку типових задач

Задача 4.1

Перед власниками підприємства «Ятрань» виникла проблема загрози втрати платоспроможності. Тому вони стали ініціаторами проведення санаційного аудиту з метою дослідження показників та обставин, на основі яких можна оцінити фінансові ризики, що загрожують життєздатності підприємства.

Для вирішення цього завдання було запрошено санаційного аудитора з

консалтингової фірми. Санаційний аудитор вирішив провести аудит фінансової сфери підприємства, зокрема дослідити такі показники:

- суму чистих активів;
- коефіцієнти ліквідності;
- фінансової стійкості;
- рентабельності.

Основним джерелом інформації при аналізі фінансової сфери послужила фінансова звітність підприємства (табл. 4.1 і табл. 4.2).

Таблиця 4.1

Агрегований баланс підприємства «Ятрань»

тис. грн

Стаття	2011р.	2012р.	2013р.
Необоротні активи	1300	1250	1300
Оборотні активи, всього	1300	1100	1040
в т.ч. запаси матеріальних цінностей	400	330	270
дебіторська заборгованість	800	700	710
грошові кошти	100	70	60
Баланс	2600	2350	2340
Власний капітал	1300	1250	1040
Довгострокові зобов'язання	300	0	0
Поточні зобов'язання	1000	1100	1300
в т.ч. кредити банків	100	80	50
Баланс	2600	2350	2340

Розв'язок

Сума чистих активів(ЧА) = Валюта балансу – Зобов'язання.

$$\text{ЧА}_{2011} = 2600 - (300 + 1000) = 1300;$$

$$\text{ЧА}_{2012} = 2350 - 1100 = 1250;$$

$$\text{ЧА}_{2013} = 2340 - 1300 = 1040.$$

Агрегований звіт про фінансові результати підприємства «Ятрань»

тис. грн

Стаття	2022р.	2023р.	2024р.
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	3600	2640	2290
Собівартість реалізованої продукції	3450	2680	2330
Валовий прибуток (збиток)	150	(40)	(40)
Відсотки за кредит	60	30	10
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	120	(60)	(90)
Чистий прибуток (збиток)	100	(50)	(70)

Коефіцієнти абсолютної, швидкої та поточної ліквідності розраховуються відповідно за формулами (2.1), (2.2), (2.3).

$$K_{\text{абс. л. 2022}} = 100 / 1000 = 0,1; \quad K_{\text{абс. л. 2023}} = 70 / 1100 = 0,06;$$

$$K_{\text{абс. л. 2024}} = 60 / 1300 = 0,05.$$

$$K_{\text{ш.л. 2022}} = (100 + 800) / 1000 = 0,9; \quad K_{\text{ш.л. 2023}} = (70 + 700) / 1100 = 0,7;$$

$$K_{\text{ш.л. 2024}} = (60 + 710) / 1300 = 0,59.$$

$$K_{\text{п.л. 2022}} = 1300 / 1000 = 1,3; \quad K_{\text{п.л. 2023}} = 1100 / 1100 = 1,0;$$

$$K_{\text{п.л. 2024}} = 1040 / 1300 = 0,8.$$

Коефіцієнти фінансової стійкості розраховуються за формулами:

Коефіцієнт заборгованості (K_z) = Позичковий капітал / Власний капітал.

Коефіцієнт незалежності (K_n) = Власний капітал / Валюта балансу.

$$K_z 2022 = (300 + 1000) / 1300 = 1,0; \quad K_z 2023 = 1100 / 1250 = 0,88;$$

$$K_z 2024 = 1300 / 1040 = 1,25.$$

$$K_n 2022 = 1300 / 2600 = 0,50; \quad K_n 2023 = 1250 / 2350 = 0,53;$$

$$K_n 2024 = 1040 / 2340 = 0,44.$$

Показники рентабельності підприємства розраховуються за формулами:

Рентабельність власного капіталу ($P_{\text{вк}}$) = Чистий прибуток / Власний капітал.

Рентабельність продажу ($P_{вр}$) = Чистий прибуток + Проценти за кредит / Чиста виручка від реалізації.

Рентабельність продукції ($P_{п}$) = Валовий прибуток / Собівартість реалізованої продукції.

Рентабельність активів ($P_{а}$) = Чистий прибуток + Проценти за кредит / Сума активів (середньорічна).

$P_{вк\ 2022} = 100 / 1300 = 0,076$; $P_{вк\ 2023} = -50 / 1250 = -0,04$; $P_{вк\ 2024} = -70 / 1040 = -0,067$.

$P_{вр\ 2022} = (100 + 60) / 3600 = 0,044$; $P_{вр\ 2023} = (-50 + 30) / 2640 = -0,008$;
 $P_{вр\ 2024} = (-70 + 10) / 2290 = -0,026$.

$P_{п\ 2022} = 150 / 3450 = 0,043$; ; $P_{п\ 2023} = -40 / 2680 = 0,015$; ; $P_{п\ 2024} = -40 / 2290 = -0,017$.

$P_{а\ 2022} = (100 + 60) / 2600 = 0,062$; $P_{а\ 2023} = (-50 + 30) / 2350 = -0,009$;
 $P_{а\ 2024} = (-70 + 10) / 2340 = -0,026$.

Висновки: результативність діяльності підприємства за аналізований період суттєво знизилася. Коефіцієнти ліквідності значно нижче від нормативного рівня, що свідчить про погіршення платоспроможності підприємства. Основними причинами такого стану є незадовільна структура активів та пасивів, зменшення обсягу виручки від реалізації продукції.

Задача 4.2

Скласти розрахунок руху грошових коштів за таких умов (тис грн):

Актив	2023р.	2024р.
Необоротні активи	500	540
Запаси	650	600
Дебіторська заборгованість	500	400
Поточні фінансові інвестиції	0	100
Грошові кошти	100	200
Баланс	1750	1840

Пасив

Статутний капітал	200	300
Нерозподілений прибуток	500	640
Довгострокові зобов'язання	100	300
Поточні зобов'язання	950	600
Баланс	1750	1840

Розв'язок

Зміни (тис. грн):

Актив		Пасив	
Необоротні активи	+40	Статутний капітал	+100
Запаси	-50	Нерозподілений прибуток	+140
Дебітори	-100	Довгострокові зобов'язання	+200
Поточні фінансові інвестиції	+100	Поточні зобов'язання	-350

Зростання активів призводить до відтоку грошових коштів, зростання пасивів – до їх надходження. Надходження = $100 + 50 + 100 + 140 + 200 = +590$.
Відтік грошових коштів = $-40 - 100 - 350 = -490$.

Задача 4.3

На основі господарських операцій підприємства «Дніпро» виконати такі завдання:

- розрахувати зміну грошових потоків;
- обчислити суму прибутку.

Господарська операція	тис. грн
1. Одержано позичку в банку	500
2. Придбано обладнання в кредит	100
3. Куплена сировина, яка сплачена у розмірі 30 тис. грн, залишок буде сплачено протягом 3 міс.	100

4. Спожито сировини, пального на виробництво готової продукції	50
5. Нарахована і виплачена заробітна платня	50
6. Сплачено комунальні послуги	25
7. Нараховано знос основних засобів	10
8. Відвантажена готова продукція	200
9. Виплачено винагороду менеджерам	30
10. Виплачено як часткове погашення кредиту при закупівлі сировини(див. п.3)	50
11. Погашення банківського кредиту	50
12. Оплачено покупцями за товар	150
13. Сплачено відсотки за кредит	10

Розв'язок

Надходження = $500 + 150 = 650$ тис. грн.

Виплати = $100 + 50 + 25 + 30 + 50 + 10 = 265$ тис. грн.

Приріст грошових потоків = $650 - 265 = 385$ тис. грн.

Сума прибутку = $150 - 30 - 50 - 50 - 25 - 10 - 10 = 25$ тис. грн.

Задачі для самостійної роботи

Задача 4.4

Виконати експрес-аналіз фінансового стану підприємства, якщо відомо такі дані, тис. грн:

1. Грошові кошти – 300
2. Дебіторська заборгованість – 450
3. Запаси – 750
4. Кредиторська заборгованість – 650
5. Прибуток від продажу – 600
6. Власний капітал – 1350

7. Довгостроковий кредит – 100
8. Короткостроковий кредит – 300
9. Виручка від продажу – 3000.

Задача 4.5

Виручка від продажу ТОВ «Славутич» склала 1350 тис. грн, виробнича собівартість проданих товарів без амортизації – 65% виручки, комерційні і адміністративні витрати – 9% виручки від продажу, знос основних засобів – 150 тис. грн, процентні витрати – 12 тис. грн, податок на прибуток – 23%. Розрахувавши прибуток після оподаткування, консультант запропонував, що вона може бути збільшена. Якщо збільшити адміністративні й комерційні витрати до 12%, виручка від продажу може зрости до 1,5 млн. грн. При цьому виробнича собівартість проданих товарів складе 60% виручки. Так як запаси готової продукції зростуть, процентні витрати збільшаться до 22,5 тис грн. Як, на вашу думку, ця пропозиція вплине на стан підприємства?

Завдання 4.6

У підприємства «Джерело» за звітний період валовий прибуток склав 1200 тис. грн і амортизація – 540 тис. грн, за базисний період 1000 і 450 тис. грн відповідно. Адміністративні й комерційні витрати склали по 180 тис. грн. Податки складають 30% прибутку. Які відмінності грошових потоків підприємства?

Задача 4.7

На основі балансу обраного підприємства виконати аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємства в таблиці 4.3 і зробити відповідні висновки.

Розрахунок трьохкомпонентного показника типу фінансової стійкості
обраного підприємства

№ пп	Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення (+.-)
1.	Власний капітал (ряд.1495 ф.1)			
2.	Необоротні активи (ряд.1095 ф.1)			
3.	Наявність власних оборотних коштів (ряд.1 – ряд.2)			
4.	Довгострокові зобов'язання (ряд.1595 ф.1)			
5.	Наявність власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування запасів і витрат (величина функціонуючого капіталу) (ряд.3 + ряд.4)			
6.	Короткострокові кредити банків (ряд.1695 ф.1)			
7.	Загальна величина джерел формування запасів і витрат (ряд.5 + ряд.6)			
8.	Загальна величина запасів і витрат (ряд.1100 ф.1)			
9.	Надлишок (+) чи брак (-) власних оборотних коштів для формування запасів і витрат (ряд.3 – ряд.8)			
10.	Надлишок (+) чи брак (-) власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування запасів і витрат (ряд.5 – ряд.8)			
11.	Надлишок (+) чи брак (-) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат (ряд.7 – ряд.8)			
12.	Трьохкомпонентний показник типу фінансової стійкості (ряд.9, ряд.10, ряд.11)			

Запитання для самоконтролю

1. Що таке санаційна спроможність підприємства?
2. За якими критеріями оцінюється санаційна спроможність підприємства?
3. Яка мета санаційного аудиту?
4. Якими чинниками зумовлена необхідність санаційного аудиту?
5. Що таке життєздатність підприємства?
6. Яка мета верифікації плану антикризових заходів?
7. Хто може бути замовником санаційного аудиту?
8. Назвати методи та інструменти санаційного аудиту.
9. Розкрити зміст етапів санаційного аудиту.
10. Які складові плану санації?
11. Назвати операційні показники діяльності підприємства, які аналізує аудитор.
12. Як здійснюється аудит фінансової сфери підприємства?
13. У чому полягає сутність статичних і динамічних методів оцінювання ефективності антикризових заходів.

Питання для обговорення на семінарських заняттях

1. Санаційна спроможність підприємства.
2. Сутність і завдання санаційного аудиту.
3. Методи санаційного аудиту.
4. Програма та етапи санаційного аудиту.
5. Експертне оцінювання ефективності антикризових заходів.

Теми наукових рефератів

1. Санаційний аудит як засіб зменшення інформаційної асиметрії.

2. Характерні риси санаційного аудиту.
3. Оцінювання потенційної життєздатності підприємства.
4. Методи санаційного аудиту.
5. Аудит фінансової сфери.
6. Аналіз причин і симптомів фінансової кризи.
7. Способи оцінювання антикризових заходів.

Рекомендована література

1. Господарський процесуальний кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56). Вводиться в дію Постановою ВР № 1799-ХІІ від 06.11.91, ВВР, 1992, № 6, ст.57. Арбітражно- процесуальний кодекс України з змінами, внесеними згідно із Законами № 3983-ІХ від 19.09.2024, № 3985-ІХ від 19.09.2024, № 4094-ІХ від 21.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>

2. Закон України "Про господарські товариства" // ВРУ. - 1991. - №34. Із змінами і доповненнями Закону № 2275-VIII від 06.02.2018} із змінами і доповненнями, , внесеними згідно із Законами № 1577-ХІІ від 19.09.91, ВВР, 1991, № 49, ст.683, № 720-ІХ від 17.06.2020, ВВР, 2020, № 47, ст.408, № 2849-ІХ від 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>

3. Закон України "Про підприємництво" // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - №14. Із змінами, внесеними згідно із Законами N 2684-ХІІ (2684-12) від 14.10.92, ВВР, 1992, N 48, ст.654, N 2697-ХІІ (2697-12) від 15.10.92, ВВР, 1992, N 51, ст.680. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/155915__600648

4. Закон України "Про підприємства в Україні" // Вісник Верховної Ради України Закон із N 1294-IV (1294-15) від 20.11.2003, ВВР, 2004, N 13, ст.181 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/887-12#Text>

5. Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" від 21.12.2000 р. №

2118-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2181-14#Text>

6. Кабінет Міністрів України. Постанова від 10 грудня 2003 р. № 1891 «Про затвердження Методики оцінки майна». Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 272 від 08.03.2024, № 344 від 29.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF#Text>

7. Кодекс України з процедур банкрутства. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74). Із змінами, внесеними згідно із Законами № 3985-IX від 19.09.2024, № 4017-IX від 10.10.2024, № 4114-IX від 04.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

8. Законом України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 47, ст.251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>

9. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації» Із змінами, внесеними згідно із Законом № 4114-IX від 04.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3985-20#Text>

10. Міністерство фінансів України «Методика аналізу та оптимізації основних робочих процесів і процедур в органах виконавчої влади». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B4%D0%BE%D0%B4_%2010%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%83.pdf

11. Cherep Alla, Oleynikova Liudmyla, Voronkova Valentyna. Tools for achieving the goals of managing the readjustment capacity of the enterprise. Інструментарій досягнення цілей управління санаційною спроможністю підприємства. Theory and practice: problems and prospects: Scientific articles. Mokslinių straipsnių rinkinys. Kaunas. Lietuvos sporto universitetas. Sporto ir turizmo vadybos katedra. 2023. P. 21- 27. ISSN 2345-007X URL: http://dspace.lsu.lt/bitstream/handle/123456789/116/Straipsniu%20rinkinys_

[publikavimui.pdf?sequence=1&isAllowed=y](#)

12. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: підручник. Ольштин.:Університет Вармінсько- Мазурський (Польща), 2011. 458 с. Гриф надано МОН України, Лист № 14/ 18.2- 468 від 27.02.2006 р. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

13. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : [навч. посібник] / А.В.Череп. К. : Кондор, 2006. 378 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%95%D0%BB%BD%D0%BD%D1%8F/10.pd>

14. Череп О.Г., Горбунова А.В., Бугай В.З, Череп А.В. Антикризова система управління як основа забезпечення економічної безпеки підприємства. Науково-практичний журнал "Економіка транзиту". Алмати : ІП "Ханшаїм" No 4 2021. Головний редактор: Айжан Асілова. С. 35- 44. ISSN 2413-4953. URL: www.tranzit-as.kz

15. Череп А.В., Череп О.Г., Огренич Ю.О. Удосконалення науково-методичного підходу до оцінки впливу факторів на використання механізму формування стратегії антикризового управління операційною діяльністю промислових підприємств у кризових умовах (Improving the scientific and methodical approach to assessing the impact of factors on the use of the mechanism for forming a strategy for anticrisis management of operational activities of industrial enterprises in crisis conditions). Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики (Financial and credit activity-problems of theory and practice). 2022. № 1 (42). С. 134-144. URL: [file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+\(42\)+2022+maket+ost-134-144.pdf](file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+(42)+2022+maket+ost-134-144.pdf)

16. Череп А.В., Бугай В.З., Череп О.Г., Горбунова А.В. Управління життєзабезпеченням промислових підприємств шляхом формування антикризових заходів: монографія. Запоріжжя: ФОП «Мокшанов В.В.», 2019. 192 с. ISBN 978-617-7520-57-2. УДК 005.931.1 У67. URL: http://www.ukrbook.net/litopys/Knigki/2020/L_k_05_2020.pdf

РОЗДІЛ 5

ФОРМИ ТА НЕОБХІДНІ ПЕРЕДУМОВИ ФІНАНСУВАННЯ АНТИКРИЗОВИХ ЗАХОДІВ

Мета заняття – з'ясувати форми фінансування антикризових заходів; навчитися визначати потребу в капіталі для вказаних заходів; засвоїти правила фінансування, сутність санації балансу.

Зміст розділу

1. Фінансове забезпечення антикризових заходів.
2. Зміст та види потреб в капіталі.
3. Правила фінансування.
4. Санація балансу.

Огляд ключових понять

Внутрішні джерела фінансування – чистий прибуток, амортизація, реструктуризація активів.

Зовнішні джерела фінансування – внески учасників та засновників, кредитне фінансування, кредиторська заборгованість.

Власний капітал – це частина активів підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Позиковий капітал – кошти та матеріальні цінності, які надаються у користування суб'єктам господарювання на обумовлений строк та під певний відсоток.

Поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу.

Чистий прибуток – прибуток підприємства, який залишається після

сплати податку на прибуток.

Амортизація – процес поступового перенесення на виготовлену продукцію вартості основних засобів і нематеріальних активів з урахуванням витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення.

Грошові потоки – сукупність розподілених за часом грошових надходжень і напрямів використання коштів, що мають місце в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

Реструктуризація активів – санаційні заходи, пов'язані зі зміною складу та структури активної сторони балансу.

Потреба в капіталі – виражена в грошовому еквіваленті потреба підприємства у грошових та матеріальних засобах, необхідних для виконання поставлених цілей та забезпечення фінансової рівноваги.

Необоротні активи – активи, термін обороту яких складає більше одного року (основні засоби, нематеріальні активи тощо).

Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Операційний цикл – проміжок часу між придбанням запасів для здійснення діяльності та отриманням коштів від реалізації виробленої з них продукції або товарів і послуг.

Золоте правило фінансування (золоте банківське правило, правило узгодженості строків) – правило фінансування, яке вимагає, щоб строки, на які мобілізуються фінансові ресурси, збігалися зі строками, на які вони вкладаються в реальні чи фінансові інвестиції.

Золоте правило балансу передбачає виконання двох умов: основні засоби мають фінансуватися за рахунок власного капіталу та довгострокових позик; довгострокові капіталовкладення мають фінансуватися за рахунок коштів, мобілізованих на довгостроковий період, тобто довгострокові пасиви мають використовуватися не лише для фінансування основних засобів, а й для довгострокових оборотних активів.

Санація балансу – покриття засвідчених у балансі збитків на основі одержання санаційного прибутку. Основними фінансовими джерелами санації балансу є емісійні доходи, одержані в результаті зменшення (збільшення) статутного капіталу підприємства; резервні фонди; безповоротна фінансова допомога власників, кредиторів та інших зацікавлених в успішній діяльності підприємства осіб.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 5.1. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

власний капітал;
позичковий капітал;
чистий прибуток;
амортизація;
реструктуризація активів;
кредитне фінансування;
внутрішні джерела фінансування;
зовнішні джерела фінансування.

Завдання 5.2. Пояснити, чи правильні такі твердження:

За джерелами мобілізації фінансових ресурсів розрізняють зовнішнє та внутрішнє фінансування.

За правовим статусом інвесторів мобілізації фінансових ресурсів розрізняють власний і залучений капітал.

Реструктуризація активів – це зміна їх структури.

Внески власників на збільшення статутного капіталу відносяться до внутрішніх джерел фінансування.

Автономна санація здійснюється з використанням власних коштів підприємства.

Держава може фінансувати санаційні заходи на поворотній або

безповоротній основі.

Завдання 5.3. Дати відповіді на такі питання, що стосуються фінансування антикризових заходів:

З яких елементів складається сукупний капітал підприємства?

Що таке самофінансування?

Яка роль реструктуризації активів як джерела фінансування антикризових заходів?

Що таке дезінвестиції?

Назвати два види санації.

Яких форм може набувати санація без залучення на підприємство додаткових фінансових ресурсів?

Які особливості проведення санації із залученням нового фінансового капіталу?

Завдання 5.4. Розкрити сутність таких форм санації без залучення додаткових фінансових ресурсів:

зменшення номінального капіталу підприємства;

конверсія власності в борг;

конверсія боргу у власність;

пролонгація строків сплати заборгованості;

добровільне зменшення заборгованості;

самофінансування.

Завдання 5.4. Розкрити сутність таких форм санації із залученням нового фінансового капіталу:

альтернативна санація;

двоступінчаста санація;

безповоротна фінансова допомога власників;

безповоротна фінансова допомога персоналу;

емісія облігацій конверсійної позики;

залучення додаткових позик.

Завдання 5.5. Розкрити зміст таких напрямів антикризових заходів:

Збільшення виручки від реалізації.

Зменшення витрат.

Застосування прискорених методів амортизації.

Зменшення запасів.

Рефінансування дебіторської заборгованості.

Відстрочення сплати податкових платежів.

Згортання інвестицій з тривалим строком окупності.

Реалізація фінансових інвестицій.

Реалізація окремих об'єктів необоротних активів.

Згортання збиткової інвестиційної діяльності.

Збільшення статутного капіталу.

Залучення додаткових банківських позик.

Припинення виплати дивідендів.

Завдання 5.6. Дати визначення та розкрити зміст таких понять:

потреба в капіталі;

економічна потужність;

виробнича (технологічна) потужність;

фінансова потужність;

фінансування необоротних активів;

первісна вартість основних засобів та нематеріальних активів;

фінансування оборотних активів;

операційний цикл.

Завдання 5.7. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Основні зусилля антикризового фінансового управління мають бути спрямовані на оптимізацію величини додатних грошових потоків.

Виробнича потужність тотожна поняттю технологічна потужність.

Показник технологічної потужності характеризує обсяг продукції, який можна виробити на наявних у підприємства основних і оборотних засобах.

Фінансова потужність підприємства показує, який обсяг виробництва товарної продукції здатне профінансувати підприємство.

Технологічні і фінансові потужності фінансуються за рахунок оборотного капіталу.

Потреба в капіталі для фінансування придбання основних засобів та нематеріальних активів визначається на підставі плану виробництва та організаційного плану проекту санації.

Операційний цикл – це період реалізації виробленої продукції.

***Завдання 5.8.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються визначення потреби в капіталі для фінансування антикризових заходів:*

У чому полягає зміст потреби в капіталі?

Які завдання антикризового фінансування належать до пріоритетних?

Назвати види потреб в капіталі.

Що таке економічна потужність, які її складові?

Який порядок визначення потреби в капіталі для фінансування придбання основних засобів та нематеріальних активів?

Які два основні чинники впливають на наявність та структуру оборотних активів?

Як визначається загальний період, протягом якого капітал авансується в оборотні активи?

З якою метою розраховуються середньоденні витрати коштів, які авансуються в окремі види затрат?

Які наслідки неправильного розрахунку потреби в коштах?

***Завдання 5.9.** Дати визначення та розкрити зміст таких понять:*

фінансова рівновага;

золоте правило фінансування;

золоте правило балансу;
правило вертикальної структури капіталу;
структура капіталу підприємства;
ефект фінансового левериджу;
рентабельність власного капіталу.

Завдання 5.10. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Зміст золотого правила фінансування полягає в необхідності узгодження строків, на які мобілізуються фінансові ресурси, зі строками, на які вони вкладаються в реальні чи фінансові інвестиції.

Золоте правило фінансування тотожне терміну «золоте банківське правило».

При використанні золотого правила фінансування слід керуватися такою умовою, яка виражає його зміст: довгострокові активи / довгострокові пасиви ≤ 1 .

Золоте правило балансу вимагає виконання таких умов: необоротні активи фінансуються за рахунок власного капіталу і довгострокових позик; оборотні активи – за рахунок поточних пасивів.

На рівень ефекту фінансового левериджу впливають такі чинники: вартість капіталу, рентабельність власного капіталу, ставка податку на прибуток, співвідношення позикового і власного капіталу.

Завдання 5.11. Дати відповіді на такі питання, що стосуються правил фінансування:

Для чого необхідно дотримуватися правил фінансування?

Що таке золоте правило фінансування?

Які умови золотого правила балансу?

Які показники передбачає враховувати правило вертикальної структури капіталу?

Назвати показники, які враховуються при аналізі структури капіталу підприємства?

Які основні чинники впливають на формування структури капіталу підприємств?

Який критерій оптимальної структури капіталу підприємств?

Що характеризує ефект фінансового левериджу?

***Завдання 5.12.** Пояснити механізм впливу на структуру капіталу підприємств таких чинників:*

галузь виробництва, до якої належить підприємство;

форма організації бізнесу;

обсяги діяльності підприємства та його місцезнаходження;

прибутковість активів;

процентні ставки за користування позиками;

оподаткування прибутку;

особливості законодавства про банкрутство.

***Завдання 5.13.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються правила вертикальної структури капіталу:*

Що таке структура капіталу?

Що таке вартість капіталу?

До яких наслідків призводить погіршення структури капіталу підприємства?

У чому полягає сутність правила вертикальної структури капіталу?

Що таке коефіцієнт заборгованості?

Які особливості формування структури капіталу у різних галузях?

Яка роль структури капіталу у формуванні фінансової стійкості підприємства?

Завдання 5.14. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Для забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві слід дотримуватися таких правил фінансування: золотого правила фінансування, золотого правила активів, золотого правила пасивів.

Золоте правило фінансування базується на таких умовах: потребу в капіталі для фінансування необоротних активів слід покривати за рахунок власного капіталу та довгострокових позик; довгострокові капіталовкладення повинні фінансуватися за рахунок коштів, мобілізованих на довгостроковий період.

Вартість капіталу – це плата за користування залученими фінансовими ресурсами.

Коефіцієнт заборгованості розраховується як відношення позичкового капіталу до загальної суми капіталу.

Зростання рівня заборгованості свідчить про зростання фінансового ризику.

При формуванні структури капіталу для фінансистів орієнтиром можуть бути середньогалузеві значення коефіцієнтів заборгованості та автономії підприємств відповідної галузі.

Завдання 5.15. Пояснити такі закономірності, що стосуються правил фінансування:

Доти, доки рентабельність активів перевищує проценти за користування позичковими коштами і процентна ставка за кредитами є стабільною, рентабельність власного капіталу зростає пропорційно зі зростанням частки заборгованості в структурі капіталу.

Якщо рентабельність активів дорівнює процентам за кредит, то незалежно від рівня заборгованості рентабельність власного капіталу до оподаткування дорівнюватиме рентабельності активів та процентам за кредит.

При використанні як джерела фінансування позичкового капіталу проявляється ефект економії на податках, у результаті чого вартість позик зменшується.

Якщо рентабельність активів нижча процентів за користування позиками, то рентабельність власного капіталу падає і може досягти негативних значень.

Якщо рентабельність активів дорівнює нулю або є негативною, рентабельність власного капіталу у міру стрімкішого зростання рівня заборгованості набуває негативних значень.

Завдання 5.16. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від основної діяльності, фінансових та інших доходів, фінансових та інших витрат (збитків).

Сума непокритих збитків відображається у першому розділі пасиву балансу підприємства.

Основне призначення резервів полягає в забезпеченні підтримання ритмічності виробництва.

Якщо збитки перевищують суму всіх інших статей першого розділу балансу, то підприємство має від'ємний показник власного капіталу.

Санація балансу – це урівноваження активів і пасивів підприємства.

Дизажіо – різниця між номінальною вартістю корпоративного права та ціною його викупу емітентом.

Дизажіо можна розглядати як один із видів емісійного доходу.

Якщо санація балансу здійснюється за рахунок емісійного доходу, то в результаті даної операції змінюється лише структура власного капіталу, а загальна його сума залишається незмінною.

За економічним змістом, зменшення статутного капіталу з метою покриття балансових збитків підприємства означає приведення у відповідність розміру номінальної вартості капіталу до його реальної вартості.

Тестові завдання

5.1. *За джерелами мобілізації фінансових ресурсів розрізняють фінансування:*

- а) зовнішнє;
- б) внутрішнє;
- в) власне;
- г) кредитне;
- д) зовнішнє та внутрішнє.

5.2. *За правовим статусом інвесторів розрізняють капітал:*

- а) власний;
- б) залучений;
- в) позичковий;
- г) власний та позичковий.

5.3. *До внутрішніх джерел фінансування не належить:*

- а) внески засновників;
- б) чистий прибуток;
- в) амортизація;
- г) реструктуризація активів.

5.4. *До зовнішніх джерел фінансування відносять:*

- а) внески власників на збільшення статутного капіталу;
- б) банківські кредити;
- в) кредиторська заборгованість;
- г) заборгованість з оплати праці;
- д) усі відповіді правильні;
- е) усі відповіді неправильні.

5.5. *Санація без залучення на підприємство додаткових фінансових ресурсів може набувати таких форм:*

- а) зменшення суми номінального капіталу підприємства;
- б) альтернативна санація;
- в) двоступінчаста санація;
- г) конверсія власності в борг;
- д) конверсія боргу у власність;
- е) правильна відповідь а), г), д);
- є) правильна відповідь а), б), в).

5.6. *Санація із залученням нового фінансового капіталу може набувати таких форм:*

- а) пролонгація строків сплати заборгованості;
- б) безповоротна фінансова допомога персоналу;
- в) добровільне зменшення заборгованості;
- г) самофінансування.

5.7. *Чистий грошовий потік розраховується в розрізі таких видів діяльності:*

- а) виробничої;
- б) операційної;
- в) невиробничої;
- г) інвестиційної;
- д) фінансової;
- е) правильна відповідь б), г), д);
- є) немає правильної відповіді.

5.8. *До пріоритетних завдань антикризового фінансування не належить:*

- а) поліпшення фінансової стійкості підприємства;
- б) відновлення платоспроможності;

- в) фінансове забезпечення операційної діяльності;
- г) залучення капіталу для фінансування інвестиційної діяльності.

5.9. *Для фінансування заходів виробничо-технічного характеру виникає потреба в:*

- а) інвестиційних ресурсах;
- б) кредитних ресурсах;
- в) власних ресурсах;
- г) оборотних коштах;
- д) правильна відповідь а), б), в);
- е) правильна відповідь а), г).

5.10. *До грошових видатків у результаті інвестиційної діяльності не належать:*

- а) придбання основних засобів;
- б) придбання нематеріальних активів;
- в) сплата дивідендів;
- г) здійснення фінансових інвестицій.

5.11. *До грошових видатків у результаті операційної діяльності належать:*

- а) фінансування виробничих запасів;
- б) заробітна плата та нарахування;
- в) сплата податку на додану вартість;
- г) аванси видані;
- д) аванси одержані;
- е) сплачені відсотки за кредит;
- є) правильна відповідь а), б), в), г).
- ж) правильна відповідь а), б), г), е).

5.12. *Економічна потужність включає такі компоненти:*

- а) виробничу потужність;
- б) операційну потужність;
- в) фінансову потужність;
- г) інвестиційну потужність;
- д) правильна відповідь а), в);
- е) правильна відповідь б), г).

5.13. *Фінансова потужність фінансується за рахунок такого капіталу:*

- а) інвестиційного;
- б) оборотного;
- в) основного;
- г) власного.

5.14. *Виробнича та фінансова потужності визначаються
можливостями:*

- а) залучення капіталу;
- б) виробництва продукції;
- в) ринку;
- г) збуту продукції.

5.15. *Найменш ліквідними оборотними активами є:*

- а) векселі одержані;
- б) товари;
- в) виробничі запаси;
- г) незавершене виробництво.

5.16. *До правил фінансування не відносять:*

- а) золоте правило пасивів;
- б) золоте правило фінансування;

- в) золоте правило балансу;
- г) правило вертикальної структури капіталу.

5.17. *При використанні золотого правила фінансування слід керуватися такими умовами:*

- а) $ДА/ДП \leq 1$; $КА/КК \geq 1$;
 - б) $ДА/ДП \leq 1$; $КА/КК \leq 1$;
 - в) $ДА/ДП = 1$; $КА/КК = 1$;
 - г) $ДА - ДП = 0$; $КА - КК = 0$,
- де ДА – довгострокові активи;
ДП – довгострокові пасиви;
КА – короткострокові активи;
КК – короткостроковий капітал.

5.18. *Вартість капіталу – це:*

- а) облікова сума капіталу;
- б) ринкова оцінка капіталу;
- в) сума дивідендів;
- г) плата за залучення капіталу.

5.19. *На структуру капіталу впливають такі чинники:*

- а) галузь діяльності;
- б) форма організації бізнесу;
- в) організаційна структура підприємства;
- г) наявність висококваліфікованих менеджерів;
- д) прибутковість активів;
- е) конкурентоспроможність продукції;
- є) правильна відповідь а), б), д);
- ж) правильна відповідь в), г), е).

5.20. Якщо рентабельність активів перевищує проценти за користування кредитом, то підприємству залучати позики буде:

- а) не вигідно;
- б) вигідно;
- в) вигідно у окремих випадках;
- г) не вигідно у окремих випадках.

5.21. Санація балансу – це:

- а) покриття відображених у балансі збитків;
- б) поповнення резервного капіталу;
- в) повернення боргів;
- г) одержання прибутку.

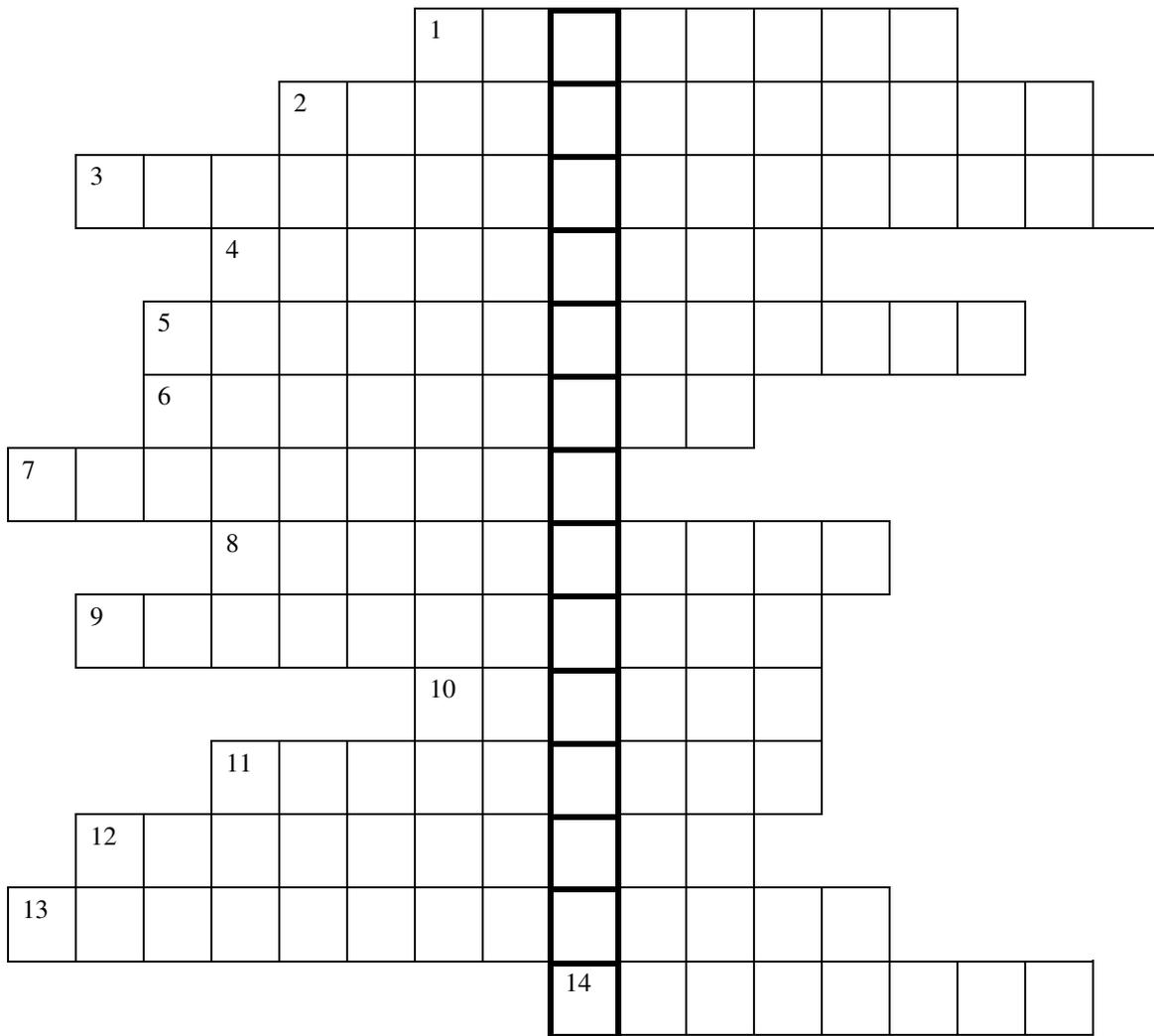
Фінансові кросворди

Фінансовий кросворд №1

Розв'язок фінансового кросворда полягає в тому, що правильно написавши слова за горизонталлю, ви прочитаєте за вертикаллю зашифрований термін, виділений жирними лініями.

За горизонталлю:

1. Вид фінансування ресурсів за джерелами їх мобілізації.
2. Коефіцієнт, який використовується для аналізу структури капіталу.
3. Форма фінансової санації.
4. Компонента економічної потужності підприємства.
5. Форма фінансової санації.
6. Компонента економічної потужності підприємства.
7. Форма власного капіталу.

8. Капітал – джерело мобілізації фінансових ресурсів за правовим статусом інвесторів.

9. Капітал – внутрішнє джерело фінансування.

10. Вид оборотних активів.

11. Вид фінансування ресурсів за джерелами їх мобілізації.

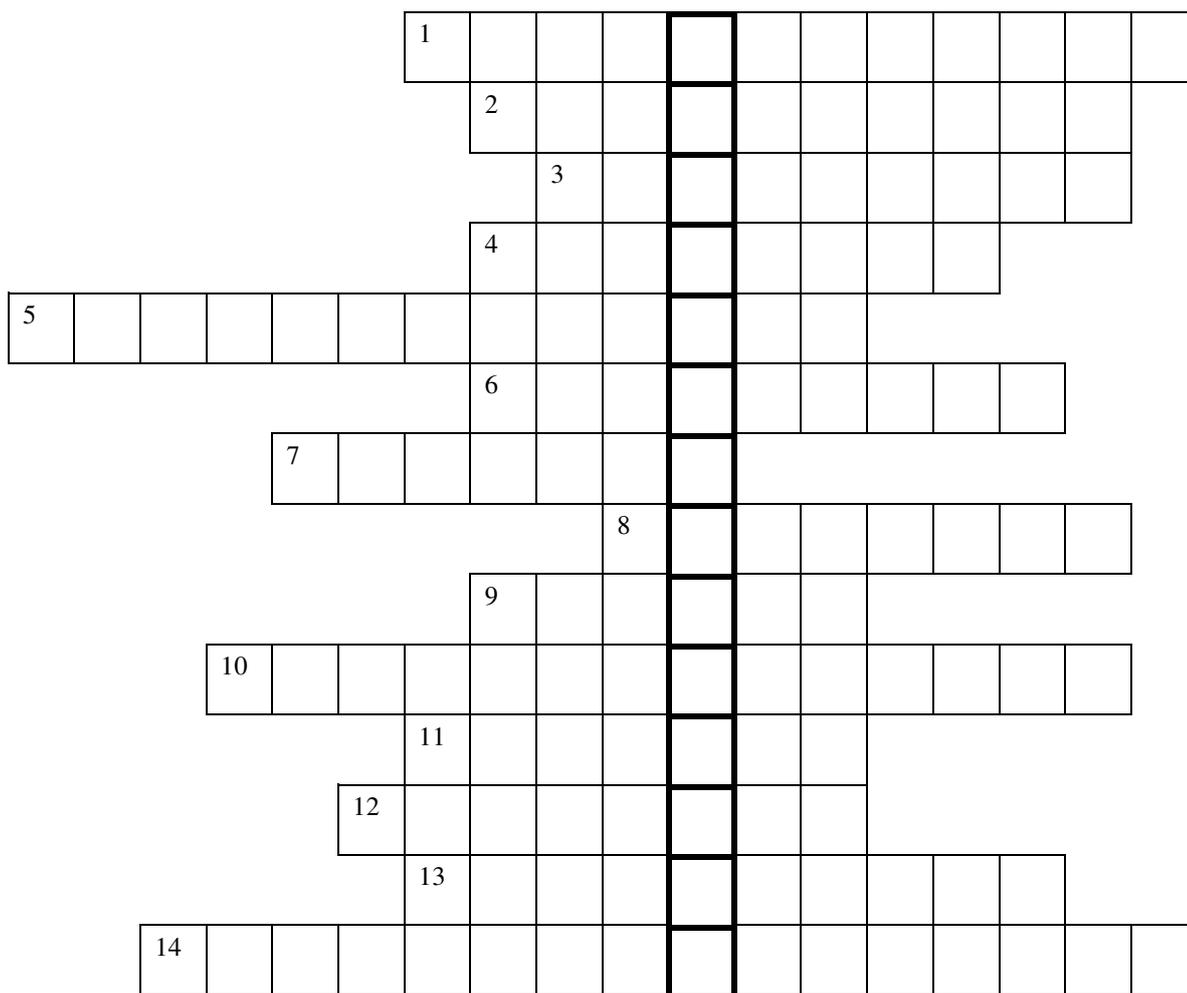
12. Активи, які відображені в підсумку розділу I активу балансу.

13. Активи – об'єкти інтелектуальної власності.

14. Інструмент управління структурою капіталу підприємства.

Зашифрований термін означає частину активів підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Фінансовий кросворд №2

За горизонталлю:

1. Вид діяльності підприємства.
2. Форма власного капіталу.
3. Вид діяльності підприємства.
4. Вхідний грошовий потік.
5. Елемент впливу на величину грошового потоку.
6. Витрати на залучення акціонерного капіталу.
7. Фінансове оздоровлення підприємств.
8. Активи, які відображені в підсумку розділу II активу балансу.
9. Вид запасів товарно-матеріальних цінностей.
10. Прибутковість підприємства.

11. П (с) БО 16.
12. Вихідний грошовий потік.
13. Довгострокові вкладення капіталу.
14. Напрямок антикризового управління.

Зашифрований термін означає покриття відображених у балансі збитків та створення необхідних резервів за рахунок одержання санаційного прибутку.

Задачі

Приклади розв'язку типових задач

Задача 5.1.

Перед власниками підприємства «Славута» постало завдання розрахувати потребу в оборотних коштах, необхідних для фінансування санаційних заходів. В перший рік здійснення санації чиста виручка від реалізації продукції становитиме 1000 тис. грн. Показники використання оборотних коштів характеризуються такими даними:

- середній період зберігання виробничих запасів – 40 днів;
- період надання відстрочок постачальникам сировини та матеріалів – 35 днів;
- виробничий цикл – 25 днів;
- середня тривалість зберігання готової продукції на складі – 50 днів;
- тривалість обороту дебіторської заборгованості – 40 днів;
- рентабельність продажу – 25%.

Розв'язок

Загальний період, на який грошові кошти заморожуються в оборотних активах (Т) розраховується за формулою:

$$T = T_{вз} + T_{в} + T_{вц} + T_{з} + T_{о},$$

де $T_{вз}$ – середній період зберігання виробничих запасів, днів;

T_v – період надання відстрочок постачальникам сировини і матеріалів, днів;

$T_{вц}$ – виробничий цикл, днів;

T_z – середня тривалість зберігання готової продукції на складі, днів;

T_o – тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів.

$$T = 40 - 35 + 25 + 50 + 40 = 120 \text{ днів.}$$

Рентабельність продажу ($R_{п}$) розраховується за формулою:

$$R_{п} = \Pi / ВР = ВР - В / ВР,$$

де Π – прибуток від реалізації продукції, тис. грн;

$ВР$ – виручка від реалізації, тис. грн;

$В$ – витрати на виробництво та реалізацію продукції, тис. грн.

$$В = (1,0 - 0,2) \times 1000 \text{ тис. грн} = 800 \text{ тис. грн.}$$

Ододенні витрати ($ОВ$) розраховуються за формулою:

$$ОВ = В / Д,$$

де $Д$ – кількість днів у періоді.

$$ОВ = 800 \text{ тис. грн} / 360 = 2,22 \text{ тис. грн.}$$

Загальна потреба в капіталі для фінансування оборотних активів становить: $120 \times 2,22 = 266,4$ тис. грн, у тому числі за такими статтями:

- виробничі запаси: $40 \times 2,22 = 88,8$ тис. грн;
- незавершене виробництво: $25 \times 2,22 = 55,5$ тис. грн;
- готова продукція: $50 \times 2,22 = 111,0$ тис. грн;
- кредиторська заборгованість: $- 35 \times 2,22 = -77,7$ тис. грн;
- дебіторська заборгованість: $40 \times 2,22 = 88,8$ тис. грн.

Задача 5.2.

Компанія «Таврія» має залучений капітал 600 млн. грн, власний капітал – 450 млн. грн, необоротні активи складають 750 млн. грн. Розробити консервативний план фінансування, при якому необоротні активи будуть фінансуватися власними джерелами, і агресивний, при якому 65% необоротних активів будуть фінансуватися довгостроковими кредитами. Ставка по довгостроковому кредиту – 20%, по короткостроковому – 15%. Податки

складають 30% прибутку. Якщо прибуток до нарахування процентів за кредит і податків складає 300 тис. грн, розрахувати чистий прибуток для обох випадків і рентабельність власного капіталу.

Розв'язок

Консервативний план:

Проценти за короткостроковий кредит $600 \times 0,15 = 90$ тис. грн.

Прибуток до оподаткування $300 - 90 = 210$ тис. грн.

Чистий прибуток $210 \times (1,0 - 0,3) = 147$ тис. грн.

Рентабельність власного капіталу $= 147 / 450 \times 100\% = 32,7\%$.

Агресивний план:

Довгостроковий кредит $= 750 \times 0,65 = 487,5$.

Проценти за довгостроковий кредит $487,5 \times 0,20 = 97,5$ тис. грн.

Прибуток до оподаткування $300 - 90 - 97,5 = 112,5$ тис. грн.

Чистий прибуток $112,5 \times (1,0 - 0,3) = 78,75$ тис. грн.

Рентабельність власного капіталу $= 78,75 / 450 \times 100\% = 17,5\%$.

Задача 5.3.

Річний агрегований баланс підприємства «Бердянськ» має такий вид:

тис. грн

Актив		Пасив	
Необоротні активи	7000	Статутний капітал	6000
Виробничі запаси	800	Резервний капітал	1000
Незавершене виробництво	400	Довгострокові зобов'язання	100
Готова продукція	1200	Короткострокові кредити банків	1000
Дебіторська заборгованість	3600	Кредиторська заборгованість	6300
Грошові кошти	400		
Поточні фінансові інвестиції	400		
Інші оборотні активи	600		
Баланс	14400	Баланс	14400

Розрахувати:

1. Суму власних оборотних засобів.
2. Поточні фінансові потреби.
3. Потенційний надлишок (дефіцит) грошових коштів.
4. Реальний надлишок (дефіцит) грошових коштів.
5. Якщо буде виявлено дефіцит, розрахувати суму необхідного короткострокового кредиту.

Розв'язок

Власні оборотні кошти розраховуються як різниця між сумою власного капіталу і довгострокових зобов'язань та необоротних активів:

$$6000 + 1000 + 100 - 7000 = 100 \text{ тис грн.}$$

Поточні фінансові потреби розраховуються як різниця між поточними активами (без грошових коштів) і кредиторською заборгованістю:

$$(800 + 400 + 1200 + 3600) - 6300 = - 300 \text{ тис. грн.}$$

Потенційний надлишок (дефіцит) грошових коштів – це різниця між сумою власних оборотних коштів і поточних фінансових потреб:

$$100 - (- 300) = 400.$$

Реальний надлишок (дефіцит) грошових коштів розраховується на основі потенційного надлишку (дефіциту) грошових коштів з урахуванням уже наявних поточних фінансових інвестицій і короткострокового кредиту:

$$400 + 1000 - 400 = 1000 \text{ тис. грн.}$$

Задачі для самостійної роботи

Задача 5.4.

Перед власниками підприємства «Світоч» постало завдання розрахувати потребу в оборотних коштах, необхідних для фінансування санаційних заходів. В перший рік здійснення санації чиста виручка від реалізації продукції становитиме 3100 тис. грн. Показники використання оборотних коштів

характеризуються такими даними:

- середній період зберігання виробничих запасів – 35 днів;
- період надання відстрочок постачальникам сировини та матеріалів – 25 днів;
- виробничий цикл – 45 днів;
- середня тривалість зберігання готової продукції на складі – 20 днів;
- тривалість обороту дебіторської заборгованості – 30 днів;
- рентабельність продажу – 29%.

Задача 5.5.

Є такі дані про джерела коштів чотирьох підприємств (тис. грн):

Показник	П1	П2	П3	П4
Власний капітал, всього	2000	2000	460	2000
зокрема:				
статутний капітал	400	1400	400	1400
резервний капітал	40	100	40	0
нерозподілений прибуток	1560	500	20	600
Довгострокові пасиви	200	200	1740	200
Поточні пасиви	1600	1600	1600	1600

Дати характеристику структури джерел з позиції зовнішнього аналітика. Акції якого підприємства ви придбали б і чому? Чи однаково захищені інтереси кредиторів у цих підприємствах? Розрахувати показники фінансової стійкості.

Задача 5.6.

Початковий баланс поточних активів фірми склав 400 тис. грн, а кінцевий баланс – 530 тис. грн. Поточні зобов'язання фірми зросли з 225 тис. грн до 270 тис. грн. Оцінити величину інвестицій у власні оборотні засоби протягом поточного року.

Задача 5.7.

Підприємство мало таку структуру довгострокових джерел на початок 2014 р:

Статті	Сума, тис. грн
Статутний капітал	12000
Додатковий капітал	350
Резервний капітал	900
Нерозподілений прибуток минулих років	2400
Нерозподілений прибуток звітнього року	760
Кредит банку	5000
Всього довгострокових джерел	21410

За минулий 2024 р. підприємство емітувало звичайні акції на суму 1,5 млн. грн, отримало чистий прибуток за рік у розмірі 4,2 млн. грн, 55% якої було використано для фінансування соціальних антикризових заходів, зробило відрахування у резервний фонд у розмірі 6% чистого прибутку. Як буде виглядати структура довгострокових джерел коштів підприємства на початок 2015 р. після повного розподілу прибутку, якщо в результаті переоцінки необоротних активів їх вартісна оцінка збільшилася на 250 тис. грн, а 20% банківського кредиту підлягає погашенню у наступному році? Розрахувати загальну величину довгострокових джерел коштів на початок 2015р.

Питання для самоконтролю

1. Які є форми фінансової санації?
2. Назвати джерела фінансування санаційних заходів.
3. Як визначається потреба в капіталі для фінансування антикризових заходів?
4. Які умови збереження фінансової рівноваги на підприємстві?
5. Який зміст і мета санації балансу?
6. Порядок проведення санації балансу.
7. Золоте правило фінансування.
8. Золоте правило балансу.
9. Правило вертикальної структури капіталу.

Питання для обговорення на заняттях

1. Класифікація форм фінансування підприємств.
2. Види санації.
3. Зміст та види потреб в капіталі.
4. Потреба в капіталі для фінансування необоротних активів.
5. Потреба в капіталі для фінансування оборотних активів.
6. Правила фінансування.
7. Санація балансу.

Теми наукових рефератів

1. Форми фінансування антикризових заходів.
2. Специфічні внутрішні джерела фінансування антикризових заходів.
3. Пріоритетні завдання антикризового фінансування.
4. Визначення потреби в капіталі для фінансування придбання основних засобів та нематеріальних активів.
5. Розрахунок потреби в капіталі для фінансування оборотних активів.
6. Правила фінансування.
7. Порядок санації балансу.

Рекомендована література

1. Рябенко Г.М Верланов О.Ю., Звягінцева О.Б., Клименко С. О.. Антикризове фінансове управління підприємством: теоретичний аспект. Сталий розвиток економіки. 2024. Випуск № 1 (48). С. 125-128. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/893-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-855-2-10-20240311.pdf>
2. Сніткіна І. А., Волкова Н. А. Аналітичні методи експрес-діагностики

банкрутства. Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції. матеріали 5 Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 25 травня, 2017 р.). Одеса, 2017. С. 121-122. URL: <http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/ANOTATSIYA-Snitkina.pdf>

3. Трач О.В., Шведа Н.М. Фінансова стійкість як основа успішного підприємства. Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій: Міжнародної науково-технічної конференції 22-24 трав. 2018р. Тернопіль, 2018. С 336–337. URL:https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/25466/2/MNTK_2018_2018_Trach_O-Financial_stability_as_a_336-337.pdf

4. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник / О.О. Терещенко. К.: КНЕУ, 2006. 552 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=FvWD_VkAAAAJ&citation_for_view=FvWD_VkAAAAJ:u-x6o8ySG0sC

5. Ткаченко А.М. Управління економічною діагностикою будівельного підприємства, як основа його ризик-менеджменту Електронний журнал «Ефективна економіка». 2012 №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1756>

6. Фінансова санація та банкрутство підприємств [Текст] : метод. вказівки для самостійного вивч. дисц. для студ. спец. "Фінанси і кредит" / уклад.: К.Л. Ларіонова, Донченко Т.В. Хмельницький : ХНУ, 2012. 150с. URL: http://lib.khnu.km.ua/virt_dovidka/virt_dovidka1/for_chit/arhiv/view_post.php?postid=1650

7. Cherep Alla, Oleynikova Liudmyla, Voronkova Valentyna. Tools for achieving the goals of managing the readjustment capacity of the enterprise. Інструментарій досягнення цілей управління санаційною спроможністю підприємства Стаття Theory and practice: problems and prospects: Scientific articles. Mokslinių straipsnių rinkinys. Kaunas. Lietuvos sporto universitetas. Sporto ir turizmo vadybos katedra. 2023. P. 21- 27. ISSN 2345-007X URL: http://dspace.lsu.lt/bitstream/handle/123456789/116/Straipsniu%20rinkinys_publicavimui.pdf?sequence=1&isAllowed=y

8. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: підручник. Ольштин.:Університет Вармінсько- Мазурський (Польща), 2011. 458 с. Гриф надано МОН України, Лист № 14/ 18.2- 468 від 27.02.2006 р. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

9. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : [навч. посібник] / А.В.Череп. К. : Кондор, 2006. 378 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%95%D0%BB%BD%D0%BD%D1%8F/10.pd>

10. Череп О.Г., Горбунова А.В., Бугай В.З, Череп А.В. Антикризова система управління як основа забезпечення економічної безпеки підприємства. Науково-практичний журнал "Економіка транзиту". Алмати : ІП "Ханшаїм" No 4 2021. Головний редактор: Айжан Асілова. С. 35- 44. ISSN 2413-4953. URL: www.tranzit-as.kz

11. Череп А.В., Череп О.Г., Огренич Ю.О. Удосконалення науково-методичного підходу до оцінки впливу факторів на використання механізму формування стратегії антикризового управління операційною діяльністю промислових підприємств у кризових умовах (Improving the scientific and methodical approach to assessing the impact of factors on the use of the mechanism for forming a strategy for anticrisis management of operational activities of industrial enterprises in crisis conditions). Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики (Financial and credit activity-problems of theory and practice). 2022. № 1 (42). С. 134-144. URL: [file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+\(42\)+2022+maket+ost-134-144.pdf](file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+(42)+2022+maket+ost-134-144.pdf)

12. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Життєздатність підприємства: від виживання до розвитку : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. 389 с. ISBN 978-617-8064-17-4. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

13. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Стратегія і тактика антикризового управління підприємством в умовах невизначеності : монографія

/ А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. - 274 с. - ISBN 978-617-8064-18-1. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

14. Череп А.В., Бугай В.З., Череп О.Г., Горбунова А.В. Управління життєзабезпеченням промислових підприємств шляхом формування антикризових заходів: монографія. Запоріжжя: ФОП «Мокшанов В.В.», 2019. 192 с. ISBN 978-617-7520-57-2. УДК 005.931.1 У67. URL: http://www.ukrbook.net/litopys/Knigki/2020/L_k_05_2020.pdf

15. Череп А.В., Дубиніна С.М., Андросова О.Ф. Теорія та практика управління витратами виробництва промислових підприємств : монографія / А. В. Череп, С. М. Дубиніна, О. Ф. Андросова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В.В., 2022. 307 с. ISBN 978-617-8064-16-7. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

16. Череп А.В., Кущик А.П. Економічний ризик та його оцінка : підруч. для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра спец. "Фінанси, банківська справа та страхування" освіт.-проф. програми "Фінанси і кредит" / А. В. Череп, А. П. Кущик. Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. 316 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2021/12/0047935.doc>. ISBN 978-617-8064-15-0

РОЗДІЛ 6

ВНУТРІШНІ ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Мета заняття – з'ясувати внутрішні джерела фінансової стабілізації; зрозуміти чинники збільшення вхідних грошових потоків; засвоїти механізм ефективного управління витратами; навчити студентів користуватися сучасними методами управління витратами.

Зміст розділу

1. Поняття та класифікація внутрішніх джерел фінансової стабілізації.
2. Збільшення вхідних грошових потоків.
3. Управління витратами.

Огляд ключових понять

Грошовий потік – сукупність розподілених у часі фактів надходження (вхідний грошовий потік) або вибуття (вихідний грошовий потік) грошових коштів та їх еквівалентів, що генеруються суб'єктом господарювання в результаті його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Реструктуризація активів – заходи пов'язані зі зміною структури та складу активної сторони балансу.

Приховані резерви – це різниця між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною вартістю.

Зворотний лізинг – господарська операція, яка передбачає продаж основних засобів з одночасним зворотним отриманням відповідних об'єктів в оперативний або фінансовий лізинг.

Витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за

винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).

Управління витратами – функціонально-організаційний елемент моделі управління прибутком, що являє собою сукупність фінансово-правових та організаційно-технічних механізмів і прийомів прогнозування, планування та контролю формування затрат підприємства з метою забезпечення стабільності розподілу вихідних грошових потоків у просторі та часі відповідно до цілей моделі управління прибутком суб'єкта господарювання.

Директ-костинг – метод управління витратами, в основу якого покладено їх розподіл на постійні та змінні і виконуються такі умови:

- постійні витрати відносять на фінансові результати (реалізовану продукцію) в періоді їх здійснення і не розносяться на окремі види продукції;
- на конкретний об'єкт витрат відносять лише змінні (пропорційні витрати);
- запаси готової продукції на складі оцінюються тільки за змінними витратами.

Маржинальний прибуток – різниця між виручкою від реалізації та змінними витратами на відповідний обсяг реалізації.

Система управління витратами на основі методології «таргет-костинг» включає комплекс методів та інструментів з планування, контролю та менеджменту витрат на основі розрахунку цільових показників витрат. Метод забезпечує приведення у відповідність питомої ваги ресурсів (витрат), які використовуються для забезпечення окремих функцій продукції, до відносної корисності відповідних функцій для споживачів.

Цільова величина витрат – це «прагматичний компроміс» між бажаною величиною витрат, яка продиктована ринком та величиною стандартних витрат, розрахованих на базі існуючої технології та методів виробництва.

Метод ABC – це система обліку й аналізу витрат у розрізі окремих процесів. Головна ідея методу: джерело витрат підприємства – процес, який зумовлює їх необхідність.

Виокремлення бізнес-процесів – розподіл структурних підрозділів на окремі процеси (види діяльності, часткові процеси, операції), які забезпечують виробництво та реалізацію продукту, витрачаючи при цьому ресурси на виробничі, збутові та адміністративні витрати. Дається відповідь на питання: які процеси є типовими для певного підрозділу (чим він займається)?

Драйвер – це кількісна величина, завдяки якій можна виміряти обсяги процесу чи діяльності структурного підрозділу. Наприклад, для відділу збуту таким показником може бути кількість виписаних рахунків-фактур, для лабораторії – кількість узятих проб для аналізу.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 6.1. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

- приховані резерви;
- вхідний грошовий потік;
- вихідний грошовий потік;
- чистий грошовий потік;
- реструктуризація активів;
- валові витрати;
- заморожування інвестицій;
- операційна діяльність;
- інвестиційна діяльність;
- фінансова діяльність.

Завдання 6.2. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Залежно від обраної стратегії антикризового управління, антикризові заходи повинні бути спрямовані на оптимізацію грошових потоків в результаті операційної та фінансової діяльності.

Класифікація вхідних та вихідних грошових потоків є орієнтиром для розроблення заходів, спрямованих на мобілізацію внутрішніх джерел

фінансової санації.

Основним антикризовим резервом збільшення вхідних грошових потоків підприємства є реструктуризація активів.

Вхідні грошові потоки підприємства класифікують так:

- надходження у вигляді виручки від реалізації продукції;
- надходження у вигляді інших операційних доходів;
- грошові надходження від інвестиційної діяльності;
- кошти, залучені в результаті емісії корпоративних прав;
- кошти, залучені на умовах позики;
- державні дотації та субсидії.

Зниження витрат – головний внутрішній санаційний резерв суб'єктів господарювання, що перебувають у фінансовій кризі.

Завдання 6.3. Дати відповіді на такі питання, що стосуються поняття та класифікації внутрішніх джерел фінансової стабілізації:

Що таке грошовий потік?

У чому полягає сутність мобілізації внутрішніх антикризових резервів?

Що таке ліквідні засоби?

Яке підприємство вважається неплатоспроможним?

Як можна відновити платоспроможність підприємства?

Назвати можливі грошові надходження від інвестиційної діяльності.

Що відноситься до внутрішніх джерел збільшення грошових надходжень?

Як класифікують вихідні грошові потоки підприємства?

Що таке раціоналізація інвестицій?

Завдання 6.4. Дати відповіді на такі питання, що стосуються збільшення вхідних грошових потоків:

Про що свідчить зменшення рівня реалізації продукції на підприємстві?

Чому заходи з активізації збутової політики підприємства належать до найбільш пріоритетних?

Від яких основних факторів залежить розмір грошових надходжень у вигляді виручки від реалізації?

Які є інструменти стимулювання збуту?

Які переваги отримує підприємство у результаті надання знижок?

Що таке реструктуризація активів?

Як здійснюється мобілізація прихованих резервів?

Яка роль при цьому зворотного лізингу?

У чому полягає сутність якості управління дебіторською заборгованістю?

Назвати прийоми рефінансування дебіторської заборгованості.

***Завдання 6.5.** Пояснити, чи правильні такі твердження:*

Досягнення необхідного рівня реалізації продукції є важливим критерієм успіху антикризового управління.

Розмір виручки від реалізації продукції залежить від таких основних факторів: обсягів реалізованої продукції; ціни одиниці продукції.

Приховані резерви – це здатність підприємства збільшувати обсяг виробництва і реалізації продукції.

Індексація основних засобів призводить до збільшення статті балансу «Нерозподілений прибуток».

Поняття «зворотний лізинг» тотожне поняттю «фінансовий лізинг».

Дезінвестиції – це продаж основних засобів.

При АВС-контролі запасів товарно-матеріальних цінностей основна увага приділяється запасам, віднесених до груп В і С.

Зростання обсягу дебіторської заборгованості завжди є негативним явищем.

Рефінансування дебіторської заборгованості є важливим інструментом антикризового фінансового управління підприємством.

***Завдання 6.6.** Розкрити зміст таких заходів, які рекомендується вжити для збільшення виручки від реалізації продукції:*

перехід до ціноутворення за схемою таргет-костинг;
установлення гнучкої системи преміювання для продавців;
запровадження гнучкої системи знижок, ураховуючи вартість залучення позичкового капіталу самим підприємством та його клієнтами;
розроблення системи знижок за прискорену оплату продукції;
поліпшення мережі дистриб'юторів.

***Завдання 6.7.** Розкрити зміст таких антикризових заходів, які вживаються у рамках реструктуризації активів:*

Мобілізація прихованих резервів.

Використання зворотного лізингу.

Продаж окремих низькорентабельних структурних підрозділів та об'єктів необоротних активів.

Оптимізація структури та обсягів запасів.

Підвищення якості управління дебіторською заборгованістю.

***Завдання 6.8.** Дати визначення та розкрити зміст таких понять:*

лідерство по витратах;

прямі витрати;

непрямі витрати;

умовно-змінні витрати;

умовно-постійні витрати;

база для розподілу витрат;

загальновиробничі витрати;

управлінський облік;

управління витратами;

класифікація витрат.

***Завдання 6.9.** Пояснити основні завдання управління витратами:*

Координація планування витрат на рівні підприємства та окремих центрів

відповідальності.

Розрахунок обсягу ресурсів, необхідних для виробництва окремих видів продукції та функціонування центрів витрат.

Контроль та аналіз витрат.

Виявлення резервів зниження витрат та шляхів найбільш економного витрачання наявних ресурсів.

Обчислення собівартості виробництва окремих видів продукції, яка є критерієм нижнього рівня цін.

Установлення внутрішніх (трансфертних) цін.

Створення основи для визначення внутрішньовиробничих економічних відносин.

Завдання 6.10. Розкрити зміст основних завдань системи управлінського обліку:

Забезпечувати розподіл витрат у розрізі «реалізована продукція – товарно-матеріальні запаси», «постійні – змінні витрати», прями – непрямі витрати».

Сприяти виявленню проблемних питань у сфері витрат та розробленню альтернативних рішень з їх розв'язання.

Сприяти використанню сучасних методів управління витратами (таргет-костинг, директ-костинг, ретроградна калькуляція, АВС-аналіз, бенчмаркінг, СVP-аналіз, одно- та багатоступінчастий директ-костинг).

Забезпечувати бюджетний контроль (аналіз причин відхилення фактичних показників від планових).

Давати можливість оцінювати результати фінансово-господарської діяльності (чи окремих заходів, операцій) у плановому періоді.

Завдання 6.11. Пояснити вимоги, які слід враховувати при виборі бази розподілу витрат:

причинно-наслідковий зв'язок між базою розподілу та непрямими

витратами, які підлягають розподілу;

наявність пропорційної залежності між базою розподілу та непрямими витратами (зміні величини бази розподілу має відповідати певна пропорційна зміна непрямих витрат);

база для розподілу має бути максимально широкою: служити для розподілу значної кількості непрямих витрат.

Завдання 6.12. Пояснити зміст припущень, на яких ґрунтується аналіз «витрати – обсяг реалізації – прибуток»:

усі витрати можуть бути поділені на постійні та змінні;

існує певна лінійна залежність між сукупними витратами, обсягом виручки та обсягом виробництва;

у межах певного інтервалу постійні витрати істотно не змінюються разом зі зміною обсягів виробництва;

величина змінних витрат є прямо пропорційною до обсягів виробництва та реалізації;

змінні витрати на одиницю продукції є постійними;

ціна реалізації одиниці продукції зафіксована на одному рівні;

ціни на сировину та матеріали, послуги, що використовуються у виробничому процесі, незмінні;

продуктивність праці не змінюється;

обсяг виробництва є єдиним фактором, що впливає на рівень витрат та прибутку підприємства;

протягом аналізованого періоду залишки запасів готової продукції не змінюються: обсяг виробництва дорівнює обсягу реалізації продукції;

структура асортименту продукції підприємства є незмінною.

Завдання 6.13. Дати відповіді на такі питання, що стосуються управління витратами:

Назвати складові механізму управління витратами.

Які основні завдання управління витратами?

Розкрити зміст способів та методів, які використовуються для управління витратами.

Які є стадії управління витратами?

Яка роль управлінського обліку в антикризовому менеджменті?

Які завдання має виконувати система управлінського обліку?

Що таке прямі витрати?

Назвати особливості непрямих витрат.

У чому полягають відміни постійних і змінних витрат?

Які є методичні підходи до розподілу витрат на постійні та змінні?

До яких негативних наслідків може призвести необґрунтований розподіл непрямих витрат на окремі види продукції?

Завдання 6.14. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Резерви зниження витрат легше виявити та мобілізувати в короткостроковому періоді, ніж резерви збільшення виручки від реалізації продукції.

Лідерство по витратах передбачає низький рівень собівартості продукції.

В основу управлінського обліку покладено аналіз витрат.

Для прийняття ефективних рішень з управління витратами необхідно вирішити проблему розподілу витрат на конкретні об'єкти витрат та на постійні – змінні.

Маржинальний прибуток і сума покриття є тотожними поняттями.

Розрахунок суми покриття в розрізі окремих видів продукції дає змогу визначити рентабельність кожного з них та служить основою для розроблення виробничої програми підприємства.

Завдання 6.15. Дати відповіді на такі питання, що стосуються методів управління витратами, в основу яких покладено їх розподіл на постійні та змінні:

Що таке постійні витрати?

Які основні чинники впливають на формування суми змінних витрат?

Який алгоритм розрахунку маржинального прибутку?

Що таке простий директ-костинг?

Назвати особливості багатоступінчастого директ-костингу.

Яка мета аналізу «витрати – обсяг реалізації – прибуток»?

На яких припущеннях ґрунтується цей аналіз?

Що таке точка безбитковості?

У чому полягає сутність аналізу чутливості?

Що таке операційний важіль?

***Завдання 6.16.** Дати визначення та розкрити сутність таких понять:*

директ-костинг;

постійні витрати;

змінні витрати;

маржинальний прибуток;

СVP-аналіз;

аналіз чутливості;

операційний леверидж;

таргет-костинг;

цільова величина витрат;

ABC-аналіз витрат.

***Завдання 6.17.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються сучасних методів управління витратами підприємств:*

Що таке поріг рентабельності?

З якою метою розраховують коефіцієнт маржинального прибутку?

Які показники досліджуються в процесі аналізу чутливості?

Що таке запас фінансової міцності?

Чому зі зростанням частки постійних витрат підвищується операційний

ризик?

Що таке зворотна калькуляція?

Особлива увага антикризового менеджменту звертається на визначення величини і причин виникнення витрат, не обумовлених нормальною організацією виробничого процесу. Назвати ці витрати.

Яка головна ідея ABC-методу аналізу витрат?

Завдання 6.18. Пояснити зміст основних принципів управління витратами на основі таргет-костингу:

забезпечення інтеграції методу в процес прийняття управлінських рішень та в систему фінансового контролінгу;

принцип прагматичного компромісу (реальність цільових показників витрат);

використання зворотної калькуляції;

формування системи стимулів до досягнення цільових показників витрат;

розщеплення цільових показників витрат на окремі компоненти;

залучення постачальників до процесу управління витратами;

широке впровадження програм зі зниження витрат;

контроль за виконанням планових показників витрат.

Завдання 6.19. Висвітлити зміст етапів проведення ABC-аналізу:

Виокремлення бізнес-процесів.

Визначення витрат у розрізі бізнес-процесів.

Виявлення кількісних показників, за якими можна оцінити обсяг діяльності окремих бізнес-процесів, вибір баз розподілу за процесами (визначення кост-драйвера).

Нагромадження та розподіл витрат.

Визначення витрат на виробництво та реалізацію продукту.

Тестові завдання

6.1. *До внутрішніх джерел фінансової санації не належать:*

- а) збільшення виручки від реалізації продукції;
- б) реструктуризація активів;
- в) зниження собівартості продукції;
- г) внески на збільшення статутного капіталу.

6.2. *Основним джерелом збільшення вхідних грошових потоків за рахунок внутрішніх джерел є:*

- а) заморожування інвестицій;
- б) збільшення виручки від реалізації;
- в) реструктуризація активів;
- г) зниження собівартості продукції.

6.3. *До вхідних грошових потоків підприємства не належить:*

- а) грошові надходження від інвестиційної діяльності;
- б) кошти, залучені на умовах позики;
- в) здійснення реальних та фінансових інвестицій;
- г) кошти, залучені в результаті емісії корпоративних прав.

6.4. *Першим симптомом фінансової кризи на підприємствах є:*

- а) зменшення рівня реалізації продукції;
- б) зростання собівартості продукції;
- в) погіршення структури капіталу;
- г) зниження оборотності капіталу.

6.5. *Розмір грошових надходжень у вигляді виручки від реалізації продукції залежить від таких основних факторів:*

- а) обсягів реалізованої продукції;

- б) ціни одиниці продукції;
- в) ефективності управління дебіторською заборгованістю;
- г) усі відповіді правильні;
- д) усі відповіді неправильні.

6.6. *До заходів, які можуть бути використані з метою збільшення виручки від реалізації, не належать:*

- а) гнучка система преміювання продавців;
- б) система знижок за прискорену оплату продукції;
- в) удосконалення управління запасами;
- г) поліпшення мережі дистриб'юторів.

6.7. *Результатом реструктуризації активів може бути:*

- а) збільшення грошових надходжень;
- б) зменшення грошових надходжень;
- в) як збільшення, так і зменшення грошових надходжень;
- г) не впливає на зміну грошових надходжень.

6.8. *Частина капіталу підприємства, яка ніяким чином не відображена в його балансі – це:*

- а) приховані резерви;
- б) додатковий капітал;
- в) нерозподілений прибуток;
- г) непокритий збиток.

6.9. *У разі індексації основних засобів збільшуються статті:*

- а) статутний капітал;
- б) додатковий капітал;
- в) резервний капітал;
- г) статутний капітал чи додатковий капітал.

6.10. У результаті зворотного лізингу кредитоспроможність підприємства:

- а) зростає;
- б) знижується;
- в) може зростати чи знижуватися;
- г) не впливає на кредитоспроможність.

6.11. Виявити резерви зниження витрат можна на таких стадіях управління витратами:

- а) планування;
- б) облік;
- в) аналіз відхилень;
- г) усі відповіді правильні;
- д) усі відповіді неправильні.

6.12. До сучасних методів управління витратами не належить:

- а) таргет-костинг;
- б) директ-костинг;
- в) ретроградна калькуляція;
- г) АВС-аналіз;
- д) бенчмаркінг;
- е) аналіз відхилень;
- є) CVR-аналіз.

6.13. В основу системи директ-костинг покладено розподіл витрат на:

- а) прямі та непрямі;
- б) поточні та одноразові;
- в) по підприємству в цілому та за структурними підрозділами;
- г) постійні та змінні.

6.14. *Різниця між виручкою від реалізації та змінними витратами на відповідний обсяг реалізації – це:*

- а) нерозподілений прибуток;
- б) валовий прибуток;
- в) сума покриття;
- г) операційний прибуток.

6.15. *Умовою точки беззбитковості є:*

- а) виручка від реалізації продукції дорівнює постійним витратам;
- б) виручка від реалізації продукції дорівнює змінним витратам;
- в) виручка від реалізації продукції дорівнює сумі постійних та змінних витрат;
- г) виручка від реалізації продукції дорівнює валовому прибутку.

6.16. *Визначення зміни фінансових результатів, якщо зміниться один або кілька факторів, що впливають на обсяги реалізації чи витрат, – це аналіз:*

- а) чутливості;
- б) беззбитковості;
- в) прибутковості;
- г) фінансових результатів.

6.17. *Інструментом чутливості є:*

- а) точка беззбитковості;
- б) запас фінансової міцності;
- в) операційний леверидж;
- г) правильна відповідь а), б);
- д) правильна відповідь б), в).

6.18. *Операційний леверидж дає змогу здійснити кількісне оцінювання впливу зміни обсягів реалізації на величину:*

- а) змінних витрат;
- б) прибутку;
- в) постійних витрат;
- г) матеріальних витрат.

6.19. *Мета зворотної калькуляції – дати відповідь на питання:*

- а) скільки буде коштувати продукт;
- б) який буде максимальний рівень витрат;
- в) який прибуток необхідно одержати;
- г) якою є максимально допустима вартість продукту.

6.20. *Система обліку й аналізу витрат у розрізі окремих процесів – це:*

- а) директ-костинг;
- б) таргет-костинг;
- в) СVP-аналіз;
- г) АВС-аналіз.

6.21. *Визначити послідовність проведення АВС-аналізу:*

- а) нагромадження та розподіл витрат;
- б) виявлення кількісних показників, за якими можна оцінити обсяг діяльності окремих бізнес-процесів, вибір баз розподілу за процесами;
- в) визначення витрат на виробництво та реалізацію продукту.
- г) виокремлення бізнес-процесів;
- д) визначення витрат у розрізі окремих процесів.

Фінансові кросворди

Фінансовий кросворд №1

Розв’язок фінансового кросворда полягає в тому, що правильно написавши слова за горизонталлю, ви прочитаєте за вертикаллю зашифрований

6. Облік, в основу якого покладено розрахунок, планування та аналіз витрат.

7. Вид грошового потоку.

8. Форма довгострокової оренди.

9. Вид дебіторської заборгованості.

10. Витрати, що пов'язані з виробництвом окремих видів продукції і можуть бути безпосередньо включені до їх собівартості.

11. Умова, за якої виручка від реалізації продукції дорівнює витратам на відповідний її обсяг.

12. Вид грошового потоку.

13. Вид директ-костингу.

14. Прийом рефінансування дебіторської заборгованості.

15. Вид прибутку.

16. Витрати, величина яких зі зміною випуску продукції не змінюється.

17. Метод розщеплення витрат, який найчастіше використовується на практиці.

18. Витрати, величина яких змінюється зі зміною обсягів виробництва продукції.

19. Прийом рефінансування дебіторської заборгованості.

Зашифрований термін означає інструмент мобілізації внутрішніх резервів фінансового оздоровлення підприємства.

Фінансовий кросворд №2

За горизонталлю:

1. Вид резервів підприємства.

2. Кількісна величина, завдяки якій можна виміряти обсяги процесу чи діяльності структурного підрозділу.

3. Процес визначення теперішньої вартості суми майбутніх грошових потоків.

Зашифроване слово означає специфічний напрям антикризового управління.

Задачі

Приклади розв'язку типових задач

Задача 6.1

Підприємство виробляє і реалізує 12 тис. шт. виробів на рік ціною 250 грн за одиницю.

Витрати на виробництво і реалізацію продукції склали (тис. грн):

1. Сировина – 1140.
2. Електроенергія на виробничі потреби – 540.
3. Заробітна плата робітникам – 240.
4. Витрати на рекламу – 5.
5. Загальноцехові витрати – 420.
6. Заробітна плата керівному персоналу – 40.
7. Загальнозаводські витрати – 411.

Прибуток складає 204 тис. грн.

Визначити:

- а. Яким буде прибуток при збільшенні обсягу продажу на 10%?
- б. Яким буде прибуток при збільшенні постійних витрат на 10%?
- в. Скільки одиниць продукції необхідно продати, щоб отримати прибуток у розмірі 250 тис. грн?
- г. Якою повинна бути ціна, щоб, продавши 12000 виробів, отримати прибуток у розмірі 250 тис. грн?
- д. Скільки виробів необхідно продати, щоб досягти точки беззбитковості?

Розв'язок

- а. Прибуток розраховується за такою формулою:

Прибуток = Виручка від реалізації – (Витрати змінні + Витрати постійні).

Витрати змінні = 1140 + 540 + 240 = 1920 тис. грн.

Витрати постійні = 5 + 420 + 40 + 411 = 876 тис. грн.

Прибуток = 12000 виробів × 250 грн × 1,10 – (1920000 × 1,10 + 876000) =
=312 тис. грн.

б. Прибуток = 12000 виробів × 250 грн – (1920000 + 876000 × 1,10) =
=116,4 тис. грн.

в. Обсяг продажу × Внесок на покриття = Постійні + Прибуток (6.1)
на один виріб витрати

Внесок на покриття = Ціна реалізації виробу – Питомі змінні витрати
на один виріб

Внесок на покриття на один виріб = 250 – 1920000 / 12000 виробів = 250 –
– 160 = 90 грн.

Підставляючи відомі дані в формулу 6.1, одержимо:

Q виробів × 90 грн = 876000 грн + 250000 грн .

Звідси Q = 12511 виробів.

г. Ціну визначаємо з такого рівняння:

Виручка від реалізації = Витрати змінні + Витрати постійні + Прибуток

Введемо в це рівняння кількість продукції (Q).

Тоді одержимо:

Q × Ціна = Витрати змінні + Витрати постійні + Прибуток.

Звідси: Ціна = 253,8 грн.

д. Виходячи з того, що у точці беззбитковості прибуток дорівнює нулю,
з формули 6.1 маємо: Q = 9733 вироби.

Задача 6.2

Змінні витрати фірми складають 6 грн на один виріб, обсяг продажу –
40000 одиниць за рік, постійні витрати – 100000 грн за рік.

Чи порадите ви удосконалити виробництво, для того, щоб поліпшити якість випущених виробів? Однак це збільшить змінні витрати до 8 грн на один виріб, але з'явиться можливість продавати додатково 15% виробів за існуючою ціною продажу – 15 грн.

Розв'язок

Розрахуємо витрати на виготовлення і реалізацію продукції до удосконалення виробництва:

Витрати змінні + Витрати постійні = $40000 \text{ виробів} \times 6 \text{ грн} + 100000 \text{ грн} = 340000 \text{ грн}$.

Виручка від реалізації продукції = $40000 \text{ виробів} \times 15 \text{ грн} = 600000 \text{ грн}$.

Прибуток = $600000 - 340000 = 260000 \text{ грн}$.

Розрахуємо витрати на виготовлення і реалізацію продукції після удосконалення виробництва, коли обсяг продажу зросте на 15%.

$40000 \text{ виробів} \times 1,15 \times 8 \text{ грн} + 100000 \text{ грн} = 468000 \text{ грн}$.

Виручка від реалізації продукції = $40000 \text{ виробів} \times 1,15 \times 15 \text{ грн} = 690000 \text{ грн}$.

Прибуток = $690000 - 468000 = 222000 \text{ грн}$.

Висновок: удосконалення виробництва є недоцільним.

Задача 6.3

Хімічна фабрика виробляє три види продукції (А,Б,С). Потужність виробничого обладнання дає змогу в сукупності виробляти максимально 12000 одиниць продукції. Обсяг реалізації звітнього періоду забезпечив 100-відсоткову завантаженість потужностей. У таблиці наведено основні параметри виробничо-збутової діяльності в розрізі окремих видів продукції.

Показники	А	Б	С
Обсяг виробництва = реалізації в штуках	2000	7000	3000
Ринкова ціна одиниці продукції, грн	3,5	2,7	5,8
Результати ринкового дослідження щодо максимальної межі реалізації продукції,шт.	6000	10000	4000
Змінні витрати на одиницю продукції, грн:			

сировина та матеріали	0,55	0,40	0,60
прямі витрати на оплату праці	0,20	0,35	0,80
накладні витрати	1,20	1,60	1,80
Постійні витрати на весь обсяг виробництва	6900		

Визначити:

а. Маржинальний прибуток за окремими видами продукції та прибуток підприємства;

б. Можливості зміни структури продуктової програми для поліпшення результатів діяльності;

в. Прибуток підприємства після вдосконалення продуктової програми.

Розв'язок

Маржинальний прибуток за окремими видами продукції та прибуток підприємства:

Показники	А		Б		С	
	Продуктова програма					
	стара	нова	стара	нова	стара	нова
Оптова ціна одиниці продукції, грн.	3,50	3,50	2,70	2,70	5,80	5,80
- змінні витрати на одиницю продукції, грн	1,95	1,95	2,35	2,35	3,20	3,20
=МП на одиницю продукції, грн	1,55	1,55	0,35	0,35	2,60	2,60
× обсяг реалізації продукції, шт.	2000	6000	7000	2000	3000	4000
= маржинальний прибуток на вид продукції	3100	9300	2450	700	7800	10400
Прибуток підприємства при старій продуктивній програмі	$= 3100 + 2450 + 7800 - 6900 =$ $= 13350 - 6900 = 6450 \text{ грн}$					
Прибуток підприємства при новій продуктивній програмі	$= 9300 + 700 + 10400 - 6900 =$ $= 20400 - 6900 = 13500 \text{ грн}$					

Висновок: при новій продуктивній програмі прибуток зросте на 7050 грн.

Задачі для самостійної роботи

Задача 6.4

Ціна виробу у першому кварталі складала 250 грн. У другому кварталі ціна зросла на 8%. Постійні витрати підприємства залишилися незмінними і складала 250 тис. грн. Питомі змінні витрати у першому кварталі дорівнювали 180 грн, а у другому зросли на 5%.

Визначити, як зміна ціни вплине на критичний обсяг реалізації продукції.

Задача 6.5

У першому кварталі підприємство реалізувало 5000 виробів за ціною 800 грн за одиницю. Загальні постійні витрати – 500 тис. грн, питомі змінні витрати – 600 грн. У другому кварталі було вироблено і реалізовано 6000 виробів. У третьому кварталі планується збільшити прибуток на 10% у порівнянні з другим.

Скільки необхідно додатково реалізувати продукції, щоб збільшити прибуток на 10%?

Задача 6.6

Керівництво підприємства планує збільшити виручку від реалізації продукції на 10% (з 40000 до 44000 грн). Загальні змінні витрати складають для початкового варіанту 31000 грн. Постійні витрати дорівнюють 3000 грн. Розрахувати суму прибутку, що відповідає новому рівню виручки від реалізації:

- а. Традиційним способом;
- б. За допомогою операційного левериджу. Порівняти результати.

Задача 6.7

Річна потреба підприємства у напівфабрикатах, які воно виробляє, дорівнює 8000 од. Собівартість напівфабрикатів складається з таких компонентів:

- змінні витрати матеріалів (на одиницю) – 5 грн;
- змінні витрати праці (на одиницю) – 4 грн;
- змінні накладні витрати (на одиницю) – 4 грн;
- постійні накладні витрати – 52000 грн.

Існує альтернатива закупівлі цих напівфабрикатів у постачальника за ціною 18 грн за одиницю. Який варіант найбільш прийнятний, якщо у випадку придбання напівфабрикатів постійні накладні витрати можуть бути зменшені на 40%?

Питання для самоконтролю

1. Внутрішні джерела фінансової стабілізації.
2. Роль виручки від реалізації у формуванні вхідних грошових потоків.
3. Реструктуризація активів.
4. Механізм управління витратами.
5. Управлінський облік в антикризовому менеджменті.
6. Простий та багатоступінчастий директ-костинг.
7. Роль системи аналізу «витрати – обсяг реалізації – прибуток» у антикризовому управлінні.
8. Припущення, на яких ґрунтується така система аналізу.
9. Операційний леверидж.

Питання для обговорення на заняттях

1. Поняття та класифікація внутрішніх джерел фінансової стабілізації.
2. Збільшення вхідних грошових потоків, що мають внутрішній характер.
3. Мобілізація прихованих резервів.
4. Рефінансування дебіторської заборгованості.
5. Зменшення вихідних грошових потоків.

6. Розподіл витрат.
7. Планування витрат.
8. Аналіз витрат на виробництво продукції.
9. Резерви зниження собівартості продукції.

Теми наукових рефератів

1. Класифікація вхідних та вихідних грошових потоків.
2. Внутрішні джерела фінансової санації.
3. Оптимізація структури та обсягу запасів.
4. Удосконалення управління дебіторською заборгованістю.
5. Управлінський облік та управління витратами.
6. Застосування сучасних методів управління витратами в антикризовому управлінні.

Рекомендована література

1. Рябенко Г.М Верланов О.Ю., Звягінцева О.Б., Клименко С. О.. Антикризове фінансове управління підприємством: теоретичний аспект. Сталлий розвиток економіки. 2024. Випуск № 1 (48). С. 125-128. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/893-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-855-2-10-20240311.pdf>
2. Трач О.В., Шведа Н.М. Фінансова стійкість як основа успішного підприємства. Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій: Міжнародної науково-технічної конференції 22-24 трав. 2018р. Тернопіль, 2018. С 336–337. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/25466/2/MNTK_2018_2018_Trach_O-Financial_stability_as_a_336-337.pdf
3. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: підручник. Ольштин.:Університет Вармінсько- Мазурський

(Польща), 2011. 458 с. Гриф надано МОН України, Лист № 14/ 18.2- 468 від 27.02.2006 р. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

4. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : [навч. посібник] / А.В.Череп. К. : Кондор, 2006. 378 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%95%D0%BB%BD%D0%BD%D1%8F/10.pd>

5. Череп А.В., Череп О.Г., Огренич Ю.О. Improving the scientific and methodical approach to assessing the impact of factors on the use of the mechanism for forming a strategy for anticrisis management of operational activities of industrial enterprises in crisis conditions. Financial and credit activity-problems of theory and practice. 2022. № 1 (42). С. 134-144. URL: [file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+\(42\)+2022+maket+ost-134-144.pdf](file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+(42)+2022+maket+ost-134-144.pdf)

РОЗДІЛ 7

ЗОВНІШНІ ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Мета заняття – з'ясувати форми участі власників у санації підприємства; засвоїти форми та мотиви участі кредиторів у санації боржника; зрозуміти мотиви участі персоналу у санації підприємства.

Зміст розділу

1. Фінансування санації за рахунок акціонерного капіталу.
2. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.
3. Фінансова участь персоналу в санації підприємства.

Огляд ключових понять

Двоступінчаста санація – операція зменшення статутного капіталу підприємства, що здійснюється з метою санації балансу, з наступним його збільшенням на основі додаткової емісії корпоративних прав та залученням інвестиційних ресурсів.

Емісійний дохід – сума перевищення доходів, отриманих від емісії власних акцій та інших корпоративних прав, над номіналом таких акцій. Емісійний дохід є одним із джерел формування додаткового капіталу підприємства.

Корпоративні права – права власності на частку у статутному капіталі юридичної особи, у тому числі права на управління, отримання відповідної частки прибутку такої юридичної особи, а також частки активів у разі її ліквідації згідно з чинним законодавством.

Номінальна вартість корпоративних прав – це вартість, яка відповідає частці участі держателя таких прав у статутному капіталі емітента.

Визначається діленням статутного капіталу на кількість корпоративних прав, які є в обігу.

Статутний капітал – сукупність вкладів (у грошовому виразі) учасників (власників) у майно підприємства для забезпечення його діяльності в розмірах, визначених установчими документами. Це сума капіталу, у межах якої засновники підприємства несуть матеріальну відповідальність перед його кредиторами.

Альтернативна санація – форма фінансової санації з допомогою власників підприємства, за якої власник на добровільних засадах може зробити вибір між деномінацією чи консолідацією своїх корпоративних прав, з одного боку та здійсненням безповоротної фінансової допомоги підприємству, з іншого. Власники роблять цільові внески для погашення непокритих збитків підприємства і зберігають належну їм частку номінальної вартості статутного капіталу або погоджуються на зниження номінальної вартості своїх корпоративних прав, уникаючи будь-яких доплат.

Конвертовані облигації – це іменні облигації, які через певний час можна обміняти на заздалегідь визначених умовах на звичайні акції підприємства.

Коефіцієнт конверсії – це відношення, за яким планується конверсія. Він показує, скільки облигацій потрібно аби одержати одну акцію, і визначається діленням номінальної вартості всіх облигацій, які перебувають в обігу, на обсяг збільшення статутного капіталу.

Мораторій на задоволення вимог кредиторів – зупинення виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів, строк виконання яких настав до дня введення мораторію, та зупинення заходів, спрямованих на забезпечення виконання цих зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів, застосованих до прийняття рішення про введення мораторію.

Реструктуризація боргу – досягнення домовленості між позичальником та кредитором щодо нової схеми погашення боргів у зв'язку з неспроможністю боржника виконати раніше взяті фінансові зобов'язання.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 7.1. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

санація;

двоступінчаста санація;

альтернативна санація;

статутний капітал;

реінвестиція прибутку;

індексація основних засобів;

емісійний дохід;

номінальна вартість корпоративних прав.

Завдання 7.2. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Найбільш зацікавленою в санації неспроможного підприємства є держава.

Найчастіше власники фінансують санацію у формі цільових внесків на безповоротній основі.

У процесі санації статутний капітал збільшують, щоб мобілізувати фінансові ресурси й підвищити фінансову стійкість підприємства.

Передумовою збільшення статутного капіталу акціонерних товариств є санація балансу.

Прийняття рішення щодо зміни розміру статутного капіталу належить виключно до компетенції власників.

Емітенти – це фінансові посередники.

Вирішальним чинником успіху розміщення нової емісії корпоративних прав є правильний вибір фінансових посередників.

Емісійний дохід – це різниця між курсом емісії та номінальним курсом акцій.

Коли йдеться про збільшення статутного капіталу підприємства, що перебуває в кризі, воно в пошуках інвесторів може зіткнутися з труднощами, оскільки потребується значна сума капіталовкладень.

Завдання 7.3. Дати відповіді на такі питання, що стосуються двоступінчастої санації:

У яких формах можуть фінансувати санацію власники підприємства?

Яку форму найчастіше застосовують?

Які основні цілі збільшення статутного капіталу неспроможного підприємства?

Які мотиви збільшення статутного капіталу підприємства?

Якими методами збільшують статутний капітал акціонерного товариства?

Хто такі андеррайтери?

Назвати форми андеррайтингу.

Які пільгові умови вкладення капіталу слід пропонувати інвесторам для компенсації ризикованості?

Що таке емісійний дохід?

Завдання 7.4. Розкрити зміст основних цілей збільшення статутного капіталу підприємства:

мобілізація фінансових ресурсів для виконання антикризових заходів виробничо-технічного характеру, модернізації існуючих потужностей, переобладнання чи розширення виробництва;

збільшення частки капіталу, у межах якої власники підприємства відповідають за його зобов'язаннями перед кредиторами, спрямоване на підвищення кредитоспроможності суб'єкта господарювання та його фінансової стійкості;

поліпшення ліквідності та платоспроможності підприємства (збільшення капіталу пов'язане, як правило, із залученням додаткових грошових ресурсів);

акумуляція фінансового капіталу для придбання корпоративних прав інших підприємств, у тому числі з метою посилення впливу на них, поглинання чи придбання потужностей.

Завдання 7.5. Пояснити сутність основних форм андеррайтингу:

повний або частковий викуп усієї емісії з подальшим продажем за вищою ціною;

продаж акцій на комісійних засадах за ціною, встановленою емітентом;

викуп фінансовим посередником недорозміщеної підприємством частини емісії.

Завдання 7.6. Пояснити зміст основних витрат на здійснення емісії:

оплата послуг аудиторів;

оплата послуг фінансових посередників;

витрати на друкування бланків цінних паперів;

витрати на оплату державного мита при реєстрації емісії;

оплата послуг незалежного реєстратора;

витрати на рекламу та друкування проспекту нової емісії.

Завдання 7.7. Дати визначення та розкрити зміст таких понять:

конвертовані облігації;

інвестори;

коефіцієнт конверсії;

альтернативна санація;

санаційний прибуток;

мораторій;

реструктуризація заборгованості;

корпоративні права.

Завдання 7.8. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Метод збільшення статутного капіталу обміном облігацій на акції пов'язаний передовсім з емісією облігацій конверсійної позики.

Конверсійні облігації є однією з форм кредитування санації кредиторами.

Підприємства емітують конвертовані облігації тоді, коли ставки на

кредитному ринку доволі високі, а курс акцій через низьку прибутковість має тенденцію до зниження.

У разі збільшення статутного капіталу обміном облігацій існуючої номінальної вартості на акції відповідного емітента цей капітал збільшується на загальну ринкову вартість облігацій, що обмінюються на акції.

Відмінність між конвертованими облігаціями та правом придбання акцій полягає в тому, що власник облігацій не може продати право отримання акції на ринку окремо від облігації.

Коефіцієнт конверсії визначається діленням ринкової вартості всіх облігацій, які перебувають в обігу, на обсяг приросту статутного капіталу.

Конверсію доцільно здійснювати, коли курс конверсії (вартість облігацій плюс доплати) нижчий біржового курсу акцій.

Конверсійні облігації випускаються великими підприємствами на строк до п'яти років.

***Завдання 7.9.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються фінансування санації за рахунок акціонерного капіталу:*

У яких формах можуть фінансувати санацію власники?

Яка мета санації балансу?

Що таке двоступінчаста санація?

Назвати цілі збільшення статутного капіталу підприємства.

Які джерела збільшення статутного фонду?

Що є нижньою межею курсу емісії?

За рахунок яких джерел збільшується статутний капітал у разі збільшення номінальної вартості акцій?

Якої мети досягає інвестор, вкладаючи засоби в конверсійні облігації?

У якому випадку може проводитися індексація основних засобів?

Які наслідки підвищення курсу нової емісії корпоративних прав для емітента?

Завдання 7.10. Дати відповіді на такі питання, що стосуються конвертованих облігацій:

Що таке конвертовані облігації?

Яка їх роль у проведенні фінансової санації підприємства?

У якому разі інвестори віддають перевагу цьому фінансовому інструменту?

Які податкові аспекти слід враховувати, приймаючи рішення про випуск облігацій чи акцій?

У яких випадках випуск конвертованих облігацій економічно виправданий.

Право обміну облігацій на акції, яке дають конвертовані облігації, зменшує ризик отримання збитків від знецінення боргових зобов'язань.

Завдання 7.11. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Альтернативна санація – це її фінансування за рахунок власного чи залученого капіталу.

Балансовий курс акції розраховується як співвідношення власного і статутного капіталу.

Валовий санаційний прибуток – це різниця між розміром статутного капіталу до і після санації.

Цільові внески акціонерів на покриття збитків можуть здійснюватися лише за рішенням загальних зборів.

Непокриті збитки, що відображені в розділі І пасиву Балансу підприємства, свідчать про неспроможність підприємства повернути кредит і суму відсотків.

Завдання 7.12. Дати відповіді на такі питання, що стосуються форм та мотивів участі кредиторів у санації боржника:

Що є підставою для прийняття рішення щодо участі кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника?

Які чинники впливають на характер рішення кредиторів при цьому?

Які дії щодо підприємства-боржника можуть вжити кредитори?

Які ризики несе кредитор, який звернувся до господарського суду із заявою про оголошення боржника банкрутом?

Яка мета мораторію?

Назвати форми участі кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.

Назвати основні групи кредиторів, які можуть бути учасниками санації боржника.

Назвати мотиви кредиторів на користь фінансової підтримки боржника.

Які їх мотиви проти участі в антикризових заходах?

Завдання 7.13. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

реструктуризація боргу;

трансформація боргу у власність;

конверсія короткострокової заборгованості в довгострокову;

пролонгація строків виконання зобов'язань;

списання заборгованості;

безповоротна фінансова допомога;

санаційний прибуток;

санаційні кредити;

банківські консорціуми.

Завдання 7.14. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Реструктуризація боргу – це нова схема погашення боргів.

Трансформація боргу у власність – це обмін корпоративних прав на боргові вимоги.

Ця операція здійснюється, як правило, невеликими кредиторами.

Санаційні кредити призводять до поліпшення платоспроможності і фінансової стійкості боржника.

Надання санаційних кредитів здійснюється зазвичай державою.

Заходи щодо участі кредиторів у санації підприємства-боржника, як правило, застосовуються в післясудовому порядку.

***Завдання 7.15.** Дати відповідь на такі запитання, які стосуються участі кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника:*

Які критерії прийняття рішення про фінансову підтримку боржника?

Назвати основні складові елементи критерію «потенційні втрати».

Які вигоди можуть мати кредитори при фінансуванні санаційних заходів?

Які є механізми щодо мінімізації ризиків надання санаційних кредитів?

Пояснити роль реструктуризації заборгованості у фінансовому оздоровленні підприємства-боржника.

Назвати найпоширеніші способи реструктуризації заборгованості.

Яка мета трансформації боргу у власність?

Який недолік цієї операції?

Чому конверсія боргу у власність може призвести до втрати контролю над підприємством колишніми власниками?

Пояснити, чому для кредитора трансформація боргових вимог у власність пов'язана з ризиком повної або часткової втрати вимог?

Які є форми списання заборгованості?

Які податкові аспекти списання заборгованості?

***Завдання 7.16.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються надання боржнику санаційних кредитів:*

Що таке санаційні кредити?

Які їх переваги у порівнянні з реструктуризацією боргу?

Назвати перепони при застосуванні цієї форми фінансування.

Які умови надання санаційних кредитів?

Що таке санаційні банківські консорціуми?

Назвати можливих учасників консорціумної угоди.

Як банк чи група банків здійснює контроль за виконанням позичальником умов кредитного договору?

Завдання 7.17. Розкрити зміст таких тверджень:

Передумовою збільшення статутного капіталу акціонерних товариств, як правило, є санація балансу. На практиці з метою санації нерідко слідом за зменшенням статутного капіталу здійснюється його збільшення.

Після прийняття рішення про збільшення статутного капіталу та виконання інших загальних передумов з метою швидкого та ефективного розміщення акцій емітенти вдаються до послуг фінансових посередників – професійних торговців цінними паперами. Назвати і розкрити зміст основних форм фінансового посередництва.

Коли йдеться про збільшення статутного капіталу підприємства, що перебуває у кризі, воно в пошуках потенційних інвесторів може зіткнутися з труднощами, оскільки капіталовкладення в такого роду підприємства пов'язані з підвищеним ризиком. Для компенсації ризикованості слід пропонувати різного роду пільгові умови вкладення капіталу. Назвати і проаналізувати їх.

Підприємства емітують конвертовані облігації тоді, коли ставки на кредитному ринку високі, а курс акцій через низьку прибутковість має тенденцію до зниження. Випуск звичайних акцій за таких обставин є проблематичним. Пояснити і проаналізувати таку ситуацію.

Фінансові ризики окремих кредиторів значною мірою залежать від політики, обраної ними щодо боржника, після того як стало відомо, що він опинився у фінансовій кризі. Прокоментувати це висловлювання.

Форма участі кредиторів (банки, постачальники, споживачі, працівники підприємства, державні органи, держателі облігацій підприємства) у санації значною мірою залежить від характеру їх фінансових та господарських взаємовідносин з боржником. Участь кожної з вказаних груп у санації залежить від законодавчих обмежень щодо надання санаційних кредитів чи

реструктуризації заборгованості, а також від мотивацій кредиторів. Пояснити це твердження.

Тестові завдання

7.1. *Найбільш зацікавленими в санації неспроможного підприємства є:*

- а) держава;
- б) акціонери;
- в) кредитори;
- г) постачальники.

7.2. *Власники найчастіше фінансують санацію у такій формі:*

- а) надання позик;
- б) цільові внески на безповоротній основі;
- в) внески на збільшення статутного капіталу;
- г) поповнення додаткового капіталу.

7.3. *У процесі санації статутний капітал, як правило, збільшують, щоб:*

- а) мобілізувати фінансові ресурси;
- б) підвищити фінансову стійкість;
- в) підвищити кредитоспроможність;
- г) усі відповіді правильні;
- д) усі відповіді неправильні.

7.4. *Передумовою збільшення акціонерного капіталу акціонерних товариств є:*

- а) угода з кредиторами;
- б) санація балансу;
- в) санаційний аудит;
- г) санаційна спроможність.

7.5. *У результаті санації балансу підприємство:*

- а) не мобілізує додаткові кошти;
- б) мобілізує додаткові кошти;
- в) залучає санаційні кредити;
- г) залучає інші джерела.

7.6. *Операція зменшення статутного капіталу підприємства, що здійснюється з метою санації балансу з наступним його збільшенням на основі додаткової емісії корпоративних прав та залученням інвестиційних ресурсів, називається:*

- а) одноступінчастою санацією;
- б) двоступінчастою санацією;
- в) внутрішньогосподарською санацією;
- г) санацією балансу.

7.7. *Прийняття рішення щодо зміни розміру статутного капіталу товариства належить до компетенції:*

- а) кредиторів;
- б) працівників товариства;
- в) загальних зборів;
- г) акціонерів.

7.8. *До методів збільшення капіталу акціонерного товариства не належить:*

- а) збільшення кількості акцій існуючої номінальної вартості;
- б) збільшення номінальної вартості акцій;
- в) обмін облігацій на акції;
- г) обмін акцій на облігації.

7.9. *До фінансових джерел збільшення статутного фонду не належить:*

- а) чистий прибуток за виключенням капіталізованого прибутку;
- б) внески учасників та засновників;
- в) реінвестиція прибутку;
- г) індексація основних засобів.

7.10. *До основних форм андеррайтингу не належить:*

- а) повний або частковий викуп усієї емісії з подальшим продажем за вищою ціною;
- б) продаж акцій на комісійних засадах за ціною, встановленою товариством;
- в) викуп фінансовим посередником недорозміщеної підприємством частини емісії;
- г) продаж акцій на комісійних засадах за ціною, встановленою емітентом.

7.11. *До пільгових умов вкладення капіталу, які слід пропонувати інвесторам для компенсації ризикованості, не належать:*

- а) переваги щодо розподілу майбутніх прибутків;
- б) переваги під час прийняття управлінських рішень;
- в) знижки до цін на продукцію;
- г) переваги в разі розподілу ліквідаційної маси.

7.12. *Вирішальним чинником успіху розміщення нової емісії корпоративних прав є правильний вибір:*

- а) курсу емісії;
- б) андеррайтера;
- в) кількості акцій;
- г) кількості акціонерів.

7.13. *Емісійний дохід є джерелом формування капіталу:*

- а) статутного;
- б) резервного;
- в) основного;
- г) додаткового.

7.14. *До основних витрат на здійснення емісії не належать:*

- а) витрати на реєстрацію державного мита при реєстрації емісії;
- б) оплата послуг фінансових посередників;
- в) оплата послуг санаційних аудиторів;
- г) оплата послуг незалежного реєстратора.

7.15. *Конверсійні облігації є однією з форм кредитування санації:*

- а) власниками;
- б) кредиторами;
- в) власниками і кредиторами;
- г) державою.

7.16. *Випуск конвертованих облігацій економічно виправданий у таких випадках:*

- а) коли ставки на кредитному ринку є досить високими;
- б) курс акцій через низьку прибутковість має тенденцію до зниження;
- в) прогноз щодо майбутніх перспектив діяльності підприємства є не досить виразним;
- г) усі відповіді правильні;
- д) усі відповіді неправильні.

7.17. *Фінансова санація зусиллями власників підприємства, за якої акціонер на добровільних засадах може зробити вибір між деномінацією чи консолідацією, з одного боку, та безповоротною фінансовою допомогою підприємству, з іншого – називається санацією:*

- а) двохступінчастою;
- б) альтернативною;
- в) ефективною;
- г) оптимальною.

7.18. *До форм участі кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника не належить:*

- а) надання комерційного кредиту;
- б) реструктуризація заборгованості;
- в) списання заборгованості;
- г) надання санаційних кредитів.

7.19. *До мотивації кредиторів на користь фінансової підтримки боржника не належить:*

- а) уникнення збитків у вигляді безнадійної заборгованості;
- б) прагнення мінімізувати ризики;
- в) збереження надійного джерела постачання факторів виробництва;
- г) забезпечення контролю за діяльністю боржника.

7.20. *До найпоширеніших способів реструктуризації заборгованості належить:*

- а) трансформація боргу у власність;
- б) конверсія короткострокової заборгованості в довгострокову;
- в) пролонгація строків виконання зобов'язань;
- г) усі відповіді правильні;
- д) усі відповіді неправильні.

7.21. У результаті отримання санаційних кредитів боржником поліпшується його:

- а) структура капіталу;
- б) фінансова незалежність;
- в) платоспроможність;
- г) кредитоспроможність.

7.22. Вирішальним при наданні санаційного кредиту є наявність:

- а) кредитного забезпечення;
- б) можливості його повернення;
- в) позитивного висновку аудитора про санаційну спроможність підприємства;
- г) спонсорів.

7.23. Персонал підприємства може фінансувати санацію в таких формах:

- а) відстрочення винагороди за виробничі результати або відмова від неї;
- б) надання працівниками позик;
- в) купівля працівниками акцій свого підприємства;
- г) усі відповіді правильні;
- д) усі відповіді неправильні.

Фінансові кросворди

Фінансовий кросворд №1

Розв'язок фінансового кросворда полягає в тому, що правильно написавши слова за горизонталлю, ви прочитаете за вертикаллю зашифроване слово, виділене жирними лініями.

9. Фахівці, які перевіряють відповідність ведення бухгалтерського обліку суб'єктами господарювання чинній законодавчій та нормативній базі.
 10. Податок, який стягується при реєстрації емісії.
 11. Капітал, який є джерелом формування необоротних активів.
 12. Об'єднання кількох акцій в одну.
 13. Суб'єкт господарювання, який здійснює реєстрацію акцій нової емісії.
 14. Ціна акцій, яка встановлюється ринком.
 15. Фізична або юридична особа, яка бере участь у санації підприємства, що перебуває у фінансовій кризі.
 16. Вартість акцій.
 17. Дооцінка вартості основних засобів.
 18. Цінний папір.
 19. Дохід, який є одним із джерел формування додаткового капіталу підприємства.
 20. Уступка вимог за зобов'язаннями іншій особі.
- Зашифроване слово означає вид санації суб'єкта господарювання.

Фінансовий кросворд №2

1. Тимчасові об'єднання банків.
2. Тип санаційних заходів.
3. Конвертовані облігації.
4. Вид прибутку при проведенні фінансової санації.
5. Борговий цінний папір.
6. Форма доходу власників облігацій.
7. Форма власного капіталу.
8. Особа, яка купує акції інших підприємств.
9. Організований ринок.
10. Неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявленої до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання

Задачі

Приклади розв'язку типових задач

Задача 7.1

Розглядаються два плани фінансування виробничо-технічних санаційних заходів, вартість яких складає 2 млн. дол.: 1) випуск 5%-х облігацій; 2) випуск 6%-х привілейованих акцій.

Відомо, що загальна кількість звичайних акцій (номінальна вартість 100 грн) складає 40000 шт.

Прибуток до сплати відсотків і податків оцінюється в розмірі 300 тис. дол., податок на прибуток – 23%.

Визначити кращий план фінансування, розрахувати прибуток на одну звичайну акцію для кожного плану.

Розв'язок

Розв'язок задачі подано в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1

Розрахунок прибутку на звичайну акцію (дол.)

Показники	Варіанти фінансування	
	облігації	привілейовані акції
Прибуток до сплати відсотків і податків	300000	300000
Мінус відсотки по облігаціях ($2000000 \times 0,05$)	100000	-
Чистий прибуток до сплати податку	200000	300000
Мінус податок на прибуток (23%)	46000	69000
Чистий прибуток	154000	231000
Мінус дивіденди по привілейованих акціях ($2000000 \times 0,06$)	-	120000
Прибуток до розподілу на звичайні акції	154000	111000
Чистий прибуток на одну звичайну акцію	3,85	2,77

Висновок: кращий план фінансування – випуск облігацій.

Задача 7.2

Для заснування нового бізнесу потрібно 700 тис. грн. Можливі два варіанти залучення коштів:

Варіант 1. Випуск боргових зобов'язань на суму 300 тис. грн під 15% складних плюс 400 тис. грн звичайних акцій номіналом 10 грн.

Варіант 2. Випуск боргових зобов'язань на суму 340 тис. грн під 22% складних плюс 360 тис. грн звичайних акцій номіналом 18 грн.

Прибуток до сплати відсотків, податків та дивідендів прогнозується в наступному році в розмірі 200 тис. грн. Ставка податку на прибуток – 23%. Визначити прибуток на акцію в кожному з варіантів, коли коефіцієнт капіталізації чистого прибутку складає 0,7.

Розв'язок

Варіант 1. Сума відсотків за позику = $300000 \times 0,15 = 45000$ грн.

Сума податку на прибуток = $(200000 - 45000) \times 0,23 = 35650$ грн.

Чистий прибуток = $200000 - 45000 - 35650 = 119350$ грн.

Сума дивідендів = $119350 \times (1,0 - 0,7) = 35805$ грн.

Кількість звичайних акцій = $400000 \text{ грн} / 10 \text{ грн} = 40000$ акцій.

Сума дивідендних виплат, що припадає на одну акцію = $35805 / 40000 = 0,90$ грн.

Варіант 2. Сума відсотків за позику = $340000 \times 0,22 = 74800$ грн.

Сума податку на прибуток = $(200000 - 74800) \times 0,23 = 28796$ грн.

Чистий прибуток = $200000 - 74800 - 28796 = 96404$ грн.

Сума дивідендних виплат = $96404 \times (1,0 - 0,7) = 28921$ грн.

Кількість звичайних акцій = $360000 \text{ грн} / 18 \text{ грн} = 20000$ акцій.

Сума дивідендних виплат, що припадає на одну акцію = $28921 / 20000 = 1,45$ грн.

Висновок: другий варіант залучення коштів є більш ефективним.

Задача 7.3

Акціонерне товариство перебуває у фінансовій кризі. Номінальна вартість однієї акції становить 1 грн, ринковий курс – 0,8 грн за акцію. На загальних зборах акціонерів було узгоджено концепцію фінансового оздоровлення підприємства, що передбачала:

1) санацію балансу на основі зменшення статутного капіталу у співвідношенні 3 до 2 (акції передаються до анулювання безплатно);

2) збільшення статутного капіталу на основі додаткової емісії акцій у співвідношенні 1 до 1 (курс емісії відповідає номіналу).

Баланс підприємства напередодні санації мав такий вигляд (тис. грн):

Актив			Пасив	
<i>I. Необоротні активи</i>		550000	<i>I. Власний капітал</i>	200000
1. Основні засоби		500000	1. Статутний капітал	300000
2. Нематеріальні активи		50000	2. Додатковий капітал	0
			3. Непокриті збитки	(100000)
<i>II. Оборотні активи</i>		300000	<i>II. Довгострокові зобов'язання</i>	250000
1. Запаси		200000		
2. Дебіторська за боргованість		95000	<i>III. Поточні зобов'язання</i>	400000
3. Грошові кошти та їх еквіваленти		5000	1. Кредити банків	350000
			2. Інші зобов'язання	50000
Баланс		850000	Баланс	850000

Побудувати баланс підприємства після проведення операції двоступінчастої санації, якщо:

а) залучені кошти спрямовуються на здійснення інвестицій в основні засоби;

б) кошти спрямовуються на погашення короткострокових банківських позик.

Розв'язок

1. Баланс (тис. грн) підприємства після зменшення статутного капіталу та спрямування санаційного прибутку в обсязі 100000 тис. грн на покриття збитків набуде такого вигляду:

Актив		Пасив	
<i>1.Необоротні активи</i>	550000	<i>1.Власний капітал</i>	200000
1. Основні засоби	500000	1. Статутний капітал	200000
2. Нематеріальні активи	50000	2. Додатковий капітал	0
		3. Непокриті збитки	0
<i>II.Оборотні активи</i>	300000	<i>II.Довгострокові зобов'язання</i>	250000
1. Запаси	200000		
2. Дебіторська за боргованість	95000	<i>III. Поточні зобов'язання</i>	400000
3. Грошові кошти та їх еквіваленти	5000	1. Кредити банків	350000
		2. Інші зобов'язання	50000
Баланс	850000	Баланс	850000

Загальна ринкова вартість акцій підприємства до зменшення статутного капіталу становила 240000 тис. грн ($300000 \times 0,80$). У результаті санації балансу жодних змін в активах та структурі пасивів не відбулося. Оскільки кількість акцій, що перебували в обігу, зменшилась (із 300000 до 200000), ринковий курс кожної з них зріс і становив 1,2 грн за акцію ($240000 / 200000$).

2. Після збільшення статутного капіталу в обігу перебуватиме 400000 тис. акцій підприємства. Їх ринковий курс дорівнюватиме $1,1$ грн ($200000 \times 1,2 + 200000 \times 1,0$) / ($200000 + 200000$).

2а. Баланс підприємства після збільшення статутного капіталу та спрямування залучених коштів (200000 тис. грн) на оновлення основних засобів набуде такого вигляду:

Актив		Пасив	
<i>1.Необоротні активи</i>	750000	<i>1.Власний капітал</i>	400000
1. Основні засоби	700000	1. Статутний капітал	400000
2. Нематеріальні активи	50000	2. Додатковий капітал	0
		3. Непокриті збитки	0
<i>II.Оборотні активи</i>	300000	<i>II.Довгострокові зобов'язання</i>	250000
1. Запаси	200000		
2. Дебіторська заборгованість	95000	<i>III. Поточні зобов'язання</i>	400000
3. Грошові кошти та їх еквіваленти	5000	1. Кредити банків	350000
		2. Інші зобов'язання	50000
Баланс	1050000	Баланс	1050000

26. Баланс підприємства після збільшення статутного капіталу та спрямування залучених коштів (200000 тис.грн) на погашення короткострокових банківських позик набуде такого вигляду:

Актив		Пасив	
<i>I.Необоротні активи</i>	550000	<i>I.Власний капітал</i>	400000
3. Основні засоби	500000	4. Статутний капітал	400000
4. Нематеріальні активи	50000	5. Додатковий капітал	0
		6. Непокриті збитки	0
<i>II.Оборотні активи</i>	300000	<i>II.Довгострокові зобов'язання</i>	250000
4. Запаси	200000		
5. Дебіторська за боргованість	95000	<i>IV. Поточні зобов'язання</i>	200000
6. Грошові кошти та їх еквіваленти	5000	3. Кредити банків	150000
		4. Інші зобов'язання	50000
Баланс	850000	Баланс	850000

Висновки. У разі спрямування коштів на інвестиційні вкладення поліпшуються стратегічні перспективи підприємства, однак поточний фінансовий стан суттєво не змінюється. За спрямування коштів на погашення поточної заборгованості, поліпшується кредитоспроможність підприємства та поточний фінансовий стан, однак залишаються невирішеними стратегічні проблеми у виробничій сфері. У цій ситуації залучені в результаті збільшення статутного капіталу 200000 тис. грн рекомендується частково спрямувати на погашення позик, а решту – на здійснення інвестицій.

Задачі для самостійної роботи

Задача 7.4

Для купівлі і оновлення обладнання підприємство має можливість застосувати банківський кредит. Вартість обладнання складає 100000 грн. Строк передбачуваного використання цього обладнання – 5 років. Номінальна ставка банківського кредиту – 20%. Знос списується рівномірно.

Альтернативою виступає фінансовий лізинг такого ж обладнання з виставленням його на баланс . Строк дії угоди – 5 років. Щорічний платіж у кінці року складає 36000 грн.

Право володіння по закінченню угоди переходить до орендаря. Підприємство сплачує податки на прибуток у розмірі 30%.

Визначити прийнятний варіант фінансування придбання обладнання.

Задача 7.5

Підприємству для виробничих потреб необхідно придбати актив вартістю 100000 дол., який передбачається використовувати протягом двох років. Актив може бути куплено чи рахунок позики, чи взято в оренду. Для купівлі можна отримати в банку необхідну суму під 10% на два роки, підприємство повинно сплачувати банку 10000 дол. як відсотки у кінці кожного року і погасити 100000 дол. у кінці другого року.

Вартість активу може бути списана протягом двох років за рівномірним методом. Залишкова вартість активу після другого року дорівнює нулю. З іншого боку, підприємство може одержати актив у оренду на два роки, сплачуючи 55000 дол. у кінці кожного року. Підприємство сплачує податки на прибуток у розмірі 30%. Визначити ефективний варіант придбання активу.

Задача 7.6

Підприємство розраховує одержати протягом наступних п'яти років чистий прибуток і здійснити капітальні витрати, наведені в таблиці:

(тис. грн)

Показник	Рік				
	1	2	3	4	5
Чистий прибуток	2000	1500	2500	2300	1800
Капітальні витрати	1000	1500	2000	1500	2000

На сьогодні в обігу знаходиться 1 млн. звичайних акцій, за якими підприємство сплачує щорічні дивіденди з розрахунку 1 грн на одну акцію.

а. Визначити розмір дивідендів, що сплачуються на одну акцію, а також

щорічний обсяг зовнішнього фінансування, який знадобиться протягом наступних п'яти років, якщо дивіденди сплачуються за залишковим принципом.

б. Визначити щорічний обсяг зовнішнього фінансування, який знадобиться протягом наступних п'яти років, якщо теперішній розмір річних дивідендів, що сплачуються на кожну акцію, буде залишатись незмінним.

в. Визначити розмір дивідендів, що сплачуються на одну акцію, а також обсяги зовнішнього фінансування, які знадобляться у випадку, якщо коефіцієнт дивідендних виплат буде підтримуватись на рівні 0,5.

Задача 7.7

Баланс автотранспортного підприємства за минулий рік має такий вид:

(тис. грн)

Актив		Пасив	
Основні засоби, нетто	34000	Статутний капітал	3200
Товарно-матеріальні запаси	950	Нерозподілений прибуток	4000
Дебіторська заборгованість	450	Позика під заставу	26500
Грошові кошти	800	Векселі видані	2000
		Рахунки до сплати	500
Всього активів	36200	Всього пасивів	36200

Власник підприємства очікує зростання обсягу виручки у 2 рази, який призведе до зростання чистого прибутку до 1 млн. грн. Власник упевнений, що зуміє уникнути зростання основних засобів. Чи знадобиться підприємству додатковий капітал, якщо рада товариства не планує виплачувати дивіденди? Якщо так, то скільки?

Питання для самоконтролю

1. Що таке двоступінчаста санація?
2. У яких формах можуть фінансувати санацію власники?

3. Які основні цілі збільшення статутного капіталу підприємства?
4. Яка мета санації балансу?
5. Назвати методи збільшення статутного капіталу акціонерного товариства.
6. Які джерела збільшення статутного капіталу товариства?
7. Що таке емісійний дохід?
8. Що таке конвертовані облігації?
9. Пояснити механізм альтернативної санації.
10. Назвати форми та мотиви участі кредиторів у санації боржника.
11. Які є способи реструктуризації заборгованості?
12. Що таке санаційні кредити?
13. У яких формах може фінансувати санацію персонал підприємства?

Питання для обговорення на заняттях

1. Фінансове оздоровлення із залученням засобів власників підприємства.
2. Форми участі власників у санації підприємства.
3. Фінансові джерела збільшення статутного капіталу.
4. Альтернативна санація.
5. Участь кредиторів у фінансуванні санації підприємства-боржника.
6. Пролонгація та реструктуризація існуючої заборгованості.
7. Форми участі персоналу в санації підприємства.

Теми наукових рефератів

1. Роль зовнішніх фінансових джерел у санації підприємств.
2. Методи та джерела збільшення статутного капіталу підприємства.
3. Конвертовані облігації як форма кредитування санації власниками та кредиторами підприємства.
4. Критерії прийняття рішення про фінансову підтримку боржника.

5. Роль реструктуризації заборгованості у фінансовому оздоровленні боржника.
6. Практика використання різних форм фінансової санації.

Рекомендована література

1. Рябенко Г.М Верланов О.Ю., Звягінцева О.Б., Клименко С. О.. Антикризове фінансове управління підприємством: теоретичний аспект. Сталий розвиток економіки. 2024. Випуск № 1 (48). С. 125-128. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/893-%D0%A2%D0%B5%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-855-2-10-20240311.pdf>

2. Сніткіна І. А., Волкова Н. А. Аналітичні методи експрес-діагностики банкрутства. Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції. матеріали 5 Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 25 травня, 2017 р.). Одеса, 2017. С. 121-122. URL: <http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/ANOTATSIYA-Snitkina.pdf>

3. Трач О.В., Шведа Н.М. Фінансова стійкість як основа успішного підприємства. Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій: Міжнародної науково-технічної конференції 22-24 трав. 2018р. Тернопіль, 2018. С 336–337. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/25466/2/MNTK_2018_2018_Trach_O-Financial_stability_as_a_336-337.pdf

4. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник. К.: КНЕУ, 2006. 552 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=FvWD_VkAAAAJ&citation_for_view=FvWD_VkAAAAJ:u-x6o8ySG0sC

5. Ткаченко А.М. Управління економічною діагностикою будівельного підприємства, як основа його ризик-менеджменту Електронний журнал «Ефективна економіка». 2012 №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1756>

6. Фінансова санація та банкрутство підприємств [Текст] : метод. вказівки для самостійного вивч. дисц. для студ. спец. "Фінанси і кредит" / уклад.: К.Л.

Ларіонова, Донченко Т.В. Хмельницький : ХНУ, 2012. 150с. URL: http://lib.khnu.km.ua/virt_dovidka/virt_dovidka1/for_chit/arhiv/view_post.php?postid=1650

7. Cherep Alla, Oleynikova Liudmyla, Voronkova Valentyna. Tools for achieving the goals of managing the readjustment capacity of the enterprise. Інструментарій досягнення цілей управління санаційною спроможністю підприємства Стаття Theory and practice: problems and prospects: Scientific articles. Mokslinių straipsnių rinkinys. Kaunas. Lietuvos sporto universitetas. Sporto ir turizmo vadybos katedra. 2023. P. 21- 27. ISSN 2345-007X URL: http://dspace.lsu.lt/bitstream/handle/123456789/116/Straipsniu%20rinkinys_publicavimui.pdf?sequence=1&isAllowed=y

8. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: підручник. Ольштин.:Університет Вармінсько- Мазурський (Польща), 2011. 458 с. Гриф надано МОН України, Лист № 14/ 18.2- 468 від 27.02.2006 р. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

9. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: [навч. посібник] / А.В.Череп. К. : Кондор, 2006. 378 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%95%D0%BB%BD%D0%BD%D1%8F/10.pd>

10. Череп О.Г., Горбунова А.В., Бугай В.З, Череп А.В. Антикризова система управління як основа забезпечення економічної безпеки підприємства. Науково-практичний журнал "Економіка транзиту". Алмати : ІП "Ханшаїм" No 4 2021. Головний редактор: Айжан Асілова. С. 35- 44. ISSN 2413-4953. URL: www.tranzit-as.kz

11. Череп А.В., Череп О.Г., Огренич Ю.О. Improving the scientific and methodical approach to assessing the impact of factors on the use of the mechanism for forming a strategy for anticrisis management of operational activities of industrial enterprises in crisis conditions. Financial and credit activity-problems of theory and practice). 2022. № 1 (42). С. 134-144. URL: [file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+\(42\)+2022+maket+ost-134-144.pdf](file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+(42)+2022+maket+ost-134-144.pdf)

РОЗДІЛ 8

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ТА РЕОРГАНІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ

Мета заняття – з’ясувати роль реструктуризації як специфічного напрямку антикризового управління; вивчити загальні передумови реорганізації; зрозуміти роль Due Diligence у системі антикризового управління; проаналізувати механізм укрупнення, розукрупнення і перетворення підприємств.

Зміст розділу

1. Суть та види реструктуризації.
2. Форми реорганізації підприємств.
3. Due Diligence у системі антикризового управління.
4. Укрупнення підприємств.
5. Розукрупнення підприємств.

Огляд ключових понять

Реструктуризація підприємства – проведення організаційно-економічних, правових, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну його структури, системи управління, форм власності, організаційно-правових форм, які здатні відновити прибутковість, конкурентоспроможність та ефективність виробництва.

Реорганізація підприємства – повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства, зміна організаційно-правової форми організації бізнесу, ліквідація окремих структурних підрозділів або створення на базі одного підприємства кількох, наслідком чого є передання, прийняття його майна, коштів, прав та обов’язків правонаступникам.

Реструктуризація управління спрямована на якісне оновлення управлінського персоналу, упровадження нових, прогресивних форм та методів управління, зміну керівництва підприємства.

Реорганізація виробництва передбачає внесення змін до організаційної та виробничо-господарської сфер підприємства з метою підвищення його рентабельності та конкурентоспроможності (диверсифікація асортименту продукції, технічне оновлення основних засобів, поліпшення якості продукції, підвищення ефективності маркетингу, зменшення витрат на виробництво, скорочення чисельності зайнятих на підприємстві).

Реструктуризація активів – санаційні заходи, пов'язані, як правило, зі зміною структури та складу активної сторони балансу (продаж частини основних засобів, продаж зайвих запасів сировини та матеріалів, продаж окремих підрозділів підприємства, зворотний лізинг, рефінансування дебіторської заборгованості).

Реструктуризація пасивів пов'язана зі зміною структури й розмірів власного та позичкового капіталу, а також зі змінами в інвестиційній діяльності підприємства (реструктуризація заборгованості перед кредиторами, одержання додаткових кредитів, збільшення статутного капіталу, заморожування інвестиційних вкладень).

Корпоративна реструктуризація передбачає реорганізацію підприємства, що має на меті змінити власника статутного капіталу, створення нових юридичних осіб і (або) нову організаційно-правову форму діяльності (часткова або повна приватизація, поділ великих підприємств на частини, виокремлення з великих підприємств тих чи інших підрозділів, приєднання до інших чи злиття з іншими, потужнішими підприємствами).

Аквізиція – скуповування корпоративних прав підприємства, у результаті чого покупець набуває контроль над чистими активами та діяльністю самого підприємства. Придбання може здійснюватися в обмін на передання активів, взяття покупцем на себе зобов'язань.

Виокремлення підприємств – форма реорганізації, за якої на базі

існуючого суб'єкта господарювання чи його структурної одиниці створюється нове підприємство. До кожного з них переходять за розподільним актом (балансом) у відповідних частинах майнові права і обов'язки реорганізованого підприємства. Підприємство, що реорганізується, продовжує свою фінансово-господарську діяльність. Воно не втрачає статусу юридичної особи, а лише вносить зміни до установчих документів.

Злиття підприємств – форма реорганізації, що полягає в об'єднанні підприємства (кількох підприємств), яке перебуває у фінансовій кризі, з іншим фінансово стійким підприємством (кількома підприємствами). Усі майнові права та обов'язки кожного з них переходять до суб'єкта господарювання, який виник у результаті злиття. Підприємства, які злилися, припиняють свою господарську діяльність і втрачають юридичний статус.

Перетворення підприємств – форма реорганізації, яка передбачає зміну форми власності або організаційно-правової форми юридичної особи без припинення господарської діяльності підприємства. До підприємства, яке щойно виникло, переходять усі майнові права та обов'язки колишнього підприємства.

Поглинання підприємств – операція, яка полягає в придбанні корпоративних прав фінансово неспроможного підприємства підприємством-санатором. Поглинене підприємство може або зберегти свій статус юридичної особи і стати дочірнім підприємством санатора, або бути приєднаним до підприємства-санатора і стати його структурним підрозділом, втративши при цьому юридичний статус. Майнові права та зобов'язання боржника переходять до правонаступника.

Поділ підприємств – форма реорганізації, за якої одна юридична особа припиняє свою діяльність, а на її базі створюється кілька нових підприємств, оформлених у вигляді самостійних юридичних осіб. До нових підприємств, які виникли в результаті цього поділу, за розподільним актом (балансом) у відповідних частинах переходять майнові права та обов'язки реорганізованого підприємства.

Приєднання підприємств – форма реорганізації, яка передбачає приєднання всіх прав та обов’язків однієї або кількох юридичних осіб – право-попередників до іншої юридичної особи – правонаступника. У результаті приєднання відповідні підприємства виключаються з державного реєстру та втрачають свій юридичний статус.

Передавальний баланс – це баланс підприємства, що реорганізується, на день припинення його діяльності. Він складається за стандартними правилами, передбаченими нормативними актами, які регулюють порядок заповнення форм річної (квартальної) бухгалтерської звітності. Передавальний баланс має силу акта приймання-передавання.

Розподільний баланс – це баланс підприємства, що реорганізується, на день припинення його діяльності, в якому окремими рядками відбиваються активи і пасиви, розподілені між ним і підприємствами- правонаступниками.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 8.1. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

- реструктуризація;
- реструктуризація управління;
- реструктуризація виробництва;
- реструктуризація активів;
- реструктуризація пасивів;
- корпоративна реструктуризація;
- реорганізація.

Завдання 8.2. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Реструктуризація спрямована на поліпшення фінансового стану боржника.

Реструктуризація і реорганізація – тотожні поняття.

Реструктуризація управління спрямована на зміну керівництва

підприємства.

Реструктуризація виробництва передбачає одержання додаткових кредитів.

Зворотний лізинг належить до заходів з реструктуризації пасивів.

Реструктуризація пасивів і фінансова реструктуризація – тотожні поняття.

Корпоративна реструктуризація передбачає зміну власника статутного капіталу.

***Завдання 8.3.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються реструктуризації підприємства як специфічного напрямку антикризового управління:*

У чому полягає економічна сутність реструктуризації?

Які відміни між термінами «реструктуризація» і «реорганізація»?

Які є форми реструктуризації?

Назвати заходи, які відносяться до реструктуризації виробництва.

Що таке реструктуризація активів?

Яка мета збільшення статутного капіталу підприємства?

У чому полягає зміст заморожування інвестиційних вкладень?

Назвати особливості корпоративної реструктуризації.

Які є напрями реорганізації підприємств?

***Завдання 8.4.** Пояснити, чи правильні такі твердження:*

Корпоративна реструктуризація і реорганізація – тотожні поняття.

Мета реструктуризації виробництва – збільшення обсягів виробництва продукції.

Фінансова реструктуризація обов'язково має супроводжуватися іншими видами реструктуризації.

Заходи з реалізації окремих видів фінансових вкладень належать до фінансової реструктуризації .

Корпоративна реструктуризація передбачає створення нової

організаційно-правової форми діяльності.

Основними напрямками реорганізації є укрупнення і подрібнення підприємств.

Рішення щодо реорганізації підприємств слід розглядати в контексті оперативного менеджменту.

***Завдання 8.5.** Розкрити зміст таких заходів з реструктуризації виробництва:*

- диверсифікація асортименту продукції;
- технічне оновлення основних засобів;
- поліпшення якості продукції;
- підвищення ефективності маркетингу;
- зменшення витрат на виробництво;
- скорочення чисельності зайнятих на підприємстві.

***Завдання 8.6.** Пояснити механізм дії названих нижче заходів, спрямованих на реструктуризацію активів підприємства:*

- продаж частини основних засобів;
- продаж зайвого обладнання, запасів сировини та матеріалів;
- продаж окремих підрозділів підприємства;
- зворотний лізинг;
- реалізація окремих видів фінансових вкладень;
- рефінансування дебіторської заборгованості.

***Завдання 8.7.** Проаналізувати такі стратегічні причини реорганізації: розширення або згортання діяльності підприємства, його розмірів; необхідність фінансової санації; необхідність зміни повноти відповідальності власників за зобов'язаннями підприємства;*

- диверсифікація діяльності;

податкові мотиви;

необхідність збільшення власного капіталу (з метою покриття потреби в капіталі та підвищення рівня кредитоспроможності підприємства).

Завдання 8.8. Дати характеристику загальних передумов реорганізації:

провести аналітичну роботу щодо оцінювання доцільності реорганізації;

відповідно до законодавства оформити рішення щодо реорганізації;

скласти реорганізаційну угоду та план реорганізації;

узгодити план реорганізації з податковими органами;

врахувати в плані реорганізації законодавчі вимоги щодо захисту інтересів кредиторів підприємства;

врахувати вимоги Порядку реєстрації випуску акцій та інформації про їх емісію під час реорганізації товариств;

врахувати законодавчі вимоги щодо державної реєстрації реорганізованих суб'єктів господарювання;

узгодити план реорганізації з вимогами антимонопольного законодавства.

Завдання 8.9. Дати відповіді на такі питання, що стосуються передумов реорганізації:

Які питання має регламентувати угода з реорганізації підприємства ?

У чому полягає сутність податкового аспекту при реорганізації підприємства?

Чому необхідно узгоджувати план реорганізації підприємства з податковими органами?

Назвати, яких законодавчих вимог слід дотримуватися при реорганізації щодо захисту інтересів кредиторів.

Які документи слід подати відкритому акціонерному товариству для реєстрації емісії акцій, які створюються в результаті реорганізації.

Завдання 8.10. Дати визначення та розкрити зміст таких понять:

Due Diligence;
таргет-підприємство;
приєднання підприємств;
злиття підприємств;
аквізиція;
придбання підприємств;
поглинання підприємств;
ринковий курс корпоративних прав;
диверсифікація фінансових інвестицій;
поділ підприємств;
виділення підприємств;
реорганізація перетворенням.

Завдання 8.11. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Due Diligence – комплексний аналіз усіх аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства (організаційних, правових, фінансових, маркетингових, податкових, політичних, ринкових, технологічних) з метою мінімізації ризиків інвесторів при здійсненні його реструктуризації.

Користувачем звіту за результатами Due Diligence є господарський суд.

До основних способів укрупнення підприємств відносять приєднання і злиття.

Злиття означає припинення діяльності двох або кількох підприємств як юридичних осіб та передачу належних їм активів та пасивів до правонаступника, який створюється в результаті злиття.

Головна різниця між приєднання і злиттям полягає в тому, що у разі приєднання всі майнові права та обов'язки кількох юридичних осіб концентруються на балансі новоствореного підприємства, а у разі злиття – на балансі вже функціонуючого підприємства.

Завдання 8.12. Дати відповіді на такі питання, що стосуються сутності та основних завдань реорганізації, спрямованої на укрупнення підприємств:

Які основні способи укрупнення підприємств?

Назвати основний критерій прийняття рішення про укрупнення підприємств.

Які основні форми оплати вартості таргет-підприємства у разі укрупнення?

Пояснити мотиви та цілі, які можуть спонукати суб'єктів господарювання до реорганізації через укрупнення.

Що таке витрати реорганізації ?

Назвати відміни горизонтального і вертикального укрупнення підприємств.

Завдання 8.13. Пояснити мотиви та цілі, які можуть спонукати суб'єктів господарювання до реорганізації через укрупнення:

ефект синергізму;

прагнення заволодіти ліцензіями, патентами, ноу-хау, які є в розпорядженні іншого підприємства;

отримання надійного постачальника факторів виробництва;

зменшення ризику при виході на нові ринки збуту продукції;

зменшення кількості конкурентів;

податкові переваги;

диверсифікація активів;

особисті мотиви вищої ланки менеджерів;

зниження вартості залучення капіталу.

Завдання 8.14. Дати відповіді на такі питання, що стосуються злиття та приєднання підприємств:

Яка економічна сутність злиття як форми реструктуризації підприємств?

У чому полягає різниця між злиттям і приєднанням?

Пояснити етапи реорганізації підприємств через злиття.

Розкрити етапи реорганізації підприємств через приєднання.

Коли приєднання вважається завершеним?

Що таке пропорції обміну корпоративних прав?

Які підходи можуть використовуватися для розрахунку вартості підприємств, що реорганізуються?

Що таке ринковий курс корпоративних прав?

Завдання 8.15. *Пояснити, чи правильні такі твердження:*

Аквізиція – це скупка корпоративних прав підприємства, у результаті чого покупець набуває контроль над діяльністю такого підприємства.

У результаті такої операції таргет-підприємство зберігає статус юридичної особи, існуючу правову форму організації бізнесу.

Вирішальним чинником, який визначає рішення щодо придбання підприємств, є їх санаційна спроможність.

Розрізняють дві основні форми розукрупнення – поділ та виокремлення.

Поділ – це спосіб реорганізації, за якого одна юридична особа припиняє свою діяльність, а на її базі створюється кілька нових підприємств, оформлених у вигляді самостійних юридичних осіб.

Перетворення – це спосіб реорганізації, який передбачає зміну форм власності або організаційно-правової форми юридичної особи з припиненням господарської діяльності підприємства.

Завдання 8.16. *Дати відповіді на такі питання, що стосуються реорганізації підприємств, спрямованої на їх розукрупнення:*

У яких основних випадках здійснюється розукрупнення підприємств?

Які форми розукрупнення розрізняють?

Назвати основні відмінності між поділом та виокремленням.

Якими особливостями характеризується реорганізація підприємства через

поділ?

Розкрити зміст етапів реорганізації підприємства через поділ.

Що таке реорганізація виокремленням?

***Завдання 8.17.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються перетворення як окремого випадку реорганізації підприємств:*

Що таке перетворення?

Назвати найпоширеніші приклади перетворення підприємств.

Який порядок реорганізації підприємств через перетворення?

Розкрити фінансовий механізм перетворення підприємств із залученням нових інвесторів.

Що таке передавальний баланс?

У якому випадку складається розподільний баланс?

Що є базою для розподілу активів та пасивів реорганізованого підприємства?

***Завдання 8.18.** Пояснити такі передумови та вимоги, які слід виконати у процесі реорганізації підприємства:*

провести Due Diligence або іншу аналітичну роботу щодо оцінювання доцільності реорганізації;

відповідно до законодавства оформити рішення щодо реорганізації;

скласти реорганізаційну угоду та план реорганізації;

узгодити план реорганізації з податковими органами;

врахувати в плані реорганізації законодавчі вимоги щодо захисту інтересів кредиторів підприємства;

врахувати вимоги Порядку реєстрації випуску акцій та інформації про емісію під час реорганізації товариств;

врахувати законодавчі вимоги щодо державної реєстрації реорганізованих суб'єктів господарювання;

узгодити план реорганізації з вимогами антимонопольного законодавства.

Тестові завдання

8.1. *До форм реструктуризації підприємств не належить:*

- а) реструктуризація управління;
- б) реструктуризація виробництва;
- в) реструктуризація збуту;
- г) реструктуризація активів;
- д) реструктуризація пасивів;
- е) корпоративна реструктуризація.

8.2. *Реструктуризація виробництва не включає такі заходи:*

- а) зворотний лізинг;
- б) технічне оновлення основних засобів;
- в) зменшення витрат на виробництво;
- г) поліпшення якості продукції.

8.3. *Реструктуризація активів передбачає такі заходи:*

- а) продаж зайвого обладнання;
- б) заморожування інвестиційних вкладень;
- в) збільшення статутного капіталу;
- г) зворотний лізинг.

8.4. *Реалізація окремих фінансових вкладень належить до реструктуризації:*

- а) управління;
- б) виробництва;
- в) активів;
- г) пасивів.

8.5. *Реструктуризація пасивів – це реструктуризація :*

- а) виробнича;
- б) управлінська;
- в) збутова;
- г) фінансова.

8.6. *Корпоративна реструктуризація передбачає:*

- а) реструктуризацію заборгованості перед кредиторами;
- б) рефінансування дебіторської заборгованості;
- в) поділ великих підприємств на частини;
- г) продаж окремих підрозділів підприємства.

8.7. *Серед основних стратегічних причин реорганізації виділяють такі:*

- а) розширення або згортання діяльності підприємства;
- б) необхідність фінансової санації;
- в) диверсифікація діяльності;
- г) податкові мотиви;
- д) усі відповіді правильні;
- е) усі відповіді неправильні.

8.8. *До видів реорганізації підприємства не належить:*

- а) укрупнення;
- б) подрібнення;
- в) збільшення суми статутного капіталу;
- г) без зміни розмірів підприємства.

8.9. *Ключовими документами, які складаються під час реорганізації підприємств є:*

- а) угода про придбання підприємства;
- б) передавальний баланс;

- в) розподільний баланс;
- г) усі відповіді правильні;
- д) усі відповіді неправильні.

8.10. Необхідність проведення Due Diligence виникає в таких випадках:

- а) у процесі прийняття рішення про допуск цінних паперів до котирування на біржі;
- б) у разі залучення власного капіталу підприємствами, корпоративні права яких не мають обігу на ринку;
- в) у процесі реорганізації підприємств;
- г) у процесі санації підприємств;
- д) усі відповіді правильні;
- е) усі відповіді неправильні.

8.11. Головною метою *Due Diligence* є:

- а) мінімізація ризиків інвесторів;
- б) оцінювання санаційної спроможності боржника;
- в) визначення сильних сторін підприємства;
- г) усі відповіді неправильні.

8.12. Користувачем звіту за результатами *Due Diligence* є:

- а) власник підприємства;
- б) санатор;
- в) податкова інспекція;
- г) постачальники.

8.13. Ситуація, коли підприємство-інвестор приймає на свій баланс активи та пасиви таргет-підприємства, – це:

- а) злиття;
- б) приєднання;

- в) придбання;
- г) поглинання.

8.14. *Придбання інвестором корпоративних прав таргет-підприємства за грошові кошти або цінні папери – це:*

- а) придбання;
- б) поглинання;
- в) аквізиція;
- г) усі відповіді правильні;
- д) усі відповіді неправильні.

8.15. *До основних способів укрупнення підприємств не належить:*

- а) приєднання;
- б) злиття;
- в) збільшення суми статутного капіталу;
- г) поглинання.

8.16. *До мотивів, які можуть спонукати суб'єктів господарювання до реорганізації через укрупнення не належить:*

- а) зменшення кількості конкурентів;
- б) зростання частки позичкових коштів;
- в) диверсифікація активів;
- г) податкові переваги.

8.17. *Об'єднання двох або більше підприємств, які виробляють однаковий тип товару, – це укрупнення:*

- а) горизонтальне;
- б) вертикальне;
- в) діагональне;
- г) конгломератне.

8.18. *Одна з найскладніших фінансових проблем, яка виникає під час злиття чи приєднання підприємств, полягає у правильному визначенні:*

- а) реальної їх вартості;
- б) пропорцій обміну корпоративних прав у їх статутному капіталі;
- в) величини їх чистих активів;
- г) економічної доданої вартості.

8.19. *Скупка корпоративних прав підприємства, у результаті чого покупець набуває контролю над чистими активами та діяльністю такого підприємства – це:*

- а) злиття;
- б) приєднання;
- в) укрупнення;
- г) аквізиція.

8.20. *Вирішальним чинником, який визначає рішення щодо придбання підприємств є:*

- а) вартість їх чистих активів;
- б) економічна додана вартість;
- в) вартість їх бізнесу;
- г) розмір статутного капіталу.

8.21. *Спосіб реорганізації, за якого одна юридична особа припиняє свою діяльність, а на її базі створюється кілька нових самостійних підприємств – це:*

- а) виокремлення;
- б) поділ;
- в) роз'єднання;
- г) перетворення.

8.22. *Баланс підприємства, що реорганізується, на день припинення його діяльності називається:*

- а) розподільним;
- б) передавальним;
- в) заключним;
- г) ліквідаційним.

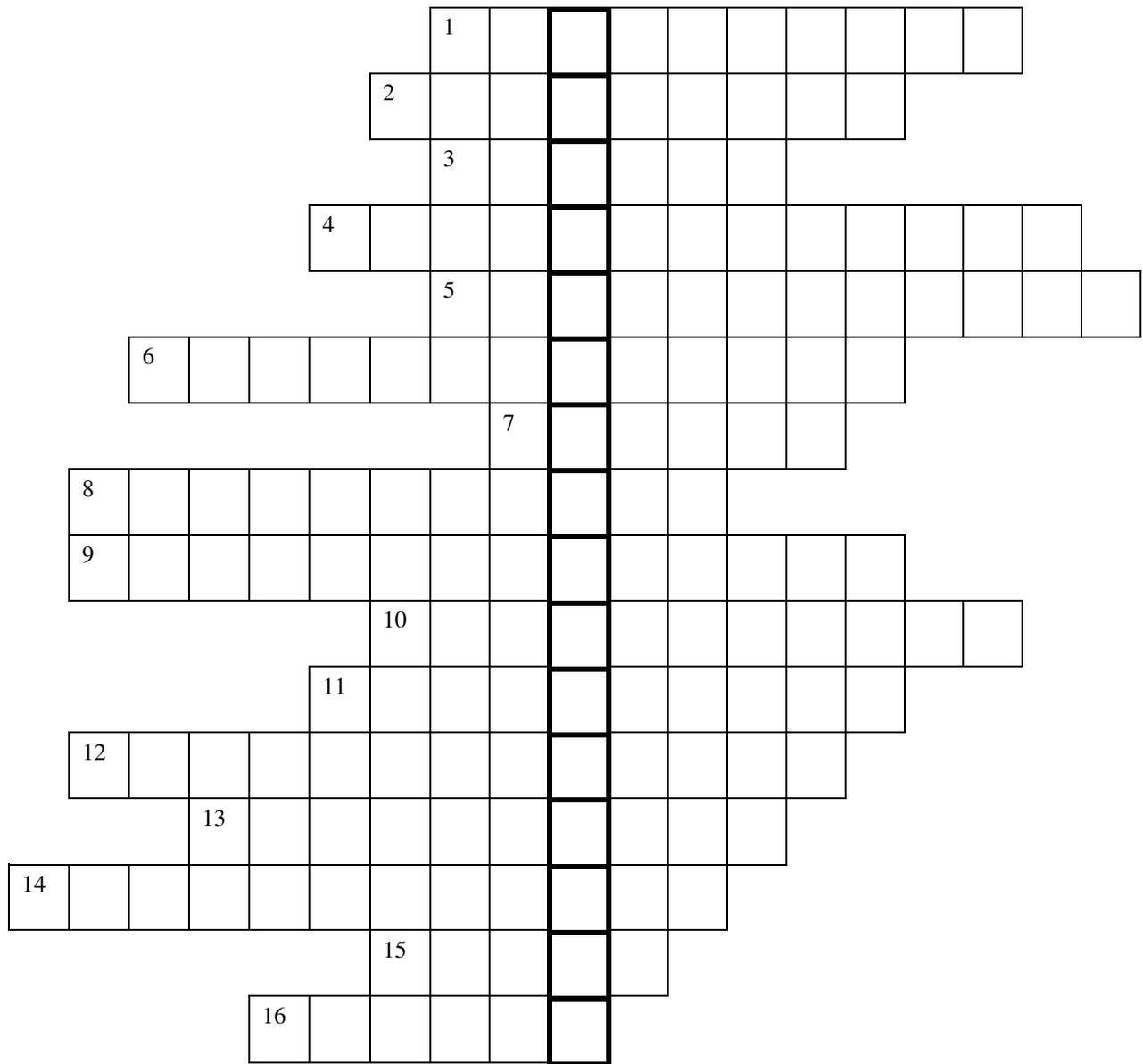
Фінансові кросворди

Фінансовий кросворд №1

Розв'язок фінансового кросворда полягає в тому, що правильно написавши слова за горизонталлю, ви прочитаєте за вертикаллю зашифроване слово, виділене жирними лініями.

За горизонталлю:

1. Вид реорганізації підприємств.
2. Умова, за якої загальний результат є більшим суми часток.
3. Об'єкт реструктуризації.
4. Вид активів.
5. Форма корпоративної реструктуризації.
6. Процес приведення майбутньої вартості грошей до їх теперішньої вартості.
7. Об'єкт реструктуризації.
8. Об'єкт реструктуризації.
9. Перетворення заборгованості в грошові кошти.
10. Вид реорганізації підприємств.
11. Придбання інвестором корпоративних прав таргет-підприємства.
12. Один із напрямів реструктуризації підприємства.
13. Форма корпоративної реструктуризації.
14. Напрямок фінансового оздоровлення підприємств.

15. Форма корпоративної реструктуризації.

16. Форма корпоративної реструктуризації.

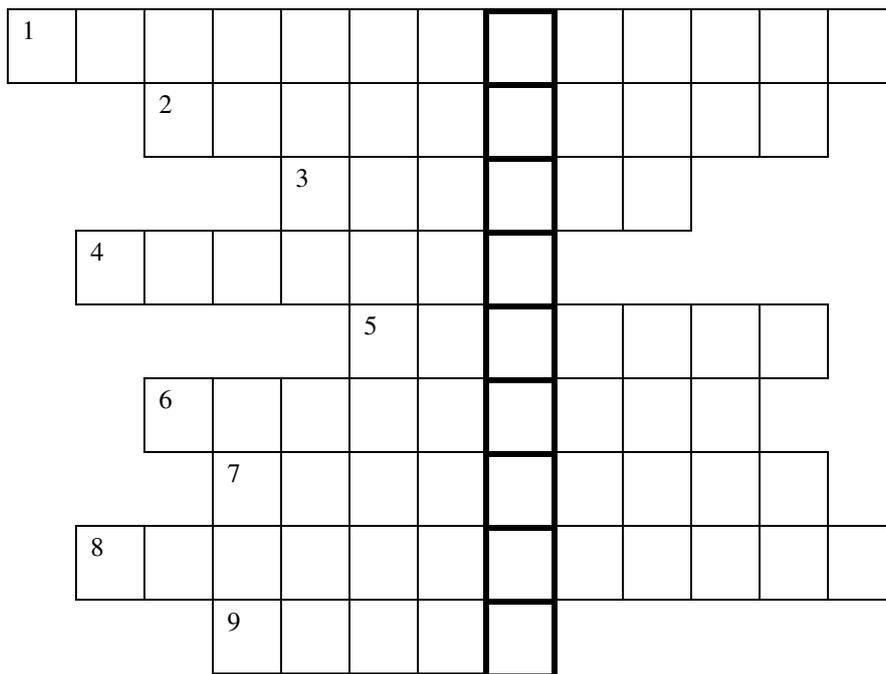
Зашифроване слово означає напрям антикризового управління.

Фінансовий кросворд №2

За горизонталлю:

1. Баланс підприємства, що реорганізується, на день припинення його діяльності.

2. Аспект, який необхідно враховувати , приймаючи фінансові рішення в процесі реорганізації підприємств.

3. Нематеріальний актив.

4. Аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства – елемент Due Diligence.

5. Відхилення ринкового курсу цінних паперів від їх номінальної вартості в бік зменшення.

6. Вид ризиків, пов'язаний з діяльністю таргет-підприємства, який підлягає аналізу – елемент Due Diligence.

7. Реструктуризація властива підприємствам, що знаходяться в передкризовому або кризовому стані.

8. Баланс підприємства, що реорганізується через поділ чи виділення, на день припинення його діяльності, в якому окремими позиціями відображаються активи і пасиви, розподілені між ним і підприємствами- правонаступниками.

9. Генеральна мета підприємства.

Зашифроване слово означає форму реорганізації, спрямованої на укрупнення підприємств.

Задачі

Приклади розв'язку типових задач

Задача 8.1

Акціонерне товариство «Бердянськ» ринковою вартістю 100 млн. грн, вартістю основних засобів 50 млн.грн протягом п'яти років купується товариством «Мелітополь». При цьому ринкова вартість основних засобів оцінюється у 80 млн. грн. Угода фінансується переважно за рахунок банківського кредиту 95 млн. грн, взятого на п'ять років під 15% річних. Амортизація нараховується пропорційним методом. Чи буде товариство мати податкові переваги?

Розв'язок

У середньому за рік (млн. грн):

- збільшення обсягу амортизаційних відрахувань = $(80 - 50) / 5 = 6,0$;
- відсоткові платежі за кредит $95 / 5 \times 0,15 = 2,85$.

Зменшення податкових платежів (млн. грн):

$$1\text{-й рік} = 6,0 + 2,85 \times 5 = 20,25;$$

$$2\text{-й рік} = 6,0 + 2,85 \times 4 = 17,4;$$

$$3\text{-й рік} = 6,0 + 2,85 \times 3 = 14,55;$$

$$4\text{-й рік} = 6,0 + 2,85 \times 2 = 11,7;$$

$$5\text{-й рік} = 6,0 + 2,85 \times 1 = 8,85.$$

Висновок: загальна сума зменшення податкових платежів за п'ять років складає 72,75 млн. грн.

Задача 8.2

Підприємство «Нове Запоріжжя» хоче купити товариство «Дніпро» за 2 млн. грн. Товариство «Дніпро» буде генерувати грошовий потік 1 млн. грн (800 тис. грн прибуток і 200 тис. грн амортизація) щорічно наступні чотири роки.

Ціна капіталу – 13%. Підприємство «Нове Запоріжжя» сплачує податки за ставкою 23%. Чи доцільно приймати угоду?

Розв'язок

Прибуток після оподаткування = $800 \times 0,77 = 616$ тис. грн.

Чистий грошовий потік = $616 + 200 = 816$ тис. грн.

Дисконтований чистий грошовий потік за чотири роки = $816 / (1+0,13) + 816 / (1+0,13)^2 + 816 / (1+0,13)^3 + 816 / (1+0,13)^4 = 722,1 + 639,1 + 565,5 + 500,6 = 2427,3$ тис. грн.

Висновок: проводити угоду доцільно.

Задача 8.3

Товариство «Нива» хоче приєднати товариство «Колос» за два етапи. «Колос» має 1 млн. акцій ціною 20 грн. «Нива» пропонує на першому етапі викупити 51% акцій «Колос» за ціною 24 грн і на другому етапі – через три роки емітувати 780 тис. шт. привілейованих акцій. Кожна привілейована акція буде на 45% дорожче звичайної, ціна капіталу – 20%. Один із менеджерів вважає, що необхідно піти іншим шляхом – викупити всі акції за ціною 22,5 грн зараз. Обґрунтувати вибір варіанту.

Розв'язок

На першому етапі викупується 1млн. акцій $\times 0,51 = 510$ тис. акцій.

Вартість цих акцій = $510 \times 24 = 12240$ тис. грн.

Ціна привілейованої акції = $24 \times 1,45 = 34,8$ грн.

Вартість емітованих акцій = $780 \times 34,8 = 27144$ тис. грн.

Дисконтована вартість цих акцій = $27144 \times 0,5787 = 15708$ тис.грн.

Вартість купівлі по першому варіанту = $12240 + 15708 = 27948$ тис. грн.

Вартість купівлі по другому варіанту = 1 млн. акцій $\times 22,5 = 22500$ тис. грн.

Висновок: другий варіант дешевший.

Задачі для самостійної роботи

Задача 8.4

Акціонерне товариство «Бердянськ» ринковою вартістю 200 млн. грн, вартістю основних засобів 100 млн.грн протягом п'яти років купується товариством «Мелітополь». При цьому ринкова вартість основних засобів оцінюється у 160 млн. грн. Угода фінансується переважно за рахунок банківського кредиту 190 млн. грн, взятого на п'ять років під 20% річних. Амортизація нараховується пропорційним методом. Скільки може виграти покупець від податкових переваг за весь період, якщо дисконтна ставка дорівнює 15%.

Задача 8.5

Акціонерне товариство «Росинка» хоче диверсифікувати діяльність. Відкриття нового бізнесу «з нуля» , як свідчать розрахунки менеджерів, коштує 200 млн.грн. Аналіз показує, що можна піти іншим шляхом: приєднати функціонуючу фірму. Вартість активів потенційної фірми – 120 млн. грн, її прибуток до нарахування відсотків і податків – 25 млн. грн. Практика свідчить, що подібні підприємства при продажі мають вартість власного капіталу приблизно у 13 разів більшу у порівнянні з поточними доходами. У структурі капіталу – 45% боргів, відсотки за кредит складають 15% річних, податки на прибуток – 30%. Оцінити, чи є доцільним злиття.

Задача 8.6

Розрахувати чисту вартість поглинання товариства, якщо відомо, що потенційне підприємство має ринкову вартість 5 млн. грн, ринкова вартість підприємства-покупця – 25 млн. грн, можлива вартість після злиття – 40 млн. грн, премія, яку необхідно сплатити при купівлі підприємства, – 3 млн. грн, витрати поглинання – 1 млн. грн. Що відбудеться, якщо після приєднання підприємства його вартість складе 30 млн. грн?

Задача 8.7

Збори учасників ТОВ «Надія» прийняли рішення про його поділ на два товариства у співвідношенні 6:4. Баланс ТОВ «Надія» до реорганізації має такий вигляд, тис. грн:

Актив		Пасив	
1. Основні засоби	1000	1. Статутний капітал	840
2. Запаси і витрати	300	2. Додатковий капітал	120
3. Дебіторська заборгованість	260	3. Резервний капітал	140
4. Грошові кошти	40	4. Зобов'язання	500
Баланс	1600	Баланс	1600

Скласти розподільний баланс підприємства за умови, що в процесі реорганізації була проведена дооцінка основних засобів на 10%, а також була списана безнадійна дебіторська заборгованість обсягом 60 тис. грн.

Задача 8.8

Прийнято рішення про реорганізацію АТ «Енергодар» шляхом приєднання його до акціонерного товариства «Дніпрорудне». Співвідношення, з яким робиться обмін корпоративних прав при приєднанні, становить 5:3, тобто 5 акцій АТ «Енергодар» обмінюються на 3 акції АТ «Дніпрорудне». Кількість акцій АТ «Енергодар», які перебувають в обігу, дорівнює 10 тис. шт. (номінал акцій 50 грн); АТ «Дніпрорудне» - 16 тис. шт. (номінал 50 грн). Розрахувати суму збільшення статутного капіталу АТ «Дніпрорудне» для того, щоб наділити корпоративними правами акціонерів АТ «Енергодар» згідно із заданими пропорціями.

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність реструктуризації підприємства як специфічного напрямку антикризового управління?
2. Які відміни реструктуризації від реорганізації?
3. Які є форми реструктуризації?

4. Що таке корпоративна реструктуризація?
5. Назвати форми такої реструктуризації.
6. Які необхідні передумови слід виконати у процесі реорганізації підприємства?
7. Які питання має регламентувати угода з реорганізації?
8. Сутність та основні завдання реорганізації, спрямованої на укрупнення підприємств.
9. Які мотиви можуть спонукати суб'єктів господарювання до реорганізації через укрупнення?
10. Назвати відмінності між злиттям та приєднанням.
11. Що таке аквізиція?
12. У яких основних випадках здійснюється розукрупнення підприємства?
13. Який порядок реорганізації підприємств через перетворення?
14. У яких випадках складають передавальний та розподільний баланси?

Питання для обговорення на заняттях

1. Мета та завдання реструктуризації підприємств.
2. Загальні передумови реорганізації.
3. Due Diligence у системі антикризового управління.
4. Укрупнення підприємств.
5. Реорганізація підприємств, спрямована на їх розукрупнення.
6. Перетворення як окремий випадок реорганізації підприємств.
7. Передавальний та розподільний баланси.

Теми наукових рефератів

1. Реструктуризація підприємства як специфічний напрям антикризового управління.

2. Види реорганізації підприємств.
3. Фінансовий механізм укрупнення підприємств.
4. Фінансовий механізм розукрупнення підприємств.
5. Роль перетворення в оптимізації фінансування підприємства.
6. Злиття та приєднання підприємств.
7. Роль Due Diligence в системі антикризового управління.

Рекомендована література

1. Воронова О.В., Марущак С.М., Пугачов М.І.. Глобальні фінансово-економічні кризи та їх вплив на економіку держав. Економіка та суспільство. Випуск №51. 2023. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/2459-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2372-1-10-20230621.pdf>

2. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посібник. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2015. 320с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/13305/13/I_Zelisko_YFS_2_IS.pdf

3. Далик В. П., Чорній Б.І., Гарасим Л.С.. Інноваційні стратегії підприємств. International Scientific Journal Internauka. Series: Economic Sciences. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42618/1/16962689825744.pdf>

4. Корбутяк А. Г Підходи до трактування поняття фінансовий стан підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017 №16 С.149-153. URL: https://www.researchgate.net/publication/352906781_THE_ESSENCE_AND_DIAGNOSTICS_OF_THE_ENTERPRISE_FINANCIAL_STAT
US

5. https://www.researchgate.net/publication/352906781_THE_ESSENCE_AND_DIAGNOSTICS_OF_THE_ENTERPRISE_FINANCIAL_STAT
US

6. Мошківська Д. В. Криза на підприємстві: типи та причини. Бізнес,

інновації, менеджмент: проблеми та перспективи. 2023. С. 169-170.
<https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/279792>

7. Погрішук Г.Б., Присяжнюк С.В.. Ідентифікація фінансової кризи на підприємстві. Економіка і суспільство. 2016. Випуск № 3. С. 463-469. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/80.pdf

8. Рудика В.І., Косарева І.П., Величко Н.В. Напрями та стратегія запобігання банкрутства суб'єктів господарської діяльності. Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2017 №17 С. 431–435 URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/91.pdf>

9. Рябенко Г.М Верланов О.Ю., Звягінцева О.Б., Клименко С. О.. Антикризове фінансове управління підприємством: теоретичний аспект. Сталий розвиток економіки. 2024. Випуск № 1 (48). С. 125-128. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/893-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-855-2-10-20240311.pdf>

10. Сніткіна І. А., Волкова Н. А. Аналітичні методи експрес-діагностики банкрутства. Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції. матеріали 5 Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 25 травня, 2017 р.). Одеса, 2017. С. 121-122. URL: <http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/ANOTATSIYA-Snitkina.pdf>

11. Фінансова санація та банкрутство підприємств [Текст] : метод. вказівки для самостійного вивч. дисц. для студ. спец. "Фінанси і кредит" / уклад.: К.Л. Ларіонова, Донченко Т.В. Хмельницький : ХНУ, 2012. 150с. URL: http://lib.khnu.km.ua/virt_dovidka/virt_dovidka1/for_chit/arhiv/view_post.php?postid=1650

6. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: підручник. Ольштин.:Університет Вармінсько- Мазурський (Польща), 2011. 458 с. Гриф надано МОН України, Лист № 14/ 18.2- 468 від 27.02.2006 р. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

7. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання

: [навч. посібник] / А.В.Череп. К. : Кондор, 2006. 378 с. URL:
<https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%95%D0%BB%BD%D0%BD%D1%8F/10.pd>

8. Череп О.Г., Горбунова А.В., Бугай В.З, Череп А.В. Антикризова система управління як основа забезпечення економічної безпеки підприємства. Науково-практичний журнал "Економіка транзиту". Алмати : ІП "Ханшаїм" No 4 2021. Головний редактор: Айжан Асілова. С. 35- 44. ISSN 2413-4953. URL:
www.tranzit-as.kz

9. Череп А.В., Череп О.Г., Огренич Ю.О. Improving the scientific and methodical approach to assessing the impact of factors on the use of the mechanism for forming a strategy for anticrisis management of operational activities of industrial enterprises in crisis conditions. Financial and credit activity-problems of theory and practice). 2022. № 1 (42). С. 134-144. URL:
[file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+\(42\)+2022+maket+ost-134-144.pdf](file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+(42)+2022+maket+ost-134-144.pdf)

10. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Життєздатність підприємства: від виживання до розвитку : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. 389 с. ISBN 978-617-8064-17-4. URL:
<https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

11. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Стратегія і тактика антикризового управління підприємством в умовах невизначеності : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. - 274 с. - ISBN 978-617-8064-18-1. URL:
<https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

12. Череп А.В., Бугай В.З., Череп О.Г., Горбунова А.В. Управління життєзабезпеченням промислових підприємств шляхом формування антикризових заходів: монографія. Запоріжжя: ФОП «Мокшанов В.В.», 2019. 192 с. ISBN 978-617-7520-57-2. УДК 005.931.1 У67. URL:
http://www.ukrbook.net/litopys/Knigki/2020/L_k_05_2020.pdf

РОЗДІЛ 9

ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА

Мета заняття – з'ясувати методичні засади оцінювання вартості майна суб'єктів господарювання; вивчити методичні підходи до оцінювання майна; навчити студентів порядку оцінювання вартості майна; засвоїти методику оцінювання рухомого і нерухомого майна підприємства.

Зміст розділу

1. Методичні засади оцінювання вартості майна підприємств.
2. Методичні підходи до оцінювання майна.
3. Порядок оцінювання вартості майна.
4. Особливості оцінювання різних видів майна.

Огляд ключових понять

Вартість об'єкта оцінювання – це еквівалент його цінності, виражений у імовірній сумі грошей.

Суб'єкти оціночної діяльності – особи, що займаються професійною оціночною діяльністю.

Об'єкти оцінювання – майно та майнові права, які підлягають оцінюванню.

Ринкова вартість – це вартість, за яку можливе відчуження об'єкта оцінювання на ринку подібного майна на дату оцінювання за угодою, укладеною між покупцем та продавцем.

Ліквідаційна вартість – вартість, яка може бути отримана за умови продажу об'єкта оцінювання у строк, що є значно коротшим від строку експозиції подібного майна, протягом якого воно може бути продане за ціною, яка дорівнює ринковій вартості.

Дисконтування – процес приведення майбутньої вартості грошей (грошових надходжень) до їх теперішньої вартості.

Середньозважена вартість капіталу показує середню дохідність, якої вимагають інвестори (власники та кредитори), вкладаючи кошти в підприємство.

Майновий (витратний) підхід визначає вартість підприємства різницею між реальною вартістю його активів та ринковою ціною зобов'язань. Основні методи такого підходу:

- метод прямого відтворення, який полягає у визначенні вартості відтворення з подальшим вирахуванням суми зносу (знецінення);
- метод заміщення, який полягає у визначенні вартості заміщення з подальшим вирахуванням суми зносу (знецінення).

Принципова різниця між зазначеними методами полягає в тому, що в першому випадку оцінюється вартість відтворення аналогової копії об'єкта оцінювання. У другому випадку йдеться про оцінювання вартості заміщення об'єкта оцінювання об'єктом з подібними параметрами. Методи майнового підходу базуються на показниках первісної вартості активів, величини їх зносу та індексації.

Дохідний підхід ґрунтується на врахуванні принципів найбільш ефективного використання та очікування, відповідно до яких вартість об'єкта оцінювання визначається як поточна вартість очікуваних доходів від найефективнішого використання об'єкта оцінювання, у тому числі доходу від його можливого перепродажу. Основні методи дохідного підходу:

- пряма капіталізація доходу;
- непряма капіталізація доходу (дисконтування грошового потоку);
- дисконтування економічної доданої вартості (EVA).

Ринковий (порівняльний) підхід ґрунтується на врахуванні принципів заміщення та попиту і пропонування. Підхід передбачає використання в процесі оцінювання ринкової інформації про купівлю-продаж аналогічних об'єктів чи про ринковий курс корпоративних прав порівнюваних підприємств. Основні

методи ринкового підходу:

- метод мультиплікаторів трансакцій;
- метод мультиплікаторів середньозваженої вартості продажу

корпоративних прав.

Цілісний майновий комплекс – це господарський об’єкт із завершеним циклом виробництва продукції (робіт, послуг).

Вартість об’єкта оцінювання у формі цілісного майнового комплексу, фінансових інтересів визначається переважно за допомогою дохідного підходу із застосуванням методу дисконтування грошових потоків.

Гудвіл – ділова репутація підприємства, нематеріальний його актив. Вартість останнього становить різницю між балансовою вартістю активів підприємства та його ринковою вартістю як цілісного майнового комплексу.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 9.1. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

вартість об’єкта оцінювання;

Міжнародний комітет зі стандартів оцінювання вартості майна;

стандарти оцінювання;

правила оцінювання;

оцінювач;

незалежне оцінювання майна;

принципи оцінювання вартості підприємства;

об’єкти оцінювання;

ринкова вартість майна;

ліквідаційна вартість.

Завдання 9.2. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Вартість підприємства і ринкова вартість активів – тотожні поняття.

Незалежне оцінювання вартості майна проводять аудиторські фірми.

Національні стандарти оцінювання майна є обов'язковими до виконання суб'єктами оціночної діяльності.

Принцип заміщення стосовно оцінювання вартості майна полягає в тому, що покупець не заплатить за об'єкт більше, ніж існуюча мінімальна ціна за майно з аналогічною корисністю, яке продається на ринку.

Об'єкт оцінювання – майно, яке підлягає оцінюванню.

***Завдання 9.3.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються методичних засад оцінювання вартості майна:*

У яких основних випадках виникає необхідність оцінювання вартості майна підприємства?

Що таке вартість об'єкта оцінювання?

Коли було створено Міжнародний комітет зі стандартів оцінювання вартості майна.

Які стандарти оцінювання було ним розроблено?

Назвати правила оцінювання.

Хто здійснює організаційну, методичну та практичну роботу з оцінювання вартості майна підприємств?

Який державний орган здійснює державне регулювання оціночної діяльності в Україні?

Назвати документи, які становлять основу нормативно-правового та методичного забезпечення оціночної діяльності в Україні.

Що таке об'єкти оцінювання?

Які види оцінювання майна розрізняють залежно від об'єкта?

***Завдання 9.4.** Розкрити сутність основних принципів, яких слід дотримуватися під час оцінювання вартості підприємства:*

принцип заміщення;

принцип корисності;

принцип очікування;

принцип зміни вартості;
принцип ефективного використання;
принцип розумної обережності оцінок;
принцип альтернативності оцінок.

***Завдання 9.5.** Дати визначення та розкрити сутність таких понять:*

ліквідаційна маса;
дисконтування;
ставка дисконтування;
середньозважена вартість капіталу;
норма прибутку;
теперішня вартість грошей;
рівень ризику;
ціна залучення власного капіталу;
модель оцінювання капітальних активів;
безризикова процентна ставка;
середньоринкова премія за ризик;
коефіцієнт- бета.

***Завдання 9.6.** Пояснити, чи правильні такі твердження:*

До складу ліквідаційної маси включаються високоліквідні активи банкрута.

Ставка дисконтування – це коефіцієнт, який застосовується для визначення поточної вартості грошових потоків, які прогнозуються на майбутнє.

Ставка дисконтування характеризує очікувану прибутковість інвестованого капіталу.

Ставка дисконтування розраховується на основі вартості залученого капіталу.

Безризикова ставка дохідності по ринку характеризує середній рівень

дохідності, яку може отримати інвестор, вкладаючи кошти в активи.

Оптимальний рівень ризику забезпечує значення коефіцієнта-бета, що дорівнює 1.

Завдання 9.7. Розкрити зміст міжнародних стандартів оцінювання:

МСО 1: Ринкова вартість як база оцінювання.

МСО 2: Бази оцінювання, відмінні від ринкової вартості.

МСО 3: Оцінювання з метою фінансової звітності та суміжної документації.

МСО 4: Оцінювання забезпечення позики, застави і боргових зобов'язань.

Завдання 9.8. Розкрити зміст міжнародних правил оцінювання:

Правило №1: Концепція оцінювання діючого підприємства.

Правило №2: Урахування шкідливих та токсичних речовин під час оцінювання.

Правило №3: Оцінювання основних виробничих засобів, машин та устаткування.

Правило №4: Оцінювання бізнесу.

Завдання 9.9. Розкрити зміст документів, які становлять основу нормативно-правового та методичного забезпечення оціночної діяльності в Україні:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 р. № 1891 «Про затвердження Методики оцінки майна». Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 272 від 08.03.2024, № 344 від 29.03.2024.

- Кодекс України з процедур банкрутства. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74). Із змінами, внесеними згідно із Законами № 3985-IX від 19.09.2024, № 4017-IX від 10.10.2024, № 4114-IX від 04.12.2024.

- Закон України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 47, ст.251.

- Закон України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації» Із змінами, внесеними згідно із Законом № 4114-ІХ від 04.12.2024.

- Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2001 р. N 1668 «Про затвердження Порядку визнання Фондом державного майна статусу саморегульованої організації оцінювачів» Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1293 (1293-2023-п) від 07.12.2023.

***Завдання 9.10.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються ставки дисконтування при оцінюванні:*

Яка економічна сутність ставки дисконтування?

Яка роль ставки дисконтування при оцінюванні?

Які основні функції виконує ставка дисконтування?

Що таке модель середньозваженої вартості капіталу?

Назвати головну проблему, з якою стикаються фінансисти при її застосуванні.

У чому полягає сутність моделі оцінювання капітальних активів?

Які основні чинники впливають на формування ставки вартості власного капіталу за цією моделлю?

***Завдання 9.11.** Дати визначення та розкрити сутність таких понять:*

витратний (майновий) підхід до оцінювання;

метод прямого відтворення;

метод заміщення;

вартість відтворення;

первісна вартість активів;
залишкова вартість заміщення;
гудвіл;
дохідний підхід до оцінювання;
дисконтування грошових потоків;
економічна додана вартість;
метод прямої капіталізації доходів;
ринковий підхід до оцінювання вартості майна.

Завдання 9.12. *Пояснити, чи правильні такі твердження:*

Витратний і майновий підходи до оцінювання майна є тотожними.

У практиці оцінювання майна найбільшого поширення набули такі: витратний і дохідний.

Оцінювач застосовує, як правило, один методичний підхід, що найбільш повно відповідає меті оцінювання.

Основні методи витратного підходу: метод прямого відтворення і метод заміщення.

При застосуванні майнового підходу вартість підприємства дорівнює різниці між обліковою вартістю його активів та ціною зобов'язань.

Основні методи дохідного підходу: пряма капіталізація доходу; непряма капіталізація доходу; дисконтування економічної доданої вартості.

Поняття «непряма капіталізація доходу» і «дисконтування грошових потоків» є тотожними.

Завдання 9.13. *Дати відповіді на такі питання, що стосуються методичних підходів до оцінювання майна:*

Які методичні підходи використовуються при оцінюванні вартості майна?

У чому полягає сутність майнового або витратного підходу?

Назвати методи такого підходу.

Що таке вартість відтворення?

Чому при оцінюванні вартості підприємства за майновим підходом важливим моментом є врахування гудвілу?

У чому полягає сутність дохідного підходу?

Назвати методи такого підходу.

Завдання 9.14. Дати відповіді на такі питання, що стосуються дохідного підходу щодо оцінювання майна:

Що таке пряма капіталізація доходу?

У чому полягає сутність непрямой капіталізації доходу?

У якому випадку використовується цей метод?

Який алгоритм розрахунку вартості підприємства за цим методом?

Що таке теперішня вартість грошових потоків?

З яких основних складових формується чистий грошовий потік?

Пояснити механізм формування чистого грошового потоку від операційної діяльності.

Які методи використовуються для його розрахунку?

Що таке інвестиційний грошовий потік?

Яка роль оцінювання вартості підприємства на основі дисконтування економічної доданої вартості?

У якому випадку використовується для оцінювання метод прямої капіталізації доходів?

Завдання 9.15. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

пряма капіталізація;

ставка капіталізації;

нетто-підхід капіталізації доходів;

брутто-підхід капіталізації доходів;

ринковий підхід до оцінювання вартості майна;

метод мультиплікаторів трансакцій;

метод мультиплікаторів середньозваженої вартості продажу корпоративних прав;
ринкові мультиплікатори.

Завдання 9.16. Дати відповіді на такі питання, що стосуються порядку оцінювання вартості майна:

У яких основних випадках проводиться оцінювання вартості майна?

Які етапи проведення незалежного оцінювання майна?

Яка роль інвентаризації в оцінюванні вартості майна?

Яким документом регулюється порядок проведення інвентаризації?

Розкрити основні завдання інвентаризації.

Який порядок інвентаризації основних засобів?

Як здійснюється інвентаризація виробничих запасів, незавершеного виробництва, грошових коштів на рахунках?

Завдання 9.17. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Цілісний майновий комплекс – це господарський об’єкт із завершеним циклом виробництва.

Сукупна вартість цілісного майнового комплексу – це облікова вартість власного капіталу підприємства.

Інвестиційна вартість об’єкта оцінювання у формі цілісного майнового комплексу визначається переважно за допомогою дохідного підходу із застосуванням методу дисконтування грошових потоків.

Потенційних покупців цілісного майнового комплексу цікавить, як правило, первісна та залишкова вартість окремих майнових об’єктів.

До групи рухомого майна належить: машини, обладнання, устаткування, оборотні засоби.

Завдання 9.18. Дати відповіді на такі питання, що стосуються оцінювання вартості майна підприємств:

Які об'єкти відносяться до цілісних майнових комплексів?

Що таке сукупна вартість цілісного майнового комплексу?

Як розраховується чиста вартість цілісного майнового комплексу?

Яке майно включається у сукупну вартість цілісного майнового комплексу?

Яке майно відноситься до нерухомого?

У якому випадку доцільно застосовувати для оцінювання нерухомого майна витратний підхід?

Назвати особливості застосування дохідного підходу.

Яка послідовність оціночних процедур при оцінюванні вартості нерухомості методом прямої капіталізації?

Яка послідовність оціночних процедур при оцінюванні вартості нерухомості методом дисконтування грошового потоку?

Назвати послідовність оціночних процедур при оцінюванні вартості нерухомості методом порівняльного підходу?

***Завдання 9.19.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються оцінювання вартості нематеріальних активів і рухомого майна:*

Що таке нематеріальні активи?

Що таке фінансові інтереси?

Якими методами виконують експертне оцінювання вартості нематеріальних активів?

У якому випадку застосовується метод капіталізації доходів?

Що таке рухоме майно?

Які етапи оцінювання рухомого майна?

Якими вимогами слід керуватися, оцінюючи рухоме майно?

Назвати порядок складання звіту про оцінювання вартості майна та його рецензування.

Тестові завдання

9.1. *Необхідність оцінювання вартості майна підприємства виникає у таких основних випадках:*

- а) у процесі реорганізації підприємства;
- б) у разі банкрутства та ліквідації підприємства;
- в) у процесі санаційного аудиту;
- г) під час приватизації державних підприємств;
- д) усі відповіді правильні;
- е) усі відповіді неправильні.

9.2. *До стандартів оцінювання, розроблених Міжнародним комітетом зі стандартів оцінювання вартості майна, не належить:*

- а) ринкова вартість як база оцінювання;
- б) оцінювання з метою фінансової звітності та суміжної документації;
- в) оцінювання забезпечення позики, застави і боргових зобов'язань;
- г) оцінювання бізнесу.

9.3. *Концепція діючого підприємства, розроблена Міжнародним комітетом зі стандартів оцінювання вартості майна, належить до:*

- а) правил оцінювання;
- б) стандартів оцінювання;
- в) вимог оцінювання;
- г) умов оцінювання.

9.4. *Документ « Бази оцінювання, відмінні від ринкової вартості», розроблений Міжнародним комітетом зі стандартів оцінювання вартості майна, належить до:*

- а) правил оцінювання;
- б) стандартів оцінювання;
- в) вимог оцінювання;

г) умов оцінювання.

9.5. *До нормативно-правового та методичного забезпечення оціночної діяльності в Україні не належать такі документи:*

- а) Методика оцінювання бізнесу;
- б) Методика оцінювання майна;
- в) Національний стандарт оцінки №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»;
- г) Національний стандарт оцінювання №2 «Оцінка нерухомого майна».

9.6. *Органом державної влади, який здійснює державне регулювання оціночної діяльності в Україні, є:*

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Міністерство економіки України;
- в) Фонд державного майна України;
- г) Національний банк України.

9.7. *Принцип оцінювання, відповідно до якого покупець не заплатить за об'єкт більше, ніж існуюча мінімальна ціна за майно з аналогічною корисністю, яке продається на ринку, – це принцип:*

- а) корисності;
- б) зміни вартості;
- в) ефективного використання;
- г) заміщення.

9.8. *Сукупність усіх видів майнових активів банкрута, що належать йому на правах власності або повного господарського відання – це:*

- а) ліквідаційна вартість;
- б) ліквідаційна маса;
- в) майновий потенціал;

г) виробничий потенціал.

9.9. Показник, що застосовується для визначення поточної вартості грошових потоків, які прогножуються на майбутнє, називається:

- а) нормою дисконтування;
- б) ставкою дисконтування;
- в) нормою прибутку;
- г) відсотковою ставкою.

9.10. Ставка дисконтування залежить від ризику:

- а) завжди;
- б) у окремих випадках;
- в) не залежить;
- г) за наявності великої суми боргу.

9.11. Середньозважена вартість капіталу показує:

- а) вартість залучення власного і позичкового капіталу;
- б) досягнуту прибутковість капіталу;
- в) очікувану середню дохідність, яку вимагають інвестори;
- г) планову вартість залученого капіталу.

9.12. До моделі середньозваженої вартості капіталу не включається:

- а) вартість власного капіталу;
- б) питома вага власного капіталу;
- в) рентабельність капіталу;
- г) вартість позичкового капіталу;
- д) питома вага позичкового капіталу;
- е) податковий мультиплікатор.

9.13. У практиці оцінювання вартості майна найбільшого поширення набули такі методичні підходи:

- а) витратний, дохідний, заміщення;
- б) майновий, порівняльний, прямого відтворення;
- в) витратний, порівняльний, заміщення;
- г) витратний, дохідний, ринковий.

9.14. Метод оцінювання вартості майна підприємства, який ґрунтується на визначенні відновної вартості активів, називається:

- а) дохідним;
- б) ринковим;
- в) витратним;
- г) порівняльним.

9.15. Дохідний підхід до оцінювання майна ґрунтується на концепції:

- а) грошового потоку;
- б) часової цінності грошей;
- в) ефективності ринку капіталу;
- г) альтернативних витрат;
- д) вартості капіталу;
- е) правильна відповідь а), в), г);
- є) правильна відповідь а), б), д).

9.16. Основними методами витратного підходу є:

- а) метод прямого відтворення, метод заміщення;
- б) прямої капіталізації доходу, непрямой капіталізації доходу;
- в) дисконтування економічної доданої вартості, метод заміщення;
- г) метод прямого відтворення, прямої капіталізації доходу.

9.17. Основними методами дохідного підходу є:

- а) метод прямого відтворення, прямої капіталізації доходу;
- б) прямої капіталізації доходу, непрямой капіталізації доходу, дисконтування економічної доданої вартості;
- в) прямої капіталізації доходу, непрямой капіталізації доходу, метод заміщення;
- г) дисконтування економічної доданої вартості, метод заміщення.

9.18. *Метод непрямой капіталізації доходу ґрунтується на концепції:*

- а) теперішньої вартості грошового потоку;
- б) майбутньої вартості грошового потоку;
- в) ефективного ринку;
- г) альтернативних витрат.

9.19. *Різниця між балансовою і ринковою вартістю активів – це:*

- а) ділова репутація підприємства;
- б) нематеріальний актив;
- в) гудвіл;
- г) емісійний дохід;
- д) усі відповіді правильні.

9.20. *Господарський об'єкт із завершеним циклом виробництва продукції – це :*

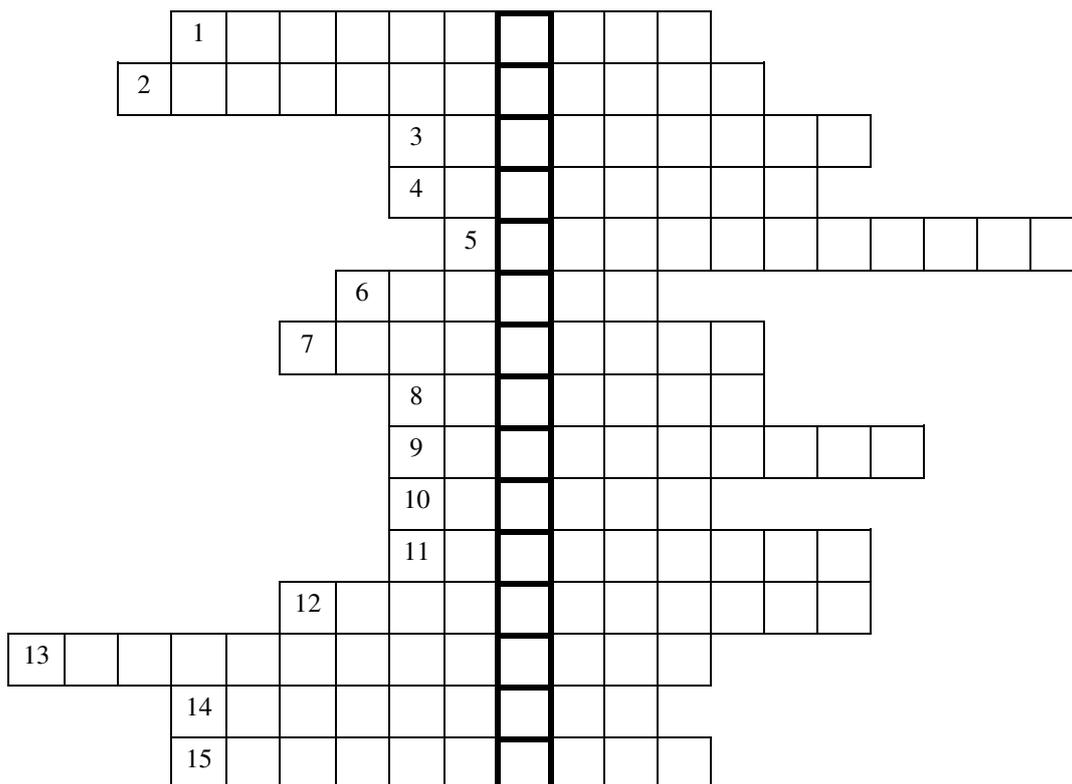
- а) виробничий комплекс;
- б) операційний комплекс;
- в) цілісний майновий комплекс;
- г) господарський комплекс.

Фінансові кросворди
Фінансовий кросворд №1

Розв'язок фінансового кросворда полягає в тому, що правильно написавши слова за горизонталлю, ви прочитаете за вертикаллю зашифроване слово, виділене жирними лініями.

За горизонталлю:

1. Принцип оцінювання вартості підприємства.
2. Імовірна вартість майна, виручка від його продажу на ринку на дату оцінювання з урахуванням терміну продажу, визначеного ліквідаційною комісією.
3. Особи, що займаються професійною оціночною діяльністю.
4. Методичний підхід до оцінювання вартості окремих майнових об'єктів.
5. Функція контролінгу.
6. Нематеріальний актив.

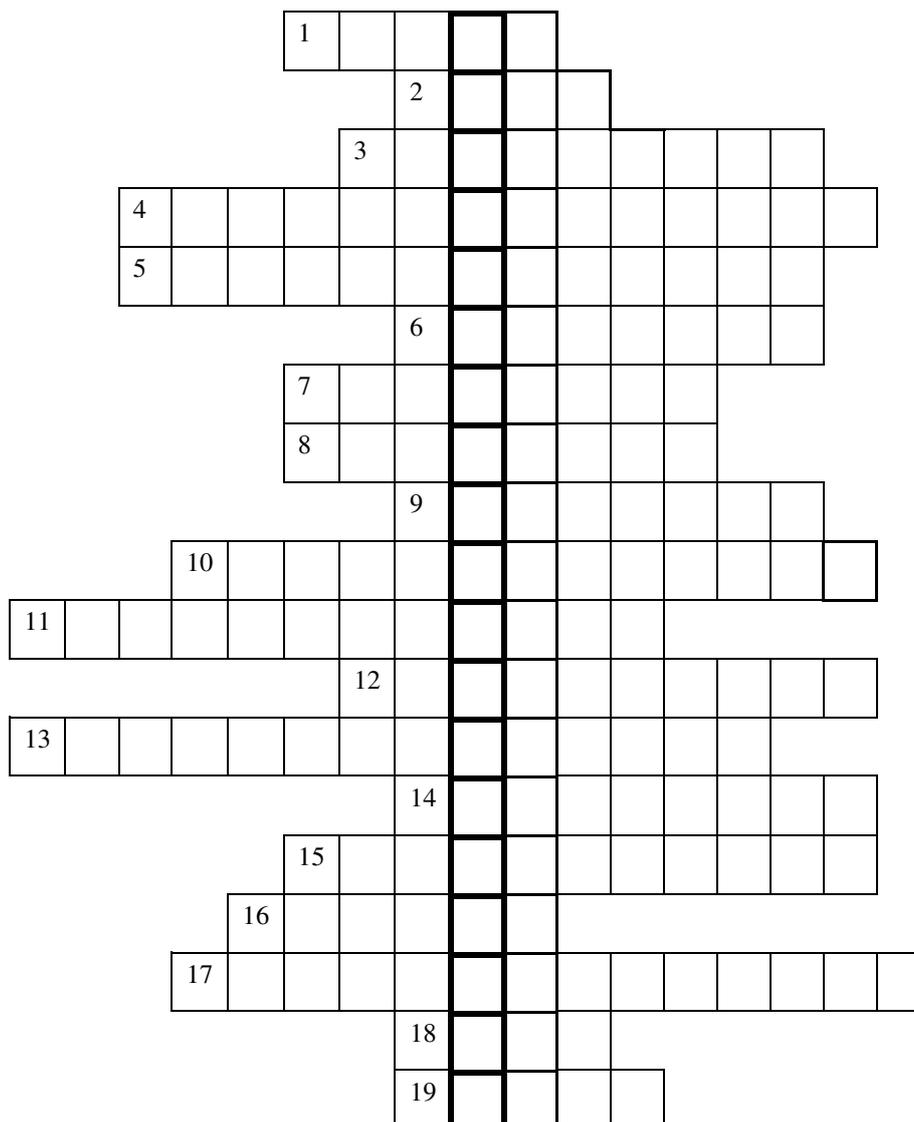
7. Методичний підхід до оцінювання вартості окремих майнових об'єктів.
8. Реальна вартість майна.
9. Вид грошового потоку.

10. Метод розрахунку операційного грошового потоку.
 11. Метод витратного підходу до оцінювання майна.
 12. Вид грошового потоку.
 13. Вид грошового потоку.
 14. Дохід – різниця між ринковою і номінальною вартістю корпоративних прав.
 15. Принцип оцінювання вартості підприємства.
- Зашифрований термін означає процес оцінювання активів підприємства.

Фінансовий кросворд №2

За горизонталлю:

1. Активи.

2. Коефіцієнт, який характеризує систематичний ризик.
 3. Принцип оцінювання вартості підприємства.
 4. Спосіб виявлення господарських засобів та їх джерел для забезпечення вірогідності показників обліку і контролю за збереженням цінностей.
 5. Процес визначення теперішньої вартості прогнозованих майбутніх грошових потоків.
 6. Вид вартості активів.
 7. Метод розрахунку операційного грошового потоку.
 8. Методичний підхід до оцінювання вартості окремих майнових об'єктів.
 9. Методичний підхід до оцінювання вартості окремих майнових об'єктів.
 10. Вид акцій.
 11. Методичний підхід до оцінювання вартості окремих майнових об'єктів.
 12. Вид аудиту.
 13. Чистий прибуток звітного періоду, що залишається після фінансування витрат на споживання і поповнення резервного фонду.
 14. Вид вартості активів.
 15. Пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявленої до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом.
 16. Вид акцій.
 17. Складова моделі середньозваженої вартості капіталу, яка враховує ставку податку на прибуток.
 18. Оформлення результатів проведеного оцінювання вартості майна підприємства.
 19. Можливість фінансової втрати, пов'язаної з недосягненням поставленої мети чи неоднозначністю прогнозованого результату.
- Зашифрований термін означає вид активів.

Задачі

Приклади розв'язку типових задач

Задача 9.1

На основі наведених в таблиці 9.1 даних розрахувати середньозважену вартість капіталу і визначити оптимальний варіант структури капіталу фірми.

Таблиця 9.1

Можлива структура капіталу фірми, %

Джерела капіталу	Варіанти					
	1	2	3	4	5	6
Власний капітал	30	40	50	60	70	80
Позичковий капітал	70	60	50	40	30	20

Вартість власного капіталу фірми складає 12,0%, позичкового капіталу – 20%. Ставка податку на прибуток – 23%.

Розв'язок

Середньозважена вартість капіталу (WAAC) розраховується за такою формулою:

$$WAAC = k_1 \times d_1 \times (1 - T) + k_2 \times d_2,$$

де k_1, k_2 – вартість відповідно позикового і власного капіталу;

d_1, d_2 – частка відповідно позикового та власного капіталу в загальній його сумі;

T – ставка податку на прибуток (0,23).

$$WAAC_{1\text{-ий варіант}} = 0,70 \times 0,20 \times (1,0 - 0,23) + 0,30 \times 0,12 = 0,144 \text{ (14,4\%)}$$

2-ий варіант = 14,0%; 3-ий = 13,7%; 4-ий = 13,4%; 5-ий = 13,0%; 6-ий = 12,7%.

Висновок: оптимальний варіант структури капіталу фірми – 6-ий.

Задача 9.2

Розрахувати середньозважену вартість капіталу (WACC) фірми ВВ, якщо

структура її джерел така:

Джерела коштів	Частка у загальній сумі джерел, %	Вартість джерела, %
Акціонерний капітал	80,0	12,0
Довгострокові боргові зобов'язання	20,0	6,5

Як зміниться значення показника (WACC), якщо частка акціонерного капіталу знизиться до 60%? Ставка податку на прибуток – 23%.

Розв'язок

$WACC = 12,0\% \times 80\% / 100\% + 6,5\% \times 20\% / 100\% \times (1,0 - 0,23) = 9,6\% + 1,0\% = 10,6\%$.

WACC за умови, що частка акціонерного капіталу знизиться до 60%, тобто частка позикового капіталу складе 40% ($100\% - 60\%$) = $12\% \times 60\% / 100\% + 6,5\% \times 40\% / 100\% \times (1,0 - 0,23) = 7,2\% + 2,0\% = 9,2\%$.

Висновок: 10,6% і 9,2%.

Задача 9.3

Визначити вартість підприємства методом капіталізації його доходів, якщо:

- власний капітал – 450 тис. грн;
- позичковий капітал – 1050 тис. грн;
- стабільний прогнозований обсяг чистого прибутку – 85 тис. грн;
- відсоткова ставка за позичку – 15% річних;
- інвестор вимагає мінімальної ставки дохідності на вкладені кошти 20%;

Розв'язок

Вартість підприємства за методом розрахунку капіталізованого доходу складе $85000 / 0,20 = 425$ тис. грн.

Висновок: вартість підприємства = 425 тис. грн.

Задача 9.4

Перед фінансистом стоїть завдання оцінити ринкову вартість підприємства, корпоративні права якого не мають обігу на ринку. На основі проведеного аналізу статистичної та ринкової інформації вдалося з'ясувати, що на фондовій біржі здійснюється торгівля корпоративними правами підприємства, за основними якісними та кількісними характеристиками схожого на об'єкт оцінки. В результаті аналізу вдалося підібрати такі показники для зіставлення об'єкта оцінки та порівнюваного підприємства:

Показники	Об'єкт оцінки	Порівнюване підприємство
1. Ринковий курс акцій	-	120% до номіналу
2. Статутний капітал, тис. грн	3000	5000
3. Власний капітал, тис. грн	4500	8000
4. Балансовий курс акцій, %	150	160
5. Коефіцієнт заборгованості	2,7	2,85
6. Чистий прибуток, тис. грн	1200	2000
7. Операційний <i>Cash-flow</i> , тис. грн	1400	2200
8. Чиста виручка від реалізації, тис. грн	15000	28000

Розв'язок

Для оцінки вартості підприємства слід розрахувати значення окремих мультиплікаторів по підприємству-аналогу:

- відношення ринкового курсу до балансового = 0,75;
- відношення ринкового курсу до операційного *Cash-flow* = 2,72;
- відношення ринкового курсу до чистого прибутку = 3;
- відношення ринкового курсу до чистої виручки від реалізації = 0,214.

Загальна ринкова вартість корпоративних прав оцінюваного підприємства в розрізі окремих мультиплікаторів розраховується так:

- мультиплікатор відношення ринкового курсу до балансового: 112,5% (0,75×150%) або 3375 тис. грн (112,5% або 3000 тис. грн);
- мультиплікатор відношення ринкового курсу до операційного *Cash-flow*: 3808 тис. грн (2,72×1400);
- мультиплікатор відношення ринкового курсу до чистого прибутку: 3600 тис. грн (3×1200);
- мультиплікатор відношення ринкового курсу до чистої виручки від реалізації: 3210 тис. грн (0,214×15000).

Кінцеву оціночну вартість знаходять як середню арифметичну по окремих мультиплікаторах: $(3375 + 3808 + 3600 + 3210) / 4 = 3498$ тис. грн.

Висновок: вартість підприємства = 3498 тис. грн.

Задачі для самостійної роботи

Задача 9.5

Розрахувати середньозважену вартість капіталу фірми на підставі таких даних (табл. 9.2).

Таблиця 9.2

Наявність капіталу фірми та витрати на його залучення з різних джерел

(тис. грн)

Джерела залучення капіталу	Сума капіталу	Витрати на залучення капіталу
Звичайні акції	1000	120
Привілейовані акції	100	10
Облігації	300	24
Нерозподілений прибуток	200	26
Довгостроковий кредит	200	40
Короткостроковий кредит	800	120
Разом	2600	340

Ставка податку на прибуток – 23%.

Задача 9.6

Акціонерне товариство «Будпромпроект» має можливість здійснити фінансування реструктуризації підприємства з різних джерел. Для прийняття рішення щодо оптимізації структури капіталу необхідно визначити його середньозважену вартість за даними, наведеними в табл. 9.3.

Таблиця 9.3

Джерела коштів товариства, їх облікова оцінка та ціна

Джерела коштів	Облікова оцінка, тис. грн	Ціна, %
Короткострокові кредити	6000	15,0
Довгострокові кредити	2000	20,0
Прості акції	7000	12,0
Привілейовані акції	1000	10,0
Нерозподілений прибуток	500	11,0

Ставка податку на прибуток – 23%.

Зробити висновки щодо можливості залучення тих чи інших джерел фінансування реструктуризації товариства.

Задача 9.7

Розрахувати чистий грошовий потік підприємства для оцінки його вартості дохідним методом, якщо відомо, що прибуток до оподаткування та сплати відсотків (ЕВІТ) складає 1,5 млн. грн, податки – 23%, амортизація – 600 тис. грн, приріст оборотного капіталу – 300 тис. грн, збільшення поточних зобов'язань – 150 тис. грн, нараховані відсотки на залучений капітал – 90 тис. грн.

Задача 9.8

Розрахувати вартість підприємства «Україна» ринковим методом на основі мультиплікатора ринкова ціна акцій / прибуток до нарахування

відсотків за кредит, податків і амортизації основних засобів та нематеріальних активів (ЕВІТДА), якщо середні показники по підприємствах-аналогах такі (тис. грн):

Чистий прибуток	1500
Податки	500
Відсотки	180
Амортизація	120
Ціна купівлі акцій	7500
Позиковий капітал	2200

Прибуток до нарахування відсотків за кредит, податків і амортизації основних засобів та нематеріальних активів по підприємству «Україна» складає 2100 тис. грн.

Запитання для самоконтролю

1. Необхідність, мета та принципи оцінювання вартості майна суб'єктів господарювання.
2. Ринкова та ліквідаційна вартість майна.
3. Методичні підходи до оцінювання: витратний (майновий), дохідний, ринковий.
4. Порядок проведення оцінювання вартості майна.
5. Інвентаризація майна як складова оцінювання його вартості .
6. Експертне оцінювання цілісних майнових комплексів підприємств.
7. Оцінювання вартості акцій (часток) у статуті господарського товариства.
8. Оцінювання нерухомого майна.
9. Експертне оцінювання машин і устаткування.
10. Звіт про оцінювання вартості майна.
11. Сертифікат об'єкта експертного оцінювання.

Питання для обговорення на заняттях

1. Методичні засади оцінювання вартості майна суб'єктів господарювання,
2. Ринкова та ліквідаційна вартість об'єкта оцінювання.
3. Ставка дисконтування.
4. Методичні підходи до оцінювання майна.
5. Порядок оцінювання вартості майна.
6. Інвентаризація в оцінюванні вартості майна підприємства.
7. Особливості оцінювання вартості цілісного майнового комплексу.
8. Оцінювання нерухомого майна.
9. Звіт про оцінювання вартості майна та його рецензування.

Теми наукових рефератів

1. Роль оцінювання вартості майна у процесі санації неплатоспроможного підприємства.
2. Принципи оцінювання вартості підприємства.
3. Роль ставки дисконтування у механізмі оцінювання вартості майна.
4. Методичні підходи до оцінювання майна.
5. Оцінювання вартості майна на основі дисконтування економічної доданої вартості.
6. Порядок оцінювання вартості майна.

Рекомендована література

1. Кабінет Міністрів України. Постанова від 10 грудня 2003 р. № 1891 «Про затвердження Методики оцінки майна». Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 272 від 08.03.2024, № 344 від 29.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF#Text>

2. Кодекс України з процедур банкрутства. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74). Із змінами, внесеними згідно із Законами № 3985-IX від 19.09.2024, № 4017-IX від 10.10.2024, № 4114-IX від 04.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

3. Законом України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 47, ст.251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>

4. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації» Із змінами, внесеними згідно із Законом № 4114-IX від 04.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3985-20#Text>

5. Кабінет Міністрів України. Постанова від 13 грудня 2001 р. N 1668 «Про затвердження Порядку визнання Фондом державного майна статусу саморегульованої організації оцінювачів» Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1293 (1293-2023-п) від 07.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1668-2001-%D0%BF#Text>

6. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник / О.О. Терещенко. К.: КНЕУ, 2006. 552 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=FvWD_VkAAAAJ&citation_for_view=FvWD_VkAAAAJ:u-x6o8ySG0sC

7. Ткаченко А.М. Управління економічною діагностикою будівельного підприємства, як основа його ризик-менеджменту Електронний журнал «Ефективна економіка». 2012 №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1756>

8. Фінансова санація та банкрутство підприємств [Текст] : метод. вказівки для самостійного вивч. дисц. для студ. спец. "Фінанси і кредит" / уклад.: К.Л. Ларіонова, Донченко Т.В. Хмельницький : ХНУ, 2012. 150с. URL: http://lib.khnu.km.ua/virt_dovidka/virt_dovidka1/for_chit/arhiv/view

post.php?postid=1650

9. Череп А.В., Череп О.Г., Огренич Ю.О. Improving the scientific and methodical approach to assessing the impact of factors on the use of the mechanism for forming a strategy for anticrisis management of operational activities of industrial enterprises in crisis conditions). Financial and credit activity-problems of theory and practice. 2022. № 1 (42). С. 134-144. URL: [file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+\(42\)+2022+maket+ost-134-144.pdf](file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+(42)+2022+maket+ost-134-144.pdf)

10. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Життєздатність підприємства: від виживання до розвитку : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. 389 с. ISBN 978-617-8064-17-4. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

11. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Стратегія і тактика антикризового управління підприємством в умовах невизначеності : монографія. Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. - 274 с. - ISBN 978-617-8064-18-1. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

12. Череп А.В., Бугай В.З., Череп О.Г., Горбунова А.В. Управління життєзабезпеченням промислових підприємств шляхом формування антикризових заходів: монографія. Запоріжжя: ФОП «Мокшанов В.В.», 2019. 192 с. ISBN 978-617-7520-57-2. УДК 005.931.1 У67. URL: http://www.ukrbook.net/litopys/Кnigki/2020/L_k_05_2020.pdf

РОЗДІЛ 10

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ САНАЦІЇ ТА БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВ

Мета заняття – з'ясувати сутність досудового врегулювання господарських спорів; засвоїти сутність та функції інституту банкрутства підприємств; вивчити порядок оголошення підприємства банкрутом; розкрити сутність фінансової санації на ухвалу господарського суду.

Зміст розділу

1. Досудове врегулювання господарських спорів.
2. Економічна сутність банкрутства підприємств.
3. Порядок оголошення підприємства банкрутом.
4. Фінансова санація на ухвалу господарського суду.
5. Мирова угода.

Огляд ключових понять

Банкрутство – це визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Досудове врегулювання спорів – це звернення кредитора до дебітора з письмовою претензією про відшкодування заборгованості.

Досудова санація – це система заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які може здійснювати власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника, інвестор, з метою запобігання банкрутству боржника шляхом реорганізаційних, організаційно-господарських, управлінських, інвестиційних, технічних, фінансово-економічних, правових

заходів відповідно до законодавства до початку порушення провадження у справі про банкрутство.

Керуючий санацією – це фізична особа, яка відповідно до рішення господарського суду організовує здійснення санації боржника.

Кредитор – це юридична або фізична особа, яка має у встановленому порядку підтвержені документами вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника, щодо виплати заборгованості із заробітної плати працівникам боржника, а також органи державної податкової служби та інші державні органи, які здійснюють контроль за правильністю та своєчасністю справляння єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів).

Ліквідаційна комісія – це робочий орган, який здійснює ліквідацію суб'єкта підприємницької діяльності і призначається інстанціями, котрі прийняли рішення про ліквідацію підприємства.

Ліквідаційна маса – це сукупність усіх видів майнових активів банкрута, що належать йому на правах власності або повного господарського відання.

Ліквідаційна процедура – це сукупність заходів щодо підприємства, відносно якого прийнято рішення про банкрутство чи ліквідацію, спрямованих на задоволення вимог кредиторів продажем майна боржника та ліквідацією його як юридичної особи.

Ліквідаційний баланс підприємства – це баланс, який складається після виконання ліквідаційних процедур.

Мирова угода – це процедура досягнення домовленості між боржником та кредиторами щодо пролонгації строків сплати належних кредиторам платежів або щодо зменшення суми боргів.

Позовна давність – це встановлений законодавством строк, протягом якого потерпіла сторона для захисту порушеного права може звернутися до суду.

Приховане банкрутство – це навмисне приховання факту стійкої фінансової неспроможності через подання недостовірних даних.

Реорганізація підприємства – це повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства, зміна організаційно-правової форми організації бізнесу, ліквідація окремих структурних підрозділів або створення на базі одного підприємства кількох, наслідком чого є передача або прийняття його майна, коштів, прав та обов'язків правонаступником.

Розпорядник майна – це фізична особа, на яку у встановленому законом порядку покладаються повноваження щодо нагляду та контролю за управлінням та розпорядженням майном боржника на період провадження у справі про банкрутство в порядку, встановленому законом.

Суб'єкт банкрутства – це боржник, неспроможність якого виконати свої грошові зобов'язання встановлена господарським судом.

Умисне банкрутство — це свідоме доведення суб'єкта підприємницької діяльності до стійкої фінансової неплатоспроможності, яка виникає внаслідок того, що власник або посадова особа підприємства з корисливих міркувань вдається до протиправних дій або не виконує чи неналежно виконує свої службові обов'язки, завдаючи істотної шкоди державним або громадським інтересам чи законним правам власників і кредиторів.

Ціна позову – це сума всіх вимог, поставлених до відповідача.

Фіктивне банкрутство – свідомо неправдива заява суб'єкта підприємництва до суду про нездатність виконати зобов'язання перед кредиторами та державою.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 10.1. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

досудове врегулювання господарських спорів;

ціна позову;

позовна давність;

судові витрати;

банкрутство;

неплатоспроможність;
загроза неплатоспроможності;
розпорядник майна;
арбітражні керуючі.

Завдання 10.2. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Досудове врегулювання спорів щодо виконання платіжних зобов'язань полягає у зверненні кредитора, права якого порушено, до дебітора з письмовою претензією про відшкодування заборгованості.

Порядок досудового врегулювання спорів визначає кредитор за погодженням з боржником.

Претензія підлягає розгляду в місячний термін з дня її одержання.

Ціна позову – сума всіх вимог, поставлених до відповідача.

Позовна давність – це встановлений законодавством строк, протягом якого потерпіла сторона для захисту порушеного права може звернутися до суду.

Основна функція законодавства про банкрутство – запобігати непродуктивному використанню активів підприємства.

Завдання 10.3. Дати відповіді на такі питання, що стосуються досудового врегулювання господарських спорів:

Який законодавчий порядок врегулювання господарських спорів?

Які основні позиції слід зазначити в претензії?

Назвати порядок розгляду претензії.

Які можуть бути варіанти відповіді на претензію та дії заявника претензії?

Що таке позовна заява?

Яка економічна сутність ціни позову?

Що таке позовна давність?

Назвати складові судових витрат.

Завдання 10.4. Розкрити основні функції законодавства про банкрутство:

запобігати непродуктивному використанню активів підприємств;

реабілітувати підприємства, які опинилися на межі банкрутства, маючи значні резерви для успішної фінансово-господарської діяльності в майбутньому;

сприяти якнайповнішому задоволенню претензій кредиторів.

Завдання 10.5. Дати відповіді на такі питання, що стосуються порядку оголошення підприємства банкрутом:

Які типи процедур може застосувати до боржника господарський суд?

Розкрити економічну сутність банкрутства.

Яким законом України регулюються процедури банкрутства?

Розкрити етапи провадження справи про банкрутство.

Хто має право на звернення до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство?

Хто такі конкурсні кредитори?

Розкрити сутність поточних кредиторів.

Які критерії порушення справи про банкрутство?

Назвати формальні ознаки фінансової неспроможності боржника.

Завдання 10.6. Розкрити процедуру таких етапів провадження справи про банкрутство:

Подання заяви про порушення справи про банкрутство боржника.

Ухвала про порушення провадження у справі про банкрутство

Підготовче засідання господарського суду.

Попереднє засідання господарського суду.

Проведення зборів кредиторів та утворення комітету кредиторів.

Підсумкове засідання господарського суду.

Завдання 10.7. Дати відповіді на такі питання, що стосуються підстав та порядку подання заяви про порушення справи про порушення справи про банкрутство боржника:

На які дві категорії законодавство поділяє кредиторів?

Які документи подаються кредиторами щодо порушення справи про банкрутство?

Які документи подаються боржником у разі порушення справи про банкрутство?

Який порядок порушення справи про банкрутство боржника?

Що є неплатоспроможністю боржника відповідно до вітчизняного законодавства?

Що таке загроза неплатоспроможності?

У яких випадках боржник у разі неплатоспроможності або загрози неплатоспроможності може звертатися до господарського суду із заявою про порушення справи про своє банкрутство?

Хто такі конкурсні кредитори?

Хто відноситься до поточних кредиторів?

Про що свідчить від'ємне значення суми власного капіталу підприємства?

Завдання 10.8. Дати відповіді на такі питання, що стосуються призначення розпорядника майна у разі порушення справи про банкрутство боржника:

Хто такий розпорядник майна?

Хто може бути призначений на цю посаду?

На який термін він призначається?

Які права розпорядника майна?

Які його зобов'язання?

Що таке мораторій на задоволення вимог кредиторів?

Завдання 10.9. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Право на звернення до господарського суду має боржник і кредитор.

Кредитори мають право об'єднати свої вимоги до боржника і звернутися до суду з однією заявою.

Кредитор може звернутися до господарського суду із заявою про порушення справи у разі неплатоспроможності або загрози неплатоспроможності боржника.

Розпорядником майна може бути призначено кредитора.

Він призначається на строк не більше дванадцяти місяців.

Розпорядник майна має право втручатися в оперативно-господарську діяльність боржника.

Завдання 10.10. Дати відповіді на такі питання, що стосуються визнання боржника банкрутом та прийняття рішення про ліквідацію підприємства:

Який механізм виявлення всіх кредиторів та санаторів?

Що таке реєстр вимог кредиторів?

У якому випадку створюється комітет кредиторів?

Назвати його компетенції.

Які нормативно-правові акти регулюють процедуру ліквідації неплатоспроможного підприємства?

Хто може приймати рішення про ліквідацію такого боржника?

Що таке ліквідаційна комісія?

Хто включається до її складу?

Які її повноваження?

Розкрити етапи ліквідації підприємства.

Що таке ліквідаційна маса?

Яка черговість задоволення претензій кредиторів?

Що таке ліквідаційний баланс?

Завдання 10.11. Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

фінансова санація на ухвалу господарського суду;

керуючий санацією;

план санації;

план реорганізації;

ліквідаційна маса;

звіт керуючого санацією;

мирова угода;

приховане банкрутство;

фіктивне банкрутство;

умисне банкрутство.

Завдання 10.12. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Головна мета санації підприємства під час провадження справи про банкрутство – якомога повніше задовольнити вимоги кредиторів завдяки залученню санаційних кредитів.

Підставою для прийняття рішення судом про санацію боржника після порушення справи про банкрутство є наявність санатора.

Санація запроваджується на строк не більше як шість місяців.

Керуючого санацією призначають кредитори боржника.

Керуючий санацією зобов'язаний подати на схвалення комітету кредиторів план санації протягом трьох місяців від дня прийняття ухвали про санацію боржника.

Зазначений план може мати два основні різновиди: бізнес-план санації і план реорганізації.

Завдання 10.13. Розкрити зміст повноважень ліквідаційної комісії:

управління майном підприємства, що ліквідується;

опублікування інформації про ліквідацію суб'єкта підприємницької діяльності в офіційних друкованих органах;

інвентаризація та оцінювання наявного майна підприємства, що ліквідується;

визначення ліквідаційної маси та розпорядження нею;

реалізація майна та інші заходи, спрямовані на задоволення вимог кредиторів;

стягнення дебіторської заборгованості та виконання розрахунків з кредиторами;

складання ліквідаційного балансу та подання його на затвердження власникові або органу, який призначив ліквідаційну комісію;

прийняття рішення про звільнення персоналу, у тому числі директора;

виконання дій, що мають на меті повну ліквідацію юридичної особи.

Завдання 10.14. Розкрити сутність таких заходів і умов плану санації боржника:

заходи щодо відновлення платоспроможності боржника;

строк відновлення платоспроможності боржника;

умови участі інвесторів у повному або частковому задоволенні вимог кредиторів;

строк та черговість виплати боржником або інвестором боргу кредиторам;

умови відповідальності інвестора за невиконання взятих згідно з планом санації зобов'язань.

Завдання 10.15. Поставити ліворуч від номера відповідну літеру, пов'язавши розділи плану санації з їх змістом.

Розділи	Зміст розділів
...І. Мета та завдання плану	А. Аналіз причин фінансової кризи. Б. Маркетинг та ринки збуту. В. Прогнозні показники реалізації плану та ефективність.

<p>...II. Розвиток підприємства до порушення справи про банкрутство</p>	<p>Г. Історична довідка. Д. Економічний аналіз. Е. Фінансовий аналіз. Є. План виробництва.</p>
<p>...III. Аналіз підприємства</p>	<p>Ж. Правові відносини. З. Управління фінансами. И. Порядок задоволення претензій. І. Організація та управління.</p>
<p>...IV. Заходи щодо санації боржника</p>	<p>К. Виробництво та збут. Л. Виробничо-збутова сфера. М. Організаційна структура та управління.</p>
<p>...V. Реалізація плану та задоволення претензій кредиторів</p>	<p>Н. Контроль за виконанням плану. О. Фінанси. П. Оцінка вартості майна. Р. Висновки санаційного аудиту.</p>

Завдання 10.15. Дати відповіді на такі питання, що стосуються процедури санації боржника:

Який порядок продажу майна боржника як цілісного майнового комплексу?

Який порядок продажу у процедурі санації частини майна боржника?

На кого покладено функції нагляду за повнотою виконання плану санації боржника?

Що таке звіт керуючого санацією?

Яке рішення приймають збори кредиторів за результатами розгляду звіту керуючого санацією?

Що таке мирова угода?

У яких випадках вона укладається?

На якому етапі провадження справи про банкрутство може бути укладена мирова угода?

Хто може бути учасником мирової угоди?

Які є форми поступок кредиторів?

У якому випадку може бути розірвана мирова угода?

Завдання 10.16. *Розкрити послідовність дій зацікавлених сторін щодо оголошення підприємства банкрутом:*

подання заяви про порушення справи про банкрутство боржника;

ухвала про порушення провадження у справі про банкрутство;

підготовче засідання господарського суду;

попереднє засідання господарського суду;

проведення зборів кредиторів та утворення комітету кредиторів;

підсумкове засідання господарського суду.

Завдання 10.17. *Дати відповіді на такі питання, що стосуються прихованого, фіктивного та зумисного банкрутства:*

Що таке приховане банкрутство?

Якими ознаками визначається факт приховання банкрутства?

Назвати мотиви та цілі приховування банкрутства.

Хто може бути суб'єктами прихованого банкрутства?

Які санкції застосовуються у разі виявлення факту прихованого банкрутства?

Що таке фіктивне банкрутство?

Які цілі повідомлення неправдивої інформації?

Що таке умисне банкрутство?

Тестові завдання

10.1. *Порядок досудового врегулювання спорів визначено в:*

- а) Цивільному кодексі України;
- б) Господарському кодексі України;
- в) Кримінальному кодексі України;
- г) Податковому кодексі України.

10.2. *Сума всіх вимог, поставлених до відповідача, - це:*

- а) сума заборгованості;
- б) сума кредиту;
- в) ціна позову;
- г) ціна боргу.

10.3. *Спір має бути розв'язано господарським судом у строк ... місяців:*

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5;
- д) 6.

10.4. *Встановлений законодавством строк, протягом якого потерпіла сторона для захисту порушеного права може звернутися до суду, – це :*

- а) судова давність;
- б) термін позову;
- в) позовна давність;
- г) досудова давність.

10.5. *Основна функція законодавства про банкрутство:*

- а) запобігати непродуктивному використанню активів підприємств;
- б) проводити фінансову санацію підприємств;
- в) сприяти якнайповнішому задоволенню претензій кредиторів;
- г) ліквідувати збанкрутілі підприємства.

10.6. *Господарський суд може застосувати до боржника такі типи процедур:*

- а) ліквідаційні;
- б) реорганізаційні;
- в) санаційні;
- г) усі відповіді правильні;
- д) усі відповіді неправильні.

10.7. *Відповідно до вітчизняного законодавства пріоритетним є:*

- а) ліквідація боржника;
- б) його реорганізація;
- в) санація;
- г) мирова угода.

10.8. *Процедури санації чи банкрутства боржника в Україні регулюються таким законодавчим актом:*

- а) Законом України «Про банкрутство»;
- б) Кодекс України з процедур банкрутства;
Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»;
- в) Господарським кодексом України;
- г) Цивільним кодексом України.

10.9. *Відповідно до чинного законодавства положення щодо банкрутства державних підприємств є:*

- а) поблажливішими;
- б) однаковими як і для приватних підприємств;
- в) поблажливішими в окремих випадках;
- г) жорсткішими.

10.10. *Право на звернення до господарського суду із заявою про порушення справи про банкрутство мають:*

- а) боржник;
- б) кредитор;
- в) комерційний банк;
- г) боржник та кредитор.

10.11. *Формальною ознакою фінансової неспроможності боржника є:*

- а) неплатоспроможність;
- б) зменшення обсягу виручки;
- в) загроза неплатоспроможності;
- г) неплатоспроможність, загроза неплатоспроможності.

10.12. *Кредитор може звернутися із заявою про порушення справи про банкрутство боржника у разі:*

- а) загрози неплатоспроможності;
- б) неплатоспроможності;
- в) неплатоспроможності, загрози неплатоспроможності.
- г) неповернення боргу.

10.13. *Розпорядником майна боржника у справі про банкрутство може призначатися:*

- а) арбітражний керуючий;

- б) кредитор;
- в) працівник комерційного банку;
- г) податковий інспектор.

10.14. *Розпорядник майна втручатися в оперативно-господарську діяльність боржника:*

- а) не має права;
- б) має право;
- в) має право в окремих випадках;
- г) має право за рішенням господарського суду.

10.15. *До обов'язків розпорядника майна не належить:*

- а) реєструвати вимоги кредиторів;
- б) вживати заходів щодо захисту майна боржника;
- в) складати виробничі і фінансові плани;
- г) аналізувати фінансову, господарську та інвестиційну діяльність боржника.

10.16. *Боржник не має права без згоди розпорядника майна приймати рішення про:*

- а) реорганізацію і ліквідацію;
- б) виплату дивідендів;
- в) проведення боржником емісії цінних паперів;
- г) створення юридичних осіб;
- д) усі відповіді правильні;
- е) усі відповіді неправильні.

10.17. *Під час процедури розпорядження майном дія мораторію не поширюється на:*

- а) виплату заробітної плати;
- б) задоволення вимог кредиторів згідно з планом санації боржника;

- в) виплату дивідендів;
- г) правильна відповідь а), в);
- д) правильна відповідь а), б).

10.18. *Оголошення стосовно порушення справи про банкрутство боржника у офіційних друкованих органах подається, щоб виявити:*

- а) всіх кредиторів;
- б) санаторів;
- в) суму боргу;
- г) всіх кредиторів і санаторів.

10.19. *Створення комітету кредиторів є обов'язковим, якщо кількість кредиторів перевищує ... осіб:*

- а) 5;
- б) 7;
- в) 10;
- г) 12.

10.20. *Комітет кредиторів звертається до господарського суду із клопотанням про застосування до боржника однієї із трьох альтернативних процедур:*

- а) оголошення боржника неплатоспроможним;
- б) відкриття процедури санації;
- в) укладення мирової угоди;
- г) визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури;
- д) правильна відповідь а), б), г);
- е) правильна відповідь б), в), г).

10.21. *Відповідно до вітчизняного законодавства підприємство-банкрут ліквідується за рішенням:*

- а) податкової інспекції;

- б) господарського суду;
- в) власника;
- г) правильна відповідь а), б);
- д) правильна відповідь б), в).

10.22. *Строк ліквідаційної процедури не може перевищувати ... місяців:*

- а) 6;
- б) 12;
- в) 18;
- г) 24.

10.23. *Ліквідаційна комісія призначається:*

- а) арбітражним керуючим;
- б) господарським судом;
- в) власниками;
- г) господарським судом або власниками.

10.24. *Найважливішими функціями ліквідаційної комісії є:*

- а) управління майном;
- б) оперативне управління боржником;
- в) інвентаризація;
- г) визначення ліквідаційної маси;
- д) її реалізація;
- е) правильна відповідь а), б), г), д);
- є) правильна відповідь в), г), д).

10.25. *План санації може мати такі різновиди:*

- а) оперативний план;
- б) стратегічний план;
- в) бізнес-план санації;

- г) план реорганізації;
- д) бізнес-план санації або план реорганізації.

10.26. Процедура досягнення домовленості між боржником та кредиторами щодо пролонгації строків сплати належних кредиторам платежів або щодо зменшення суми боргів – це:

- а) мирова угода;
- б) план санації;
- в) мораторій на повернення боргів;
- г) реструктуризація боргів.

10.27. Ліквідаційний баланс підприємства-банкрута у процесі провадження справи про банкрутство затверджується:

- а) податковою інспекцією;
- б) господарським судом;
- в) ліквідаційною комісією;
- г) комітетом кредиторів;
- д) арбітражним керуючим;
- е) власниками.

Фінансові кросворди

Фінансовий кросворд №1

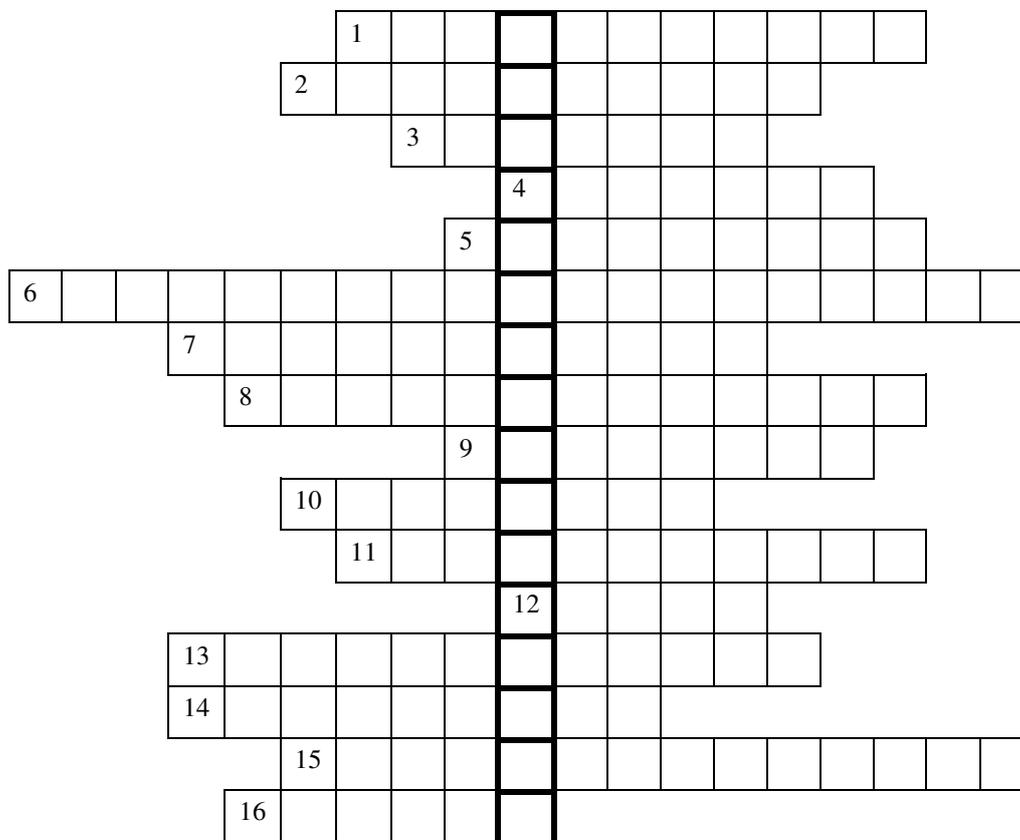
Розв'язок фінансового кросворда полягає в тому, що правильно написавши слова за горизонталлю, ви прочитаєте за вертикаллю зашифроване слово, виділене жирними лініями.

За горизонталлю:

1. Ліквідація неплатоспроможного підприємства за ініціативою власників.
2. Одна зі сторін господарського спору.

3. Одна зі сторін господарського спору.

4. Кредитори за вимогами до боржника, які виникли після порушення провадження у справі про банкрутство.

5. Кредитори за вимогами до боржника, які виникли до порушення провадження у справі про банкрутство та вимоги яких не забезпечені заставою майна боржника.

6. Нездатність суб'єкта підприємницької діяльності виконати платіжні зобов'язання, строк сплати яких настав.

7. Фізична особа, на яку в установленому порядку покладаються повноваження щодо нагляду і контролю за управлінням та розпорядженням майном боржника на період провадження у справі про банкрутство.

8. Баланс підприємства, який складається після проведення ліквідаційних процедур.

9. Санатор.

10. Юридична або фізична особа, яка має підтвержені належними документами грошові вимоги до боржника.

11. Неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом.

12. Активи.

13. Тип процедур, які господарський суд може застосувати до боржника.

14. Штраф, пеня.

15. Спосіб виявлення господарських засобів та їх джерел для забезпечення вірогідності показників обліку і контролю за збереженням цінностей.

16. Вид угоди кредиторів з боржником.

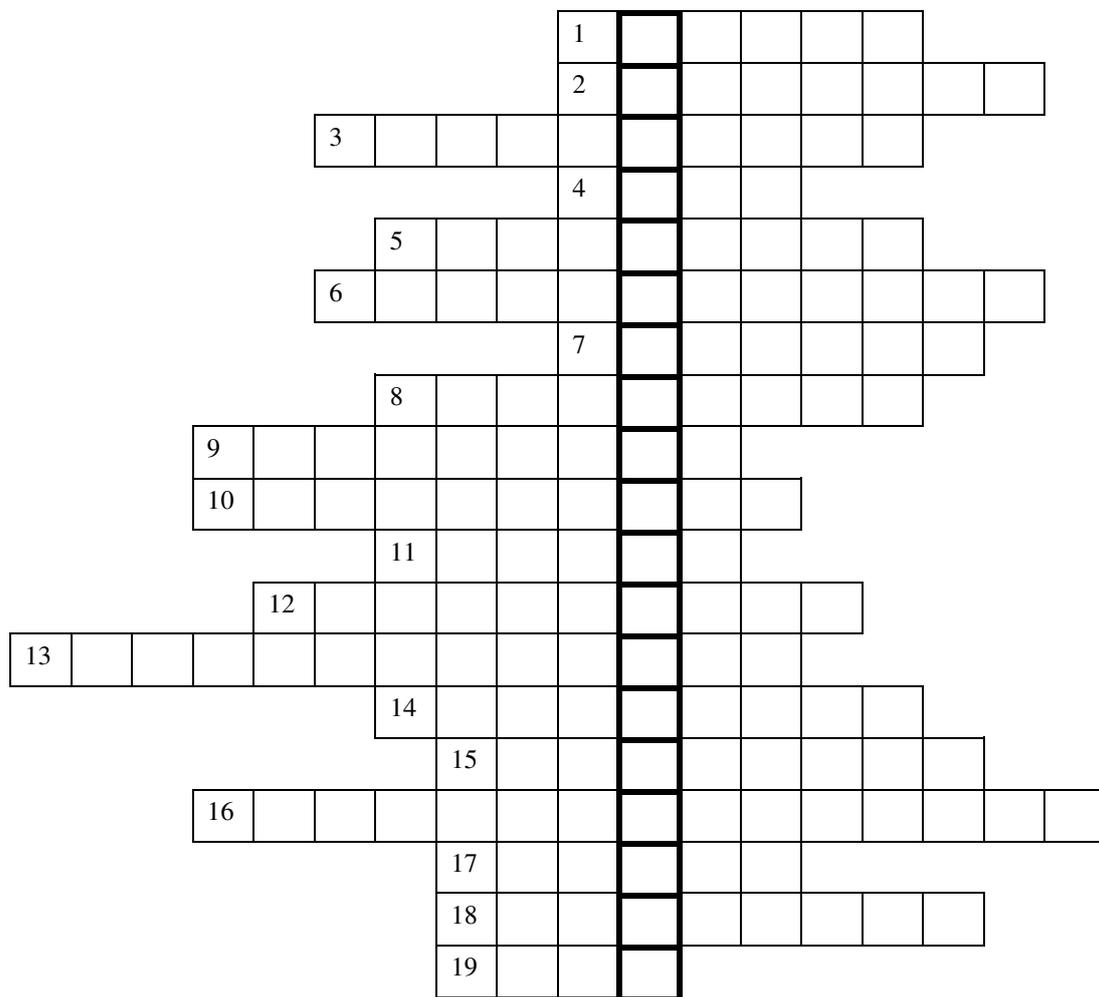
Зашифрований термін означає особу, яка призначається для забезпечення майнових інтересів кредиторів.

Фінансовий кросворд №2

За горизонталлю:

1. Форма реорганізації підприємства.
2. Вид банкрутства підприємства.
3. Аспект банкрутства та ліквідації підприємства.
4. Документ, який складається керуючим санації боржника.
5. Вид ліквідаційного балансу.
6. Комісія, робочий орган, який здійснює ліквідацію суб'єкта підприємницької діяльності.
7. Інвестор.
8. Тип процедур, які господарський суд може застосувати до боржника.
9. Письмова вимога кредитора до боржника.
10. Вид дебіторської заборгованості.
11. Вид банкрутства підприємства, яке переслідується Кримінальним кодексом України.
12. Особа, яка очолює ліквідаційну комісію.

13. Кодекс, нормативно-правовий документ, який регламентує загальні засади визнання суб'єкта підприємництва банкрутом.

14. Вид банкрутства підприємства, яке переслідується Кримінальним кодексом України.

15. Ліквідація підприємства-банкрута на ухвалу господарського суду.

16. Тип процедур, які господарський суд може застосувати до боржника.

17. Документ, який містить усі визнані судом вимоги кредиторів.

18. Кодекс, нормативно-правовий документ, який регламентує загальні засади відносин, що регулюються цивільним законодавством.

19. Неустойка.

Зашифрований термін означає робочий орган, який здійснює ліквідацію суб'єкта підприємницької діяльності.

Запитання для самоконтролю

1. Який порядок урегулювання господарських спорів?
2. Яка мета провадження справи про банкрутство підприємства-боржника?
3. Назвати функції законодавства про банкрутство?
4. Які можуть бути підстави для порушення справи про банкрутство?
5. Хто такий арбітражний керуючий?
6. З якою метою призначається розпорядник майна?
7. Які функції та повноваження ліквідаційної комісії?
8. Яка черговість задоволення вимог кредиторів?
9. Який порядок ліквідації підприємства?
10. Що таке мирова угода?
11. Пояснити податкові аспекти банкрутства та ліквідації підприємств.

Питання для обговорення на заняттях

1. Досудове врегулювання господарських спорів.
2. Стягнення дебіторської заборгованості в судовому порядку.
3. Сутність та функції інституту банкрутства підприємств.
4. Підстави та порядок подання заяви про порушення справи про банкрутство боржника.
5. Ухвала про порушення справи про банкрутство та призначення розпорядника майна.
6. Визнання боржника банкрутом та прийняття рішення про ліквідацію підприємства.
7. Фінансова санація на ухвалу господарського суду.
8. Мирова угода.
9. Приховане, фіктивне та зумисне банкрутство.

Теми наукових рефератів

1. Функції Агентства з питань банкрутства.
2. Форми та методи державної фінансової підтримки підприємств.
3. Функції законодавства про банкрутство підприємств.
4. Сутність банкрутства та порядок оголошення підприємства банкрутом.
5. План санації боржника.
6. Фінансова санація на ухвалу господарського суду.
7. Юридична відповідальність боржника за порушення вимог законодавства про банкрутство.

Рекомендована література

1. Господарський процесуальний кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56). Вводиться в дію Постановою ВР № 1799-XII від 06.11.91, ВВР, 1992, № 6, ст.57. Арбітражно- процесуальний кодекс України з змінами, внесеними згідно із Законами № 3983-IX від 19.09.2024, № 3985-IX від 19.09.2024, № 4094-IX від 21.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>

2. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 30.06.1999р. № 784-XIV// Голос України. – 1999. – 30 липня. Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1404-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 30, ст.542, № 1414-VIII від 14.06.2016, ВВР, 2016, № 32, ст.555, № 1983-VIII від 23.03.2017, ВВР, 2017, № 25, ст.289, № 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст.436, № 2269-VIII від 18.01.2018, ВВР, 2018, № 12, ст.68, № 2320-VIII від 13.03.2018, ВВР, 2018, № 16, ст.136. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text>

3. Закон України "Про господарські товариства" // ВРУ. - 1991. - №34. Із змінами і доповненнями Закону № 2275-VIII від 06.02.2018} із змінами і

доповненнями, , внесеними згідно із Законами № 1577-XII від 19.09.91, ВВР, 1991, № 49, ст.683, № 720-IX від 17.06.2020, ВВР, 2020, № 47, ст.408, № 2849-IX від 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>

4. Закон України "Про банкрутство" // ВРУ. - 1992. - №31. Із змінами, внесеними згідно із Законами N 3292-XII (3292-12) від 17.06.93, ВВР, 1993, N 29, ст.308, N 4036-XII (4036-12) від 25.02.94, ВВР, 1994, N 27, ст.224, N 90/95-ВР від 14.03.95, ВВР, 1995, N 14, ст. 93. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/152762_593386

5. Закон України "Про підприємництво" // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - №14. Із змінами, внесеними згідно із Законами N 2684-XII (2684-12) від 14.10.92, ВВР, 1992, N 48, ст.654, N 2697-XII (2697-12) від 15.10.92, ВВР, 1992, N 51, ст.680. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/155915_600648

6. Закон України "Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)" // ВРУ. Із змінами, внесеними згідно із Законами № 5081-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 30, ст.340, № 5404-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 41, ст.550, № 406-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712, № 1253-VII від 13.05.2014, ВВР, 2014, № 28, ст.935} URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2171-12#Text>

7. Закон України "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності" // Відомості Верховної Ради України. – 1992. Із змінами і доповненнями законами про Державний бюджет України на 2000 рік N 2120-III (2120-14) від 07.12.2000, ВВР, 2001, N 2-3, ст.10, N 2905-III (2905-14) від 20.12.2001, ВВР, 2002, N 12-13, ст.92) – №2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2132-12#Text>

8. Закон України "Про підприємства в Україні" // Вісник Верховної Ради України Закон із N 1294-IV (1294-15) від 20.11.2003, ВВР, 2004, N 13, ст.181 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/887-12#Text>

9. Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" від 21.12.2000 р. №

2118-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2181-14#Text>

10. Закон України "Про приватизацію державного майна" від 04.03.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-12#Text>

11. Закон України "Про систему оподаткування" від 25.06.1999р. № 1251-X. URL: <https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=526373>

12. Закон України «Про страхування». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 18 листопада 2021 року, № 1909-IX 2023, №№ 12-13, ст.28 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3720-IX від 21.05.2024, № 3994-IX від 08.10.2024, № 4017-IX від 10.10.2024 - зміни в частині реалізації повноважень Національного банку України набирають чинності з 1 січня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

13. Кабінет Міністрів України. Постанова від 10 грудня 2003 р. № 1891 «Про затвердження Методики оцінки майна». Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 272 від 08.03.2024, № 344 від 29.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF#Text>

14. Кодекс України з процедур банкрутства. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74). Із змінами, внесеними згідно із Законами № 3985-IX від 19.09.2024, № 4017-IX від 10.10.2024, № 4114-IX від 04.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

15. Законом України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 47, ст.251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>

16. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації» Із змінами, внесеними згідно із Законом № 4114-IX від 04.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3985-20#Text>

17. Череп А.В., Череп О.Г., Огренич Ю.О. Удосконалення науково-методичного підходу до оцінки впливу факторів на використання механізму

формування стратегії антикризового управління операційною діяльністю промислових підприємств у кризових умовах. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2022. № 1 (42). С. 134-144. URL: [file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+\(42\)+2022+maket+ost-134-144.pdf](file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+(42)+2022+maket+ost-134-144.pdf)

18. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Життєздатність підприємства: від виживання до розвитку : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. 389 с. ISBN 978-617-8064-17-4. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

19. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Стратегія і тактика антикризового управління підприємством в умовах невизначеності : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. - 274 с. - ISBN 978-617-8064-18-1. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

20. Череп А.В., Бугай В.З., Череп О.Г., Горбунова А.В. Управління життєзабезпеченням промислових підприємств шляхом формування антикризових заходів: монографія. Запоріжжя: ФОП «Мокшанов В.В.», 2019. 192 с. ISBN 978-617-7520-57-2. УДК 005.931.1 У67. URL: http://www.ukrbook.net/litopys/Knigki/2020/L_k_05_2020.pdf

РОЗДІЛ 11

ОСОБЛИВОСТІ САНАЦІЇ ТА БАНКРУТСТВА ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зміст розділу

1. Особливості санації та банкрутства містоутворювальних і особливо небезпечних підприємств.
2. Особливості санації та банкрутства сільськогосподарських товаровиробників.
3. Специфіка санації та банкрутства комерційних банків.
4. Особливості санації та банкрутства страховиків.
5. Особливості санації та банкрутства професійних учасників ринку цінних паперів.
6. Банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності – фізичної особи.

Огляд ключових понять

Містоутворювальними підприємствами визнаються юридичні особи, кількість працівників яких з урахуванням членів їх сімей складає не менше половини чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, в якій розташована така юридична особа, а також підприємства, кількість працівників яких перевищує п'ять тисяч осіб.

Особливо небезпечними підприємствами визнаються підприємства вугільної, гірничодобувної, атомної, хімічної, хіміко-металургійної, нафтопереробної, інших галузей, визначених Кабінетом Міністрів України, припинення діяльності яких потребує проведення спеціальних заходів щодо запобігання заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, майну, спорудам, навколишньому природному середовищу.

Під *сільськогосподарськими підприємствами* розуміються юридичні особи, основним видом діяльності яких є вирощування (виробництво, виробництво та переробка) сільськогосподарської продукції, виручка яких від реалізації вирощеної (виробленої, виробленої та переробленої) ними сільськогосподарської продукції складає не менше 50% загальної суми виручки.

Фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян зі створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробленням та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для господарювання.

Договір поруки є таким способом забезпечення виконання зобов'язань, який полягає у залученні третьої особи—поручителя до основного зобов'язання, яке виникло між боржником та кредитором.

Договір поруки за зобов'язаннями боржника – договір, який укладається за клопотанням органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство. За умови укладення ними договору строк процедури санації містоутворювального підприємства може бути продовжений господарським судом до десяти років. Боржник і його поручитель у цьому разі зобов'язані розрахуватися з кредиторами протягом трьох років. Невиконання цих вимог є підставою для визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

Режим фінансового оздоровлення комерційного банку – система непримусових та примусових заходів впливу на комерційний банк, спрямованих на збільшення обсягу капіталу до необхідного рівня протягом визначеного НБУ періоду з метою відновлення ліквідності й платоспроможності та усунення порушень, які призвели комерційний банк до збиткової діяльності або скрутного фінансового стану, а також наслідків цих порушень. Комерційний банк переводиться в режим фінансового оздоровлення відповідно до постанови Правління НБУ за наявності підстав, підтверджених

висновками системи банківського нагляду та відповідного регіонального управління НБУ.

Тимчасова адміністрація – адміністрація, що призначається НБУ для управління банком на період фінансового оздоровлення. Метою діяльності тимчасової адміністрації є приведення справ комерційного банку у відповідність до чинного законодавства, відновлення платоспроможності, забезпечення усунення виявлених порушень, причин і умов, які призвели до погіршення фінансового стану, і здійснення інших заходів щодо санації комерційного банку.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 11.1. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Підприємства, кількість працівників яких перевищує 10 тис. осіб для цілей їх санації та банкрутства, прирівнюється до містоутворювальних.

Особливо небезпечні підприємства визначаються відповідними рішеннями Кабінету Міністрів України.

Докази, що підтверджують належність боржників до містоутворювальних чи особливо небезпечних підприємств, господарському суду надають районні адміністрації відповідної територіальної громади адміністративно-територіальної одиниці.

За клопотанням органу місцевого самоврядування або центрального органу виконавчої влади, які є учасниками провадження у справі про банкрутство, строк процедури санації цієї категорії підприємств може бути продовжений господарським судом до п'яти років.

Ключові елементи процедур санації та банкрутства містоутворювальних і особливо небезпечних підприємств є схожими.

Завдання 11.2. Дати відповіді на такі питання, що стосуються особливостей санації та банкрутства містоутворювальних та особливо небезпечних підприємств:

Які підприємства відносяться до містоутворювальних?

У яких галузях функціонують особливо небезпечні підприємства?

Хто приймає рішення про віднесення підприємств до особливо небезпечних ?

Хто є учасником при розгляді справи про банкрутство містоутворювальних та особливо небезпечних підприємств?

Хто має право запропонувати господарському суду кандидатуру керуючого санацією боржника?

Які заходи може передбачати план фінансового оздоровлення неплатоспроможного підприємства?

Розкрити особливості санації та банкрутства містоутворювальних підприємств.

У чому полягає специфіка санації та банкрутства містоутворювальних підприємств?

Завдання 11.3. Дати визначення та розкрити зміст таких понять:

містоутворювальні підприємства;

особливо небезпечні підприємства;

договір поруки та зобов'язання боржника;

план фінансового оздоровлення підприємства;

сільськогосподарське підприємство;

фермерське господарство;

розпорядник майна.

Завдання 11.4. Дати відповіді на такі питання, що стосуються особливостей санації та банкрутства сільськогосподарських підприємств:

Хто приймає рішення про санацію сільськогосподарських підприємств?

Як здійснюються ліквідаційні процедури сільськогосподарських підприємств?

Що таке фермерське господарство?

Які особливості його ведення?

Що є підставою для визнання фермерського господарства банкрутом?

У чому полягає сутність процедури розпорядження майном фермерського господарства?

Які активи включаються до складу ліквідаційної маси фермерського господарства у разі визнання господарським судом його банкрутом?

Який порядок їхнього продажу?

Яким законодавчим документом слід керуватися для прийняття рішення щодо земельних ділянок підприємства-банкрута?

Завдання 11.5. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Критерієм віднесення підприємств до сільськогосподарських є питома вага виручки від реалізації продукції сільського господарства у загальній сумі надходжень.

Особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств застосовуються також до рибних господарств.

Строк санації сільськогосподарських підприємств не може перевищувати 15 місяців. У окремих випадках він може бути подовженим на один рік.

Переважне право на придбання об'єктів нерухомості підприємства-банкрута належить місцевим органам влади.

Підставою для визнання фермерського господарства банкрутом є його неспроможність задовольнити протягом трьох місяців після закінчення сільськогосподарських робіт вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями.

Розпорядник майна повинен обов'язково мати ліцензію розпорядника майна.

Завдання 11.6. Дати відповіді на такі питання, що стосуються банкрутства страховиків:

До якого органу подається заява про порушення справи про банкрутство страховика: боржником, кредитором або іншим уповноваженим на це державним органом?

За якої умови при здійсненні ліквідаційної процедури цілісний майновий комплекс страховика може бути проданий?

Яким чином страхувальники мають право вимагати повернення частини виплаченої страховику страхової премії?

Які існують законодавчі передумови та вимоги щодо реорганізації страховика?

У якому випадку страхувальники за договорами страхування, мають право вимагати виплати страхової суми після оголошення банкрутства страхувальника?

Хто може виступати покупцем цілісного майнового комплексу страховика?

***Завдання 11.7.** Дати відповіді на такі питання стосовно банкрутства професійних учасників ринку цінних паперів:*

Яку ліцензію повинен мати розпорядник майна професійного учасника ринку цінних паперів?

На які угоди не поширюється обмеження на здійснення угод професійним учасником ринку цінних паперів, щодо якого порушено справу про банкрутство?

Що не включається до складу ліквідаційної маси?

Які повноваження має керуючий санацією при проведенні санації професійного учасника ринку цінних паперів?

У який строк розпорядник майна зобов'язаний направити клієнтам, які передали боржнику в управління належні їм цінні папери, повідомлення про порушення провадження у справі про банкрутство та призначення розпорядника майна?

***Завдання 11.8.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються банкрутства суб'єкта підприємницької діяльності – громадянина:*

Хто може подавати заяву про порушення справи про банкрутство громадянина-підприємця?

Що додається до заяви громадянина-підприємця про порушення справи про банкрутство з власної ініціативи?

Який орган за відсутності заперечень кредиторів може затвердити план погашення боргів?

Що є підставою для зупинення провадження справи про банкрутство на строк не більше трьох місяців?

Яку суму не може перевищувати загальна вартість майна громадянина-підприємця, яка виключається зі складу ліквідаційної маси?

Завдання 11.9. Пояснити, чи правильні такі твердження:

Угоди громадянина-підприємця, пов'язані з відчуженням або передачею іншим способом майна громадянина-підприємця заінтересованим особам протягом року до порушення провадження у справі про банкрутство, можуть бути визнані господарським судом недійсними за заявою кредиторів.

За клопотанням громадянина-підприємця господарський суд може звільнити з-під арешту майно (частину майна) у разі укладення договору поруки чи іншого забезпечення виконання зобов'язання громадянина-підприємця третіми особами.

За заявою громадянина-підприємця господарський суд може відкласти розгляд справи про банкрутство не більше ніж на шість місяців для проведення громадянином-підприємцем розрахунків з кредиторами чи укладення мирової угоди.

Якщо протягом двох місяців з дня прийняття заяви судом громадянин-підприємець не подав доказів задоволення вимог кредиторів і в зазначений строк не укладено мирової угоди, господарський суд визнає громадянина-підприємця банкрутом і відкриває ліквідаційну процедуру.

У разі необхідності постійного управління нерухомим майном або цінним рухомим майном громадянина-підприємця, визнаного банкрутом,

господарський суд призначає для цієї мети аудитора та визначає розмір його винагороди.

Завдання 11.10. Дати відповіді на такі питання , що стосуються банкрутства фермерського господарства:

Що є підставою для визнання фермерського господарства банкрутом?

Які відомості мають містити документи, що додаються до заяви про порушення справи про банкрутство?

У який термін з дня прийняття господарським судом заяви про порушення справи про банкрутство фермерського господарства його голова може подати в господарський суд план відновлення платоспроможності фермерського господарства?

На який строк може бути введена процедура розпорядження майном фермерського господарства?

Що включають до складу ліквідаційної маси фермерського господарства у разі визнання господарським судом його банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури?

Завдання 11.11. Дати відповіді на такі питання, що стосуються санації та банкрутства страховиків:

Яким законодавчим актом регламентується питання санації та банкрутства страхових компаній?

Хто приймає рішення про санацію страховика?

Назвати характерні особливості провадження справи про банкрутство страхових компаній.

У якому порядку задовольняються вимоги кредиторів, не забезпечені заставою?

Чи поширюється позовна давність на вимоги страхувальника (застрахованої особи) до страховика щодо здійснення страхової виплати?

Який порядок досудової санації страховика?

У якому разі і хто приймає рішення про примусову санацію страховика?

***Завдання 11.12.** Дати відповіді на такі питання, що стосуються специфіки санації та банкрутства банків:*

Чому у законодавстві багатьох країн питанням санації та банкрутства банків приділена особлива увага?

Що таке тимчасова адміністрація банку і хто її призначає?

Хто може бути тимчасовим адміністратором?

Які його права?

Що таке мораторій на задоволення вимог кредиторів, хто має право його вводити?

Які відомості включає письмовий звіт, який подає НБУ призначений тимчасовий адміністратор?

Що таке каталог санаційних заходів комерційного банку?

Назвати санаційні заходи, які слід впровадити в банку для зниження витрат.

Які заходи доцільно впровадити для поліпшення ліквідності та платоспроможності банку?

***Завдання 11.13.** Пояснити, чи правильні такі твердження:*

Банкрутство та ліквідація великого комерційного банку має набагато масштабніші негативні наслідки, ніж банкрутство такого ж за розміром промислового підприємства.

Тимчасову адміністрацію з метою фінансового оздоровлення банку призначає НБУ.

Тимчасовий адміністратор не має права припиняти будь-які операції банку.

До основних санаційних заходів банків належить зниження витрат.

Реструктуризація капіталу передбачає залучення коштів на міжбанківському ринку капіталів.

Завдання 11.14. Дати відповіді на такі питання, що стосуються особливостей банкрутства та ліквідації банків:

У яких випадках може бути прийняте рішення про ліквідацію комерційного банку?

Який порядок ліквідації банку з ініціативи власників?

Який порядок ліквідації банку з ініціативи НБУ?

Який порядок ліквідації банку за заявою кредиторів та за результатами провадження справи про банкрутство?

Що таке ліквідаційна комісія, які її повноваження?

Яка черговість задоволення вимог до банку?

Завдання 11.15 . Дати визначення та розкрити сутність таких понять:

професійні учасники ринку цінних паперів;

депозитарна діяльність;

розрахунково-клірингова діяльність;

діяльність з управління цінними паперами;

діяльність з управління активами;

діяльність з ведення реєстру власників іменних цінних паперів;

суб'єкт підприємницької діяльності – фізична особа.

Завдання 11.16. Дати відповіді на такі питання, що стосуються особливостей санації та банкрутства професійних учасників ринку цінних паперів і суб'єктів підприємницької діяльності – фізичних осіб:

Хто такі професійні учасники ринку цінних паперів?

Які види професійної діяльності вони можуть здійснювати?

Хто може бути розпорядником майна професійного учасника ринку цінних паперів?

Які особливості провадження справи про банкрутство професійного учасника ринку цінних паперів слід враховувати ?

Назвати особливості провадження справи про банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності – фізичної особи.

Тестові завдання

11.1. *Містоутворювальними підприємствами визнаються юридичні особи на яких:*

а) кількість працівників та членів їхніх сімей становить не менше половини чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій розташоване підприємство;

б) кількість працівників та членів їхніх сімей становить не менше третини чисельності населення адміністративно-територіальної одиниці, у якій розташоване підприємство;

в) кількість працівників яких перевищує 5 тис. осіб;

г) кількість працівників яких перевищує 3 тис. осіб;

д) правильна відповідь а) ,в);

е) правильна відповідь б), г).

11.2. *Перелік особливо небезпечних підприємств визначається відповідними рішеннями:*

а) Верховної Ради України;

б) Кабінету Міністрів України;

в) Президента України;

г) Міністерства надзвичайних ситуацій.

11.3. *Докази, що підтверджують належність боржників до містоутворювальних чи особливо небезпечних підприємств, господарському суду надають:*

- а) екологічна служба адміністративно-територіальної одиниці;
- б) кредитори;
- в) боржники;
- г) податкова інспекція.

11.4. *План фінансового оздоровлення містоутворювальних чи особливо небезпечних підприємств може передбачати:*

- а) працевлаштування працівників підприємства;
- б) створення нових робочих місць;
- в) їх продаж;
- г) правильна відповідь а), б), в);
- д) усі правильні відповіді.

11.5. *Максимальний строк процедури санації цієї категорії підприємств складає ... років:*

- а) 3;
- б) 5;
- в) 7;
- г) 10.

11.6. *Рішення про ліквідацію діяльності фермерського господарства може прийматися:*

- а) власником;
- б) кредиторами;
- в) господарським судом;
- г) податковою інспекцією.
- д) правильні відповіді а), в);
- е) правильні відповіді б), г).

11.7. До складу ліквідаційної маси фермерського господарства у разі відкриття ліквідаційної процедури не включається:

- а) нерухоме майно, яке перебуває у спільній власності членів фермерського господарства;
- б) сільськогосподарська техніка, транспортні засоби;
- в) нерухоме майно, яке перебуває у особистій власності членів фермерського господарства;
- г) право оренди земельної ділянки.

11.8. Санація страховика може здійснюватися за рішенням:

- а) власників;
- б) податкової інспекції;
- в) уповноваженого органу, що здійснює державний нагляд за страховою діяльністю;
- г) господарського суду;
- д) правильна відповідь б), в), г);
- е) правильна відповідь а), в), г).

11.9. Уповноважений орган у справах нагляду за страховою діяльністю має право прийняти рішення щодо проведення примусової санації страховика у такому випадку:

- а) невиконання страховиком своїх зобов'язань перед страхувальниками протягом шести місяців;
- б) невиконання страховиком своїх зобов'язань перед страхувальниками протягом трьох місяців;
- в) невчасної сплати податків у бюджет;
- г) низький розмір відшкодування втрат страхувальникам.

11.10. У разі загрози платоспроможності банку з метою його фінансового оздоровлення НБУ призначає:

- а) тимчасову адміністрацію;
- б) керуючого санацією;
- в) санаційний аудит;
- г) тимчасову комісію.

11.11. *З метою створення сприятливих умов для фінансової санації банку право на введення мораторію на задоволення вимог кредиторів має:*

- а) тимчасова адміністрація;
- б) керуючий санацією;
- в) санаційний аудитор;
- г) НБУ.

11.12. *Санація балансу банку належить до такого типу санаційних заходів:*

- а) реструктуризації активів;
- б) реструктуризації капіталу;
- в) відновлення ліквідності;
- г) поліпшення платоспроможності.

11.13. *До реструктуризації активів банку не належать такі санаційні заходи:*

- а) реалізація предметів застави;
- б) ліквідація збиткових філій;
- в) поповнення резервів;
- г) інвентаризація заборгованості.

11.14. *Ліквідатором комерційного банку не може бути призначено:*

- а) фізичну особу, яка здійснює професійну діяльність щодо тимчасової адміністрації банків;
- б) юридичну особу, яка здійснює професійну діяльність щодо тимчасової

адміністрації банків;

в) особу, яка виконувала функції тимчасового адміністратора цього банку;

г) керівника банку;

д) правильна відповідь а), б), в);

е) правильна відповідь в), г).

11.15. *При розгляді справ про банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності, що є професійним учасником ринку цінних паперів, учасником провадження у справі про банкрутство визнається:*

а) державний орган з питань регулювання ринку цінних паперів;

б) Фонд державного майна;

в) Агентство з питань банкрутства;

г) НБУ.

11.16. *Затвердження господарським судом плану погашення боргів громадянина-підприємця є підставою для:*

а) укладення мирової угоди;

б) зупинення провадження у справі про банкрутство на строк не більше трьох місяців;

в) зупинення провадження у справі про банкрутство на строк не більше шести місяців;

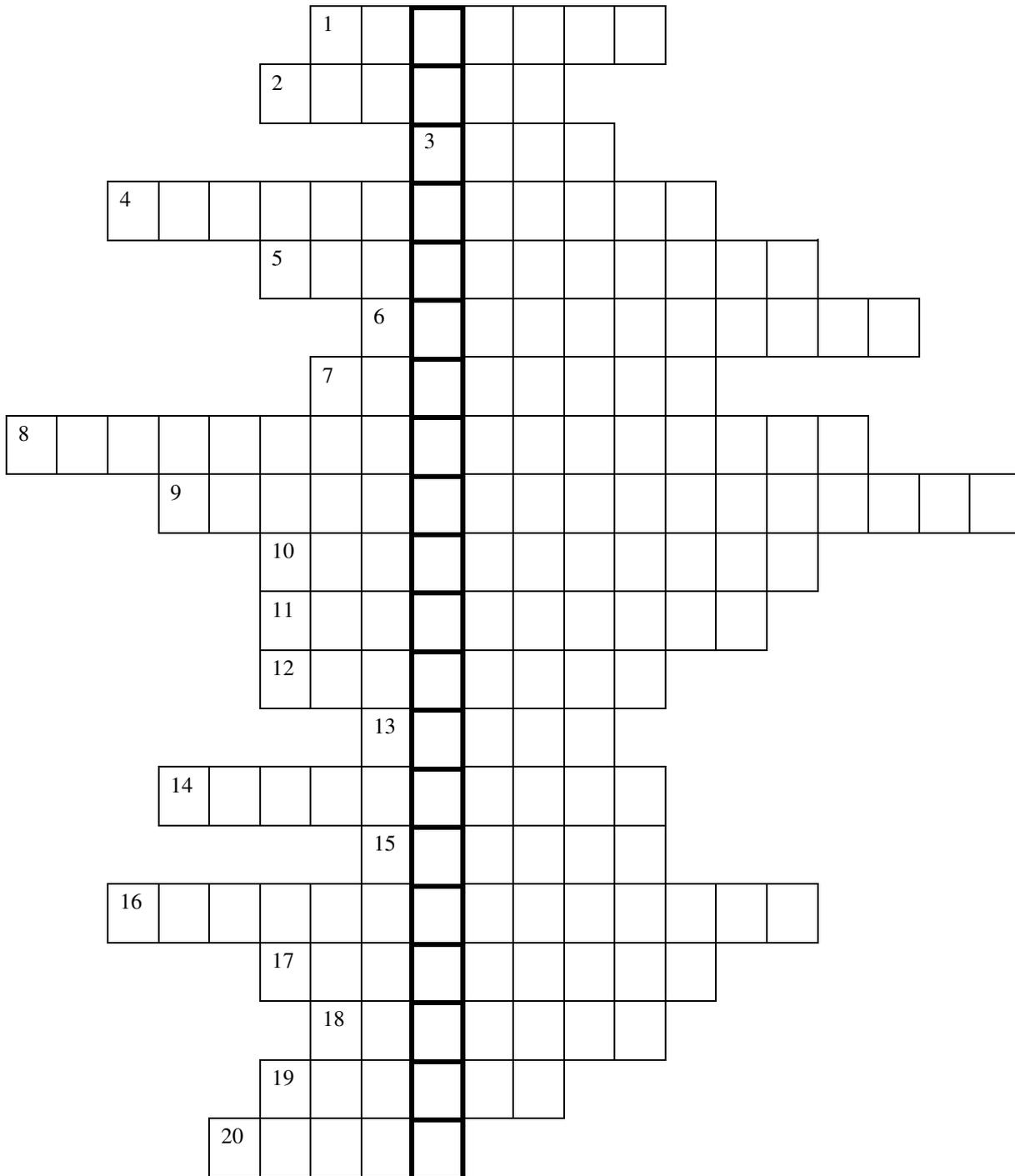
г) відкриття процедури санації боржника.

Фінансові кросворди

Фінансовий кросворд №1

Розв'язок фінансового кросворда полягає в тому, що правильно написавши слова за горизонталлю, ви прочитаєте за вертикаллю зашифрований

термін, виділений жирними лініями.

За горизонталлю:

1. Засіб забезпечення виконання зобов'язання.
2. Договір, за яким одна особа зобов'язується перед кредитором іншої особи відповідати за виконання нею свого зобов'язання.
3. Установа, функцією якої є кредитування, касове і розрахункове обслуговування, здійснення валютних та інших операцій.

4. Самостійний суб'єкт господарювання.
 5. Неспроможність юридичної особи задовольнити в установлений для цього строк вимоги кредиторів.
 6. Вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб.
 7. Галузь, де функціонують особливо небезпечні підприємства.
 8. Підприємства, кількість працівників яких перевищує 5 тис. осіб для цілей їх санації та банкрутства.
 9. Здатність юридичної чи фізичної особи своєчасно і повністю виконати платіжні зобов'язання.
 10. Особа, яка призначається господарським судом для здійснення процедури розпорядження майном фермерського господарства.
 11. Характерна риса сільського господарства.
 12. Один із учасників кредитних відносин, який виступає як суб'єкт, що надає позику.
 13. Активи суб'єкта господарювання.
 14. Форма підприємницької діяльності у галузі сільського господарства.
 15. Фінансовий план.
 16. Юридичні та фізичні особи, які уклали із страховиками договори страхування.
 17. Зупинення виконання боржником грошових зобов'язань.
 18. Система заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника у довгостроковому періоді.
 19. Господарська операція, яка передбачає надання орендодавцем землі в користування іншій юридичній або фізичній особі на певний обумовлений строк і з певним цільовим призначенням за певну плату.
 20. Економічний ресурс.
- Зашифрований термін означає первинну ланку сфери національного господарства.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке містоутворювальні та особливо небезпечні підприємства?
2. Хто є учасниками при розгляді справи про банкрутство зазначеної категорії підприємств?
3. Що передбачає план фінансового оздоровлення таких підприємств?
4. У чому полягають особливості санації та банкрутства містоутворювальних підприємств?
5. У чому полягає специфіка санації та банкрутства особливо небезпечних підприємств?
6. Які підприємства відносяться до сільськогосподарських?
7. Які особливості слід враховувати при їх банкрутстві та ліквідації?
8. Хто може бути ініціатором санації страховиків?
9. Що таке тимчасова адміністрація? Яка її роль у санації банку?
10. Яка роль ліквідатора при ліквідації комерційного банку?
11. Хто такі професійні учасники ринку цінних паперів?
12. Назвати особливості провадження справи про їх банкрутство.
13. Які особливості банкрутства суб'єкта підприємницької діяльності – фізичної особи?

Питання для обговорення на заняттях

1. Які особливості санації та банкрутства містоутворювальних і особливо небезпечних підприємств?
2. Назвати особливості санації та банкрутства сільськогосподарських товаровиробників.
3. Особливості санації та банкрутства страховиків.
4. Специфіка санації та банкрутства банків.
5. Особливості санації та банкрутства професійних учасників ринку цінних паперів.

6. Банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності – фізичної особи.

Теми наукових рефератів

1. Учасники санації та банкрутства містоутворювальних і особливо небезпечних підприємств.
2. Основні форми фінансової санації сільськогосподарських товаровиробників.
3. Особливості санації та банкрутства страховиків.
4. Відновлення фінансової стійкості комерційних банків як основа їх життєдіяльності.
5. Зарубіжний досвід у сфері санації та банкрутства банківських установ.

Рекомендована література

1. Господарський процесуальний кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56). Вводиться в дію Постановою ВР № 1799-ХІІ від 06.11.91, ВВР, 1992, № 6, ст.57. Арбітражно- процесуальний кодекс України з змінами, внесеними згідно із Законами № 3983-ІХ від 19.09.2024, № 3985-ІХ від 19.09.2024, № 4094-ІХ від 21.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>
2. Закон України "Про господарські товариства" // ВРУ. - 1991. - №34. Із змінами і доповненнями Закону № 2275-VIII від 06.02.2018} із змінами і доповненнями, , внесеними згідно із Законами № 1577-ХІІ від 19.09.91, ВВР, 1991, № 49, ст.683, № 720-ІХ від 17.06.2020, ВВР, 2020, № 47, ст.408, № 2849-ІХ від 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
3. Закон України "Про підприємництво" // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - №14. Із змінами, внесеними згідно із Законами N 2684-ХІІ (2684-12) від 14.10.92, ВВР, 1992, N 48, ст.654, N 2697-ХІІ (2697-12) від 15.10.92, ВВР, 1992, N 51, ст.680. URL:

https://zakononline.com.ua/documents/show/155915_600648

4. Закон України “Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)” // ВРУ. Із змінами, внесеними згідно із Законами № 5081-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 30, ст.340, № 5404-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 41, ст.550, № 406-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712, № 1253-VII від 13.05.2014, ВВР, 2014, № 28, ст.935. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2171-12#Text>

6. Закон України "Про підприємства в Україні" // Вісник Верховної Ради України Закон із N 1294-IV (1294-15) від 20.11.2003, ВВР, 2004, N 13, ст.181 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/887-12#Text>

7. Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" від 21.12.2000 р. № 2118-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2181-14#Text>

8. Кодекс України з процедур банкрутства. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74). Із змінами, внесеними згідно із Законами № 3985-IX від 19.09.2024, № 4017-IX від 10.10.2024, № 4114-IX від 04.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

9. Законом України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 47, ст.251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>

10. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації» Із змінами, внесеними згідно із Законом № 4114-IX від 04.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3985-20#Text>

Список використаної та рекомендованої літератури

1. Господарський процесуальний кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56). Вводиться в дію Постановою ВР № 1799-ХІІ від 06.11.91, ВВР, 1992, № 6, ст.57. Арбітражно- процесуальний кодекс України з змінами, внесеними згідно із Законами № 3983-ІХ від 19.09.2024, № 3985-ІХ від 19.09.2024, № 4094-ІХ від 21.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>

2. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 30.06.1999р. № 784-ХІV// Голос України. – 1999. – 30 липня. Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1404-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 30, ст.542, № 1414-VIII від 14.06.2016, ВВР, 2016, № 32, ст.555, № 1983-VIII від 23.03.2017, ВВР, 2017, № 25, ст.289, № 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст.436, № 2269-VIII від 18.01.2018, ВВР, 2018, № 12, ст.68, № 2320-VIII від 13.03.2018, ВВР, 2018, № 16, ст.136. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text>

3. Закон України "Про господарські товариства" // ВРУ. - 1991. - №34. Із змінами і доповненнями Закону № 2275-VIII від 06.02.2018} із змінами і доповненнями, , внесеними згідно із Законами № 1577-ХІІ від 19.09.91, ВВР, 1991, № 49, ст.683, № 720-ІХ від 17.06.2020, ВВР, 2020, № 47, ст.408, № 2849-ІХ від 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>

4. Закон України "Про банкрутство" // ВРУ. - 1992. - №31. Із змінами, внесеними згідно із Законами N 3292-ХІІ (3292-12) від 17.06.93, ВВР, 1993, N 29, ст.308, N 4036-ХІІ (4036-12) від 25.02.94, ВВР, 1994, N 27, ст.224, N 90/95-ВР від 14.03.95, ВВР, 1995, N 14, ст. 93. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/152762_593386

5. Закон України "Про підприємництво" // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1991. - №14. Із змінами, внесеними згідно із Законами N 2684-ХІІ (2684-12) від 14.10.92, ВВР, 1992, N 48, ст.654, N 2697-ХІІ (2697-12) від 15.10.92, ВВР, 1992, N 51, ст.680. URL:

https://zakononline.com.ua/documents/show/155915_600648

6. Закон України “Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)” // ВРУ. Із змінами, внесеними згідно із Законами № 5081-VI від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 30, ст.340, № 5404-VI від 02.10.2012, ВВР, 2013, № 41, ст.550, № 406-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20-21, ст.712, № 1253-VII від 13.05.2014, ВВР, 2014, № 28, ст.935} URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2171-12#Text>

7. Закон України "Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності" // Відомості Верховної Ради України. – 1992. Із змінами і доповненнями законами про Державний бюджет України на 2000 рік N 2120-III (2120-14) від 07.12.2000, ВВР, 2001, N 2-3, ст.10, N 2905-III (2905-14) від 20.12.2001, ВВР, 2002, N 12-13, ст.92) – №2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2132-12#Text>

8. Закон України "Про підприємства в Україні" // Вісник Верховної Ради України Закон із N 1294-IV (1294-15) від 20.11.2003, ВВР, 2004, N 13, ст.181 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/887-12#Text>

9. Закон України "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами" від 21.12.2000 р. № 2118-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2181-14#Text>

10. Закон України "Про приватизацію державного майна" від 04.03.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-12#Text>

11. Закон України "Про систему оподаткування" від 25.06.1999р. № 1251-X. URL: <https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=526373>

12. Закон України «Про страхування». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 18 листопада 2021 року, № 1909-IX 2023, №№ 12-13, ст.28 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3720-IX від 21.05.2024, № 3994-IX від 08.10.2024, № 4017-IX від 10.10.2024 - зміни в частині реалізації повноважень Національного банку України набирають чинності з 1 січня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

13. Кабінет Міністрів України. Постанова від 10 грудня 2003 р. № 1891

«Про затвердження Методики оцінки майна». Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 272 від 08.03.2024, № 344 від 29.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF#Text>

14. Кодекс України з процедур банкрутства. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 19, ст.74). Із змінами, внесеними згідно із Законами № 3985-IX від 19.09.2024, № 4017-IX від 10.10.2024, № 4114-IX від 04.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>

15. Законом України “Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 47, ст.251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>

16. Закон України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства та деяких інших законодавчих актів України щодо імплементації Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу 2019/1023 та запровадження процедур превентивної реструктуризації» Із змінами, внесеними згідно із Законом № 4114-IX від 04.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3985-20#Text>

17. 11.2020. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/997>

18. Міністерство фінансів України «Методика аналізу та оптимізації основних робочих процесів і процедур в органах виконавчої влади». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%B4%D0%BE%D0%B4_%2010%20%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%83.pdf

19. Наказ Міністерства Фінансів України, Фонду Державного Майна України N 49/121 від 26.01.2001 р. «Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text>

20. Наказ Міністерства Юстиції України 10.09.2020 № 3105/5 «Порядок проведення аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання щодо наявності ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій

у разі банкрутства». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0872-20#Text>

21. Постанова Правління Національного банку України № 351 від 30 червня 2016 року «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями». URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/Law/30062016_351.pdf

22. Постанова Правління Національного банку України від 25 січня 2012 року № 23 “Про затвердження Положення про порядок формування та з використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями”, зареєстровану в Міністерстві юстиції України 15 лютого 2012 року за № 231/20544.

23. Постанова Правління Національного банку України від 30 листопада 2012 року № 499 “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 25 січня 2012 року № 23”, зареєстровану в Міністерстві юстиції України 20 грудня 2012 року за № 2122/22434

24. Постанова Правління Національного банку України від 11 березня 2013 року № 82 “Про затвердження Порядку резервування коштів за сформованими резервами за кредитними операціями в іноземній валюті з позичальниками, у яких немає документально підтверджених очікуваних надходжень валютної виручки”, зареєстровану в Міністерстві юстиції України 29 березня 2013 року за №519/23051.

25. Постанова Правління Національного банку України від 19 червня 2013 року № 237 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України”, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 12 липня 2013 року за № 1175/23707.

26. Постанова Правління Національного банку України від 08 жовтня 2013 року № 399 “Про внесення змін до Порядку резервування коштів за сформованими резервами за кредитними операціями в іноземній валюті з позичальниками, у яких немає документально підтверджених очікуваних надходжень валютної виручки”, зареєстровану в Міністерстві юстиції України 24 жовтня 2013 року за № 1811/24343;

27. Постанова Правління Національного банку України від 19 листопада 2014 року № 727 “Про внесення зміни до Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями”;

28. Постанова Правління Національного банку України від 20 жовтня 2015 року № 715 “Про внесення змін до Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями”.

29. Постанова Правління Національного банку України від 27 жовтня 2015 року № 737 “Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України”.

30. Постанова Правління Національного банку України від 26 листопада 2015 року № 830 “Про внесення змін до Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями”.

31. Постанова Правління Національного банку України від 28 січня 2016 року № 38 “Про внесення змін до Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями”.

32. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки, схваленої розпорядженням Уряду від 08.02.2017 № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-%D1%80#Text>

33. Бірюков О.М. Наука про банкрутство. Вибрані праці. К. Алерта, 2024. 400 с. URL: https://www.yakaboo.ua/ua/nauka-pro-bankrutstvo-vibrani-praci.html?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAqL28BhCrARIsACYJvkfrNQFrdeXeUPNbZwF7AuSR0eTvhnjVeQTmNtreFU_1s-J9ZBMDrhMaAuboEALw_wcB

34. Боронос В. Г. Управління фінансовою санацією підприємств : підручник / В. Г. Боронос, І. Й. Плікус. Суми : Сумський державний університет, 2022. 459 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/87783/3/Boronos.pdf;jsessionid=7C75841BF86BD46D2E0B4>

35. Воронова О.В., Марущак С.М., Пугачов М.І.. Глобальні фінансово-економічні кризи та їх вплив на економіку держав. Економіка та суспільство. Випуск №51. 2023. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/2459-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2372-1-10-20230621.pdf>

36. Гринчишин Я.М. Управління фінансовою санацією: конспект лекцій. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 98 с.

37. Зеліско І.М. Управління фінансовою санацією підприємства: навчальний посібник. / І.М. Зеліско. К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2015. 320с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/13305/13/I_Zelisko_YFS_2_IS.pdf

38. Далик В. П., Чорній Б.І., Гарасим Л.С.. Інноваційні стратегії підприємств. International Scientific Journal Internauka. Series: Economic Sciences. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/42618/1/16962689825744.pdf>

39. Жуков С. Банкрутство: початок. Том. І. Відкриття провадження у справі про банкрутство юридичних осіб та процедура розпорядження майном : наук.-практ. посіб. К. Алерта. 2024. 344 с. ISBN 9786175666067. URL: https://balka-book.com/ua/kriminalno_vikonavche_pravo-2298/-277939?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=pm-ua_2&

40. Корбутяк А. Г Підходи до трактування поняття фінансовий стан підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017 №16 С.149-153. URL: https://www.researchgate.net/publication/352906781_THE

41. Мошківська Д. В. Криза на підприємстві: типи та причини. Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи. 2023. С. 169-170. <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/279792>

42. Погріщук Г.Б., Присяжнюк С.В.. Ідентифікація фінансової кризи на підприємстві. Економіка і суспільство. 2016. Випуск № 3. С. 463-469. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/3_ukr/80.pdf

43. Петков С.В., Журавльов Д.В., Дрозд О.Ю., Дрозд В.Г. Процедури

банкрутства в Україні. Актуальне законодавство та судова практика: збірник. К. ЦУЛ, 2021. 436 с. ISBN 978-611-01-2082-1. URL: https://jurkniga.ua/protseduri-bankrutstva-v-ukraini-aktualne-zakonodavstvo-ta-sudova-praktika/?utm_source=googme&utm_medium=mc&utm_campaign=shopping&utm_idproduct=13435

44. Рудика В.І., Косарева І.П., Величко Н.В. Напрями та стратегія запобігання банкрутства суб'єктів господарської діяльності. Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2017 №17 С. 431–435 URL: <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/91.pdf>

45. Рябенко Г.М Верланов О.Ю., Звягінцева О.Б., Клименко С. О.. Антикризисне фінансове управління підприємством: теоретичний аспект. Сталий розвиток економіки. 2024. Випуск № 1 (48). С. 125-128. URL: <file:///C:/Users/user/Desktop/893-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-855-2-10-20240311.pdf>

46. Сніткіна І. А., Волкова Н. А. Аналітичні методи експрес-діагностики банкрутства. Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції. матеріали 5 Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 25 травня, 2017 р.). Одеса, 2017. С. 121-122. URL: <http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/ANOTATSIYA-Snitkina.pdf>

47. Трач О.В., Шведа Н.М. Фінансова стійкість як основа успішного підприємства. Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій: Міжнародної науково-технічної конференції 22-24 трав. 2018р. Тернопіль, 2018. С 336–337. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/25466/2/MNTK_2018_2018_Trach_O-Financial_stability_as_a_336-337.pdf

48. Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник / О.О. Терещенко. К.: КНЕУ, 2006. 552 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=FvWD_VkAAAAJ&citation_for_view=FvWD_VkAAAAJ:u-x6o8ySG0sC

49. Ткаченко А.М. Управління економічною діагностикою будівельного підприємства, як основа його ризик-менеджменту Електронний

журнал «Ефективна економіка». 2012 №6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1756>

50. Фінансова санація та банкрутство підприємств [Текст] : метод. вказівки для самостійного вивч. дисц. для студ. спец. "Фінанси і кредит" / уклад.: К.Л. Ларіонова, Донченко Т.В. Хмельницький : ХНУ, 2012. 150с. URL: http://lib.khnu.km.ua/virt_dovidka/virt_dovidka1/for_chit/arhiv/view_post.php?postid=1650

51. Cherep Alla, Oleynikova Liudmyla, Voronkova Valentyna. Tools for achieving the goals of managing the readjustment capacity of the enterprise. Інструментарій досягнення цілей управління санаційною спроможністю підприємства Стаття Theory and practice: problems and prospects: Scientific articles. Mokslinių straipsnių rinkinys. Kaunas. Lietuvos sporto universitetas. Sporto ir turizmo vadybos katedra. 2023. P. 21- 27. ISSN 2345-007X URL: http://dspace.lsu.lt/bitstream/handle/123456789/116/Straipsniu%20rinkinys_publicavimui.pdf?sequence=1&isAllowed=y

52. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: підручник. Ольштин.:Університет Вармінсько- Мазурський (Польща), 2011. 458 с. Гриф надано МОН України, Лист № 14/ 18.2- 468 від 27.02.2006 р. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

53. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : [навч. посібник] / А.В.Череп. К. : Кондор, 2006. 378 с. URL: <https://library.nusta.edu.ua/depository/%D0%95%D0%BB%BD%D0%BD%D1%8F/10.pd>

54. Череп О.Г., Горбунова А.В., Бугай В.З, Череп А.В. Антикризова система управління як основа забезпечення економічної безпеки підприємства. Науково-практичний журнал "Економіка транзиту". Алмати : ІП "Ханшаїм" No 4 2021. Головний редактор: Айжан Асілова. С. 35- 44. ISSN 2413-4953. URL: www.tranzit-as.kz

55. Череп А.В., Череп О.Г., Огренич Ю.О. Удосконалення науково-методичного підходу до оцінки впливу факторів на використання механізму

формування стратегії антикризового управління операційною діяльністю промислових підприємств у кризових умовах (Improving the scientific and methodical approach to assessing the impact of factors on the use of the mechanism for forming a strategy for anticrisis management of operational activities of industrial enterprises in crisis conditions). Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики (Financial and credit activity-problems of theory and practice). 2022. № 1 (42). С. 134-144. URL: [file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+\(42\)+2022+maket+ost-134-144.pdf](file:///C:/Users/SuperVisor/Downloads/FKD+1+(42)+2022+maket+ost-134-144.pdf)

56. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Життєздатність підприємства: від виживання до розвитку : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. 389 с. ISBN 978-617-8064-17-4. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

57. Череп А.В., Бугай В.З., Горбунова А.В. Стратегія і тактика антикризового управління підприємством в умовах невизначеності : монографія / А. В. Череп, В. З. Бугай, А. В. Горбунова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. - 274 с. - ISBN 978-617-8064-18-1. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

58. Череп А.В., Бугай В.З., Череп О.Г., Горбунова А.В. Управління життєзабезпеченням промислових підприємств шляхом формування антикризових заходів: монографія. Запоріжжя: ФОП «Мокшанов В.В.», 2019. 192 с. ISBN 978-617-7520-57-2. УДК 005.931.1 У67. URL: http://www.ukrbook.net/litopys/Knigki/2020/L_k_05_2020.pdf

59. Череп А.В., Дубиніна С.М., Андросова О.Ф. Теорія та практика управління витратами виробництва промислових підприємств : монографія / А. В. Череп, С. М. Дубиніна, О. Ф. Андросова ; Запорізький нац. ун-т. - Запоріжжя : Мокшанов В.В., 2022. 307 с. ISBN 978-617-8064-16-7. URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

60. Череп А.В., Кущик А.П. Економічний ризик та його оцінка : підруч. для здобувачів ступеня вищ. освіти бакалавра спец. "Фінанси, банківська справа

та страхування" освіт.-проф. програми "Фінанси і кредит" / А. В. Череп, А. П. Кущик. Запоріжжя : Мокшанов В. В., 2022. 316 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2021/12/0047935.doc>. ISBN 978-617-8064-15-0

61. Череп А.В., Нурлихіна Г.Б., Череп О.Г. Финансовая санация и банкротство хозяйствующих субъектов: учебное пособие. Алматы: Издательский дом «Казак университеті», 2019. 192 с. URL: http://lib.khnu.km.ua/virt_dovidka/virt_dovidka1/for_chit/arhiv/view_post.php?postid=1650

62. Череп А. В., Олейнікова Л. Г., Крилов Д. В., Череп О.Г. Управління ефективністю інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва : монографія / А. В. Череп, Л. Г. Олейнікова, Д. В. Крилов [та ін.] ; Запорізький нац. ун-т. Київ : Кондор, 2018. 275 с. - ISBN 978-617-7582-71-6/ URL: <https://library.znu.edu.ua/2493.ukr.html>

63. Череп А. В., Павленко А.І. Внутрішні джерела фінансування санації підприємства. Тези. Збірник матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Виклики та перспективи розвитку нової економіки на світовому, державному та регіональному рівнях». / [за ред. А.В. Череп]. – Запоріжжя, 07-08 листопада 2019 р. Запоріжжя : Видавництво ЗНУ, 2019. С. 243- 244. URL: <https://www.google.com/search?q=%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BF+%D0%90.+%D08F>

64. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч.пос. Полінкевич О.М., Лещук В.П. К. ЦУЛ. 2019. 400 с. ISBN: 978-611-01-02-15- URL: https://knushop.com.ua/index.php?route=product/product&product_id=2119&utm_source=googlePH5Uorw1gj4tN9qw2MmMvoaAt7BEALw_wcB

ДОДАТКИ

Додаток А

Відповіді на тестові завдання

Розділ 1. Основи антикризового управління фінансами підприємств

1.1. в); 1.2. є); 1.3.д); 1.4.б); 1.5.а); 1.6. г); 1.7.а); 1.8.в); 1.9.б); 1.10.г); 1.11.в); 1.12.д); 1.13.а); 1.14.г); 1.15.д); 1.16.б); 1.17.д); 1.18.а); 1.19.в); 1.20.в).

Розділ 2. Діагностика фінансової кризи на підприємстві

2.1.в); 2.2.б); 2.3.а); 2.4.е); 2.5.г); 2.6.б); 2.7.в); 2.8.а); 2.9.а); 2.10.г); 2.11.в); 2.12.г); 2.13.б); 2.14.б); 2.15.г); 2.16.в); 2.17.а); 2.18.г); 2.19.а); 2.20.б).

Розділ 3. Контролінг в антикризовому управлінні підприємством

3.1.в); 3.2.б); 3.3.г); 3.4.г); 3.5.б); 3.6.в); 3.7.д); 3.8.д); 3.9.а); 3.10.а); 3.11.г); 3.12.б); 3.13.в); 3.14.е); 3.15.д); 3.16.б); 3.17.а).

Розділ 4. Санаційний аудит

4.1.в); 4.2.г); 4.3.б); 4.4.в); 4.5.б); 4.6.г); 4.7.а); 4.8.а); 4.9.б); 4.10.в); 4.11.б); 4.12.г); 4.13.а); 4.14.в); 4.15.в); 4.16.б); 4.17.г); 4.18.г); 4.19.г); 4.20.а).

Розділ 5. Форми та необхідні передумови фінансування антикризових заходів

5.1.д); 5.2.г); 5.3.а); 5.4.д); 5.5.е); 5.6.б); 5.7.е); 5.8.а); 5.9.е); 5.10. в); 5.11.ж); 5.12.д); 5.13.б); 5.14.г); 5.15.в); 5.16.а); 5.17.а); 5.18.г); 5.19.е); 5.20.б); 5.21.а).

Розділ 6. Внутрішні фінансові джерела санації підприємства

6.1.г); 6.2.б); 6.3.в); 6.4.а); 6.5.г); 6.6.в); 6.7.в); 6.8.а); 6.9.г); 6.10.б); 6.11.г); 6.12.е); 6.13.г); 6.14.в); 6.15.в); 6.16.а); 6.17.д); 6.18.б); 6.19.г); 6.20.г); 6.21.г), д), б), а), в).

Розділ 7. Зовнішні фінансові джерела санації підприємств

7.1.б); 7.2.в); 7.3.г); 7.4.б); 7.5.а); 7.6.б); 7.7.в); 7.8.г); 7.9.а); 7.10.б); 7.11.в); 7.12.а); 7.13.г); 7.14.в); 7.15.в); 7.16.г); 7.17.б); 7.18.а); 7.19.б); 7.20.г); 7.21.в); 7.22.в); 7.23.г).

Розділ 8. Реструктуризація та реорганізація підприємств

8.1.в); 8.2.а); 8.3.а); 8.4.в); 8.5.г); 8.6.в); 8.7.д); 8.8.в); 8.9.г); 8.10.б); 8.11.а); 8.12.б); 8.13.б); 8.14.г); 8.15.в); 8.16.б); 8.17.а); 8.18.б); 8.19.г); 8.20.в); 8.21.б); 8.22.б).

Розділ 9. Оцінювання вартості майна підприємства

9.1.д); 9.2.г); 9.3.а); 9.4.б); 9.5.а); 9.6.в); 9.7.г); 9.8.б); 9.9.б); 9.10.а); 9.11.в); 9.12.в); 9.13.г); 9.14.в); 9.15.є); 9.16.а); 9.17.б); 9.18.а); 9.19.д); 9.20.в).

Розділ 10. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств

10.1.б); 10.2.в); 10.3.а); 10.4.в); 10.5.в); 10.6.г); 10.7.в); 10.8.б); 10.9.б); 10.10.г); 10.11.г); 10.12.б); 10.13.а); 10.14.а); 10.15.в); 10.16.д); 10.17.д); 10.18.г); 10.19.в); 10.20.є); 10.21.д); 10.22.б); 10.23.г); 10.24.є); 10.25.д); 10.26.а); 10.27.в).

Розділ 11. Особливості санації та банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності

11.1.д); 11.2.б); 11.3.в); 11.4.д); 11.5.г); 11.6.д); 11.7.в); 11.8.є); 11.9.б); 11.10.а); 11.11.г); 11.12.б); 11.13.в); 11.14.в); 11.15.а); 11.16.б).

Додаток Б

Відповіді на фінансові кросворди

Розділ 1. Основи антикризового управління фінансами підприємств

Фінансовий кросворд №1

1.Інформаційні. 2.Міжнародні. 3.Санація. 4.Важелі. 5.Внутрішні. 6.Фінансовий.
7.Об'єкт. 8.Зовнішні. 9.Національні. 10.Суб'єкти. 11.Інструменти.
12.Мотивація. 13.Ризик. 14.Банкрутство.

Зашифрований термін – фінансова криза.

Фінансовий кросворд №2

1.Баланс. 2.Соціальні. 3.Планування. 4.Активи. 5.Контроль. 6.Зрозумілість.
7.Капітал. 8.Відсоток. 9.Інвестування. 10.Ліквідність. 11.Своєчасність.

Зашифроване слово – банкрутство.

Розділ 2. Діагностика фінансової кризи на підприємстві

Фінансовий кросворд №1

1.Самофінансування. 2.Діагностика. 3.Порівняльний. 4.Державні. 5.Ліквідність.
6.Ретроспективний. 7.Покриття. 8.Активи. 9.Еталонний. 10.Індексний.
11.Стійкість. 12.Фінансовий. 13.Рейтингові. 14.Балансові. 15.Фінансова.
16.Абсолютна. 17.Альтман. 18. Криза. 19.Наукові. 20.Операційний.

Зашифрований термін – фінансова діагностика.

Розділ 3. Контролінг в антикризовому управлінні підприємством

Фінансовий кросворд №1

1.Персоналу. 2.Наступальна. 3.Бюджетування. 4.Внутрішній. 5.Координації.
6.Звіт. 7.Аудит. 8.Зовнішній. 9.Планування. 10.Захисна. 11.Фінансовий.
12.Ліквідності. 13.Дохід. 14.Ліквідність. 15.Інтеграції. 16.Бенчмаркінг.
17.Контрольна. 18.Ліквідація. 19.Інформаційна. 20.Стратегічний. 21.Рівновага.

Зашифрований термін – оперативний контролінг.

Фінансовий кросворд №2

1.Збуту. 2.Бюджетний. 3.Кредитор. 4.Держава. 5.Портфельний. 6.Контроль.
7.Ресурси. 8.Ревізія. 9.Оперативний. 10.Консенсусу. 11.Прогнозна. 12.Санація.
Зашифроване слово – бюджетування.

Розділ 4. Санаційний аудит

Фінансовий кросворд №1

1.Експертиза. 2.Правові. 3.Попереднє. 4.Стратегія. 5.Потенціал. 6.Ліквідність.
7.Незалежний. 8.Знижки. 9.Психологічні. 10.Внутрішній. 11.Андеррайтери.
12.Прибутковість. 13.Аудит. 14.Резервний. 15.Остаточне.
Зашифрований термін – санаційний аудит.

Фінансовий кросворд №2

1.Вартісний. 2.Анкетування. 3.Дебіторська. 4.Верифікація. 5.Позикодавець.
6.Операційний. 7.Дисконтування. 8.Ризики. 9.Свот. 10.Середньозважена.
11.Операційна. 12.Запаси. 13.Фінансовий. 14.Дохід. 15.Кредиторська.
16.Трендовий. 17.Інвестиційна.
Зашифрований термін – антикризові заходи.

Розділ 5. Форми та необхідні передумови фінансування антикризових заходів

Фінансовий кросворд №1

1.Зовнішнє. 2.Незалежності. 3.Самофінансування. 4.Фінансова.
5.Альтернативна. 6.Виробнича. 7.Статутний. 8.Позичковий. 9.Амортизація.
10.Запаси. 11.Внутрішнє. 12.Необоротні. 13.Нематеріальні. 14.Леверидж.
Зашифрований термін – власний капітал.

Фінансовий кросворд №2

1.Інвестиційна. 2.Додатковий. 3.Фінансова. 4.Додатний. 5.Дезінвестиції.
6.Дивіденди. 7.Санація. 8.Оборотні. 9.Товари. 10.Рентабельність. 11.Витрати.
12.Від’ємний. 13.Інвестиції. 14.Реструктуризація.
Зашифрований термін – санація балансу.

Розділ 6. Внутрішні фінансові джерела санації підприємства

Фінансовий кросворд №1

1.Багатоступінчастий. 2.Непрямі. 3.Невиправдана. 4.Витрати.
5.Загальновиробничі. 6.Управлінський. 7.Вхідний. 8.Лізинг. 9.Безнадійна.
10.Прямі. 11.Беззбитковість. 12.Вихідний. 13. Простий. 14.Факторинг.
15.Маржинальний. 16.Постійні. 17.Функціональний. 18.Змінні. 19.Форфейтинг.
Зашифрований термін – управління витратами.

Фінансовий кросворд №2

1.Приховані. 2.Драйвер. 3.Дисконтування. 4.Поточні. 5.Зворотний.
6.Дезінвестування. 7.Накладні. 8.Дотація. 9.Субсидія. 10.Леверидж. 11.Знижки.
12.Запаси. 13.Валові. 14.Пропорційні. 15.Ціна. 16.Емісія.
Зашифроване слово – реструктуризація.

Розділ 7. Зовнішні фінансові джерела санації підприємств

Фінансовий кросворд №1

1.Власники. 2.Баланс. 3.Номінальна. 4.Кредитоспроможність. 5.Дивіденди.
6.Андеррайтери. 7.Ліквідність. 8.Санація. 9.Аудитори. 10.Мито. 11.Основний.
12.Конверсія. 13.Реєстратор. 14.Курс. 15.Санатор. 16.Реальна. 17.Індексація.
18.Акція. 19.Емісійний. 20.Цесія.
Зашифрований термін – альтернативна санація.

Фінансовий кросворд №2

1.Консорціум. 2.Соціальні. 3.Іменні. 4.Санаційний. 5.Облігація. 6.Відсотки.
7.Резервний. 8.Інвестор. 9.Біржа. 10.Банкрутство. 11.Безповоротна.
12.Кредитор. 13.Досудова. 14.Покритий. 15.Мораторій. 16.Три.
Зашифрований термін – санаційні кредити.

Розділ 8. Реструктуризація та реорганізація підприємств

Фінансовий кросворд №1

1.Укрупнення. 2.Синергізм. 3.Пасиви. 4.Нематеріальні. 5.Перетворення.
6.Дисконтування. 7.Активи. 8.Вирбництво. 9.Рефінансування. 10.Подрібнення.
11.Поглинання. 12.Реорганізація. 13.Приєднання. 14.Приватизація. 15.Поділ.

16.Злиття.

Зашифроване слово – реструктуризація.

Фінансовий кросворд №2

1.Передавальний. 2.Податковий. 3.Гудвіл. 4.Правові. 5.Дизажіо. 6.Політичні.
7.Санаційна. 8.Розподільний. 9.Місія

Зашифроване слово – аквізиція.

Розділ 9. Оцінювання вартості майна підприємства

Фінансовий кросворд №1

1.Корисності. 2.Ліквідаційна. 3.Оцінювачі. 4.Ринковий. 5.Бюджетування.
6.Гудвіл. 7.Витратний. 8.Ринкова. 9.Фінансовий. 10.Прямий. 11.Заміщення.
12.Операційний. 13.Інвестиційний. 14.Емісійний. 15.Очікування.

Зашифрований термін – оцінювання майна.

Фінансовий кросворд №2

1.Майно. 2.Бета. 3.Заміщення. 4.Інвентаризація. 5.Дисконтування. 6.Первісна.
7.Непрямий. 8.Дохідний. 9.Майновий. 10.Привілейовані. 11.Порівняльний.
12.Санаційний. 13. Нерозподілений. 14.Залишкова. 15.Банкрутство. 16.Прості.
17.Мультиплікатор. 18.Звіт. 19.Ризик.

Зашифрований термін – нематеріальні активи.

Розділ 10. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств

Фінансовий кросворд №1

1.Добровільна. 2.Відповідач. 3.Позивач. 4.Поточні. 5.Конкурсні.
6.Неплатоспроможність. 7.Розпорядник. 8.Ліквідаційний. 9.Інвестор.
10.Кредитор. 11.Банкрутство. 12.Майно. 13.Ліквідаційні. 14.Неустойка.
15.Інвентаризація. 16.Мирова.

Зашифрований термін – розпорядник майна.

Фінансовий кросворд №2

1.Злиття. 2.Фіктивне. 3.Податковий. 4.Звіт. 5.Проміжний. 6.Ліквідаційна.
7.Санатор. 8.Санаційні. 9.Претензія. 10.Безнадійна. 11.Умисне. 12.Ліквідатор.

13.Господарський. 14.Приховане. 15.Примусова. 16.Реорганізаційні. 17.Реєстр.
18.Цивільний. 19.Пеня.

Зашифрований термін – ліквідаційна комісія.

Розділ 11. Особливості санації та банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності

Фінансовий кросворд №1

1.Застава. 2.Порука. 3.Банк. 4.Підприємство. 5.Банкрутство. 6.Страхування.
7.Вугільна. 8.Містоутворювальні. 9.Платоспроможність. 10.Розпорядник.
11.Сезонність. 12.Кредитор. 13.Майно. 14.Фермерство. 15.Бюджет.
16.Страхувальники. 17.Мораторій. 18.Санація. 19.Оренда. 20.Земля.

Зашифрований термін – суб'єкт господарювання.

Навчальне видання

Череп Алла Василівна

Бугай Володимир Зіновійович

Горбунова Анна Володимирівна

Череп Олександр Григорович

**УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ТА БАНКРУТСТВОМ
ПІДПРИЄМСТВ**

ПРАКТИКУМ